757
13.10.13

TRIBVNAL CHRISTI,

seu

Arcanum ac singulare cujusvis hominis in morte

IVDICIVM,

Ab Hieremia Drexelio *è Societate* IESV *explicatum.*

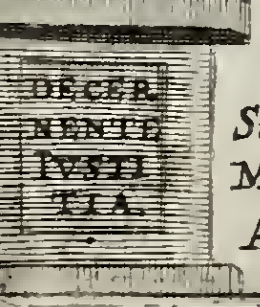

Col: Agrippinæ,
Sumptibus Constantin Munch *et Sociorum.*
Aº clɔ Ic cXXXV.

Reverendissimo Antistiti,

VITO ADAMO

Illmo. S.R.I. Principi,

Episcopo Frisingensi,

HIEREMIAS DREXELIVS
è Societate IESV.

ANimus mihi est, Reverendissime ac Illustrissime Princeps, Episcopos Germaniæ scriptionibus meis singillatim salutare. Te, non inter primos solum, sed primum numero. Iter ad Te specto? Frisingam me propinquissima deducit via. Tiaram & pedum tuum contemplor? Illi nos proxime subjicimur; in tuis ovibus censemur. Nostrę domus annuos Neomystas aspicio? ii benevolam ac submissam prorsus Humanitatem Tuam prædicant quotannis testes oculati. Societatem nostram attendo? Ea pluribus nominibus Tibi se obstrictam

non negat, quem sui amantem argumentis non dubiis hactenus est experta. Ita pergo, & jure merito scriptionem hanc Mitræ tuæ substerno, sed scriptionem à re prorsus seriam,

Tribunal Christi, & arcanum, singulare judicium sub oculos pono. Res profecto nimium quam seria. Et quod horrorem maxime auget; Iudicium istud plerumq; improvisum ac subitum, priusquam in cogitationem veniat, jam in oculis est.

Benadad Rex Syriæ à suomet filio ex improviso jugulatur. Balthasar Rex Babylonis proxima nocte post epulum regale occiditur. Iezabel regina Israelis dum stibio pingit oculos, per fenestras dejicitur, & ab equis cōculcatur. Athalia regina in Iuda è templo extrahitur & misere mactatur. Ita Reges & Reginas Iudex subito, cum vult, reos peragit. Sceptro & purpurę non parcitur; quid centones ac ligones sperent?

Ita

Ita Casimirus II Poloniæ Princeps in ipsa convivii hilaritate ad reddendam rationem evocatur. Ita Ladislaus Bohemię ac Pannonię Rex, dum thalamū & nuptias parat, ad tribunal Christi trahitur. Ita Basilius Orientis Imperator inter venandum ad Christum judicem abripitur. Nemo tutus; nusquam securitas. Ab isto Tribunali nullum protegit asylum. Comparendum est; seu crastina, seu hodierna. Atqui horrendum est incidere in manus Dei viventis, eumque judicem contremiscere, quem memineris contempsisse. Horrorem ea res vel sanctissimis viris incussit.

Augustinus ad judicis adventum trepidans animum suspiriis, oculos lacrimis, os Psalmis pœnitentiæ scriptis occupat. Gregorius Magnus sententiam decretoriam formidans: Non immerito, inquit, tunc cujusvis anima terretur, quando post pusillū hoc invenit, quod in æter-

num mutare non possit. *a* Bernardus non expers pavoris, in eundem alios, bono ipsorum, pertrahere conatus est. Cum enim Eugenium in summum solium audiisset evectum, animosas ad ipsum litteras perscribēs: Ascendisti in altum, inquit, noli altum sapere, sed time, ne forte contingat sero miserabilem illam emittere vocem: A facie iræ & indignationis tuæ elevans allisisti me. Altiorē quippe locum sortitus es, sed non tutiorem: sublimiorem, non securiorem. Confortare igitur, & esto robustus; manus tuæ in cervicibus inimicorum tuorum. Vindica tibi animi constātia & vigore spiritus partem quā dedit tibi extra fratres tuos omnipotens Pater. In omnibus tamē operibus tuis memento te esse hominem, & timor ejus qui aufert spiritum principum, semper sit ante oculos tuos. Quantorum in brevi Romanorum Pontificum mortes tuis oculis aspe-

a Gregor. tom. 3. hom. 13. in Euang. mihi pag. 30.

aſpexiſti? Ipſi te prædeceſſores tui, tuæ certiſſimæ & citiſſimæ deceſſionis admonent, & modicum tempus dominationis eorum, paucitatem dierum tuorum nuntiet tibi. Iugi proinde meditatione inter hujus tranſeuntis gloriæ blandimenta memorare noviſſima tua, quia quibus ſucceſſiſti in ſedē, ipſos ſine dubio ſequeris ad mortem, *a* ad Iudicem, ad Æternitatem.

a Bern. ep. 237. ad Eugen. fine. mihi pag. 1619.

Huc denique ſceptrum & diadema, huc pedum & tiara ducitur. Hoc vadimonium nec differre, nec deſerere fas ulli. Omnem humanam gentem lex iſta ſtringit. Vita fugit; mors nos ſequitur. In hoc inevitabile punctū conjiciemur omnes. Dum vivimus, in extrema tegula ſtamus, nec procul uſpiam abeſt Iudex. *Mori* & *Iudicari* vitæ noſtræ clauſula, finis omnium eſt. Nil patet hic effugii. Audienda brevi eſt Iudicis ſententia æternùm non mutanda.

Vivendum igitur quotidie, ut

veſperi dicamus; Vixi. Summi bonum tranquilla conſcientia. Mens in ſolido fundata & bene ſibi conſcia humeros habet inexpugnabiles. Iudicē certe placatum ac faventem habebit quiſquis illum mature ſibi propitiaverit. Et vero judicii ſæpius præcogitati mollior incurret ictus. Quicquid expectatum eſt diu, lenius accedit. Ideo ſubinde monitoribus egemus, qui nobis in aurem dicant: *Memento Iudicii.*

Eo ſpectat hæc ſcriptio, quam Tibi, Tuoque nomini, Præſul Illuſtriſſime, inſcripſi. Nec metuo ne iſtud obſequii genus accidat ingratum. Virum magnū & principalis menſæ conſcium dixiſſe memini. Reverendiſſimū Antiſtitem Friſingenſem ſolere ſuper menſam eruditis atque è Theologia petitis diſſertationibus mirifice delectari. Quod olim in Auguſtino Hipponenſi Præſule adeo commendabatur, id non immerito in noſtro etiā

Antiſtite

Antistite laudamus. Solebat Augustinus, mensam, quam quidem vulgarem habuit, vel sacra lectione, vel disputatione condire. Habet imitatores sanctus hic Pontifex. Inter eos Te, Reverendissime Præsul, numeramus. Eam ob caussam hæc dissertatio è Theologiæ fontibus petita Tibi se sistit, & tanto majore fiducia, quanto pluribus à Tua virtute trahitur argumentis.

Ambrosio Mediolanum proficiscenti Probus vir illustris & Prætorio Præfectus dixit: Vade, age, non ut Iudex, sed ut Episcopus. Idem pæne hic usurparim. Cleri disciplinam, Princeps Illustrissime, non tam imperiis quam exemplis instaurare aggressus es; ad rem Ecclesiasticam inspiciendam & ordinandam, non tam ut Princeps, quam ut Episcopus vigilas. Familiam palatinam, aulæ strepitum, famulitii frequentiam Modestia Tua nunquam desideravit; id admisit solum quod usus quotidia-

nus poſceret. Nimirum è tam laudabili frugalitate proventus maximi, honeſtiſſimi colliguntur. Hinc ſumptus non modicos, etiam ex ære proprio, non ad amplianda Palatia, ſed ad reſtauranda templa convertit Tua vigilantia grandi & jugi in Dei Matrem affectu. Sunt qui tantum ædes male materiatas & vitium facientes corrigant, ad mores incorrectos parum attendant. Tu mixtura nobiliſſima utrumque jungis; Templis nitorem priſtinum, aut etiã ampliorem reddis; mores ad ſeriã diſciplinam revocandos nequaquam negligis. Et illud prorſus oſtendis, quod in iis qui alios docent reguntque, laudatiſſimũ eſt; à ſeipſo initiũ ducere. Verbo, Epiſcopum agis. Vultũ tui pecoris, quod Hebræus Sapiens jubet, diligenter agnoſcis, tuoſq; greges conſideras [a]. Teſtantur id paginæ, & tam ovium, quam paſtorum tibi ſubditorum ſyllabus, quem ad memoriæ ſubſi-

[a] Prov. cap. 27 v. 23.

dium

dium semper explicatum identidem intueris. Inde Curiones Tui vigilantius ad faciendum officium inducuntur.

Enimvero quod non sepia sed auro exarandum censeam, hoc sedulo agis, ut semper agas aliquid, nec unquam cesses ab opere, hostis otii. Agnosco bonũ Pastorem, cui vivere est *Laborare*, & quod sequi solet, suis se ovibus submisse ac humaniter attemperare.

Submissio, seu, Humilitas & Humanitas cognatæ virtutes sunt, & tanto amabiliores, quanto locum sortiuntur sublimiorem. Bernardo, magna prorsus & rara virtus est *Humilitas honorata*. Non enim magnum est, inquit, humilem esse in abjectione. *a*

Dicã, quod sentio. Modesta, seu humilis humanitas in Principe, nõ solum virtus, sed virtutis apex mihi videtur. Atq; hoc in Te amamus jure ac veneramur, Illustrissime Princeps, qui Huma-

a Bern. hom. 4 super Missus est &c. mihi p. 34.

Humanitatem Tuam, vel in privato laudandam egregia submissionis ac humilitatis copulatione, humilitatem porro insigni humanitatis concordia commendas. Et, quod nemini non placere potest, boni exempli factum. Inveniſti quo vel mortuus Humilitatem ſpirares. Friſingæ in æde ſummæ ſepulturæ locum elegiſti ultimum, ut etiam è tumulo Humilitatis amorem omnibus ſuaderes. Virtus omnino magna ac rara, Humilitas tam honorata ſimul, & tam humana.

His ergo incitamentis ad tuas inſulas tractus, hanc Illuſtriſſimæ Celſitudini Tuæ ſcriptionem libens merito Dico ac Cõſecro. Quicquid hic de ſummo Tribunali diſſeritur, id Sereniſſimi Principes noſtri ante annos aliquot benevolis auribus acceperunt. Nunc è dictione calamus ſcriptionem fecit, quæ ſub Tuis, Princeps, auſpiciis & tutela luci ſe committit

Illu-

Illustrissimam Celsitudinem Tuam, cui Collegium nostrum, meque una submississime commendo, Respublica & Societas nostra diu incolumem felicemque sortiatur. Monachii, ipsis Calendis Ianuariis, Anno Christiano millesimo sexcentesimo, trigesimo secundo.

Bene-

Benevolo Lectori Bene.

TRibunal Christi, Benevole Lector, oculis subjicimus, non supremum illud in Orbis funere aperiendum, sed quod tibi mihique vicinißimum, quod plane proximum impendet. De ultimo illo ac publico loquuntur plurimi; de hoc arcaniſſimo pæne nullus; hic omnes tacent. Tanto igitur magis res poſcebat, ut hoc ipſum Tribunal inciperet loqui, in tanto ſcriptorum ſilentio. Mortis Prodromum, puto, audiiſti; inferorum carcerem inſpexiſti. En tertium Noviſſimorum Tribunal Chriſti.

Sed ubi Cælum eſt, inquis, ſcriptioni jam promiſſum? In via, proximum eſt. Vti liceat verbis Domini: Appropinquat in vos regnum cælorum. Et niſi me valetudo aut vita deſtituant, ante anni labentis finem ſpectabis cælum, ſed illud quod ego calamo depinxi. Nunc prius prætorium & judiciarius Chriſti leges inſpiciamus. Horreo, cum cogito. Horroris cauſſas reperies, præſentia lecturus.

Sed

Sed quæso te, tam seria non nictante oculo, non volante animo legas. Hæc salutis nostræ arcana sunt; lectorem volunt attentissimum. Oscitantia in seriis tam grande quam turpe piaculum est.

Verum hic, mi Lector, non diu præfandum. Ad rem veniamus, hodierna vel crastina judici nostro responsuri. Non vocamur hodie? Vigilemus; nec ulli fidamus, non dicam diei, sed nec horæ, nec horulæ parti, sed nec momento ulli. Cras forsitan, aut hodie, aut etiam hac hora in jus vocandi. Agamus serio res nostras; assidue sit in oculis Æternitas. Ita demum te, Lector, salvere jubeo.

APPROBATIO
R. P.
PROVINCIALIS.

Tribunal Christi, quod P. Hieremias Drexelius, Societatis nostræ presbyter, de arcano ac singulari cujusvis hominis in morte judicio scripsit, aliquot ejusdem Societatis Theologis censum probatumque; Ego Antonius VVelser, Societatis *Iesu* per superiorem Germaniam Præpositus Provincialis, facta mihi potestate ab admodum R.P.N. Generali Mutio Vitelleſco, in lucem dari permitto. In cujus rei fidem, auctori Chirographum hoc dedi, officii mei sigillo munitum. Monachii, Die S. Lucæ, *Anno* MDCXXXI.

Antonius VVelser.

Explicatio
Imaginis primæ, & ſecundæ.

Tribus his imaginibus proponimus reum *Accuſatum, Iudicatum, Abſolutum aut Condemnatum.*

In prima frontis imagine Accuſat Iuſtitia; Attendit rea Conſcientia; parata eſt ad præmium, ad ſupplicium ſententia. Palma & Oliva dextram occupat, nam ſui ipſius victoria, & in alios miſericordia præmium adipiſcitur. Rhomphæa & Vipera ad lævam cernitur, nam prava cupiditas & maligna in alios voluntas ſupplicium meretur.

In hac imagine ſecunda rationem reddere jubetur reus. Aperti ſunt libri. Iudex hinc legem ſuam, illinc mortem ſuam commonſtrat; hac miſericors fuit, illa juſtus erit. Vtrimque antigraphei * ſcriptionem ſuam exhibent. Angelus virtutum officia libello non grandi; diabolorum manipulus noxas & delicta volumine ingenti repræſentat. Reus, ſeu, homo moribundus ſententiam ultimam ac decretoriam expectat, quam mortuus intelligat. Omnis vita luſus eſt; hic ſerio agitur.

* Die Gegenſchreiber.

Cogitationum, Verborum, Actionum,
OMNIVM.

TRIBVNAL CHRISTI.

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Certum esse, in cujusvis hominis morte arcanum, peculiare Iudicium exerceri: seu, Reddendam esse rationem.

PIctorum mos est, cum exteriores ædium parietes picturis ornant, sub rudi velario pingere, partim ne ducentem lineas sol interpellet, partim etiam ne adstantium oculi opus imperfectum præmature censeant. Absoluta ejuscemodi pictura, velarium crassum amovent, & suum cuique de opere jam perfecto, loquendi ac judicandi arbitrium permittunt. §. 1.

Humana vita huic pingendi modo simillima est. Plurima cogitamus, plurima facimus, quæ nullus mortalium videt, quæque ad nullius notitiam perveniunt. Solus & unus *Deus* eorum arbiter est. Nil clausum, nil velatum *Deo* est: divinis oculis patent omnia. Cum vero ad finem deducitur vita, jamque

manus amovetur de tabula; tum oppansa prius cortina diripitur. Quod Siracides significanter admodum his verbis expressit: Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ *a* & in fine hominis *b Denudatio operum illius.* Vnica, inquit, horula, delitiarum & voluptatum, quæ præcesserint, omnium oblivionem inducet. † Morientis angor gaudiorum prorsus omnium memoriam velut spongia delebit,

——— *Semperque vicissim*
Gaudia præmissi cumulant inopina dolores. c

Vis horæ unius omnem præteriti luxus suavitatem abolet: finis gaudiorum dolor. Hinc illi clamores admodum sonori, sed nimium seri. Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? *d* En operis finem, sed tristem! Et in fine, Denudatio operum hominis. Hæc Theologi de die mortis, & de secreto cujusvis hominis in morte Iudicio interpretantur. *e* Atque hinc Theologorum verbis & ore pronuntiamus: Secretum in cujusvis hominis morte Iudicium exerceri, est de fide.

Quem

a Eccl. c. 11. v. 29.
b Græce ἀποκάλυψις. revelatio.
c Claudianus de bello Getic.
d Sapient. c. 5. v. 8.
e Ita Iansenius, Lyranus, Paulus de Palatio in Ecclesiast. Bellar. l. 1. de beatitud. c. c. 33. Suarez tom. 2. in partem 3. D. Thomæ disput. 52. sect. 2. Salasar in 1. 2. q. 5 art. 3 tract. 2. disp. 10. sect. 5. Vasquez disp. 19. cap. 2. alii que Theologi

† Sterbstund/ ein bittere Stund/ macht das nimmer wol thut/ all guter müth.

Quemadmodum vero vitrum soli objectum secreta omnia, & penitissimas pandit rimulas: ita cum nos Christo Soli objiciemur, nostra omnia patescent. Sicut autem Archimedes urente speculo ab solem directo naves Marcelli combussit: ita nos nobis ipsis, objecti tanquam speculum, quod ex irati judicis vultu flammas ebibet, nostra omnia conspiciemus nuda, & tabescemus. Defecimus, inquit rex David, in ira tua, & in furore tuo turbati sumus. *a* Et causam addit; Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, sæculum nostrum in illuminatione vultus tui. Errores, peccata, negligentiæ, occulta & abscondita nostra omnia è Dei vultu lumen accipient, & tanquam in pellucido vitro patebunt. Hoc Deus jam assidue minatur: Arguam te, & statuam contra faciem tuam. *b* Operta jam sunt peccata dum vivimus, idcirco non terrent nos: in fine vitæ denudabuntur, & in ordinem disposita objicientur intuenda ei qui patraverit illa. Intelligite hæc, qui obliviscimini *Deum*: ne quando rapiat, & non sit qui eripiat. Huc animum advertite, hæc cogitate: Aderit profecto dies, quo abstrusissima quæque revelabuntur: ne fidite secretis cubiculis, nec artificiosis dolis, quibus alios capitis: capiemini vicissim

a Psal. 89 v. 7.

b Psal. 49. v. 21 & 22.

sim & rapiemini, nec erit qui e
piat. Est ergo religionis nostræ ass
tio, secretum hoc judicium in cuj
vis hominis morte fieri. In fine h
minis denudatio operum illius.

§. 2. Quanti videntur sibi feli
jam & beati? expectent paululu
Mors brevi dicet, qualis hæc fue
beatitudo. Monet Hebræus Sapien
Ante mortem ne laudes homine
quemquam. *a*

a Eccl. c. 11. v. 30.

Scilicet ultima semper
Expectanda dies homini est; dicq
beatus
Ante obitum nemo; supremaque fu
ra debet. b

b Ovid l. 3. Metamor.

Hoc ipsum Bernardus animo insc
ptum retinens: Quomodo, inquit,
cura laudatio, ubi nec ipsa vita sec
ra? Illorum lauda virtutem, quoru
jam certa victoria est. Illos devo
extolle præconiis, quorum secu
potes adgaudere coronis. *c*

c Bern. Serm. 5. Die festo Sanctorũ omniũ, post initiũ.

Interrogatus olim Epaminonda
quis inter militiæ Duces videret
omnium fortissimus? ipsene an Ch
brias, an Iphicrates, an quis alius?
stud quidem, respondit, dum viv
mus nimis quam arduum est effa
Vltimus vitæ dies de singulis fe
sententiam. *d*

d Plutarch. in apoph theg. græcis

Ejusdem prorsus animi Agesilau
cum audiret quempiam, qui reg
Persici etiamnum juvenis summa
felicitatem miraretur, & extollere

Eh

Eho, ait, hæc parcius. Nam nec Priamus quidem, cum hujus esset ætatis, erat infelix. *e* Nimirum vitæ finem expectandum censuit, qui hominis felicitatem si vera fuit, deteget. Sapienter ergo Sophocles: Nondum, inquit, appellato magnum, antequam defunctum videris. *f*

e Idem in vita illius.

f Sophocles in Oedipo.

Sed sapientius Ambrosius: Laudatio hominis, ait, non in exordio, sed in fine est. *g* Et caussam alibi apponens: Si laudari, ait, ante gubernator non potest, quam in portum navim deduxerit: quomodo laudabis hominem, priusquam in stationem mortis successerit? Et ipse sui est gubernator, & ipse vitæ hujus jactatur profundo. Quamdiu in salo est, tamdiu inter naufragia. Dux ipse nisi confecto prælio non sumit lauream, nec miles arma deponit, nec stipendii mercedem adipiscitur, nisi hoste superato. Mors igitur stipendiorum plenitudo, summa mercedis, gratia missionis est. *h*

g Ambros. tom. 1. lib. de instit. Virg. c. 3.

h Idem tom. 1. l. de bono mortis cap. 9.

In morte pictura nostra erit absoluta, & ideo rude velum, quod hactenus pingentes texerat, diripietur. In fine hominis, denudatio operum illius. In fine aperietur liber, in quo moriens homo totam vitæ suæ historiam, nec vel apice, nec punctulo quidem omisso cernet & perleget; bonas & malas actiones mixtim inveniet.

Quæ Vigilantius, dormitans in plurimis hæreticus contra garrire ausus est, ea erudite & nervose Hieronymus jam olim refutavit. *c* Tarsensis Paulus velut præco proclamat Orbi : Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem, Iudicium. *d* Non solum universale, sed secretum ac peculiare, quoque Iudicium hic promulgari asserunt prisci Patres. *e* Et illud Siracidæ in testimonium laudant : Facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas. *f* Quid clarius ? Liquet igitur è paginis divinis singulos homines ad secretum tribunal eo die judicari, quo eos contigerit mori.

Ita priscorum Patrum senatus loquitur. Theologiæ Sol Thomas Aquinas : Præter judicium, inquit, quod in cujuslibet hominis morte fit, finale judicium esse oportet. Addit: Anima separata à corpore habet statum immutabilem, & accipit suum judicium. *g* Ejusdem animi Ioannes Damascenus : Ajunt viri divinitus illustrati, inquit, quod cum exhalamus spiritum, quasi in libra humana opera probantur. *h* Neq; Chrysostomus aliter : Præsens hæc vita, inquit, recte vivendi occasionem & opportunitatem habet ; postquam vero diem tuum obieris, judicium & pœna consequitur. *i*

c Lactātius hic melior Rhetor quam Theologus de statu alterius vitæ crebrius hallucinatus est. d Hebr. c. 1. v. 27. e Cyprianus, Ambrosius, Anselmus &c. f Eccl. c 11. v. 28 g S. Thom. parte 3. q. 59 art. 5. in cõclus. & ad tertium h Damascē. orat. de defūctis. i Chrysost. tom. 2. hom. 37. in ca. 11. Matth. mihi p. 296.

Et

Et seipsum explicans Chrysostomus: Sicut illi, ait, qui è carceribus educuntur, una cum ipsis catenis ad judicium protrahuntur: Sic omnes animæ cum hinc emigraverint, variis peccatorum catenis implicitæ, ad terribile illud ducentur Tribunal. *k* Confessæres, & præ ipso meridie clarissima.

k Id. eod. t. 2. in c. 4. Mat. hom. 14. mihi pag. 112.

§. 3. Priorum omnium sententiam Augustinus luculenter confirmat. Nam ubi de Vincentio Victore agit, Petrum presbyterum his omnino verbis alloquitur: Istud rectissime & valde salubriter credit, judicari animas cum de corporibus exierint, antequam veniant ad illud Iudicium, quo eas oportet, jam redditis corporibus judicari. Et dicta firmans: *l* Quis adversus Euangelium, inquit, tanta obstinatione mentis obsurduit, ut in illo paupere, qui post mortem ablatus est in sinum Abrahæ, & in illo divite cujus infernus cruciatus exponitur, ista non audiat, vel audita non credat?

l Hoc testimonio usus est etiam Irenæ. ad idē comprobandū. l. 2. contra hæreses c. 62. & 63.

Hic jure proclamē: Quid amplius egemus testibus? Augustinus loco mille testiū est. qui signatis tabulis, *Valde salubriter & rectissime credi*, affirmat, *judicari animas cum de corporibus exierint*. Quod ut tanto explicatius doceat, addit: Antequam veniant ad illud judicium, quo eas oportet jam redditis corporibus judicari. *m*

m Aug. tom. 7. l. 2. de Anima & ejus origine c. 4. med. mihi p. 490.

Sed antiquior Auguſtino Cyprianus Carthaginenſis epiſcopus & martyr ſanctiſſimus, Tertulliano fere coævus rem hanc explicatiſſime tradens: Quis, inquit, non omnibus viribus elaboret, ut cum Chriſto ſtatim gaudeat? Clauduntur oculi in perſecutionibus terræ, ſed patet cælum. Quanta dignitas & quanta ſecuritas exire hinc lætum? exire inter preſſuras & anguſtias glorioſum? Claudere in momento oculos quibus homines videbantur & Mundus, & aperire eoſdem ſtatim, ut Deus videatur & Chriſtus? Tam velociter migrandi quanta felicitas? ut terris repente ſubtraharis, ut in regnis cæleſtibus reponaris? *a* Quod ſi certum poſt vitæ luctam mox ſequi præmium; neceſſarium, non differri judicium.

a Cyprian. l. de exhortatione Martyr. c. ult. Numeratur inter indubitatos & certos Cypriani libros.

Sed antiquior Cypriano Tertullianus, quamvis longe obſcurior, contra eum, qui ſecretum illud in hominis morte judicium negarat, diſſerens: Quid amplius, inquit, vis eſſe mortem, confuſa ſpe, & incerta expectatione lúdentem, an vitæ recenſum jam & ordinationem Iudicii inhorrentem? Prælibari putas judicium an incipi? præcipitari an præminiſtrari? *b* Tertullianus hæreſin hic oppugnans: Num animæ, inquit, poſt egreſſum è corporibus incertæ & ambiguæ de ſtatu ſuo, uſque in

b Tertullian l. de anima c. 58. ſeu ult. mihi, p. 505. In editione Iacobi Pamelii.

diem

diem judicii ſupremi permanent, & quod ſequitur neque præmium, neque ſupplicium ad illud uſque tempus recipiunt? Ita ſane mors meliorem hominis partem ſpe confuſa & expectatione incerta luderet. An non ergo potius *Vitæ recenſum*, ſeu, plenam recognitionem, & *ordinationem Iudicii* tunc animus horret & expaveſcit? Neque univerſali Iudicio illi per iſtud ſecretum quidquam demitur. Quod enim in ſingulos homines peculiari judicio decernitur, illud omnibus & ſingulis hominibus judicium patefaciet ſupremum. Quod jam non præcipitatur, nec prælibatur, ut Aſer loquitur, ſed potius incipit & præminiſtratur. Quod cum Auguſtino & Tertulliano Ambroſius diſertiſſime dixit: Statutum eſt omnibus ſemel mori, & poſt mortem judicabitur unuſquiſque juxta merita ſua: ante mortem nulla eſt perfecta laudatio. *a*

Et ratio id facile perſuadet. Cum enim in morte, tempus bene malequе agendi ſit exhauſtum, par eſt omnino, ut unuſquiſque de vitæ ſuæ actionibus judicium, quale quidem promeritus eſt, ſubeat. Cur enim iſtud ulterius differatur? Hæc certe dilatio multum affligeret juſtos, de ſua ſalute incertos, neque hæc afflictio iis ad ſalutem quidquam prodeſſet. Imo probi juxta & im-

a Ambroſ. tom. 1. l. de bono Mortis cap. 2. mihi p. 378.

improbi toto tempore inter mortem & ſupremum judicium interjecte forent æquales, ob ſtatum dubitationis & formidinis plenum.

§. 4. E dictis clarum eſt, ſecretum atque peculiare hoc Iudicium ſic peragi, ut in ſua unicuique morte, ſententia pronuntietur, è qua intelligat animus, quid de ſe futurum ſit tota æternitate.

Quando igitur tam divinæ paginæ, quam ſancti Patres, complura Concilia, Theologi omnes affirmant, unumquemq; hominum mox à morte ſua præmiis vel ſuppliciis affici, ſequitur evidentiſſime, prius etiam unumquemque judicari. Hoc autem aliud non eſt, quam ſuum in æternitate ſtatum cognoſcere.

Poſt hominis mortem præmia vel ſupplicia mox ſequi, res certa & Chriſtianæ religionis dogma eſt. Chriſto utique id è cruce pronuntianti credemus: Hodie mecum eris in Paradiſo: Stephanus non tantum cælos vidit apertos, ſed petiit inſuper ſpiritum ſuum à Chriſto ſuſcipi. Paulus cupit diſſolvi, & eſſe cum Chriſto. Fruſtra hoc cuperet ſi ad Chriſtum ante Iudicium ſupremum pervenire non poſſet. Ioannes cæleſtium arcanorum conſcius vidit beatos Martyres in cælo ſtolis albis amictos, & palmas in manibus eorum. a

a Apoc. 7. v. 13. & ſeqq.

Su-

Supremo die justi salutis suæ jam certi, stabunt in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum. *b* Hinc ad præmium à morte statim accipiendum Paulus nos erigens: Scimus, inquit, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis. Nam & in hoc in gemiscimus, habitationem nostram, quæ de cælo est, superindui cupientes. *c*

b Sapient. c. 1. v. 1.

c 2 Corint 6. 5. v. 1, & 2.

Ergo anima corpore soluta Iudicii supremi diem non expectat dormiendo, sed vel inter delitias cælestes, vel inter flammas Avernales novum æternumque connubium præstolatur. Quod clarissime Tertullianus in adversarium pugnans: Salvum debet esse, inquis, in judicio divino negotium suum sine ulla prælibatione sententiæ: tum quia & carnis operienda est restitutio, ut consortis operarum & mercedum. Quid ergo fiet in tempore isto? dormiemus? At enim animæ nec in viventibus dormiunt, corporum enim est somnus, quorum & ipsa mors cum speculo suo somno. Aut nihil vis agi illic, quo universa humanitas trahitur, quo spes omnis sequestratur? *a* Itaque statutum est hominibus semel mori, post hoc autem Iudicium.

a Tertull. l. de Anima c. ult. mihi p. 505.

C A-

CAPVT II.

Quid ſecretum, peculiare Iudicium. ſeu, Quid ſit rationem reddere.

§. I. DIſcrimine quadruplici ad Iudicium ſecretum homines ex Orbe hoc evocantur. I. Sunt qui ſententia Iudicis audita ſtatim tranſeant ad æternam felicitatem. II. Sunt qui pariter ſtatim à Iudicio rapiantur ad æterna ſupplicia. III. Sunt quos inhærentes nævi nondum expiati à conſpectu Numinis abſtineant. IV. Denique ſunt quos ſola inquinat noxa primigenia. His omnibus ſubeundum eſt Iudicium peculiare ac ſecretum. Iſtud autem ab univerſali Orbis Iudicio differt, loco, tempore, Iudicis Majeſtate. Alio certe loco gens humana omnis conveniet, ſeu Ioſaphati vallis, ſeu alia pars terræ ultimo huic Tribunali ſit aſſignanda. Sed alio quoque tempore totum genus humanum, & alio ſinguli homines judicabuntur. Noſtrum autem non eſt noſſe hæc tempora & momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. *a* Sed & ſupremi Iudicii apparatus longe alius erit quam Secreti, longe major Iudicis Majeſtas. Tunc enim non ſolum univerſi homines, ſed etiam

a Acto. c. 1. v. 7

etiam tam beati quam damnati Angeli ad dexteram lævamque Iudicis ſiſtentur, in claſſes ſane diverſiſſimas diſtribuit. Tunc omnium omnino hominum conſcientiæ pandentur, velut libri undequaque apertiſſimi, omnibus legendi. In arcano Iudicio unius ſolum hominis conſcientia patet detecta. Quid ergo eſt arcanum hoc & ſingulare Iudicium?

§. 2. Hic, mi Lector, non multis te morabor, ſed ut cœpi hoc Caput, ita quam potero tam dicenda conferam maxime ad compendium. Sed erit quod juxta mecum ſumme miteris. Si Theologos interrogem de hoc Iudicio, facilis ac prompta reſponſio. Homines non Chriſtianos miror, non interrogatos, de hoc ipſo appoſite reſpondere.

Iob quærit: Quis dedit Gallo intelligentiam? *a* Non minus quæri poteſt: Quis homini Gentilitatis tenebris oppreſſo dedit ſcientiam, Quis ei tantum lucis infudit? Obſtupeſco prorſus homines, qui nullam Chriſtianæ religionis diſciplinam acceperunt, quos *Deus* ſui notitia non afflavit, eo quacunque demum ratione progreſſos, ut de arcano ac ſingulari cujuſvis hominis Iudicio perſpicue ac enodate diſſeruerint. Num iſtud ſcientiæ è divinis voluminibus, num è priſcis Patribus, an è ſolo natu-

a Iob. c. 38. v. 36.

naturæ lumine id hauſerunt? Audite quid philoſophorum apex, quid ſapiens Plato, de hoc ipſo peculiari Iudicio ſenſerit. Verba tam illius, quam ceterorum optima fide adnumerabo.

Plato dialogum de Rhetorica ſcripſit, cui titulum præfixit Gorgias. Hic mentione facta Iudiciorum, de eo quod cujuſvis hominis mortem conſequitur, ita diſſerens: Nudi, ait, his omnibus ſunt judicandi. Sunt enim judicandi poſt obitum. Mox ſuam Iudici poteſtatem definiens; Iudicem quoque ipſum eſſe nudum oportet, mortuum videlicet, & ipſo duntaxat animo, inquit, animum ipſum inſpicientem ſtatim poſt inſperatum cujuſque obitum: animum, inquam, à cognatis omnibus deſertum, omnemque ornatum exteriorem relinquentem in terra, ut judicium juſte procedat.

O vera hæc, veriſſima de noſtro Iudice. Chriſtus Dominus vere nudus ab omni affectu, vere judicatus & ipſe à præſide Pontio, vere mortuus, & judiciariam hanc poteſtatem in omnes conſecutus moriendo.

Pergit Plato: Cùm igitur ad judicem pervenerunt, Rhadamanthus *a* eos ſiſtens, uniuſcujuſque animam intuetur; cujus tamē anima illa fuerit non animadvertit. Sed plerumq; magni Perſarū regis, aut alterius regis,

a Severus Iudex.

gis, sive potentis obvium animum contemplatus nihil in eo reperit sani: sed perjuriis atque injustitia quasi quibusdam verberibus cicatricibusque infectum, qualia cujusque actio contraxit impressitq; animo, omniaque obtorta mendaciis atque vanitate, nihilque recti habentem, quia sine veritate fuerat educatus. Præterea ob peccandi licentiam & petulantiam, mollemque lasciviam, & in actionibus singulis intemperantiam, incompositum penitus atque turpem. Animum igitur contemplatus sic affectum ignominiose, recta in custodiã transmittit, ubi meritas subire pœnas oportet. *Pergit Philosophus:* Convenit autem omnẽ, qui ab aliquo recte punitur, vel ipsum fieri meliorem, utilitatemque percipere, vel ceteris exempla dare, ut alii pœnas ejus conspicientes, meliores ob timorem efficiantur. Qui vero apud Deos & homines ita dant pœnas, ut utilitatem inde aliquam referant, hi sunt qui peccata sanabilia commiserunt, quibus dolor cruciatusque prodest, & apud homines & apud inferos. Non enim aliter quis potest ab injustitia liberari.

Quis obsecro arcanum istud de peccatis levioribus & gravioribus Platoni aperuit? Peccatum letale vere insanabile. Sed Platonem porro loquentem audiamus.

Qui autem, *inquit*, extrema injustitia detinentur, ac propter ejusmodi delicta sunt insanabiles, ex his exempla sumuntur, ipsique nullam amplius utilitatem inde reportant, utpote qui sanari non possint: sed prosunt duntaxat aliis per exemplum, qui eos intuentur propter flagitia maximis & terribilissimis pœnis omni tempore cruciatos, tanquam exemplum monimentumque & spectaculum apud inferos in carcere præbentes injustis omnibus, qui ad ea loca descendunt.

§. 3. *Quid, oro, clarius & quid magis Christianum de inferorum supplicijs, deque damnatorum catervis Chrysostomus aliquis, aut Augustinus dixerit? Sed nunc audite Reges & intelligite, audite Principes & præsides, audite opulenti ac divites, audite quicunque alii potentes, quid de vobis, vestroque vitæ genere divinus Plato sentiat. Hæc illius verba sunt:*

Arbitror autem in eorum numero qui solum exempla tradunt, plurimos esse tyrannos, reges, potentes, civitatum gubernatores. Quippe cum hi ob peccandi licentiam gravissima profanissimaque peccata committant. Nihil tamen prohibet, inter hos etiam bonos quosdam esse viros: & certe qui talis fuerit, mirifice est colendus. Nempe arduum est, ô Callicles, ingentique laude dignum, ut quis in magna peccan-

peccandi licentia constitutus justam
ranſigat vitam : paucique tales re-
periuntur.

Plerique autem, ô vir optime, po-
entum improbi sunt. Quamobrem,
ut dicebam, quando Rhadamanthus
aliquem ejusmodi deprehendit, ni-
hil aliud in ipso novit, neque quis-
nam sit, neque ex quibus ortus, sed
utrum sit malus: cumque id compe-
erit, dimittit in Tartarum, obsignās
utrum sanabilis vel insanabilis vi-
deatur. Ille vero illuc transmissus
meritas subit pœnas.

Interdum vero alium intuitus ani-
mū, vel privati, vel alicujus alterius,
qui pie atque integre vixerit: quod
quidem Philosophis *a* potissimum
contingere arbitror, rem suam age-
ibus, neque multis se negotiis im-
plicantibus. Applaudit huic, & trans-
mittit ad insulas beatorum.

a Ita sæpius loquitur Chrysostomus, qui vitam piā nominat Philosophiā.

Obstupesco prorsus hæc talia ab homine Christianæ religionis ignaro dici, scribi, mo & credi. Sed plura Plato & luculen-iora conceptissimis his verbis addit :

Ego, igitur, ô Callicles, ab hujus-
modi sermonibus flector, & jam
considero, qua ratione judici sanis-
simum animum ostendere possim.
Quamobrem omnes populi spernēs
honores, veritatemque considerans,
laborabor revera, quam maxime po-
ero, bonus vivere atq; mori. Cohor-
or autem & ceteros omnes quantū

possum. Te quoque ad hujusmo
vitam revoco atque certamen: quo
equidem affero præ aliis certamin
bus in hac vita esse homini subeur
dum. Quapropter & te objurgo, qu
non poteris tibi ipsi opem ferr
quando de te *Iudicabitur* instabitqu
sententia, quam modo dicebam.

*Quid de arcano singulari Iudicio luci
lentius, quid magis pium aut verius di
potest? Et quaso, Christiani, non colore
ducimus, non erubescimus, cum ista leg
mus? Quam autem hæc serio & oratio
confirmata dixerit, ipse etiam Plato ex
plicans:*

Hæc, *inquit*, forsitan anilis quędar
fabula tibi videtur, & quę dicta sun
contemnis? Sed profecto nihil mira
bile foret hæc spernere, si quo pact
perquirentes meliora his & verior
invenire possemus. Nunc vero vide
cum tres viri sitis, omnium qui nun
sunt Græcorum sapientissimi, no
posse vos tamen ostendere, alia ess
ratione vivendum, quam ea quæ il
luc quoque conducere videatur.

Imo vero in tot sermonibus, cur
ceteri redarguti fuerint, solus hic re
manet firmus: scilicet cavendum es
se, injuriam facere magis quam pat
idq; viro præ ceteris omnibus medi
tandum, non ut bonus quidem vi
deatur, sed ut revera sit bonus publi
ce atque privatim. Si quis auten
malus quodam modo fuerit, ess
puniendum.

Qua

Quas ob res mihi credens, sequere me illuc, quo cum perveneris, & vivens & mortuus beatus eris. Atque permitte ut aliquis te contemnat, ut stultum, injuriisque si libet afficiat, neve cures si ignominiose percutiaris. Nihil enim grave patieris, si revera honestus bonusque sis, virtutemque exerceas. Hanc igitur rationem, quæ nunc nobis innotuit, tanquam ducem sequamur, ostendentē vobis, hunc optimum esse vivendi modū, ut justitiam ceteraque virtutes colentes & vivamus, & moriamur. *a*

a Plato dial. Gorgias, seu l. de Rhetorica circa finem. mihi pag. 357. Ita etiam Græcus cōtextus habet.

Quid nobis Liber de imitando Christo religiosius ingesserit? Seipsum odisse & animi submissionem in omnibus sequi, primaria Lex Christi est: Atqui revera nemo seipsum robustius odit, nemo altius se demittit, quam qui didicit pati, ut stultum se contemni. Quod Plato singulari huic post mortem judicio proludium optimum æstimavit.

Hic ego jure merito interrogem, è quibus demum voluminibus hæc Plato sumpsit? Philosophus idololatriæ medius ad singulare post mortem Iudicium se parat, & vero etiam hortatur alios, ut idem faciant & unice hoc satagant, qua ratione Iudici saniissimum animum ostendere queant: certamen esse subeundum, nec auxilii quidquam sperandum, quando jam Iudicium & sententia

Centū fere annos post Hieremiam Prophetam Plato vixit.

reum concluſerint. Quid ergo no Chriſtiani? Non molliemus Iudici ſententiam, dum licet præoccupati jam obſequiis? Sed Platoni teſtes priſcis adſtituo.

§. 4. Quod philoſophorum Home rus, imo Deus, & princeps Academiæ Plato de ſingulari hominis poſt obi tum judicio pronunciavit, idem poſt illum Maro cecinit.

Nec vero hæ ſine ſorte datæ, ſine Iudice ſedes.
Quæſitor Minos urnam movet: Ille ſilentum.
Conciliumque vocat, vitaſque & crimina diſcit.

Et:

Gnoßius hæc Rhadamanthus habet duriſſima regna:
Caſtigatque, auditque dolos, ſubigitque fateri,
Quæ quis apud ſuperos furto lætatus inani,
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem. a

a Virg. 6 Æneid. poſt med.

Hæc eo tantum recito, ut pateat utcunque pervulgatam priſcis opinionem inhæſiſſe, poſt obitum ſontes ſuppliciis affici, bene meritos præmiis ornari, & in eam rem conſtitutũ eſſe examen & Iudicium. Idem cecinit Papinius:

Arbiter hos dura verſat Gortynius urna.
Vera nimis poſcens, adigitque expromere vitas.

Vſque

Vsque retro, & tandem pœnarum lucra fateri. a

a Statius. l. 4. Thebaidos.

Vt justissime, quemadmodum Plato loquitur, rectèque de transmissione animarum judicetur. Revera quisquis ad judicium singulare ducitur, fateri cogitur quicquid per omnem vitã non solum agendo & loquendo sed etiam cogitãdo deliquerit. Quæsitor & Iudex Christus vera nimis poscit, quę judicandorum nullus negaverit. Et quamvis Plato de singulari in hominem morientem constituto judicio dilucidissime sit locutus, de eodem tamen non minus dilucide Hermes Trismegistus loquitur, cujus hæc omnino sunt verba:

Cum fuerit animæ à corpore facta discessio, tunc arbitrium examenq; meriti ejus transiliet in summi dæmonis potestatem, isque eam cum piam justamque providerit, in sui competentibus locis manere permittet. Si autem delictorum illitam maculis, vitiisque oblitam viderit, desuper ad ima deturbans procellis, turbinibusque aëris, ignis & aquæ, sæpe discordantibus tradet. Atque inter cælum & terram mundanis fluctibus in diversa semper æternis pœnis agitata raptabitur. Vt in hoc obsit animæ æternitas, quod sit immortali sententia æterno Iudicio subjugata. Ergone his implicemur cavẽdum, verendũ, timendumq; esse

cognoſce. Increduli enim poſt delicta cogentur credere non verbis ſed exemplis, nec minis, ſed ipſa paſſione pœnarum.

Ecquis, obſecro, Hermeti Triſmegiſto hæc dictavit chartis mandanda? Quam apertum & clarum teſtimonium illius privati Iudicii! Mirari ſatis nequeo, unde hoc Ethnico innotuerit. Neque privatum duntaxat, ſed & publicum Orbis Iudicium, una cum præcedentibus ſignis deſcribit in hunc modum:

Tenebræ præponentur lumini, & mors vita melior judicabitur; nemo ſuſpiciet cælum. Religioſus pro inſano, irreligioſus putabitur prudens, furioſus fortis, pro bono habebitur peſſimus. Anima enim & omnia circum eam, quibus aut mortalis nata eſt, aut immortalitatem ſe conſecuturam eſſe præſumit, ſecūdum quod vobis expoſui, non ſolum riſus, ſed etiam putabitur vanitas. Sed mihi credite, etiam periculum capitale conſtituetur in eum, qui ſe mentis religioni dederit. Nova conſtituentur jura, Lex nova, nihil ſanctum, nihil religioſum, nec cælum, nec cæleſtibus dignum audietur, aut mente credetur. Soli nocentes Angeli remanent, qui humanitati commixti ad omnia audacię mala miſeros manu injecta compellent ad bella, in rapinas, in fraudes, & in omnia quæ

ſunt

sunt animarum naturæ contraria. Hæc & talis senectus veniet Mundi, irreligio, & inordinatio, & irrationabilitas bonorum hominum. *En prævia universalis Iudicii signa: addit.*

Cum hæc cuncta contigerint, ô Asclepi, tunc ille Dominus & pater, Deus primipotens & unus gubernator Mundi, intuens in mores factaque voluntaria voluntate sua, quæ est Dei benignitas, vitiis resistens & corruptelæ omnium errorem revocans, malignitatem omnem, vel alluvione diluens, vel igne consumēs, vel morbis pestilentibus ubique per diversa loca dispersa finiens, ad antiquam faciem mundum revocabit, ut & Mundus ipse adorandus videatur, & mirandus, & tanti operis effector & restitutor Deus ab omnibus qui tunc erunt, frequentibus laudum præconiis, benedictionibusque celebretur. Hæc enim Mundi genitura cunctarum reformatio rerum bonarum, & naturæ ipsius, sanctissima & religiosissima restitutio, peracto temporis cursu, quæ est, & fuit sine initio sempiterna. Voluntas etenim Dei caret initio, quæ eadem est, & ubique est sempiterna.

Atque ut sciremus quis Iudex nobis expectandus, quis summus ille dæmon, penes quem arbitrium examenque nostri meriti est:

Deus, *inquit*, supra verticem summi cæli

mi cœli consistens, ubique est, omniaque circumspicit. Non enim hominum delicta, sola humana lege puniuntur. Primo enim terrena omnia quæ sunt, mortalia sunt. Nunc omnia, etiam quæ sunt rationi corporali viventia, & à vivendo eadem corporali lege deficientia, ea omnia pro vitæ meritis aut delictis, pœnis obnoxia tanto post mortem sævioribus subjiciuntur, quanto multa forsitan fuerunt celata, dum viverent. Præscia enim rerum omnium divinitate reddentur, perinde ut sint pro delictorum qualitatibus pœnæ.

Contra justo homini in Dei religione & summa pietate præsidium est. Deus enim tales ab omnibus tutatur malis. Pater enim omnium est Dominus, qui solus est omnia, omnibus se libenter ostendit. Ergo vitæ, æternitatisque Deus ipse pleniſſimus, viventium vel vitaliũ quæ sunt in Mundo, sempiternus gubernator est, sanctus, incorruptus, ipsiusque vitæ dispẽsator æternus. Solus Deus, & merito solus, ipse in se, est à se, & circum se, totus est plenus atque perfectus, isque sua firma stabilitas est, nec alicujus impulsu, nec loco moveri potest, cum in eo sint omnia, & in omnibus ipse est solus. Deus igitur stabilis fuit, semperque est, & cum eo similiter Æternitas cõsistit, Mundum vero non natum, quem recte sensi-

sensibilem dicimus, intra se habens. Hujus Dei imago hic mundus effectus est Æternitatis imitator. Omnium enim quæ sunt, primordium Deus est, & Æternitas. Omnia enim Deus, & à Deo omnia, & ejus voluntatis omnia. Quod totum est bonum, decens, immutabile, & prudens, & ipsi soli sensibile atque intelligibile, & sine hoc nec fuit aliquid, nec est, nec erit. Omnia enim ab eo, & in ipso, & per ipsum. *a*

Romanus sapiens Annæus Seneca, de Orbis universo busto ante Iudicium statuendo dilucide pronuntians: Cum, inquit, tempus advenerit, quo se mundus renovaturus extinguat, viribus ista se suis cædunt, & sidera sideribus incurrent, & omni flagrante materia, uno igne, quicquid nunc ex disposito lucet, ardebit. Nos quoque felices animæ æterna sortitæ, cum Deo visum erit, iterum ista moliri. *b*

§. 5. Audita Trismegisti ac Platonis de arcano judicio sententia, non miror Augustinum, Platoni ac Pla-

a Apud Mauaurensem Philosoph. in editione Aldi Manutii Venetiis Anno 1521. mihi pag. 185. Hæc velim Ioan. à VVouver. in sua editione, an. 1606. & in sua an. 1588. Petrus Colv. non omisissent. Fidem certe suam magis probassent, si quæ antiquiores ipsis in lucem dederunt, illi tenebris tam remere non damnassent. Nota hic, obsecro, Lector, & arcanam Numinis vindictam obstupesce: Petrus Colvius Brugensis, quem dixi, ingenio suo rectius potuisset uti. At ille Asini aurei, scriptionis parum pudicæ scoliastes, ab asino calce protritus obiit. Hoc habet. Extant duo ejus epitaphia, quæ hoc ipsum optima fide testentur. Vide Matthæi Raderi Martialem cum commentariis, in præfatione ad Lectorem post initium.

b Seneca Consol. ad Marciam cap. ult. fine.

Platonicis tam faventem fuisse, ut dixerit: Quoniam de uno Deo, qui fecit cælum ac terram, quanto melius senserunt Platonici, tanto ceteris glorioſiores illuſtrioresque habentur. *a* De ipso autem Platone: Quod & me, inquit, plurimum adducit, ut pæne assentiar Platonem illorum librorum *b* expertem nõ fuisse. Sed undecunque ille ista didicerit, sive præcedentium eum veterum libris, sive potius, quomodo dicit Apoſtolus, Quia quod notum est Dei, manifeſtum est in illis, Deus enim illis manifeſtavit. Inviſibilia enim ejus à conſtitutione Mundi per ea quę facta sunt, intellecta conſpiciuntur.

a Auguſt. tom. 5. l. 8. de Civit. c. 11. mihi pag. 91.

b De bibliis loquitur.

c Idem l. 22. de Civ. c. 27. initio, mihi pag. 30.

De Platone simul & Porphyrio ejus diſcipulo hoc asserit: ſingula quędam dixerunt Plato atque Porphyrius, quæ ſi inter ſe communicare potuiſſent, facti eſſent fortaſſe Chriſtiani. *c* Quod alibi repetens: Paucis, inquit, mutatis verbis atque ſententiis Chriſtiani fierent. *d* Vbi rem miriſſimam commemorans: Initium, inquit, ſancti Euangelii ſecundum Ioannem, quidam Platonicus, aureis litteris conſcribendum, & per omnes eccleſias in locis eminentiſſimis proponendum eſſe dicebat, ſicut à ſancto ſene Simpliciano, qui poſtea Mediolanenſi Eccleſiæ præſedit Epiſcopus, ſolebamus audire. *e*

d Idem tom. 1. l. de vera religione c. 4. mihi p. 302.

e Idem Aug. tom. 5. l. 10. de civit. c. 29. mihi pag. 119.

Sed

Sed ut ad lineam redeamus: Quid demum est illud, quod particulare appellitant Iudicium? Theologia Christiana in hunc modum respondet: Cum homo moritur, sub ipsum mortis punctum totius vitæ suæ tam promerita, quam delicta omnia cognoscit, & simul irrevocabilem Christi Iudicis sententiam audit, intelligitque quid de se Deus in omnem æternitatem decreverit; num sibi gaudendum ut amico Dei, an vero ardendum ut hosti æternùm. Atque hoc judicium peculiare, arcanum nominamus, in quo quivis hominum suum futurum statum in omnes æternitates permansurum clarissime cognoscit. Atque hoc est, post mortem Iudicium subire, hoc rationem reddere. Dilucide ac vere Chrysostomus: Ponamus, inquit, sæculi consummationem post viginti annos futuram, post triginta, post centum. Quid hoc ad nos? Annon unius cujusvis consummatio est vitæ suæ terminus? *a* Nimirum cuique ultimus dies vitæ, destinatus est dies judicii & sententiæ in æternum non revocandæ.

a Chrysost. tom. 4. in 1. epist. ad Thess. hom. 9. mihi p. 1235.

CAPVT

CAPVT III.

Incertum esse annum, mensem, diem, horam secreti, peculiaris Iudicii, seu, Reddendæ rationis.

EVangeliorum sacra historia non docet Christum Orbis Servatorem adeo frequenter sedisse, sed iter feciſſe & ambulasse. Sedit quidem in monte, sed velut in schola Magister, ut doceret discipulos: sedit ad fontem, sed fatigatus à via, & ut Samaritidem expectaret, per quam plurimos sibi erat adjuncturus. Ergo rara Domini quies, itinera perpetua. Quo quidem erudiit homines, viatores se meminerint esse, & eo tendere, ubi confecta via sint mansuri æternùm. Proinde jam quiescendi tempus non esse, optimas horas non otiosè in hospitio frangendas. Non sedendum, sed eundum esse. Festinemus ergo ingredi in illam requiem. *a* Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant à laboribus suis. *b*

a Hebr. c. 4. v. 11.
b Apoc. c. 14 v. 13.

De Christo Matthæus: Ambulans Iesus, inquit, juxtà mare Galileæ. *c* Quid hæc ambulatio sibi voluit? Ipsos piscatores venit piscari. Duos ex improviso ab aquis evocavit, & sequi jussit. Mors æmulatur mortis Dominum, & obambulat hoc magnum

c Matt. c. 4. v. 18.

gnum Mundi mare, & non raro dum nos in naviculis noſtris feſtiviſſime jocamur ac ludimus, unum alterumque nominatim evocat: Veni poſt me. Iudex te vocat; ſequere. Et continuo relictis retibus & navi, quiſquis vocatur, ſequi cogitur. Tantarum virium eſt imperioſa vocula: *Veni*. Honores, opes, voluptates, cognati, parentes, & quicquid charum eſt, deſerendum eſt.

Sed hæc Mortis evocatio longè incertiſſima eſt; non hora, non dies, nō menſis, ſed nec annus quidquã certitudinis habet. Ita hęc ad Iudicium evocatio tẽporis eſt incertiſſimi, quod jam paullo uberius exponemus.

§. 1. Iudicium, de quo agimus, tam terribile neutiquam foret, ſi dies quo illud indicitur, paullo eſſet certior. At vero Iudicis apparitor mors tunc plerumque vocat, cum minime expectatur. Cum domum ſubit, non ſolet quærere, quis in ea ceteris ſenior aut imbecillior, ſed ei judicium denuntiat, quem judex deſignaverit vocandum, etſi omnium ſaniſſimus, & natu minimus ſit. Plurimos ſine omnibus ceremoniis ac delitiis invadit, illud unum inſuſurrans: *Veni poſt me*, ſeu tu rationes compoſueris, ſeu diſtuleris: non expecto, ſequere. Sat temporis tibi conceſſum. Neglexiſti? Tibi culpam imputa. Tu jam ſequere.

Tunc

Tunc ergo ut plurimum Iudici fit denunciatio, cum letalis morbu ingruit, cum animi deliquia iteran rur, cum frigidus prorumpit ſudor De tali homine facile cogitare eſt jam in via eſt ad judicem, jam abit jam in oculis habet Tribunal Chriſti. Cum autem incertiſſimum, quis ultimus & letalis ſit morbus, & quãdiu is duraturus, ideo nec momento quidem ſecuri ſumus. Nobiliſſimum Auguſtini dictum eſt: Nihil certius morte, nihil incertius hora mortis. Latet ultimus dies, ut obſerventur omnes dies. *a*

a Aug lib. de Cõtrit cordis. c. 1.

Idcirco autem Deus ex improviſo judicium inſperatum nec opinatum vult indici, ut iſtud ſemper expectemus, & omnibus horis verſemus illud animo: *Iam aderit*. Non ſolet dominus qui cum aliis in conclavi colloquitur, præmonere ſervos qua parte horæ colloquium ſit finiturus, idque ideo, ut ad omnem nutum, & ad ſignum vel leviſſimum prompti parati ſint. Servorum eſt expectare, & vigilare.

Iobus ad omnem Domini nutum paratiſſimus ſervus: Cunctis diebus, inquit, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me, & ego reſpondebo tibi. *b*

b Iob. c. 14. v. 14. & 15.

Si liceret præſcire tempus, quo quis ad Iudicem vocandus, quotuſquiſque eſt qui ſeipſum non blandiſſime

diſſime ſeducens diceret: Multum ſupereſt vitæ; viginti aut triginta reſtant anni. Curabo igitur ut mihi bene ſit: ubi cœpero vinum de fundo bibere, * omni conatu res meas agam, & Chriſtiani hominis officium inſigniter explebo. Satis mature & ante finem id fecero. Qua quidem ratione licet amici Numinis moremur, promeritorum tamen ſupellectilem prorſus exiguam congeremus. Atque ita cæleſtem gloriam ſingulis diebus augendam, in ultimos dies rejiceremus.

* Wann es wird auff die Neyg gehn.

§. 2. Et quæſo quæ facies Orbis eſſet, ſi quivis hominum diem ultimum prænoſceret? Teterrima quæque flagitia in infinitum cumularentur, cum neque ſic quidem in officio contineri poſſit humana nequitia. Nec horam nec diem prænoſcimus, & nihilominus tam flagitioſe vivimus, & temeritate incredibili Æternitatis oſtium pulſamus. Nec craſtini, nec veſperæ, ſed nec præſentis horulæ certa fides eſt; & tamen virtuti ſegniter ſtudemus. Certi funeris incertiſſima hora eſt. Hæc ſcimus, & tamen vitiis non valedicimus.

Si reo jam capitis damnato, ſeptuaginta panes proponantur in carcere, cum expreſſo monito, unum ex iis venenatum eſſe. Quam cauta manu, quam ſolicitis oculis exploraret

ille ſingulos. Quotidie apud ſe dic
re audiretur: Fortaſſis hic eſt, qui m
vivorum numero exturbet. Neqt
vero hic aliud ſomniaret noctu, c
gitaret interdiu, quam mortem ſ
ptuageſimo ſaltem die obeundam.

In carcere ſumus omnes, nem
non reus; capite damnati omnes, o
Adæ furtum. Statutum eſt mori. Tr
bunal proximum eſt. Vitæ neciſqu
arbiter Deus ſeptuaginta vel octo
ginta panes captivis ſuis permitti
Quod Hebræus vates ſignifican
Dies, inquit, annorum noſtrorum i
ipſis, ſeptuaginta anni. Si autem i
potentatibus, octoginta anni, & am
plius eorum labor & dolor. *a*

a Pſal. 89. v. 10.

Quàm multi pane primo latitan
tem mortem glutiunt: alii ſeptim
aut decimo quarto pane: vigeſim
primo aut octavo alii: Quidam qua
drageſimo, nono, aut quinquageſi
mo ſexto, aut ſexageſimo tertio.
Nonnulli ſeptuageſimo, pauci octo
geſimo anno venenatum panem
contingunt. Quis mortalium ſcir
poteſt, quo anno letalem * bolum
faucibus receperit.

b Sunt hi climacterici anni, qui ſingulis ſeptennis redeũt.

Tu ne quæſieris, ſcire nefas, quem mihi quem tibi. c

* Dentodtebrocke.

Finem Deus præſcripſerit. Seu plure
hiemes, ſeu dedit ultimam, ad Tri
bunal nos paremus quam minimun
creduli poſteræ luci; dum ſcribi
mus, dum loquimur, fugit ætas.

c Horat. l. 1. Carm. oda II.

Omne

Omnes eodem cogimur; omnium
Versatur urna: serius, ocyus
Sors exitura, & nos in æternum
Exilium. a

a Idem l. 2. Carm. Oda. 3.

Aut in cælestem patriam missura. Ergo, quisquis es

Immortalia ne speres, monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem.
Pulvis & umbra sumus. b

b Idem l. 4. Carm. Oda. VII.

Et nemo scit nostrum quam prope versetur terminus. Fortassis dum ego hæc scribo, dum tu hæc legis, mi bone Lector, venenatum panem jam admordimus, hoc anno extinguendi? Ergo non aliud somniemus noctu, non aliud cogitemus interdiu quam viciniſſimum Christi Tribunal. Iam pridem moniti sumus: Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. Ideo & vos estote parati: quia qua nescitis hora filius hominis venturus est. c Horis omnibus & omnibus horæ partibus rationes sint confectæ, ut cum Iudicis apparitor *, ad Tribunal evocaverit, extemplo illuc cum eo properemus quo vocamur.

c Matt. c. 25. v. 13. & c. 24. v. 44.

* Gerichts-diener.

Secundus Philosophus vir sapiens Adriano Imperatori, quid mors esset sciscitanti, respondit: Latro hominis. Latenter certe, & à latere obrepit improvidis. Quod in Æternitatis Prodromo explicatum.

§. 3. Apostoli quam maxime seria

quæstione Magistrum suum aggressi Dic nobis, ajunt, quando hæc erunt: & quod signum advētus tui? *a* Christus velut dissimulans audisse quæ interrogarunt, progressus est dicendo. Demum subjunxit: De die autem illa & hora nemo scit, neq; Angeli cælorum, nisi solus Pater. *b* Hæc Domini verba Chrysostomus altius expendens, de secreti Iudicii die explicatissime prorsus & dilucidissime verbum è verbo sic expressit: Quemadmodum in aliis, relictis quæ propria sunt, communia curamus, ita & hic, omittentes quisque suum ipsius finem curare, communem & generalem consummationem discere volumus. Quid enim tibi cum illa commune est? Si unum istum finem bene disposueris, nihil ab illo mali patieris. An non uniuscujusvis consummatio est vitæ suæ terminus? Audi Paulum dicentem: ipsi namque exacte scitis, diem Domini ut furem in nocte, ita venturum. Addit aureus Orator, quod unice notandum: Non solum communis ille, sed & uniuscujusque proprius ita veniet. Iste quippe illum imitatur. Est enim & iste cognatus illi. Quod enim ille simul & summatim, hoc iste per partes facit. *c*

Idcirco sapientissime decrevit Deus, ut non solum universalis, sed etiam secreti ac peculiaris Iudicii diem nescire-

a Matt. c. 24, v. 3.

b Ibid. v. 36.

c Chrysost. tō. 4. in 1. Thess. c. 5. hom. 9. mihi pag. 1235.

ſciemus. QuodEccleſiaſtes affirmat. Neſcit homo finem ſuum. *a* Iobus non immemor Iudicii ſubito inſtituendi: Neſcio, inquit, quamdiu ſubſiſtam, & ſi poſt modicum tollat me factor meus. *b*

a Eccl. c. 9. v. 12.
b Iob. c. 32. v. 22.

Neque ſolum Iudicii tempus, ſed & locus plane incertus eſt. Neſcimus plane an mors Iudicis apparitor (ut eum appellavimus) nos invaſurus ſit domi, an mediis campis, in lecto, an extra illum; aggreſſu lento an repentino, morbo productiore, an vi ſubita; neſcimus, an gladio, an tormento bellico, ſcalarum præcipitio, aut tegulæ illapſu, in igne aut aquis hinc ad Tribunal evocandi ſimus. Nos quidem edimus, bibimus, quieſcimus, dormimus; interim, ut Baſilius & Gregorius loquuntur, in navi ſedemus, quæ nec momento quidem conſiſtit. Ita divino Tribunali continuo progreſſu, horis ſingulis propiores ſimus. Subito adeſt Apparitor & grandi voce inclamat: Heus tu illic in illa parte navis, exſcende & ante judicem compare. Hic nemini licet tergiverſari Exſcendendum eſt, & ante Iudicem comparendum. Sed forſan Mors erga ſolos pauperes tam parca ceremoniarum eſt? Cum Magnatibus utique priſce aget, & delitias faciet. * Ad hos tales non ſic irrumpet, ſed impetrata prius admiſſione, prout mos eſt, tum demum

* Wird ein wenig pranzen.

jussa Iudicis, præfando largius exponet.

Hæc nostra sunt somnia, sed prorsus inania, quibus tamen subinde spei aliquid accedit sed vanæ. Erramus toto cœlo, si Morti mores verecundos induimus. Stator Iudicis * longe audaciissimus, & nimis quam inverecundus est: pauperes, divites, juxta habet. Et illos & istos sine pompa evocat ad Iudicium. Dum filii atque filiæ Iobi saliariter epularentur, ruina subita oppressi, eodem temporis momento simul omnes judicium subierunt.

* Statt-Knecht.

Sisara Dux militiæ & Isbosethus Saulis filius, dum suaviter meridiantur, ad judicium evocantur: Abner & Amasa dum salutationem, osculum & amplexus parant, gladio confossi rapiuntur ad tribunal. Amnon regius juvenis, dum ad germani fratris Absalonis mensam temulentus sedet, à siccariis trucidatus eodem abripitur. Cum ipse Absalon cœli terræque medius è quercu penderet, ad subeundum judicium pariter abstractus est.

Heli Sacerdos & Ochozias Rex præcipitatis imperiis ad reddendam rationem trahuntur. Iezabel regina dum stibio ac purpuriisso pingit oculos, & per fenestras prospicit, per easdem dejicitur, è suo corpore convivium datura canibus. Dum Babylonius

nius Rex Balthaſar inter epulas hilareſcit vino, ad judicii virgam evocatur. Ita reges & reginas tractat Iudicis Lictor : Num parcet ceteris? Sed mittamus tam priſca.

Marcellus Pontifex Maxentii Cæſaris ævo, dum in ſtabulo inter pecudes agit, ad ſupremum judicem accitur. Martinus V. Pontifex nervorum ſideratione tactus, antequam ſe ægrum ſciret, jam mortuus ſuum Iudicem audivit. Caſimirus II. Poloniæ princeps, cum à Lucio Pontifice impetrata Floriani Martyris ſacra Lipſana Cracoviam intuliſſet, poſtero die in convivio ſollenniſſimo de cælitum beatitudine locutus, ſubito concidit, & poſt pauculas horas loquẽtem judicem auſcultavit. Theofredus Rex Hiſpaniæ in ſuomet palatio coriacea clava à ſtulto interfectus, ad Chriſti Regis Tribunal ultimam ſententiam accepit. Theodoricus Italiæ & Oſtrogothorum Rex, poſt annum regni trigeſimum ſecundum, ſubito Ravennæ diem ſuum obiit. Viſigothorum Rex Alaricus, in Siciliam navigans naufragium fecit. Non multo poſt apud Conſentiam urbem à morte repentina judici oblatus eſt. Dux Friſonum Ratholdus, *a* à VVulfrano præſule Chriſtianis ſacris eruditus fonte luſtrali tingendus erat. Cumque jam dextrum pedem in

a Alii, Raddonus, è libello Gallic. Apoph. mihi pag. 20. Annal. Franc. in Dagoberto circa an. Chriſti 708.

eo lavacro posuisset, retrahens alterum interrogavit, Vbinam plures è suis majoribus crederentur esse, in Tartaro, an in Paradiso? Vbi audiit, videri plures esse in Tartaro: pedem aquis subducens: Satius est, ajebat, ut plures quam pauciores sequar. Ab hoc dicto, die tertia fato subitario raptatus est ad Iudicem.

Conradus II. Imperator Italia subacta, in Trajecto inferiore, Frisiæ Vrbe, ipso Pentecostes solenni die, cum nihil minus cogitaret, quã horam ultimam, excessu subito ad vitæ necisque arbitrum abductus est.

Baptista Mirandulanus Ferrariæ in duello adversarium equitem eques aggressus, territum jam in fugam verterat, cum statim ipse victor in equo nutare, exanimari & corruere, sic sine ullo vulneris signo mortuus è singulari certamine ad Iudicium singulare translatus est. Obstupescẽte spectatorum corona: quibusdam dubitantibus, nimiane ira gaudiumne hominem extinxisset. Hęc scripsit qui spectavit. *a*

a Fulgosus l. 9. c. 21. qui Duellatorum, quos dixi, cũ ceteris Iudex erat constitutus.

§. 4. Hæc autem nequaquam esse rara, pæne quotidianis ejuscemodi funeribus docemur. Illa veterum non ignota sunt. Anacreon unico uvæ acino suffocatur. Simili leti genere perit Sophocles. In Æschylum calvastrum aquila splendore calvæ deluſa testudinem velut in saxum elidit

lidit & perimit. Philæmon vidit asinum ficus mensæ paratas devorantem, mox tanto diffluxit risu, ut inter cachinnos lachrimas fatales auspicatus sit. Appius Saufejus scriba è balneo reversus ovum sorbet, & cum eo mortem. Aulus Pompeius & Marcus Iuventius dum sacrificant, expirant. Æmylius Lepidus domo egressurus, pede ad postes offenso, repente corruit emortuus. Catelli morsu Balbus perimitur. Aristidem mordet mustela, & puncto temporis extinguit. Manlius Torquatus dum manum extendit ad placentam, reperit mortem. Bebius Pamphylus dum puerum interrogat de hora diei, ante responsum, horam vitæ peragit supremam. Cæser Prætor hilariter è lecto surgit, sed dum calceum induit, hominem exuit. Chilo Lacedæmonius dum filium ex Olympiacis reducem & coronatum amplectitur, inter gaudia efflat animam. Caninius Consul ipso die Consulatus, & fasces & una vitam deserit. Crassus orator inter declamandum in senatu è vivis decedit. Rhodiorum Legatus ubi causam apud Senatores insigniter egisset, sub egressum in limine curiæ exanimis concidit. Fabius Maximus pilum tenuem cum lacte haurit, & vivere desinit. Autolemus incendium domus evadit, & fulmine ictus interit. Me-

dorus Valla dum muſtum è carchesio trahit, dulce ſed repentinum exitium bibit. Petrus Calceonus, dum ei barba raditur, ad plures ire cogitur.

Nec plebejas tantum animas Mors impudens ſic abripit, ſed cum Regibus etiam & Cæſaribus eundem luſum non raro ludit, ad quos ſine omni ceremonia irrumpit. Lycurgus Rex Thracum à ſuis in mare præcipitatur. Mithridates Rex Ponti ævi ſui miraculum morte ſubita intercipitur. Theodoricus Oſtrogothorum Rex, quem modo nominavimus, improviſa morte tollitur. Alaricus Rex Viſigothorum in Siciliam navigans, fracta navi urbem ingreditur, ubi extra omnes fluctus in lectulo ſubitum vitæ naufragium patitur. Andebandus Rex Anglorum nimio vino in cena ſubmergitur. Grimoaldus Rex Longobardorum poſt apertam venam tranſmiſſis aliquot diebus jaculo columbam petit, venam rumpit, & unà vitam effundit. Alexander Imperator naribus ſtillat ſanguinem, & ſimul animam amittit. Alphonſus VIII. Rex Hiſpaniarum, dum in itinere conſidet ſub arbore, actutum ad Iudicem abducitur. Philippus Ludovici Craſſi Galliarum Regis filius ex equo labitur, & in feretro componitur. Henricus Alphonſus VIII. Caſtellæ Regis filius,

filius, dum puer lusitat cum pueris tegula obteritur. Cardinalis Columna Neapolitanus Prorex Caroli V. ævo ficus glacie frigefactas avidius comedit, post quas nil amplius edit.

Eadem sors adolescentes, pueros, infantes, & nostro etiam ævo involvit. Adolescens piscis spina, quemadmodum Tarquinius, jugulatus est. Iuvenis qui promisit Religiosorum vitam intra annum se initurum, eodem die inter choreas ex vita emigravit. Iuvenis alius dum Christi patientis personam in theatro egit, in cruce demum serio expiravit. Drusus puer innoxio lusu sæpius pomum in aërem jecit, & ore excepit. Tandem faucibus hæsit hic bolus & occidit. Puer Thracius in Hebro flumine postquam conglaciasset, lusit; rupta glacies caput præsecuit, cadaver sub undas misit. Puer alius dum templum subiit, prægrandi stiria è tecto in caput delapsa est occisus. Hylas puer hausturus aquas, urnæ pondere in aquas tractus & submersus est. Hyacinthus puer dum disco lusit, ab imprudente socio percussus disco, lusum & vitam finiit. Puer pastoritius ignem ad arborem struxit & obdormiit, sed arbore ambusta & lapsa obtritus non amplius evigilavit. Infans in utero matris fulmine percussus lucem intueri desiit

desiit antequam inciperet, matre tamen Martia superstite. Hermonactes, etiam infans, in cunis ab apicula confossus obiit. Nunquam finis sit si pergam. Quot his ipsis annis notissimi nobis paralysi repentina tacti ad tribunal protinus abrepti sunt? Quot homines fulmen, quot alios ruinæ, quam multos aquæ, quãtos incendia in prætorium Christi transmiserunt? Quot centena millia hominum properata pestis ad judicantem Christum ablegavit? Quot myriadas militiæ his quindecim annis plumbeæ glandes subito in jus ambulare, & vitæ rationem reddere coëgerunt?

Ita mortem à vita disterminat momentum. Tempore quo minime putamus adest Iudex, & de tota pronuntiat æternitate. *a*

Quot scimus ipsi sanos iviſſe cubitum, repertos mortuos? quot inter colloquendum, ambulandum, prandendũ subito, ad peculiare hoc judicium abducti? Res vilissima, minima, extrudit è vivis; herbula venenata, piscis spinula, exigua pustula, è tecto tegula, vulnusculum neglectum, strictior aura, intemperantior ira aut lætitia, risus, somnus, cibus, ipsa vitæ subsidia vitam rapiunt, & subito totius vitæ agimur rei.

a De pluribus vide Prodromũ c. 1. parag. 20.

§. 5. Sed ordine, ut videtur, inæquali

quali prorſus & confuſo ad tribunal Chriſti citamur. Subinde liberis à parentibus parentatur, & qui ultimi venerunt in Orbem, primi exeunt. Cur autem (dixeris) tam inæqualiter in jus vocamur, per protoplaſtum omnes æqualiter mortem meriti? Cur mors tam cœca nos audacia invadit?

Ne quæſo mortem querimoniis vanis accuſemus. Moriendi pœna æqualis eſt; levis eſt differentia temporis. Et quid triginta vel quadraginta anni ad æternitatem ſint? Ordinem à morte nullū ſervari in hominibus ad Iudicium evocandis, nō morti, ſed Deo adſcribendum eſt, qui ſic imperat fieri.

Solitus eſt Thomas Morus dicere: Hunc Orbem vere non aliud niſi carcerem eſſe, à quo alius ſuper alium in jus rapitur. Quis magiſtratui modum conſtituat, quemnam captivorum diutius ſervare debeat in carcere? Quis Deo legem ſanciat, quemnam aliis citius ad ſuum Tribunal evocet? Hæc Deus omnia in numerato habet, cujus providentia nec minimo temporis puncto fallitur. Hanc Iobus ſuſpiciens: Conſtituiſti, ait terminos ejus qui præteriri non poterunt: Numerus menſium ejus apud te eſt. *a*

a Iob. c. 14. v. 5.

Deinde ipſa corporis humani conſtitutio ſic habet, ut iſta illam durando

rando vincat: accedit loci, aëris, cibi diversitas, quæ omnia ad celeriorem aut tardiorem mortem faciunt. Nos ipsi, Dei permissu, vitam longius extendendam præscindimus diversis culpis. Inobedientia, Intemperantia, & Incontinentia vivendi spatiũ decurtant plurimi. Legislator è cælo: Honora, inquit, patrem tuum & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus
a Exod. c. 20. v. 12. dabit tibi *a*. Ab intemperantia & voracitate vitam præcidi res certa. Luculentum Siracidę testimonium est. In multis escis erit infirmitas: & aviditas appropinquabit usque ad choleram. Propter crapulam multi obierunt, qui autem abstinens
b Eccl. c. 37. v. 33. & 34. est, adjiciet vitam *b*. De aliis canit Hebræus psaltes: Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies
c Psal. 54. v. 24. suos. *c*

Quod autem sæpissime homines improbi sint longævi, citius moriantur probi, Sapientia caussam assignans: Iustus, inquit, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata. Cani autem sunt sensus hominis; & ætas senectutis vita immaculata. Raptus est, ne malitia mu-
d Sap. c. 4. v. 7. & seqq. taret intellectum ejus *d*. Non ideo sanctior aut nequior est, qui prior ab illo transit ad Iudicium. Non sunt ut

ali-

aliquoties ridet Hieronymus, à vetuſtate hominum æſtimanda ingenia, ſed à probitate, eruditione, morum gravitate. *a* Hinc Abel ante Cain judici Deo præſentatur, innocens Naboth lapidatur, & Achab Rex ejus vineam invadit; Ioannes Baptiſta tollitur, & Herodi longior vita indulgetur. Quod ſi improbus ad judiciū celerius probis evocetur, id ideo fit, ne ſua ſibi augeat ſupplicia, & ad ea plures ſecum abducat.

a Hieron. epiſt. 104.

Ita nullus inter evocandos ſervatur ordo. Incertum eſt quo te loco Mors (Iudicis apparitor) expectet: Itaque tu illam omni loco expecta. Evocatio ad Tribunal certiſſima eſt: Vbi & quando fiat, nihil incertius. Quo Iudex voluerit die, quo momẽto, Mors evocabit cum imperio. Heus homo in jus ambula, tribunal te citat; Iudici te ſiſte. Quis unquam potuit ſic evocantem non ſequi?

Quocirca cautiſſime age, quiſquis es, & ad rationem reddendam te quotidie para. Nam ut Cyprianus monet: Qualem te invenit Dominus cum vocat, talem te & judicat. *b* Neſcit miles, quando aut qua irrumpendum in hoſtem: ſemper ergo procinctus excubet. Neſcit mercator, quando ventus ſecundior aſpiraturus: Navim igitur ſemper paratam, & merces in portu habeat. Neſcit viator, quãdo portę civitatis claudendæ,

b Cyprian. ſerm. 4. de mortalit.

dendæ, aut quantum superfit vitæ: non igitur moretur, sed properet, & nonnunquam currat. Nescit pronuba Virgo, quando venturus sit sponsus: Oleum igitur semper præsto sit, & lampas ardeat.

Ecclesiastes fidelissime monens nõ sine acerbo risu: Lætare ergo Iuvenis in adolescentia tua, inquit, & in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum (hæc omnia per ironiam) sed addit, Et scito quod pro omnibus his adducet te Deus in Iudicium. *a*

a Eccl. c.11. v.9. Sed forsan hæc monita non magni ducimus, idcirco Christus ipse toties vociferatur & monet: Operamini dum dies est; venit nox, quando nemo potest operari: *b* Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam, & dedit servis suis potestatem cujusque operis, & janitori præcepit ut vigilet. Vigilate ergo, nescitis enim quando Dominus domus veniat: Sero, an media nocte, an galli cantu, an mane; ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate. *c*

b Ioan. c.9. v.4.

c Marc. c.13. v.33. & seq.

CAPVT IV.

Quis mœror, angor, terror, ſecretum, peculiare Iudicium ſoleant præcedere;

ſeu,

Quid rationem redditurus præcipue pertimeſcat.

DIu blandiebatur Dalila ſuo Samſoni. Demum latentibus apud ſe inſidiis & Samſone attonſo vociferata eſt: Philiſtiim ſuper te Samſon: Et cœpit abigere eum, & à ſe repellere. Hic heros robuſtiſſimus priorem luſum cogitans, facili negotio evaſurum ſe credidit. Neſciens quod receſſiſſet ab eo Dominus. *a* Ita captus à Philiſtæis, & catenis vinctus in carcerem contruſus eſt. a Iud. c. 16. v. 19. & 20.

Idem nobis pleriſq; omnibus contingit. Robur noſtrum & vires ſuſpicimus, ægrotamus ſubinde, ſed revaleſcimus, & mortis imperium evadimus. Ita hunc ludum aliquoties ludimus. Demum correpti morbo, aut aggreſſu ſubito cincti, nos pariter ut prius evaſuros credimus. Hic vita, cui fidebamus, & quæ tamdiu nobis blandiebatur, altum inclamat: Philiſtiim ſuper te Samſon. O Samſon, ô homo qui te arbitrabaris tam robuſtum, en ut circumdent te Philiſtæi ab inferis; non tu amplius

te ipsum juvare, sed nec alii poterunt, omne robur à te recessit. Ligaberis & duceris ad Iudicem.

Diximus, Reddendam esse rationem Iudici. Explicavimus, Quid sit rationem reddere, & quam incertum sit tempus rationis reddendæ. Nunc porro dicendum, qui terrores & angores judicium istud plerumque antecedant.

§. 1. Post egressum gentis Hebreæ ab Ægypto, Deus complura loca designans Mosi : Et ad ultimum, inquit, salsissimo claudentur mari. *a* Hi erunt termini. Dum vivimus, in Orbem alium peregrinamur. In via subsistere non licet. E loco in locum assidue migramus : dies diem sequitur, horam extrudit hora. Varia quidē vivendi ratio est. Sunt homines operosi & ęrumnosi, apud quos labor laborem, afflictio afflictionem excipit, alius iis ex alio dolor nascitur. Sunt & homines voluptuarii, apud quos è feriis feriæ, convivium è convivio, voluptas ex voluptate nascitur. * Sed nec istis nec illis unquam ullam intercapedinem peregrinandi, nec ad momentum quidem licet facere. Et isti quidem qui voluptatibus indulgent, diu dormiunt, non tamen semper dormiunt; sæpe comedunt, large bibunt, non tamen semper comedunt bibuntque ; crebro ludunt, deambulant, fabulantur,

a Num. c. 34. v. 12.

* Ein Faßnacht über die ander.

tur, tripudiant, venantur, lasciviunt, non tamen hæc semper faciunt, at vero semper ad mortem, & ad Iudicium tendunt. Sic & alii homines frugi non semper legunt & scribunt, non semper laborant & sudant, non semper gemunt & plorant, semper tamen moriuntur, atque sic assidue tam illi quam isti propius atque propius tribunal accedunt. Tandem post continuum hoc iter, ad mare mortis salsissimum venitur. Hi termini sunt omnis voluptatis, omnium laborum. Ex hoc salsissimo mari non tantum bibendum, sed submergendus in hoc viator. Hic trepidatio, lucta, palpitatio miserorum varia. Tentationes morientium quandoque multæ, ac diversæ.

Etsi cacodæmon vix unquam diu à tentationibus interjungat, in morbo tamen letali & ultimo importunissimus est. Pirata scilicet insidiatur navi cum ea revertitur & onusta est. Ita tunc diabolus omnia molitur, habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet. *a* Nisi ergo tunc vincat, victus est æternùm. Hunc hominis cum dæmone conflictum Ioannes depicturus: Ecce equus pallidus, ait, & qui sedebat super illum, nomen illi Mors, & Infernus sequebatur eum, & data est illi potestas super quatuor partes terræ. *b* Infirmum hominis corpus,

a Apoc. c. 12. v. 12.

b Idem c. 6. v. 8.

equus pallidus est, quo Mors vehitur; circa lectum infernales milites sunt in tres turbas divisi.

In turba prima tentationes sunt, quæ oriri solent ex morbo. Hic cibi fastidium, somni defectus, vehemens sitis, tetra somnia, molesta pharmaca, frigus aut æstus, dolores varii, & quandoque continui, qui caput, pectus, pulmones, totum corpus occupant, & ita premunt, affliguntque, ut ægrotus inde anxius, tristis, perturbatus, modo iram, impatientiam non dissimulans, murmurare, conqueri, & eos, quorum curæ commissus est, odisse incipiat, subinde nec Deo parcat, sed velut ab eo desertissimus expostulare audeat: Cur hoc Domine? Num ego hæc merui? Tune ille tam misericors pater sic in me sævis? Quo major scilicet vitæ ac sanitatis amor est, eo plures ac graviores esse solent ejusmodi tentationes. Sanari mallet æger quam mori. Hinc subinde valetudini remedia vetita quæruntur. Ita Rex Ochozias misit nuntios ad consulendum Beelzebub Deum Accaron, quasi non esset Deus in Israël. Idcirco dictum illi: De lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. *a*

a Reg. c. 1. v. 16.

§. 2. Altera tentationum turba, memoria mortis & metus. Non sine gemitu dixit Siracides: O mors, quã amara

amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis: viro quieto, & cujus viæ directæ sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum. a Secundus philosophorum non infimus prudenter dicere solebat: Mors divitum pavor, pauperum desiderium. Nonnunquam tamen & pauperes, cum Tribunal in oculis habent, nimiam mortis festinationem accusant. Memini pauperculi, qui nonaginta & aliquot annos superaverat, audire dicentem: Diutius equidem vivere potuissem. Sic opulentiores: Itane, ajunt, conjugem & liberos, familiares & cognatos cogor deserere? Heu facultates amplæ, non juvatis? officia & dignitates magnæ, non succurritis? Amores mei ubi estis? Sic Munde deseris? Hic, ut Gregorius loquitur, diabolus nudus luctatur cum vestito. b Hic eo subinde tristitia increscit, ut & Deus obliquè perstringatur, qui tot pupillos constituat, bona omnia tam cito rapiat, solatium in extremis miseriis subtrahat.

a Eccl. c. 42. v. 1. & seqq.

b Greg. hom. 32. in Euang.

Tertia tentationum turba, horror futurorum. Abeundum est: quo autem, & qua via? Iudicandus sum. sed num inferis, num cœlo assignandus? Hic adest diabolus, & longissimam totius vitæ historiam opponit & ingerit oculis. Velis nolis legenda est. Hic moribundus peccata sua omnia

velut in aperto volumine cernit. Conſcientia monſtrat, & legentem urget: Hæc, & hæc, & hæc, & iſta, & iſta, & iſta etiam feciſti: Illa, & illa, & illa quoque omiſiſti facienda. Iam Tribunal ferit oculos, jam cominus cernitur advenire Iudex brevi adfuturus, Iudicii ſatellites; Mors & dæmones jam adſunt:

Horribili ac varia lectum cinxere corona,
Nec ſpes ulla fugæ; labor ultimus opprimit ægrum:

Redde rationem, redde, redde. Ergone, inquit moribundus, nil ſupereſt auxilii? Nil contra morbum remedii eſt? Heu quid brevi viſurus, quid auditurus, quid paſſurus ſum? Pedem referre, & ire retro non poſſum: Sic pergere, horrendum, & intolerabile: Subſiſtere non permiſſum ulli.

Hic jam dæmon omnem movet lapidem, ut trepidantem ægrum ad impatientiam, aut ad deſperationem occultam, aut certe ad puſillanimitatem pertrahat. Ita nimbi grando, venti, turbines, procellæ uno impetu caſam luteam invadunt: ſi ea ſit arenæ inædificata, hoc eſt, remiſſæ, molli, voluptariæ vitæ, corruet; ſin vero piæ, ferventi, religioſæ, ſtabit, & hos impetus ſuſtinebit.

Qua in re moribundo ſæpe idem quod Beniamitis evenit, qui non intellexerunt, quod ex omni parte *illis* inſta-

instaret interitus *a*. A tergo urbs capta flammis injectis ardebat, à fronte hostiles copiæ obvios quosvis cædebant. Ita moribundus quocunque se vertat, in angustiis est: Respicit præterita? Cernit innumera peccata: prospicit futura? Imminentem videt Iudicem justissimum, quem nihil latere potest. Terrores & angores undique. Ideo non miremur sudare moribundos. Iudicii jam viciniſſimi horror sudorem exprimit. Optime dixit beatus Nilus: Vere terribile est mortis mysterium. Nec fere aliam ob causam, nisi ob Iudicium quod proximum est. Nam plurimis facile foret mori; sed à Iudice omniscio Iudicari, hoc acerbum & tremendum.

a Iudic. c. 20. v. 34.

Non timeo mortem, timeo qua fata sequuntur.

dicebat non nemo.

Iob velut in extremis constitutus, jam jamque ad Iudicem abducendus: Spoliavit me gloria mea, inquit, & abstulit coronam de capite meo. Destruxit me undique, & pereo, & quasi evulsæ arbori abstulit spem meam: Iratus est contra me furor ejus, & sic me habuit quasi hostem suum. Simul venerũt latrones *b* ejus, & fecerunt sibi viam per me, *c* & obsederunt in gyro tabernaculum meum. Fratres meos longe fecit à me, & noti mei quasi alieni recesse-

b Dei milites. Chaldæi, Sabæi, morbi, dolores, squalor, tabes, vermes, &c.

c Conculcarunt me.

runt à me. Dereliquerunt me propinqui mei, & qui me noverant, obliti sunt mei. *a*

a Iob. c.19. v.9. & seq q.

§. 3. De hoc vicini Iudicii horrore ac metu appositè dici poterit: Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit. *b* Et quemadmodum Pharao nunquam sævior fuit in Hebræos, quam cum abitionem molirentur, ita diabolus nunquam truculentior in hominem insurgit, quam cũ eum hinc migraturum advertit. Tunc vadit & assumit septem alios spiritus nequitiores se. *c*

b Matt. c.24. v.21.

c Luc. c.11. v.26.

Narrant de Cunone oppidi Malburchensis domino, qui annis quadraginta moribus parum probatis ad Mundi leges vixerat, demum sub seram senectutem veluti resipiscens, religioni se addixit, & triennio post diem suum obiit. Eo tempore cacodæmon, qui hominem insederat, aperte fassus est, se una cum quindecim millibus suorum (tot enim fuisse asseveravit) in morientis cubiculum convenisse, sed precantium clamoribus repulsum morienti nocere non potuisse. *d*

d Hieron. Platus l.1. de Bono Platus Relig. c.31. med.

Deus immortalis, tantus diabolorum exercitus animulam unicam corpore egressuram obsidione cingat? Quindecim millia horum ex Erebo latronum homini vel unico insidientur? Quo fugiat, aut ubi abscõdat se, sic obsessus, sic vallatus homo?

Quid

Quid is faciat cujus cor non perfectū fuit cum Domino Deo suo? quod in extremo senio Salomoni contigit. Ita fit, Deo justissime permittente, quod subinde in morientibus est observare, ut sui obliviscantur in morte, qui dum viverent, obliti fuerant Dei. Hinc sæpe rationis & linguæ usum subito amittunt oppressi lacrimabili veterno. Augustinus testis id graviter affirmans: Percutitur, inquit, etiam hac animadversione, ut moriens obliviscatur sui, qui dum viveret, oblitus est Dei. Hoc certe modis omnibus laborat dæmon, ut Christi patientis memoriam crebriorem adimat, & sic ante Crucifixum Dominum velut pallium oppandat, ne moribundus oculos eo cum suspiriis emittat.

Cum Balaam vates inter vineas iter faceret asina vehens, obvium habuit Angelum in angustiis duarum maceriarum stantem, & stricto gladio minitantem. Progredi conabatur Balaam, sed obsistebat locus angustus, ubi nec ad dexteram, nec ad sinistram poterat deviari. [a] Ita moribundus gemino tam hujus quam alterius vitæ pariete clausus, & in his angustiis deprehensus strictum Iudicii gladium non evadet.

[a] Numer. c. 22. v. 24. & 26.

Tuam manum, ô Deus, ait Sapientia, effugere impossibile est. [b] Hinc fortissimus Eleazarus jam suppliciis

[b] Sapient. c. 16. v. 15.

admotus: Manū Omnipotētis, inquit nec vivus, nec defunctus effugiam. *a*

a 2 Machab. cap. 6. v. 26.

Christus Hierosolymis minatus: Venient dies in te, ajebat, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem: eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. *b*

b Lucæ c. 19. v. 43. & 44.

Hæc Domini verba de moribundo rectissime dici affirmans Gregorius: Inimici, ait, sunt dæmones: Vallum, tempus elapsum, male perditum, & peccata, præsertim nondum expiata. Hæ copiæ circumdabunt lectum, & coangustabunt ægrum, jam pæne ultimis singultibus confectum. Neque solum improbis morientibus, sed & aliis illi è tartaro inimici adsunt. Arbitratur Dionysius, *c* neminem mori (Matrem Domini excipit) cui dæmon non appareat, idque diverso habitu & forma. Gregorius Magnus se testem adjungens: Ad electos quoque egredientes veniunt, inquit, & suum in illis, si prævaleant, requirunt. *d*

c Carthus. de 4. Noviss.

d Greg hom. 39. in c. 19. Lucæ.

Ejusdem prorsus animi Ioannes Chrysostomus: Qui vinctus, inquit, propter sua scelera fuerit, cum solvitur ut ad Iudicium produci queat, tunc maxime tremit, tunc formidat, quando ad Tribunal Iudicis

jam

jam appropinquat, quando ad relationem rationum jam devenit. Idcirco terribiles visiones narrare solent morituri, quarum speciem nullo modo ferentes, & lectulos plerumque ipsos, magno jacentes impetu concutiunt, & torvis eos, qui adsunt, aspiciunt oculis: vel quia vi rescinditur à corpore reluctans anima, vel quia spirituum speciem ferre non possunt. Si enim terribiles intuiti homines metu concutimur, quid faciemus, cum minaces angeli, & rescindentes animam à corpore virtutes nos invadent? *a*

a Chrys tom. 2. hom. 54. in c. 16. Matt. mihi p. 401.

§. 4. Severus Sulpitius refert Martino Turonensi Præsuli, viro sanctissimo cacodæmonem instante morte spectabilem adstitisse. Cui Martinus impavide resistens: Quid, inquiebat, adstas cruenta bestia, nihil in me funeste reperies. Hac emissa voce animam efflavit.

Macrina Virgo integerrima, Gregorii Nysseni soror in mortis vicinia enixe precabatur: Domine Iesu succurre, ne hostis invidus iter meum impediat.

Antonius, quod divus Athanasius de eo memorat, alta jam nocte vocem audiit monentem: Surge Antoni, exi, & vide. Surrexit Antonius, & exiit, viditque sublatis in cælum oculis statura horribili gigantē, qui

qui caput nubibus inferebat. Vidi etiam alatos homines, qui cælum peterent volando. Hos gigas ille retrahens elidebat in terram, aut in aquas. Quosdam tamen illorum frustra conabatur retrahere. Hic iterum audita vox: Quod vides, expende. Cœpitque Antonius intelligere, illum esse volatum animarum, quas è corpore jam liberatas tartareus gigas arceret cælo, quotquot infra ipsius prædatorias manus volarent: Quæ autem gigantis caput volando superarent, libere transire ad stellatam domum. *a* Quo quidem viso discrimen morientium significabatur, siquidem eorum aliqui, sed pauci, ad Beatorum sedes recta transvolant: alii merguntur Orco, quos simultates, odia, & vindictæ ardores, quos carnis sordes & libidines inquinarunt.

aAthanas. in Vita Antonii c. 38. Paschasius c. 19. n. 4

Ante annos aliquot unus è Magnatibus in Austria, morti jam vicinus, lectum suum ab aterrimis aurigis circumdari vidit. Qui omnes opperiebantur animam brevi egressuram, ut eam in thermas Acherusias aveherent. *b* Sic finiunt, qui sic vivunt: sic obeunt & pereunt, qui Iudicium non expendunt.

bGeor Scherer Domin I. Quadrag. conc. 1 mihi p. 332

Narrat Climacus rem observatu dignissimam, quæ cœptum sermonem plurimum dilucidet. Quidam, inquit, cui Stephanus nomen, soli-

tudi-

tudinis amans complures annos in cœnobio egit, ubi jejuniis & lacrimis, sed & ceteris virtutibus inter omnes eminuit. Ergo profectu ardens insigniore, ad arctius ac severius vivendi genus seipsum damnans, anachoretarum locum, cui Fides nomen, petiit. Hic annos aliquot arctissimo vitæ instituto, procul omnibus humanis solatiis peregit. Nam fere septuaginta millibus passuum ab omni hominum habitatione disjunctus, Deo solum & sibi vacavit. Denique sub extremum vitæ tempus ad priorem cellulam reversus, non diu illic fuit, & morbo tentari cœpit. Vno ante obitum die, repente obstupescere, dextra lævaque circumspicere, & velut rationem exigentibus respondere, cunctisque, qui adstabant audientibus, dicere: Sic revera est, sed propter hoc tot annis jejunavi. Subinde, non certe, ajebat, sed mentimini; hoc non feci. Deinde rursus: Ita vere est; negare non possum. Sed ingemui, sed flevi, sed pœnitentiam egi, & pœnas subii. Et rursus: Ita est, vere me accusatis. Ad quædam, quæ illi credebantur objici, sic respondebat: Et quidem ad hæc quæ dicam non habeo: est ut dicitis, sed spero misericordiam. Erat profecto, ait Climacus, spectaculum horrendum ac terrificum, invisibile illud ac rigidum Iudicium,

in quo etiam (quod terribilius est) non facta objiciebantur, perinde ut facta illi solitudinis ac sanctæ quietis amatori, qui annis pæne quadraginta religiosam disciplinam non sine crebris lacrimis observabat. Fuit qui de hoc viro graviter affirmabat, visum eum à se cum in eremo Leopardum è sua manu pasceret. Hic ipse tamen cum adeo exacte & ad novissimum usque teruncium rationes ab eo poscerentur sic finiit, ut hodieque incertum, quis terminus, quæ sententia, quis rationum finis fuerit, quod Iudicium acceperit, quo locorum pervenerit. *a*

a Climacus in scala paradisi, gradu 7. post med. mihi p. 121.

Ah, Domine Iesu, quomodo ii stabunt in hoc Iudicio, qui magnam vitæ partem per incuriam transmittunt, vitiorum cæno infixi? Non poterunt ei, ut Iobus loquitur, respondere unum pro mille. Addit de seipso: Qui etiamsi habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum judicem deprecabor. *b*

b Iob. c. 9. v. 3. & 5.

§. 5. Quocirca nemo mortalium rationes conficiendas procrastinet, nemo differat pœnitentiæ pharmacum. Cum ultimi dolores instant, serum est prudenter & enucleate velle rationes componere, & ad proximum sese judicium disponere. Hic ego ægrotos omnes, aut eos qui gravius ægrotarunt, interrogo: Dicite, quæso, num inter dolores vacat, sedulo

dulo precari, veniam rogare, judicem conciliare? Hæc corpus ſanum & animum tranquillum requirunt.*

In morbo multum eſt, jam parta non amittere; inter dolores ſatis eſt, cum doloribus patienter loqui. Et quomodo is demum, qui corpus tam tenerè amavit, ut negligeret animum, ad interiora ſe recipiet, & animi habebit curam, in tantis corporis doloribus? Auguſtini vocem agnoſcite: Illuc rapitur intentio mentis, ubi vis eſt doloris. Fac quod faciendum eſt, dum ſanus, dum tuus es. Quoniam non eſt in morte qui memor ſit tui. *a* a Pſal. 6. v. 6.

Divino juſſu proclamari Moſes ad populum præcepit: Eſtote parati in diem tertium. Iamque advenerat tertius dies, & mane inclaruerat: & ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes denſiſſima operire montem, clangorque buccinæ vehementius perſtrepebat. Totus autem mons Sinai fumabat, eo quod deſcendiſſet Dominus Deus ſuper eum in igne. *b* Tres iſti dies illuſtri adumbratione vitæ noſtræ principium, medium, ac finem denotant. Hæc tota vivendi periodus eſt. Naſci, dolere, mori. Quivis hominum de ſe dicere poteſt: Hodie, & Cras, & tertia die conſumor. *c* b Exod c. 19. v. 15. & ſeqq c Luc. c. 13. v. 33.

Eſtote

* Laſt ſich wenig betten vnd büſſen im ſmerzen.

Eſtote igitur parati in diem tertium. Nam die hoc ultimo audientur tonitrua, conſcientiæ ac dæmonum accuſationes; peccata præterita velut fulgura & fulmina terrebunt; nubes & caligo totum montem, hominem totum involvent; oculi, ſed & intellectus & ratio contenebrabuntur; aurium, ceterorumque ſenſuum uſus deficiet. Audietur & tubæ clangor, cognatorum comploratio: ſed & ſuos quoque tubicines jubebit canere Iudex, qui moneant his ipſis vocibus: Ad Iudicium, ægrote, ad Iudicium: reddenda eſt ratio; ad Iudicium.

Eheu quis tunc non trepidet? cui non ſolvantur genua? Quis non angatur & æſtuet? Totus mons Sinai fumabit, homo totus cubabit in anguſtiis, & ſudabit. Cupiet è lecto ſurgere (quod pæne certum mortis ſignum *a*) ſed vel non poterit, aut inter opitulantium manus (quod crebrum) collabetur & expirabit. En montem igne fumantem, en hominem ſudore gelido manantem, eo quod deſcendat Dominus in igne juſtiſſimus Iudex in flamma juſtitiæ, ut quos invenerit corona dignos, ad coronam; quos dignos gladio, ad gladium ableget.

a In morbo letali.

Audite igitur, quotquot etiamnum vivitis, audite mortis ſtipendiarii, Dei juſſu proclamo: Eſtote parati in

in diem tertium. Descendet Dominus in igne, & fumabit mons Sinai. Reddenda est ratio totius vitæ. Hoc Iudicium à Domino omni carni. *a* Ergo, quod Siracides monet, Ante Iudicium parate vobis justitiam. Estote parati in diem tertium.

a Eccl. c. 18. v. 19. & c. 41. v. 5

CAPVT V.

Quæ caussa in hoc Iudicio ventilentur; seu, De quibus reddenda sit ratio.

LOnge alia Dei sunt Iudicia quam hominum, nec juxta intuitum hominis Deus judicat; *b* quantum à terra cælum, tantum illa sunt ab his abjuncta. Herodem, obsecro, & captivum illius Ioannem Baptistam aspicite. Humanis oculis Herodes dives, potens, rex magnus videbatur, qui delitiis affluëret vir beatus, Semideus. Ioannes vero vir pauper & captivus, neglectus eremicola, regium mancipium, carceris inquilinus, fors occulte reus censeri poterat.

b 1 Reg. c. 16. v. 7.

At Christus longe aliud de Herode, aliud de Ioanne tulit Iudicium: Herodem appellans vulpem: Ite, inquit, & dicite Vulpi illi. *c* Videte, & cavete à fermento Pharisæorum, & fermento Herodis. *d* Ioannem vero tanquam Constantiæ & Pœniten-

c Luc. c. 13. v. 32. *d* Marc. c. 8. v. 15.

tiæ ſpeculũ laudat, Prophetã & plus quam Prophetam, imo & Angelum vocat. a Quam hoc diverſum à priori judicium! Non enim Dominus, Iſaia teſte, ſecundum viſionem oculorum judicat, neque ſecundum auditum aurium arguit. b Et de ſeipſo hic judex: Ecce, inquit, omnes animæ meæ ſunt, ut anima patris, ita & anima filii mea eſt: Anima quæ peccaverit ipſa morietur. c

a Matt. c. 11. v. 10.

b Iſai. c. 11. v. 3.

c Ezec. c. 18. v. 4.

Divinum hoc Judicium quod ab humano longiſſime, quod infinite divertit, adeo expavit vir ille ſecundum cor Dei, ut dixerit: A Judiciis tuis timui: d Nec minus formidans Paulus: Nihil mihi conſcius ſum, inquit, ſed non in hoc juſtificatus ſum. Qui autem judicat me, Dominus eſt. Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi aërem verberans: ſed caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo. e

d Pſal. 118. v. 120.

e 1 Cor c. 4. & c. 9. v. 26.

Si timent nihil ſibi conſcii, & caſtigant ſe tam ſancti, quanto magis timendum iis, quos accuſat conſcientia. Præſertim cum Judex ipſe monendo dicat: Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo. f Et Salomon metum hunc augens. Eſt via, inquit, quæ videtur homini recta, & noviſſima ejus ducunt ad mortem. g Quam igitur copioſa erit materia, quæ ad hoc Judicium devol-

f Pſal. 74. v. 3

g Prov. c. 16. v. 25.

devolvetur, tametsi homo unicus sit judicandus. Et istud est quod ordine sequitur, Quænam causarum varietas in peculiari hoc judicio ventilanda, seu, De quibus reddenda sit ratio. Quod hoc capite discutiendum.

§. 1. Oeconomus ille prodigus aliquanto tempore muneris sui negligens, & incurius, denique apud dominum suum diffamatus, serium illud audiit: Redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare. *a* Hic misero hærere aqua, hic animus fluctuare, hic obversari oculis paupertas, hic titubare lingua, membra tremere. Ecquid faciam? ait. a Luc. c. 16. v. 2.

Hic ultimus decoctorum psalmus est: Quid moliar? quid agam? quid machinabor? Ita villicus: Quid faciam, inquit, nunc demum sentio, cum herile premit imperium, me servum, non herum fuisse. Vereor sane ne quod ære solvere non potero, pelle luam. Ergo in pectore senatum coge, & dic, quid faciam? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Dum vivimus, fodere valemus eleemosynis, jejuniis, aliis corporis afflictationibus; vigilando & orando mendicamus. Post mortem neutrum licebit. Tunc primum manu pectus tundere, largam stipem spargere, erro-

rum veniam rogare nimis ſerum eſt. Fatuæ virgines obſeratas fores lacrimis nullis reſerant; purpuratus epulo aquæ guttulam petit, non impetrat. Iudicia Domini vera, juſtificata in ſemetipſa. *a* Ergo redde rationem. At at Domine, delicta quis intelligit? *b* Redde rationem, quia noluiſti intelligere, ut bene ageres: *c* Rationem redde.

a Pſal. 18. v. 10.
b Ibid. v. 13.
c Pſ. 35 v. 4.

Reddam, ſed ſpero judicem non ipſas rimaturum medullas, ut etiam volatile verbum, curioſiorem oculum, licentiorem manum, cogitationem nemini noxiam cenſura rigida perſequatur. Reddenda tibi ratio eſt, uſque ad noviſſimum quadrantem: Neque advocatum aut cauſſidicum circumſpice: tu ſolus rationem reddes. Siracides præmonuit: Non dicas, à Deo abſcondar, & ex ſummo quis mei memorabitur? In populo magno non agnoſcar. *d* Agnoſceris, nec abſcondi poteris; tu ſolus ante Iudicem ſtabis. Sunt quibus mors ſit, conſortio hominum carere, & ſolum eſſe. Nec pauculis quidem diebus ſoli cum ſolo Deo agere poſſunt aut volunt animalia nimium ſociabilia. Quicquid facias:

d Eccl c. 16. v. 16. & 17.

Cæcam cogeris ſolus inire viam.

Non ignoras quid orbis Eccleſiaſtes dicat: Vnuſquiſque onus ſuum portabit. Igitur opus ſuum probet unuſquiſque *e* Quod Salomon confirmans:

e Gal. c. 6. v. 4. & 5

mans: Si ſapiens fueris, ait, tibimet-
ipſi eris: Si autem illuſor, ſolus por-
tabis malum. *a* Anima tua corpore
jam ſoluta, illis Prophetarum voci-
bus ſeipſam deplorabit: Ego tranſ-
migrata, & captiva, ego deſtituta &
ſola. Ambulate filii, ambulate; ego
enim derelicta ſum ſola. *b*

a Prov. c. 9. v. 12.

b Iſaiæ c. 49. v. 21. Baruc c. 4. v. 19.

Cogita quæſo quam durum ac
difficile tibi videatur, de unico tan-
tum anno ſacerdoti vitæ tuæ ratio-
nem reddere: quid erit rationē red-
dere Deo, de totius vitæ decurſu? Ve-
rum non opus hic erit memoriam
fatigare, aut animum huc illuc divi-
dere, omnia vel minima quæque in
aperto erunt, modo ea ſint ut Iudici
probentur. Iob quærens: Quid enim
faciam, inquit, cum ſurrexerit ad Iu-
dicium Deus? & cum quæſierit, quid
reſpondebo illi? *c*

c Iob. c. 31. v. 14.

Vt igitur explicate noris quam
multa & varia complectatur ratio
quæ reddenda eſt, jam ſerio ac ma-
ture cogita, dum licet, has Iudicem
voces tibi reo ingeminare.

§. 2. 1. Redde rationem de omni-
bus etiam occultiſſimis & abditiſſi-
mis cogitationibus: Iuriſconſulti ve-
teris Vlpiani ſcitum eſt: Cogitatio-
nis pœnam nemo patitur. * Sic Vl-
pianus; ſed longe aliter Chriſtus,
qui abſtruſiſſimas etiam & ſubtiliſ-
ſimas cogitationes protracturus eſt
in Iudicium. Res liquidiſſimi juris

* Die Gedancken ſeynd Zollfrey. Falſ. mum

est: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo. *a* Vale igitur Vlpiane, Salve Christe: tuis legibus vivendum est iis, qui cœlum aspirant; tibi Iudici reddenda ratio de latentissimis etiam cogitationibus.

aMatt. c. 5. v. 29.

2. Redde rationem, de verbis dictisque omnibus, atque adeo de omni etiam otioso verbulo. Iudex ipse clarissimum hoc decretum figens: Dico autem vobis, inquit, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die Iudicii. *b* Si verba otiosa, quanto magis turpia, obscæna, obtrectatoria, blasphema, contumeliosa, maledica, perjura, quæcumq; alia flagitiosa Iudicium subibunt?

bMatt c. 12. v. 36.

3. Redde rationem de actionibus factisque omnibus, & scito non solum vehementiores motus, sed ipsos etiam tuos passus singulos vigilantissime observatos. Iobus severitatem hujus Iudicii veritus: Tu quidem, inquit, gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis. Signasti quasi in sacculo delicta mea. *c* Observasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti. *d* Deus omnes & singulas hominum actiones observat, numerat, & velut in ephemerides & diaria sua transcribit, quæ homo à primis annis delinquit. Et hæc omnia velut

c. Iob. c. 14. v. 16.

d Idem c. 13. v. 27.

facculo clausa signantur, in Iudicio protrahenda.

4. Redde rationem de exterioribus quinque sensibus, quis apud te Videndi, Odorandi, Audiendi, Gustandi, & Tangendi usus aut abusus fuerit? Num meo honori, tuæ carni, aut Mundo & Dæmoni hæc sentiendi instrumenta adhibuisti?

5. Redde rationem de septem Misericordię operibus, quo animo, quoties, & in quos ea exercueris. Non nesciebas accuratissimum super his futurum in Iudicio examen. Prædixi apertissimè: Quamdiu non feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis. Addidi clausulam & epilogum Iudicii: Et ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitã æternã. *a* a Matt. c. 24. v. 45. & 46.

6. Redde rationem de septem capitalibus noxis, quem te in iis gessiſti? Inficiari non potes occultam tuam superbiam, quę vesti, supellectili, habitationi, rebus tuis omnibus sese miscuit. Cor tuum insatiabile, quod pulchris sermonibus operiebas, jam patet. Quot libidinis peccata magis erubuisti fateri ad salutem, quam facere ad interitum. Quantum vindictæ, quantum irarum & invidiæ in alios clam coxisti? hoc jam tibi uni exedundum est. Vbi nunc corpus tuum, quod ita blandè ac molliter tractasti? cui sæpe velut Deo serviisti?

7. Redde rationem de meis decem præceptis; Quoties, quo modo, quam graviter ea violasti? Dixisse me sciveras: si vis ad vitam ingredi, serva
a Matt. c. 19. v. 17. mandata. *a* Et non servasti. Discipulum meum scripsisse noveras: Hæc est Charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus: & mandata ejus gravia
b 1. Ioan. c. 5. v. 3. non sunt. *b* Et tamen ea non custodisti, quantumvis facilia factu.

8. Redde rationem de omnibus corporis & animi, sed & fortunæ bonis. Corporis vires, animi dotes, ceteraque commissa tibi talenta quomodo collocasti? pecuniam quibus artibus acquisiviisti? acquisitam quibus studiis auxisti? auctam in quos usus expendisti? Dic, quibus exercitationibus ac curis Intellectum, memoriam, voluntatem adhibuisti.

9. Redde rationem de commisso tibi munere ac officio, quam sedulo illud & quam fideliter curasti? Oeconomus, Villicus fuisti, redde jam rationem villicationis tuæ. Patremfamilias, Pastorem, Episcopum, Principem, Regem te constitui, quam curam ovium, quam subditorum habuisti? Tot tibi gubernandos tradidi, qua eos sollicitudine, qua fide gubernasti?

10. Denique rationem redde temporis bene vel male collocati: tot vitæ horas, tot menses, tot annos quomodo exegisti? Hic, ô Christiani,

nau-

naufragiorum ſcopulus ingens & horrendus eſt, ad quem omnium noſtrûm naviculæ ſi non frangentur, certe allidentur, damnum paſſuræ. Horreo & contremiſco, cum tot horas male perditas, aut certe non utiliter expenſas cogito. Hic pæne nemo innocens. In aliis pleriſque omnibus licet cauſſa non laboremus, profecto tempus longe pretioſiſſimum nos reos conſtituet. Agedum hanc cauſſæ partem paullulum excutiamus.

§. 3. Sunt anni unius diei trecenti ſexaginta quinque, ſunt octo mille ſeptingentæ ſexaginta horæ per annum. Si quis redeuntibus Ianuariis Calendis interrogetur : Dic ſodes, quonam abiere octo millia horarum ſupra ſeptingentas ſexaginta, quis in iis labor ſuſceptus, quis perceptus ab iis fructus ? quot horas cibo, quot ſomno, quot confabulationibus, quot otio, quot luſibus & choreis, quot demum pravis actionibus contriviſti ? Reſponde mihi. Num in Deum tam liberalis fuiſti, ut è novenis pœne millibus horarum, novem horulas elegeris, quibus te Chriſto tuo ſtiteris in ſacro convivio, ad id toties invitatus ? Dic quæſo, è tot millibus horarum, quot horas precibus, quot lectione pia, quot ſacra meditatione conſumpſiſti ? Quod ſi vel anni unici horas difficile

est ad mortales calculos revocare, quomodo de quadraginta, quinquaginta, sexaginta annorum horis rationem reddemus? Si unicus annus turbatissimam facit rationem, tot anni quam difficilem reddent, quantum turbabunt?

Objiciant hic illusores: Tam pensiculatas Deus ac morosas rationes non exigit. * Quis iste horarum calculus? Ea ratione si quis sexaginta vixisset annis ubi de quingentis millibus horarum respondisset, insuper de viginti quinque millibus & sexcentis horis † respondendum foret. Quod si quis annos vitæ septuaginta numeraret, sexcenta horarum millia, & quod excurrit, tredecim millia & ducentæ horæ * rationibus inferrentur. Deus non ita minutim numerat.

Imo vero minutissima numerat. Iobum non audivimus? Omnes semitas meas observasti; vestigia pedum meorum consideraſti, gressus meos dinumeraſti. *a* Numerat gressus? ergo & horas. Vestigia pedum considerat? Ergo & manus, & oculos, & linguam. Omnes semitas observat? Ergo etiam ad cauponam, ad † choreum, ad lupanar. Verbum otiosum,

a Locis proximè signatis.

* Sucht nit so gnach. † 525600. stund. * 613200. Stund. † Dantzboden.

otiosum, cogitationem abstrusam judicat? ergo etiam hora non relinquetur injudicata, quâ multæ cogitationum centuriæ transvolant.

Nos gravissime nosmetipsos decipimus; cum enim modo hanc, modo illam, modo aliam, modo etiam plures horas sterili otiositate comburere rem nihili putemus, eundem sensum Deo affingimus ignorantia miserabili. Quærit Hebræus psaltes: Propter quid irritavit impius Deum? Responsum est. Dixit enim in corde suo, Non requiret *. Deus ipse hanc nostram insaniam refellens: Existimasti, ait, inique quod ero tui similis: arguam te & statuam contra faciem tuam. a Hæc feciſti, & tacui. Vide, inquit Augustinus, tempus misericordiæ. Quid est tacui? Nunquid non corripuit? sed non judicavit. Quomodo enim tacet, qui quotidie clamat in Scripturis, in Euangelio, in Prædicatoribus suis? Tacuit à supplicio, non tacuit à verbo. Et quia tacuit Deus, id est, non vindicavit, quid sibi dixit in corde suo peccator? Audi. Suspicatus es, inquit, iniquitatem, quod ero tibi similis, id est, parum est quia tu talis eras, & me talem putabas. Arguam te, & statuam te ante faciem tuam. Tu te ponis post te, ego te ponā ante te. Omnis enim qui non vult videre peccata sua, post dorsum se ponit, & alio-

* Gott lasts geschehen. Ps. 9, v. 33.
a Psal. 49. v. 21.

& aliorum peccata acute attendit, non per diligentiam, ſed per invidentiam; non volens ſanare, ſed accuſare; ſe autem obliviſcitur. *a* Iudicium igitur teipſum ſibi oſtendet.

a Aug. tom. 8. in Pſ. 100. mihi pag. 459.

Verum quidem eſt, examen illud arcanum in cujuſvis hominis morte non multis quæſtionibus & reſponſis, non argumentis & defenſionibus egebit, omnia liquida & aperti juris, omnia in ſyngraphis & perſcriptionibus * Iudicis accuratiſſime ſignata ſunt. Iudicis vices Iſaias agens: Ecce, inquit, ſcriptum eſt coram me, non tacebo, ſed reddam & retribuam. *b* Tunc anima omnes actiones, dicta, cogitationes ſuas unico cernet intuitu, nec poterit eorum quidquam negare conſcientia undique convicta. Ita pronuntiabitur ſententia, totumque hoc Iudicium breviſſimo tempore peragetur.

* In ſchuldbrieffē.

b Iſ. c. 65. v. 6.

Memor eſto itaque unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo niſi pœnitentiam egeris. *c* Recordare, unde excideris è faſtigio divinæ gratiæ, in tot fœda flagitia, in barathrum gehennæ. Vt ſcias: Non judicabit te Chriſtus ſecundum opinionem tuam, ſed ſecundum veritatem ſuam. Ab humanis divina Iudicia ſunt diverſiſſima.

c Apoc. c. 2. v. 5.

CAPVT

CAPVT VI.

Quo loco, & quo tempore, arcanum, singulare Iudicium sit futurum,

seu,

Quando, & ubi reddenda sit ratio.

MErcator mirabilis Diogenes Cynicus, Laërtio teste, Athenas venit, & loco mercium exposuit venalem sapientiam. Fuit ex urbis primatibus, qui vocato puero: I, puer ajebat, & vide quantum Sapientiæ institor ille stolidus pro tribus sestertiis vendat. Fecit puer quod jussus. At Philosophus huic emptori pro ea pecunia, istud sapientiæ vendidit: *In omnibus respice finem.* Adeo placuit venale hoc dictum emptori, ut illud ingentibus litteris inscribi januis ac propylæis jusserit.

Quod Siracides à Deo petere instituit, hoc Deus à quolibet nostrûm exigit: Festina tempus, & memento finis. *a* Memorare novissima tua, & in æternum non peccabis. Tot dedit Ecclesiasticus discipulo suo præceptiones, ut is non immerito queri potuisset, ac dicere: Quis infinitam hanc præceptionum congeriem memoria comprehendat? Ergo, inquit præceptor, ut summam rem complectar, documenta omnia conferam ad hoc compendium: In omnibus ope-

a Eccl. c. 34. v. 10. & c. 7. v. 40.

operibus tuis memorare noviſſima tua, ſeu brevius: Memento finis, & ſcito tot diebus, tot menſibus, tot annis neglecta non poſſe raptim ac ſubito ſarciri. Quod Chryſoſtomus dixit: Multorum dierum negligentia non poteſt una hora expleri. Etenim quando Chriſtus ad ſuum te Tribunal citaverit, lictorem mittet validiſſimum & oppidò robuſtum, cui reſiſtere non poſſis. Nam, ut ſcias, *peremptorie* prorſus, ut Iuriſconſulti loquuntur, citaberis. Quo autem loco, quo tempore, quo die, qua hora, vel etiam quo anno ad Iudicium citandus ſis; nulla ſcire potes ſagacitate, aut induſtria. Sed hoc ipſum jam explicatius trademus.

§. 1. Tria poſſunt aſſignari tempora, quibus arcanum hoc Iudicium videatur poſſe peragi. Primum eſt, paullo ante mortem, cum animus etiamnum inhæret corpori. Atqui certum eſt, ſtata lege, & tempore hoc ordinario id fieri non poſſe. Nam dum animus inhabitat corpus, promerita hominis & delicta ad ultimum deducta non ſunt. Dum halitus ſupereſt, pœnitentiæ tempus eſt: nondum ſpes omnis abſciſſa eſt. Ergo ante mortem Iudicium non exercetur. De iis quæ lege fiunt extraordinaria, dicemus infra.

Alterum eſt tempus, quod brevi mortem conſequitur. Ad teſtimonium

nium citari potest notissimum illud de Doctore Parisiensi, qui anno Christiano millesimo octogesimo secundo, in æde publica Accusatum se, Iudicatum, & Damnatum coram tot testibus proclamavit. Nam cum ipso funeris die illud Iobi caneretur in templo: *Et tu responde mihi.* [a] Mortuus è sandapila se attollens, omnibus attonitis proclamavit: Iusto Dei Iudicio accusatus sum. Ergo in diem posterum exequiæ dilatæ sunt. Hic major accursus hominum, & expectatio grandior. Omnia denuo ritu funebri peraguntur; verba solennia cantantur, *Et tu responde mihi.* Hic iterum defunctus se medium erigens è feretro, exclamavit. Iusto Dei Iudicio judicatus sum. Nondum liquebat quid æternus Iudex hoc homine fieri decrevisset. Expectandus ergo & tertius dies. Iamque multo maximus fuit civium affluxus, non sine spe ac formidine spectaculi futuri. Ita instaurantur exequiæ, repetuntur illa: *Et tu responde mihi.* Hic denuo cadaver è capulo surrectum voce horribili succlamavit: Iusto Dei Iudicio damnatus sum. Tot ea res testes habuit quot auditores & spectatores. Hos dānati hominis clamores Bruno altius in animum demittens, cogitabat secum ipse, si sic vita hominum est, qui sapit mature sibi Iudicem delinit.

[a] Iob. c. 13. v. 22.

Ita

Ita cum aliis sex sociis secessit, aliam vivendi rationem ingressurus, illud Domini apud animum suum memorans: Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes. *a* Fugit ut ei soli se probaret vivus, cui ut Iudici sistendus esset defunctus. *b* His affinia recensent Leontius Cyprius, & Cyrillus Alexandrinus Præsul.

a Matt. c. 24. v. 16.

b Franciscus de Puteo in Vita S. Brunonis.

Enimvero Iudicium, de quo loquimur, differri post mortem non solet, quod quis forsan ex iis quæ narrata sunt, posse deduci credat. Nec ulla differendi Iudicii caussa est. Nam Iudex non eget testibus, non deliberatione, aut consultatione ulla. Ego sum Iudex & testis, dicit Dominus. *c*

c Hieron. c. 29. v. 23.

Tertium ergo superest tempus, quo singulare Iudicium exercetur, & est ipsum Mortis momentum. Siquidem quamprimum anima corpus deserit, sententiam Iudex pronuntiat, ita quidem ut anima statim sub illud mortis tempus intelligat, an beata sit æternum, an damnata. Atque hoc Iudicis decretum spiritus jam corpore liber melius capit, quam reorum ullus acta sua infamia, quæ populo publice prælegun-tur. *

*Vhrgicht.

Ita Iudicium hoc arcanum tempore brevissimo peragitur, eo scilicet, quod inter mortem, & alteram novamque vitam est medium. Hinc

cælestis

cæleſtis Iudex adventum ſuum fulguri & furi comparat, jubetque in omnem horam, in omne imo momentum eſſe paratos, & ſtare in procinctu. Neque huic temporis brevitati obſtat diſcutiendarum rerum varietas & multitudo. In ultimo namque univerſali Iudicio omnium omnino mortalium cauſſæ diſcutientur exactiſſime, id tamen tempore fiet non longo; *a* quanto magis id ſervabitur in hoc ſecreto Tribunali? Si quid rerum geſtarum in contrarium afferatur, id non tam ipſum Iudicium, quam trepidantis conſcientiæ anguſtias, aut graves cum dæmonibus luctas, aut prævias ejus Iudicii ceremonias vel picturas nobis repræſentat. Vult nimirum Iudex hunc vitæ pavendum epilogum vel ipſis oculis ingerere. Hinc nonnunquam judicialem hanc actionem in morituris velut in tabula depingit, ſpectatoribus, ſi velint, utiliſſima commonitione.

a Sebaſt. Barradius putat diem unum in Iudicio Univerſali conſumendum. Tom. 3 Concord. Euang mihi p. 609.

E dictis ſequitur, animas damnatorum, antequam ad inferos devehantur, jam pœnis Avernalibus cruciari: Animas contra Beatorum, antequam ad cælum perveniant, jam Dei aſpectu & delitiis cæleſtibus perfundi. Prius enim judicantur, quam illæ ad Inferos, iſtæ ad cælum perducantur. Nam vel in ignem abripi, aut in para-

disum deportari executio est Iudicii.

§. 2. Quod ad hujus Iudicii locum attinet, Theologi vocum concordia dicunt, istius Iudicii sedem illic esse, ubi quisque moritur. Ita omnino ubi corpus à morte sternitur, ibi à Iudice animus judicatur. Ita idem & mortis & Iudicii locus est. Cum enim Iudex non homo solum sed & Deus sit, ubique locorum præsens est, ubi mortuus cadit, ibi tribunal figit: in cubiculo, in via, in campo, terra, marique. Cum autem nemo sciat, ubi suum quisque prætorium sit reperturus, omnia ei loca videri possunt suspecta.

Quoniam vero mors ut plurimum in cubiculo, seu conclavi & in lecto nos invadit, ferit, confodit, traditque Iudici, utilissimum prorsus erit, si domi suæ, in suo quisque cubiculo, Tribunal sibi cogitatione fabricetur, seipsum sic exhortãdo: En hic meus in me Iudex sedebit, hic tutelaris Angelus, hic accusator diabolus stabit, hic ego jacens & prostratus sententiam irrevocabilem excipiã: hic Iudicabor, hic ego intelligam inter quos Æternitate tota victurus sim. Quocirca quotidie (sic statuo) Tribunal hoc mihi meæque caussæ constructum studiosissime contemplabor, ne unquam Iudicii hujus immemor, in vitia deflectam, ra-

tiones

tiones meas implicem, ad Iudicem imparatus veniam, iniqua cauſſa laborem.

Hoc demum eſt pie vivere, hæc mature prævidere. Tunc vero præcipue Iudicium hoc in animo validiſſime imprimere conducit, cum cacodæmon impuras ac libidinoſas cogitationes ſuggerit, cum iræ aut invidiæ faces admovet, cum ad vindictam ſtimulos ſubdit. Eo nos Eccleſiaſtes (quod ſæpius inculcandum) non ſine acerba ironia impellens: Lætare ergo juvenis, inquit, in adoleſcentia tua, & in bono ſit cor tuum in diebus Iuventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & ſcito quod pro his omnibus adducet te Deus in Iudicium. *a* a Eccl. c. 11. v. 9.

Hic Chryſoſtomus conſilium ſaluberrimum ſubjiciens: Poſt cœnam, inquit, quando itis dormitum, quando eſtis decubituri, & nullo præſente multa quies & ſilentium, excita Iudicium tuæ conſcientiæ, ab ipſa rationes exige & quæ interdiu mala cepiſti conſilia, vel dolos conſtruens, vel propinquum circumveniens, vel prava deſideria ſuſcipiens, ea cum in illius quietis tempore, in medium adduxeris, & improbis illis cogitationibus conſcientiam judicem dederis, eas fodica & di-

lania, & de eis pœnam ſume, occide cogitationem quæ peccavit. Hæc fiant ſingulis diebus, nec prius dormieris, ô homo, quam mente verſaveris, quæ à te interdiu perperam acta ſunt: & die ſequenti eris omnino tardior ad ea ipſa rurſus aggredienda. Et quod facis in pecunia, nec ſinis ut duo dies prætereant, quin, cum famulo rationem ineas, ne confuſionem inducat oblivio, hoc etiam fac in actionibus. Singulis diebus veſperi ab anima rationem exige, & cogitationem quæ peccavit, condemna eam, veluti in ligno ſuſpende, & torque, & jube ne amplius ea aggrediatur. Ne tantum itaque bonum neglexerimus. Qui hoc enim hic Iudicium ſtatuerit, acerbas illic pœnas non dabit. *a*

a Chryſtom. 1. hom. in pſ. 4 propius finem mihi p. 618.

Ita liquere cenſeo, quod arcani Iudicii tempus ſit, & quis locus. Nunc porro videndum, an Chriſtus has temporis ordinatiſſimas leges non ſubinde mutaverit, & quam ob cauſſam.

§. 3. Beato Gregorio ex fide narrante Criſorius homo nobilis, & tam vitiorum, quam numorum dives, tã avaritiæ quam libidinis & arrogantiæ ſordibus merſus, diu feli, diu ſanus, demum morbo tentari cœpit, & ita ſenſim deduci ad extrema. Sub ultimam vitæ horulam vidit viros aterrimos, qui formidabili corona

morientis

morientis lectulum sepiebant, evolaturam animam ad inferos abrepturi. Hic miser expallescere, circumspicere, contremiscere, totis artubus sudare, & filium suum nomine Maximum alta voce inclamare: *Maxime curre.* Mox adest filius, qui turbatus ac lugens ceteram quoque familiam convocat. Præter moribundum tamen, nemo Avernales Æthiopas vidit. Satis autem pallor & tremor ægroti testabatur, qui hospites nõ vocati adveniissent. Nã æger ne teterrimas larvas ex Orco cogeretur adspicere, modo huc, modo illuc in lectulo corpus volutabat, miserrime se torquens in omnem partem. Quocunque autem se vertisset Crisorius, illic oppositos cernebat ex antris stygiis leones. Quid faceret obsidione tam arcta cinctus, quò moliretur effugium, cujus opem imploraret? Dei? Irascebatur tam graviter offensus. Conscientiæ? Adversabatur toties vulnerata. Cælitum aut Angelorum? Non audiebant, non auditi sæpius, & contempti. Familiæ ac cognatorum? Frustra. Serum est auxilium humanum, cum mors jam evocat ad Iudicium. Ita Crisorius undique & undique angustiis circumfusus, quanta potuit voce succlamavit: Inducias vel usque mane, inducias. Nemo audiit, nemo juvit, inducias concessit nemo. Nam

inter illas ipsas voces expiravit.

Hæc inducarum petitio, mi Crisori non mala, sed nimis sera fuit. Ante Iudicium paranda est justitia. Constat autem, inquit Gregorius, quia pro nobis ista, non pro se viderit, & ejus visio nobis proficiat, quos adhuc divina patientia longanimiter expectat. Nam illi tetros spiritus ante mortem vidisse, & inducias petiisse quid profuit, qui easdem inducias quas petiit, non accepit? *a*

a Gregor. l. 4. dial. c. 38.

Iam enarrata venerabilis Beda confirmans: Novi ego ipse fratrem, ait, quem utinam non nôssem, cujus & nomen si expediret, dicerem. Hic in cœnobio nobili corruptis fuit moribus. Eam ob rem à majoribus, imo & à sociis strenue monebatur. At ille quo cœperat pede progressus ad frugem se non correxit. Tolerabatur tamen, nam tanto melior erat artificio quanto moribus deterior. Ebrietatis & vitia ebrietatem comitari solita, ei familiaria fuerunt. Hinc officinam suam fabrilem magis, quam templum, quam precationes, & psalmos curabat. Vnde in eum dici poterat tunc notum cœnobiis verbum: Qui templum fugit, infernum quærit. Correptus demum letali morbo, extremæ lineæ admotus est. Angebat hominem non tam mors, quam Iudicium & reddenda ratio,

ratio, jamque sociis lectulo circumfusis æger mœstissimus, & desperationis plenus: Video, ajebat, hians barathrum; video in flammis Caipham & ceteros Christi parricidas; juxta hos proximam mihi paratam sedem video. Cohorruerunt ad audita qui aderant, & pœnitentiam ægro persuadere laborarunt. At ille jam exspes: Non est amplius, ajebat, tempus mutandæ vitæ: Iudicium meum jam esse completum animadverto. Dixit & exhalavit, sine omni Sacramentorum munimine. Cadaver hominis ad ultimum cœnobii locum abjectum est, nec ullæ pro eo preces sunt fusæ.

O quantum est, inquit Beda, morientium discrimen! Stephanus mortem obiturus vidit cælos apertos. At homo ille infelix morte imminente vidit apertos Inferos. Contigit hoc nuper in provincia Berniciorũ, & magna illico fama surrexit.[a]

§. 4. Hæc talia Deus permisit sæpius, permittitq; fieri, non quod homo judicandus ante mortem sentẽtia feriatur decretoria, sed ideo, vel quia moribundus, dum valebat, divina curæ non habebat, ita merito dæmonibus, quos audiebat, exagitandus varie permittitur, vel quia Deus prævidet non emendandum, ideo & deserit illum, ab illo jam pridem desertus, vel certe in eo-

[a] Bed lib. 5 Hist. Anglorum c. 15. toto.

rum fit gratiam, qui morituro adsunt, ut cum talia legerint, audierint, viderint, arcanum hoc Iudicium tanto altius animo insculpant.

Adde quod ante annos non adeo multos *a* nostris oculis spectatum est. Vir doctus, noti ac magni nominis (nomen silemus studio) & ad mundi leges examussim factus, plurima scivit, viditq;, experientiæ multæ: atque si corpus spectes, procerus, vegetus, decoro aspectu, ætate virili florentissima, frequens in aulis, optimatibus charus, linguarum non rudis, peritus Iuris, magnæ auctoritatis. Annos pauculos in conjugio egit, & ad extrema deductus est. Hic sese Catholicum professus non omisit ante Iudicium interrogare seipsum, & parare Iustitiam, fecitq; quod hominem Christianum eo tempore decebat. Sed paullo antequam ageret animam, jacuit immotus, & subito diductos oculos levavit, perinde si quis ei dixisset: Attende jam, quæ tibi prælegentur.

a Sunt anni 36 circiter.

In Imperii civitatibus moris est, ut cum reus ad supplicium vinctus producitur, prius sistatur in foro, ut ipsemet inter densam plebem audiat acta sua recitari. Hic præco editum locum occupans, & silentiũ indicens, sic incipit: Qui præsens hic adstat, Leonardus Mercurius, captus & ligatus, sexagies majoris momenti furta

furta cõmisit. Quapropter sententia Curiæ, Sicca manu in patibulum attollatur, finiatq; vitam laqueo.* Hic reus plerumque auribus arrectis stare, & attendere quid publice prælegatur. Non aliter ille, quem dixi, moribundus aliquantisper oculis hiantibus jacuit, velut acutissime auscultans, quid prælegeretur: dein oculos submittens sine ulla ulterius voce cœpit agere animam. Ita finiit. Quid ei prælectum sit, nostrum non est scire. Salvet unusquisque animam suam, *a* & ad audiendam sententiam, mature se comparet.

a Hierem. c. 51. v. 45.

Zacharias vates: Levavi, ait, oculos meos, & vidi; & ecce vir, & in manu ejus funiculus mensorum. *b* Levemus oculos & suspiciamus; en venit vir, judex Orbis, dicta & facta, sed & ipsas cogitationes ad legis suæ lineam examinaturus. Nunc obsecro, vigilemus & quotidie rectissimam illam lineam omnibus actionibus nostris applicemus. Non satis est bene incipere, sed bene finire †. Nihil magis serium esse potest, quam de suo capite caussam dicere.

b Zach c. 2. v. 1.

* Stilla: Gegenwerdiger Leonard Rampffer/ gefangen vnd gebunden / hat 60. vnderschidliche angriff inn grösserem Diebstal begangen. Soll derowegen nach Recht vnd Vrtheil eines Ehrsamen Raths / durch den Strang mit druckner Hand vom Lebem zum Todt gerichtet werden.

† Es hilfft nichts / wol spannen / sonder wol abtrucken.

Hic Auguſtinus adeſt, & veternum excutiens: Cum venerit Iudicii tempus, inquit, correctionis locus non erit, ſed tantum damnationis: Et erit ibi pœnitentia, ſed infructuoſa, quia ſera. Hodie hortatur te, ne judicet te: & qui Iudex tuus futurus eſt, ipſe eſt hodie advocatus tuus *a*.

a Aug. in Pſ. 51. mihi p. 205.

Cum Syriæ Rex Benadab infeliciſſime pugnaſſet, centum millibus ſuorum cæſis, ipſe vix vitam fuga ſervans latebras quæſivit. Ad quem famuli fugæ ſocii: Ecce, inquiunt, audivimus quod Reges domus Iſraël clementes ſint: ponamus itaque ſaccos in lumbis noſtris, & funiculos in capitibus noſtris, & egrediamur ad Regem Iſraël: forſitan ſalvabit animas noſtras *b*. Quod ſuaſerant, fecerunt. Conſilium optimum, nobis etiam profuturum. Mature igitur ſtringamus lumbos ſaccis continentiæ, induamus collum laqueis pœnitentiæ, & pro ſe quiſque clamet: Vivat, oro te, anima mea. Miſerebitur noſtri, ne diffidamus, Rex Iſrael, & animas noſtras in judicio ſervabit. Qui mite cupit Iudicium, ante Iudicium ſibi Iudicem devinciat.

b 3 Reg c. 20. v. 31.

CAPVT

CAPVT VII.

Quis in arcano hoc Iudicio sit Iudex;

seu,

Cui reddenda sit ratio.

NOn multis eget hæc quæstio. Asserimus & proclamamus Orbi: Dominus Iesus, humanæ gentis Servator Christus, hic unus & solus Iudex est in omnes omnino homines. Eleganter olim cecinit Prudentius:

Hic testis, hic est arbiter,
Hic intuetur quicquid est,
Humana quod mens concipit.
Hunc nemo fallit Iudicem.

Hunc ipsum Iudicem velut digito monstrans Augustinus: Ille, inquit, qui stetit ante Iudicem, ille qui alapas accepit, ille qui flagellatus est, ille qui consputus est, ille qui spinis coronatus est, ille qui colaphis cæsus est, ille qui in ligno suspensus est, ille cui pendenti in ligno insultatũ est, ille qui in cruce mortuus est, ille qui lancea percussus est, ille qui sepultus est, *a* ille ipse omnium hominũ Iudex est. In cujus manu anima omnis viventis & spiritus universæ carnis hominis. *b* Nihil in hoc dubii aut controversiæ, quod sacris paginis jam confirmamus, & ad ea quæ dubia

a Aug. tom. 8. in Ps. 96 initio, mihi p. 442.
b Iob. c. 12. v. 10.

dubia videri possunt respondemus.

§. 1. Dominum Iesum reparatorem Orbis, vivorum ac mortuorum omnium esse Iudicem sacra volumina explicatissime testantur. Princeps Apostolorum Petrus Cornelium centurionem in urbe Cæsarea Christianis sacris imbuens, cum de Christo redivivo verba faceret: Ipse est, inquit, qui constitutus est à Deo Iudex vivorum & mortuorum. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent. *a*

a Actor c. 10. v. 42.

Athanasius suis verbis subsecutus: Venturus est, inquit, Iudicare vivos & mortuos: Ad cujus adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis propriis rationem. *b* De eodem hoc Iudice Matthæus: Cum, inquit, venerit filius hominis in majestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ: & congregabuntur ante eum omnes gentes; & separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hædis; & statuet quidē oves à dextris suis, hædos autem à sinistris. *c* De eodem Marcus: Videbunt, inquit, filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & gloria. *d* Eadem & beati Lucæ verba sunt: Tunc videbunt filium hominis venientem cum potestate magna, & majestate. *e*

b Symbolum Athanasii.

c Matt. c. 24. v. 31. & seq.

d Marci c. 13 v. 26.

e Luc. c. 21. v. 27.

De

De eodem hoc Iudice Paulus: Omnes nos, inquit, manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. *a* Res liquida prorsus & nimis quam certa. Verum hi testes de universali Orbis Iudicio loquuntur, in quo Christum Iudicem futurum asserunt. Sed num etiam Iudex est in singulari hoc Iudicio? Est omnino hic idem ipsissimus Iudex. Dilucide Ioannes: Neque enim, inquit, Pater judicat quemquam. Sed omne Iudicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. *b* Ita omne Iudicium tam universale quam singulare à Patre commissum est Filio. Filius tam potestatem quam scientiam judicandi habet. Filio jus gladii commissum est. Nam ipse de sua potestate: Data, inquit, est mihi omnis potestas in cælo & in terra *c*. Idem affirmat Ioannes: Quia omnia dedit ei Pater in manus *d*. Et Patrem ipsum alloquens: Sicut, ait, dedisti ei potestatem omnis carnis *e*. Idem asserit Daniel: Dedit ei potestatem, & honorem, & regnum *f*. Ideo in vestimento & in femore ipsius scriptum: Rex Regum, & Dominus Dominantium. *g* Potestas ergo Iudicandi Filio est tradita.

a 2 Cor. c. 5. v. 10.

b Ioa. c. 5. v. 22.

c Matt. c. 28. v. 18.

d Ioa. c. 13. v. 3.

e Idem c. 17. v 2.

f Dan. c. 7. v. 14.

g Apoc. c. 19. v. 16.

Nec scientia deest, nam omnes

tam

tam hominum, quam Angelorum cogitationes inſpicit Chriſtus, videtque non ſolum res creatas, ſed eas etiam omnes quæ quoquo modo creari aut eſſe poſſent *a*.

a Idque ſcientia Viſionis, ut Theologi loquuntur.

Principis Theologi Thomæ Aquinatis verba ſunt: Anima Chriſti omnia novit in Verbo proprie, quæ quocunque modo ſunt, fuerunt, vel erunt *b*. Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo; ipſe habet conſilium & intelligentiam *c*. Hanc infinitam Chriſti ſapientiam ac ſcientiam Bernardus pulchre adumbrat his verbis: Non minus habuit ſapientiæ, vel potius non minus fuit Sapientia Ieſus conceptus, quam natus, parvus vel magnus. Sive ergo latens in utero, ſive vagiens in præſepio, ſive jam grandiuſculus interrogans doctores in templo, ſive jam perfectæ ætatis docens in populo, æque profecto plenus fuit Spiritu ſancto. At vero puer, quando volebat, & quibus volebat, ſapiens apparebat, quando & quibus volebat, ſapientior; quando & quibus volebat, ſapientiſſimus, quamquam in ſe nunquam eſſet niſi ſapientiſſimus *d*.

b S. Thom. parte 3 q. 10. a. 2. concluſione.

c Iob. c. 12. v. 13.

d Bern. hom. 2 Super Miſſus eſt, circa med. mihi pag 22

Cum ergo Chriſtus & poteſtatē & ſcientiam judicandi habeat, jus gladii, ſeu juriſdictionem in omnes homines judicandos jure meritiſſimo exercet. Sequitur omnino judiciaria

ciaria Christi potestas naturam humanam, in tali, ut scholæ loquuntur, hypostasi, *a* quatenus nimirum Christus, homo Deus est. Hic dubiis seu quæstiunculis aliquot respondendum.

b Seu, ratione unionis hypostaticæ

§. 2. Quæstiuncula I. Quis igitur Iudex fuit ante mille sexcentos & plures annos, quis ab Orbis incunabulis? Ille ipse qui in apostatas angelos sententiam tulit, eosque ad æternos rogos damnavit, qui & angelis perseverantibus jus dixit, quibus cælestem gloriam adjudicavit Deus Optimus Maximus *b*. Priusquam filius Dei hominem indueret, Christus non fuit, & quod sequitur, judicio præsidere, caussas definire, sententiam dicere, supplicia vel præmia decernere non potuit. Factus est in tempore homo, qui ab æterno erat Deus, à quo constitutus est Iudex.

b Fuit hoc Iudiciū tribus SS. Triados personis cōmune, quāvis Filio seu Verbo, per appropriationē tribuerebatur.

Omnes quidem quotquot ab Orbe condito Dei amici, & gratiæ divinæ compotes fuerunt, ob Christi venturi promerita, in eo dignitatis gradu collocati sunt, non tamen à Christo judicati sunt. Nam Christus judiciarium hoc sceptrum fuso sanguine, toleratis cruciatibus, anima data promeruit. Ita jus gladii tunc exercere cœpit, cum vitam clausit *c*. Moriendo factus est

c Iurisdictio hæc statui glorioso conveniebat, etiam ante Ascensionem

Iudex

Iudex tam vivorum quam mortuorum.

Quocirca non ii solum qui jam post Christi mortem recipiuntur cœlo, sed & ii omnes qui in lege prisca recepti sunt Abrahæ sinu, Servatori Christo id totum in acceptis referant. Sic in Hebræa curia vociferatur Petrus: Non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est in quo oporteat nos salvos fieri. *a*

a Actor c. 4. v. 11. & 12.

Quæstiuncula II. Num Christus descendat è cælo ad hoc Iudicium, an vero judicandi homines evehantur in cælum? Neutrum necessarium. Nam Iudex non homo solum, sed & Deus est, qui nusquam locorum non præsens est. Non nescio Augustinum dicere: Cum anima separatur à corpore, veniunt Angeli ut perducant illam ad Tribunal Iudicii *b*. Ajo hominem judicandum non potius deduci ab Angelis ad Tribunal, quam sisti Iudici: lata vero sententia, tum vero ab Angelis anima è loco judicii evehitur ad cælum, vel à diabolis abripitur in tartarum: Atque hoc voluisse Augustinum, & si qui alii similiter locuti, satis compertum est.

b Aug. lib. de Vanitate sæculi cap. 1.

Quæstiuncula III. Num animæ suum Iudicem videant audiantque? Diversæ hic opiniones. Innocentius *c* existimat sub arcani Iudicii tempus hominibus tam probis quam im-

c Innocētius Tertius Pontifex creatus Anno 1198. l. 2. de contēptu Mundi c. 43. seu ult.

improbis Christum crucifixum aspectabilem obversari. Auctoris verba sunt hæc: Videt etiam tam bonus quam malus, antequam egrediatur anima de corpore, Christum in cruce positum. Malus videt sibi ad confusionem ut erubescat se non esse redemptum sanguine Christi, sua culpa exigente. Vnde de malis dicitur in Euangelio. Videbunt in quem transfixerunt. *a*

Quod intelligitur de adventu Christi ad Iudicium, & de adventu ejus ad diem mortis cujuslibet hominis. Bonus vero videt ad exultationem. Et hoc habemus ex verbis Apostoli, qui ait: Vsque in adventum Domini nostri Iesu Christi, id est, ad diem mortis, quando apparet tam bonis quam malis Christus in cruce positus, & ipse Christus de Ioanne Euangelista ait: Sic eum volo manere donec veniam, dum scilicet veniam ad obitum ejus. *b*

Opinio pia, & quæ non videatur ex toto refellenda, cum incredibile non sit, à multis in obitu Christum cum cruce conspici, aut solatio, aut terrori.

Nos cum Theologis arbitramur, ab uniuscujusque hominis anima videri Christum Iudicem, & audiri. Videri quidem non corporis oculis, quos anima non habet, sed Intelle-

H ctus.

a Videbit eũ omnis oculus, & qui eũ pupugerunt Apoc. c. 1. v. 7.

b Ioan. c. 19. v. 7.

ctus *a*. Audiri autem eo modo quo videtur. Nec obstat Christum in cælo existere, & ibi esse animam ubi collapsum ejus tugurium corpus est. Nam uti spiritualis auditio præsentiam loquentis non exigit, ita nec talis visio, eum coram adesse vult, qui videndus est. Quemadmodum ea quæ terra profundissime abdit, quæque cælum ab oculis remotissima tegit animo contemplamur, ita Spiritus corpore liber à se distantia cernit, auditque. Sic anima suum Iudicem videt, & sententiam in se prolatam percipit. At vero ante mortem Christi Domini animarum nulla Deum Iudicem videre potuit *b*.

Sed quæras etiamnum, qua forma Christus Iudex se spectandum præbet? Censent Theologi, Christum Iudicem ad uno quoque spectari ea omnino forma quam Discipulis exhibuit cum in cælum ascendit, quam in cælo retinet, quamque etiam supremo Mundi die, cum de cælo ad judicia exercendá descendet toti humanæ genti spectandam dabit. Hanc vero formam potestate, gloria, majestate ultra quam dici potest, conspicuam esse censendum est.

§. 3. Talis est ergo Iudex Dominus Iesus, qualem Siracides desiderans: Noli, ajebat, quærere fieri Iudex, nisi valeas virtute irrumpere ini-

a Ea tamen Visio vera est, non imaginaria.

b Cornelius de Lapide in c. 12. Zachariæ, sic loquitur: Christus de cælo non descēdit, sed per mentalem locutionem manēs in cælo eum, ex eo loquitur animæ migranti è corpore in terra, revelans ei sua facta, dictaque sententiam vitæ vel mortis æternæ.

iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis *a*. Hic ille Iudex est qui regum & Imperatorum, qui potentissimorum iratos vultus non pertimescit, qui omnium iniquitates exactissima justitia perrumpit. Hic ille omnibus mortalibus metuendus arbiter, qui seipsum suamque iram æquissimam velut depingens, & una familarissime monens: Ostendam vobis, inquit, quem timeatis: timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis hunc timete *b*.

a Eccl. c. 7. v. 6.

b Luc. c. 12. v. 5.

Hic ille Iudex est ab omnibus timendus, judex plane inadulabilis, & incorruptissimus. Amor vitæ tam ingeniosus & callidus est, ut jam mortem pæne ipsam didicerit corrumpere. Nam homines opulenti, cum se vicinos morti sentiunt, aurum potabile ac sorbitiunculas è liquatis margaritis hauriunt, hoc velut munere deliniunt mortem, quam aliquanto saltem tempore à se destinent.

O divites mortem fortassis corrumpere potestis; sit ita. At vitæ mortisq; Iudicem corrumpere nunquam poteritis. Manus ille non habet muneribus, sed eleemosynis implendas. Cælum non venditauro, sed virtutibus. Permisit sese ipsemet vendi, cum veniisset judicari; non permittet se emi, cum

venerit judicare. Permisit sibi ferro configi manus, cum penderet veluti reus latronum medius, idque ne ad supplicium raperentur rei; at non permittet sibi manus illini auro, cum aderit judex puniturus reos. Hunc ergo timete.

Plurima Deus ab omni ævo per Angelos velut vicarios egit, & etiamnum agit. Per Angelos solatur & erigit, tuetur & protegit; per Angelos ducit & reducit, vindicat & punit; per Angelos medetur & sanat, instruit & voluntatem suam explicat; Per Angelos pugnat, & totos fundit exercitus; per Angelos in orbe plurima gubernat, non tamen quemquam judicat per Angelos.

Potuisset equidem Deus cui voluisset Angelorum hoc muneris demandare, ut is in defunctos sententiam proferret, & vel præmia sempiterna, vel supplicia denuntiaret. Verum hanc potestatem Deus soli Filio reservavit. In plurimis vices & personam Dei sustineant Angeli, jus gladii, officium judicandi eis non convenit, nam & ipsi arcanum hoc judicium subierunt.

Tibi soli, Domine Iesu, arbitrium vitæ necisque in omnes homines à Patre assignatum, tibi datus est Gladius. Quem eo etiam nomine meruisti, quia & ipse ut reus sub judice ste-

ce ſtetiſti, ſed innocens ſub iniquiſſimo, a quo ſententiam mortis accepiſti, è prætorio raptatus in Golgotha ad ſupplicium in crucem. Hæc ſecum ſuaviter expendens Auguſtinus: Sedebit judex, inquit, qui ſtetit ſub Iudice. Damnabit veros reos, qui factus eſt falſus reus. Ipſe veniet, forma illa veniet. *a* Sic Apoſtolis prædicunt Angeli: Sic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum. *b*

a Aug. tom. 10. ſerm. 64. ſeu ult. de Verbis Domini c. 7. mihi pag. 92.
b Act. c. 1. v. 11.

Ergo homines ab homine judicandi ſunt, & quidem ab eo homine, qui ob humilitatem nimiam & judicari & condemnari ſe paſſus eſt, & quidem pro iis quos judicaturus fuit. Quod clare ſignificat chariſſimus huic judici diſcipulus. Poteſtatem dedit ei, etiam judicium facere, quia filius hominis eſt: *c* quia hominem induit, quia Pilati judicium accepit, quia ſanguinem fudit, quia mortem ſubiit. Huic igitur uni & ſoli, & Angelorum nulli, poteſtas judicandi congruit. Quod Hebræus Rex David ſedulo meditatus: Exaudi, ait, orationem meam: ad te omnis caro veniet. *d* Miſericordiam & judicium cantabo tibi, Domine. *e* Memor fui Iudiciorum tuorum à ſæculo, Domine. *f* Tu Reges & Cæſares, Tu omnem humanam gentem judicas, Tu ipſos judicaſti Angelos, Cui cura eſt de omnibus, ut

c Ioan. c. 5. v. 27.
d Pſal. 64 v. 2
e Pſal. 100. v. 1.
f Pſal. 118. v. 52.

ostendas quoniam non injuste judicas judicium *a*. Ad te veniet omnis caro.

a Sapient. c. 12. v. 13.

Eam ob causam par est modis omnibus, ut in Christum Dominum Iudicem nostrum devotione, quanta possumus, feramur maxima. Quisquis es ne causa cadas (res capitis est) mature tibi Iudicem concilia. Hic quæso, liceat paullo apertius ac liberius loqui.

Subinde novas nescio quas atque peregrinas sanctitates sequimur, religiones * exoticas aut excogitamus ipsi, aut ab aliis excogitatas velut ingenioſam pietatem arripimus, & multum nos credimus promovisse cum diversa facimus ab aliis. Dum his inhæremus, Christum patientem, Christum crucifixum non sine injuria transimus. O Christiane nominis tui memineris, & à quo illud traxeris, considera.

* Selzame Andachten,

Augustinus non sine acrimonia nos commonens: Quid prodest nomen, inquit, ubi res non est? Quam multi vocantur Medici, qui curare non norunt? Quam multi vocantur Vigiles, qui tota nocte dormiunt? Sic multi vocantur Christiani & in rebus non inveniuntur, quia hoc quod vocantur non sunt: id est in vita, in moribus, in Fide, in Spe, in Charitate *b*. Quomodo ergo te gloriaris esse Christianum? Nomen habes, & facta

b Aug. tom. 9. in epist. 1. Ioan. tract. 4 c. 3. Ibid. tract. 5 fine.

facta non habes. Qui Christum non habet in se, Christianus non potest dici *a*. Christus sit origo, & radix, & caput Christiani *b*. Ad hanc originem, ad istam radicem, ad hoc caput omnis nostra se convertat devotio. Quod Romani veteres in supplicibus libellis ad suos Cæsares subscripserunt; id nos erga Christum jure meritissimo usurpemus: Numini Majestatique Tuæ devotissimi: Tibi Christe, Tibi Domine Iesu vivimus, Tibi morimur, Tibi facimus omnia.

a Et tom. 10. serm. 13. in Natali Domini.

b Et tom. 7. lib. 3. contra Cresconiũ c. 8.

§. 4. Hæc eo spectant, ut Christum tanquam hominem ac nostrum jam fratrem, nostrum olim Iudicem assidue prosequamur singulariissimo affectu. Cujus rei principium ac fundamentum est, hunc ipsum hominem Virginis filium in animo, cogitatione depingere. Arbitrarium vero est cujusvis affectui, vel Christum in gramineis cunis infantulum, aut novennem puerulum, aut duodecennem adolescentulum inter Hebræos doctores medium, aut etiam juvenem sedecim, vel septemdecim, aut plurium annorum cum domi fabrile opus tractaret, & defuncto jam Iosepho tam sibi quã matri victum manu pararet, menti insculpere. Fortasse Christus placet adultior? Ergo virili ætate, aut in solitudine jejunantem, aut jam

concionantem, & modo turbas, modo Apoſtolos docentem, & miracula patrantem, jam terra marique peregrinantem, jam in viis, in montibus, in Synagogis noſtri cauſa ſudantem, jam etiam ſolum orantem, in animo imprimere conducet. An forte magis pietatem inflammabit Chriſtus patiens? Ergo vel cum Apoſtolis cenantem; aut inter olivas precantem, & ſanguine manantem, aut ante judices ſtantem: aut vinctum ad columnam, & flagellis cæſum, aut ſpinis redimitum, aut in purpura è ſublimi populo monſtratum, aut ſuis veſtibus indutum, & lignea mole gravatum, aut ante crucis aſcenſum in ſaxo reſidentem, myrrha & felle refocillatum, aut jam ſpoliatum veſtibus, vulneribus & ſanguine amictum, & in cruce ſublatum, aut etiam de cruce in matris ſinu collocatum, aut jam in tumulo compoſitum ante oculos proponere juvabit. An vero plus afficit Chriſtus jam immortalis? Ergo Dominus jam redivivus prout vel matri, vel Apoſtolis, vel matronis piis, vel diſcipulis aliis ſe videndum præbuit; vel ea forma qua ex Oliveto in cælum aſcendit, aut qua in cælo dominantium dominus beatos omnes reficit, aut illa certe quam venturus judex toti humano generi exhibebit, animo concipiendus.

Hoc

Hoc ajo, in quacunque ætate aut actione Christus Christiano magis placeat, in ea illum quilibet in suo sibi animo quam potest accuratissime cogitatione depingat, seu infantem, seu puerum, seu adolescentem, seu virum; sive docentem, sive orantem, sive patientem aut morientem, sentiat sibi magis ad virtutem esse incitamento. Atque hunc Christum dicta ratione sibi præsentem assidua veneratione, quotidianis colloquiis, communicatis consiliis, crebris suspiriis, ignitis precibus, optimis affectibus sibi magis magisque in dies devinciat; nil rerum incipiat, quin id cum Christo suo perficiat; illudque statim suavissimæ hujus familiaritatis initio quam altissime animo insculpat: Hic est meus non solum frater, ut ipse sese nominat, sed & Iudex. Adhuc modicum aliquantulumque, & ego ante hunc ipsum Iudicem stabo reus de omni mea vita rationem redditurus. Nunc igitur agam, & industria utar, eumque mihi, dum licet, molliam, & conciliabo, iis præsertim obsequiis quæ illi scivero fore gratissima.

Hoc est esse Christianum, hoc est Christum induere (quod Apostolus monet) quæ Christi sunt, sapere. Salus tua Christus est, inquit Augustinus, Christum ergo cogita. [a] In eam rem multum juverit hunc suum Dominum

[a] Aug. in ps. 102. mihi pag. 473.

minum ac Iudicem oratione quam fidentissima simul & submississima in hunc fere modum alloqui:

Domine Iesu, en habes fatentem reum. Peccavi. Tuis nunc pedibus advolvor, tuo conspectu indignus, nec dignus quem terra ferat. Non possum conqueri, quod mihi mineris inferos; ego mea me sententia damno: Conscientia non sinit negare delicta.

Sed parce victo & supplici reo, commissam culpam & meritam pœnam fatenti. Parce Iudex justissime: bis vicit, qui pepercit. Si Iustitiam audis, perii; si misericordiam magnam nimis, sperare cogor.

Ecquis desperet, qui tua vincula, columnam, flagella, spinas, crucem, cruentos clavos, felleum acetum, diram lanceam intuetur?

Nulla in me sunt merita: pro iis tua tibi tot verbera, tot opprobria, tot vulnera, tot tormenta offero. Cum Magdalena ingemisco, & tundo pectus cum Publicano. Ne repelle ad tuos pedes prostratum.

Permitte Domine Iesu, ut meæ lacrimæ misceantur tuo sanguini, & misereberis. Exue personam Iudicis, & indue Patris: Iudicem horreo, crucifixum amplector.

Peccavi fateor, peccata grandia, peccata innumera: idcirco flagellari & puniri non recuso. Flagella me,

pater

pater amantissime, & puni me, modo non punias æternum.

§. 5. Mentionem supra fecimus Asclepii Philosophi de arcano hoc judicio mirissima differentis. Ejus etiam ad Deum preces visum est adjungere, quas conceptissimis his verbis protulit: •

Gratias tibi agimus, summe & exuperantissime. Tua enim gratia tantum sumus cognitionis tuæ lumen consecuti. Nomen sanctum, & honorandum nomen unum, quo solus Deus est benedicendus religione paterna, quoniam omnibus paternam pietatem, & religionem, & amorem, & quæcunque est dulcior efficacia, præbere dignaris, & donas nos sensu, ratione, & intelligentia. Sensu ut te cognoscamus: Ratione, ut te suspicionibus indagemus: Intelligentia, ut te cognitione cognoscentes gratulemur, ac numine salvati tuo gaudeamus, quod nos in corporibus sitos, æternitate dignatus fueris consecrare. Hæc est enim sola humana gratulatio, cognitio majestatis tuæ. *a* Cognovimus te lumen maximum solo intellectu sensibili. Intelleximus te, ô vitæ vera via, ô natorum omnium fecunda generatio, cognovimus te totius naturæ tuo conceptu plenissime, cognovimus te æterna perseveratio.

a Obstupescenda hæc in tali.

veratio. In omni enim ista oratione adorantes bonum bonitatis tuæ, hoc tantum deprecamur, ut nos velis servare perseverantes in amore cognitionis tuæ, & nunquam ab hoc genere vitæ separari. *a*

a Apud Madaurēsem Philosophū, qui interpres horū, in editione quam supra diximus, mihi pag. 191. & 192.

Quis non obstupescat hæc à calamo hominis non dicam idololatræ, certe non Iudæi, non Christiani scripta. Inter cetera illud singulariter observandum: *Hæc est enim*, inquit, *sola humana gratulatio, cognitio majestatis tuæ*. Dictum cæleste, divinum. Neque aliter loeutus Hieremias Propheta. Non glorietur, inquit, sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur dives in divitiis suis: Sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sū Dominus, qui facio misericordiam & judicium. *b* Cum judicat & damnat, justitiam; cum absolvit & in cælum evocat, misericordiam potissimum exercet. Et istud vere jam una est nostra gratulatio, divinæ ac judiciariæ Majestatis cognitio; summa Christiani felicitas, posse digito in Crucifixo intento dicere: Hic erit meus judex, hic mihi nunc ambiendus est, hic ipse Dominus absolutissimum humilitatis, mansuetudinis, æquitatis exemplar sententiam in me mortuum dicet.

b Hierem. c. 9. v. 24.

Hunc igitur, ô Christiani, nostrum judicem mature nobis conciliemus.

Ad

Ad illius Tribunal nullus est gratiæ vel odio, nullus eloquentiæ vel pecuniæ locus. Sola hic triumphat innocentia.

Non judicari vis? teipsum judica.

Aut certe hunc judicem præ rebus creatis omnibus ama;

Amans de amante judicans non judicat.

Iudicio amantis nil quidquam indulgentius.

CAPVT VIII.

Quis in hoc judicio sit reus, quis accusator, & cujusmodi sententia pronuntiari soleat?

seu,

Quis hic rationem reddere cogatur?

EST cantilena, quæ unica constat voce, *Pœnitet.* Hanc cantilenam plerumque non ad initium, sed ad finem actionis pravæ, aut fatuitatis commissæ canimus. Ita Romanus Cato jam moriturus cecinit, Trium me pœnitet: Quod arcanum alteri commiserim, quod iter pedestre in maritimum commutarim, quod die uno nil serii egerim.

Ita Constantius Imperator morti vicinus, triplex ajebat, à se commissum malum, cujus pœniteret: Quod generum necasset, quod Iulianum Cæsarem creasset, quod religionem novam

novam non repudiaſſet. Hoc eſt ſera pœnitentia in fundo. Senſerat Conſtantius ſe proximum ire divino tribunali, judicem eſſe in propinquo, ſententiam paullo poſt pronuntiandam. Hinc illæ voces, Pœnitet, Pœnitet, Pœnitet.

Quis in arcano ſingulari hoc judicio ſit Iudex, capite ſuperiori diximus. Nunc porro addendum, quis hic reus, quis accuſator, & cujuſmodi ſententia pronuntiari ſoleat.

§. 1. Reus in hoc judicio, Animus eſt hominis jam defuncti, ſed ſolus & pavidus, ut qui jam primum è collapſa domo evaſerit. Corpus animi domicilium mortis ariete quaſſatum corruit, effugit ſpiritus, nec aliud quidquam ſecum, quam ſuas veſtes, hoc eſt, actiones ſuas extulit. Exanime corpus cognati etiamnum & amici circumſtant, quorum nemini ad arcanum hoc Iudicium ſequi, aut comitari permiſſum. Anima regis etiam potentiſſimi æquè ſola ſiſtetur Iudici Chriſto, atque ruſtici aut pauperrimi mendici. Famulorum, opum, dignitatum, & quorumcunque aliorum comitatus in hanc curiam non admittitur; ante fores excluditur. Opera eorum ſequuntur illos *a*. Hæc in ipſum Iudicis conclave admittuntur.

aApoc. c. 14. v. 13.

Et hinc liquet quam fatua ſollicitudine favorem illorum ambiamus, qui

qui omnes ſub extremam hanc neceſſitatem nos deſerunt. Capitalem hic cauſſam quilibet perorat ſolus: Et licet annis plurimis meditetur, quam optime pro ſe dicat, plerumq; tamen idē illi evenit, quod Lynceſti eveniſſe tradit Romanus ſcriptor. Lynceſtes apud Alexandrum Macedonum Regem à duobus indicibus delatus tertium annum cuſtodiebatur in vinculis. Demum è cuſtodia eductus, ſi quid haberet ſuæ cauſæ profuturum, juſſus eſt dicere. At ille quamquam toto triennio meditatus erat defenſionem, tamen hæſitans & trepidus, pauca ex iis quæ compoſuerat, protulit. At ultimum non memoria ſolum, ſed etiam mens eum deſtituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conſcientiæ indicium eſſet, non memoriæ vitium. *a*

Non tres ſolum anni, ſed ſæpiſſime triginta, ſexaginta, octoginta, tota nobis vita permittitur, ut cauſæ noſtræ defenſionem exacte meditemur. Tandem è cuſtodia educti, cum rei ſtamus & ſoli, non memoria nos deficit, ſed conſcientia prodit. Quam autem paucorū ſollicitudo hæc ſatis prævidet? Omnia alia curamus gnaviter, hic dormimus.

Plurimi hoc unum ſatagunt, ut facultates & pecunias ſuas vel ad teruncium examinent, examinatas diſpo-

a Q. Curt. l. 7. hiſt. c. 1. poſt. init.

disponant, dispositas his illis assignent: Ne lites, ajunt, meum obitum sequantur rebus male compositis, ideo mature notarium & testes voco, testamentum condo.

Optime diligentiam hanc & providentiam laudamus; & id recte fieri censemus. Sed illud prorsus fatuum est, hæredes decernere, numos dividere, domestica omnia sollicite constituere, & conscientiam vix obiter inspicere, dicendam causam raro cogitare animam è noxarum vinculis non educere. Ita multi quibus opulentius est officium, omnem movent lapidem, ut filios, aut alios suorum ad id extollant. Neque hoc damnamus, modo non inhabiles & ineptos velint evehi. Quæ autem pro animo curæ vigilant? quæ animi est hæreditas? quantum pro spiritu laboratur? quæ meditatio suscipitur ad capitalis causæ defensionem? Pleraque omnia charo corpori fiunt, huic feritur, huic occatur, huic metitur. Liceat dicere: Hæc est sapientia carnis, sed fatuitas spiritus; hæc hominis providentia, sed negligentia est Christiani. Vere, quod Hieremias vates queritur, desolatione desolata est omnis terra: quia nullus est qui recogitet corde. *a* Iudicium hoc capitale, formidinis plenum, heu quam pauci satis ponderant.

a Hierem. c. 12. v. 11.

Habe-

Habemus ergo Iudicem, & reum: quis adversarius & accusator rei, quis advocatus & defensor.

§. 2. Hic adesse censendi tam Angelus tutelaris, quam diabolus defuncti hominis adversarius. Angelus tutelam hominis quam à primo illius ortu suscepit ad ultimum usque halitum non deponit pervigil, fidelissimus custos. Sed illud lacrimabile, si Angelus locum mutare, & adversario dextram cedere, & animam tot annis à se defensam, demum tacodæmoni tradere cogatur. Quid luctuosius, quam si diabolus stet à dextris ejus, & cum judicatur, exeat condemnatus? *a*

Quod si Angelo monitori non asper, monitis ejus obedierit defunctus, dextra stabit Angelus, & sententia jam dicta clientem suum evehet in sublime, æternitatis felicissimæ possessorem. Sin Angelo refractarius adversarii votis amicas applicuerit aures, in thermas flammeas rapietur æternæ noctis inquilinus.

a Ps. 108. v. 6. & 7.

Nunc igitur vigilantissime cuivis attendendum, quo aures, quo oculos, quo animum declinet, Angelo an diabolo suadenti & trahenti pareat: Cum hoc aut illo judicatus ibit. Hoc certum: Anima in hoc judicio constituta tam distincte ac clare cernet, quidquid recte aut perperam

geſſit, perinde ſi tutelaris genius omnes illius ſanctas actiones grandi charta comprehenſas, unico aſpectu præbeat legendas. Cacodæmon autem totam vitiorum ſeriem uno pariter volumine deſcriptam ingerat. Ita prorſus minima, maxima, recta, prava, dicta, facta, cogitationes latentiſſimas velut unicam vitæ ſuæ picturam anima non ſine pudore ac horrore intuebitur: nec eorum quidquam negare volet aut poterit, convicta jam conſcientia. Nec opus hic teſtibus, non vadimonio, non legibus, non ullis legum explicationib⁹. Nulla hic comperendinatio *, nulla reviſio aut recenſio, nulla replicatio vel defenſio, appellatio aut procuratio nulla permittitur. Vetus Iuriſconſultorum regula eſt: In criminibus notoriis non admittitur appellatio. Hic multo id veriſſimum: Cauſa liquidiſſima, crimina longe notiſſima erunt: Hic Iudex ſapientiſſimus, juſtiſſimus, potentiſſimus eſt, non doceri, non decipi, non circumveniri, non falli, non flecti, non trahi, non molliri poteſt, nec ab eo ad ullum alium provocare licitum.

Iam tacet, diſſimulat, connivet mitiſſimus hic Iudex. Interim minatur tacitus: Cum accepero tempus, ego juſti-

* Kein Auffzug/ kein verweilung/ kein öffters überleſen/ ꝛc.

justitias judicabo *a*. Quod Bernardus explicans: Veniet, inquit, veniet, qui male judicata, rejudicabit: illicite jurata confutabit: qui faciet judicium injuriam patientibus: qui judicabit in justitia pauperes, & arguet in æquitate pro manfuetis terræ. Veniet pro certo, qui per Prophetam minatur in psalmo: Cum accepero tempus, ego justitias judicabo. Quid faciet de injustis judiciis, qui ipsas quoque justitias judicabit? Veniet, inquam, veniet dies judicii, ubi plus valebunt pura corda quam astuta verba: & conscientia bona, quam marsupia plena: quandoquidem Iudex ille nec falletur verbis, nec flectetur donis *b*. Iudicabit justitias, non solum noxas Iustitiæ adversas. Tunc ergo cum tempus acceperit, jure meritissimo exprobrare reo poterit. Nonne dissimulavi, nonne silui, nonne monui? misericordiam & gratiam nonne centies, millies, sæpiusque obtuli? Quid est quod ultra debui facere vineæ meæ, & non feci ei *c*? Ninivitis non nisi quadraginta dies, tibi tot annos concessi ad resipiscendum. Misericordiæ tempus abiit, nunc solius est justitiæ. Hæc, & hæc, & hæc fecisti, & tacui *d*. Iam redde rationem.

a Ps. 74. v. 3.

b Bern. epist. omnium prima, mihi pag. 1412.

c Isai. c. 5. v. 4.

d Ps. 49. v. 21.

Vt autem arcanum hoc Iudicium tanto altius inscribatur animo,

ipsis etiam oculis pictura id solet ingerere in hunc modum : Christus Iudex sedet, velut jus dicturus, jacet ad pedes Iudicis cadaver hominis judicandi, spiritus jam corpore liber sententiam expectat. Eandem audituri, hinc tutelaris Angelus, inde accusator diabolus, consistunt. Hæc arcani Iudicii adumbratio & pictura.

§. 3. Porro triplicis generis est sententia, Prima in eos omnes dicitur, qui hostes Dei gratia divina vacui moriuntur. In illorũ quemlibet hoc fulmen torquebitur: Discede à me maledicte in ignem æternum. Heu horribilis, immutabilis, irrevocabilis sententia! ô decretum! ô maledictio! ô repudium! ô ablegatio! ô discessio! ô ignis! ô æternitas! Vbi fides vestra, ô rei, ubi vestra ratio, vbi vestrum nunc judicium est? Hæc non maturæ prævidere, hæc non cavere summis viribus nitamur? O Iudicis sententiam terribilissimam! ô omni morte terribiliorem! Rem hãc oculis suis subjicere facile poterit, qui unquam sacerdotem ab episcopo exaugurari, sacerdotii dignitate ac vestibus spoliari, & cum ignominia demum repelli * viderit : Ita Christus summus Pontifex & una Iudex rem & spem omnem auferet ab anima, eamque conspectu suo indignam à se repellet, tradetque carnifici diabolo. Sententia sic prolata

* Degradiru.

nil

nil opis supereſt, auxilii tempus omne periit. Iam fruſtra eſt excuſare, flere, rogare, promittere, provocare, patronos implorare, fruſtra hæc omnia.

Conviva ille non decore veſtitus è nuptiali domo ejicitur, & neminem habet patronum: Talentum ſervo deſidi adimitur, & nemo pro illo ſupplicat. Fatuæ Virgines ſponſi ædibus excluduntur, & ſociæ pro eis non deprecantur. Oves ad dextram, ad ſiniſtram hædi ſtatuuntur, & nullus eſt qui hædis faveat. Dives epulo in flammas mittitur, & nec Lazarus, nec Abrahamus veniam reo depoſcunt. Non ſi Noëmus, aut Daniel, aut Iobus venerint, hunc Iudicem exoraverint.

Iam actum eſt. Et licet mater Dei, licet omnes Angeli, licet omnes omnino cælites ad Iudicis pedes ſternantur, & pro anima deprecentur unica, nihil impetrabunt. Decretum eſt; ſententia dicta eſt; ſpei nihil eſt; ſpes omnis penitus abſciſſa eſt.* Cælum & terra tranſibunt, verba autem hujus Iudicis non præteribunt, in omnem æternitatem irrevocabilia.

* Der Stab iſt ſchon gebrochen; kan nimmer anderſt ſeyn. *Non erit hîc Codici locus, nec Digeſtis: Idem Dominus, Iudex, Actor eſt & Teſtis.*

Tutelaris Angelus officio ſuo jam rite defunctus, † illud uſurpare poterit: Innocens ego ſum à ſanguine hujus. Eum ego millies iterumque millies monebam: Cave, fuge, omitte hæc, millies, iterumq; millies hortabar: huc oculos, huc aures, huc verte animum; hoc age, hoc conare, hoc labora; fac hoc & vives. Noluit vivere, perire voluit. Ergo pereat æternū, ſumma Dei juſtitia damnatus, mortis æternæ reus. Ita diabolus animam ſibi traditam, jamque ſuam abripiet, ſibi nunquam amplius eripiendam. Intelligite hæc, qui obliviſcimini Deum, ne quando rapiat, & non ſit, qui eripiat *a*.

† Sein Dienſt iſt aus.

a Pſal. 49. v. 22.

Alterius generis ſententia eſt in omnes eos pronuntianda, qui ut amici Dei, gratia divina prædíti moriuntur. Illorum quivis audiet amiciſſimum iſtud: Veni benedicte Patris mei, percipe regnum, quod tibi paratum eſt ab origine Mundi. Mox accuſator diabolus cum dedecore hinc faceſſet. Eodem temporis puncto, Dei conſpectu anima perfruetur, etſi nondum in cælo ſit. Tutelaris Angelus jam vere beatam animam & felicitatis perpetuæ cohæredem aſſumet, & in cælum evehet velut ſui laboris teſtimonium. Sic Auguſtinus ſenſiſſe cenſendus. Siquidem de hoc ipſo Iudicio clariſſime affirmans: Cum anima, inquit, ſepa-

ſeparatur à corpore, tunc veniunt Angeli, ut perducant illam ante Tribunal Iudicis *a*. Si ad Tribunal judicandam; ergo etiam in Tribunali abſolutam ad cælum deducent. Hic Angelorum Cæſitumque omnium gratulationes expendendæ. Vicit, jam extra teli jactū eſt: ſatis jam laborum, ſatis lacrimarum, precū, vigiliarum & jeiuniorū. Æterna requies, immortale gaudium ſuccedit. Beata pœnitentia, dulces lacrimæ, felix jejunium, pretioſæ calamitates quæ tali clauduntur fine! Et quanti beatiſſima hæc ſententia, fauſtiſſimæ gratulationes iſtæ non emendæ? vel centies, vel millies crucifigi parum eſt, modo hic talis candidus Iudicii calculus ſequatur.

a Aug. tom. 9. l. de Vanitate ſæculi cap. 1.

Sententia tertii generis eſt, animā à Dei conſpectu arcendam, dum divinæ Iuſtitiæ plene ſatisfiat. Ioannes Apoſtolus decreti hujus formulam conſcribens: Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, inquit, aut abominationem faciens *b*. Hoc decretum (arceri aliquamdiu à conſpectu divino) grandius erit animæ tormentum, quam quod homo defunctus per omnem vitam luctuoſi paſſus eſt. Cælo vel ad tempus ſic excludi, acerbior erit pudor, quam modo ab univerſis ſimul hominibus conſpui, & diris omnibus devoveri. Sed ſupereſt ſpes certa cæli. Hac

b Apoc. c. 21. v. 27. ult.

ſeſe Iob ſolatus: Et rurſum, ait, poſt
a Iob. c. 17. v. 12. tenebras ſpero lucem *a*. E dictis duo hæc conſequuntur.

Primum; Non difficile indagatu fore, quam ſublimi ſpiritu dicat Eccleſiaſtes: Et dixi in corde meo: Iuſtum & impium judicabit Deus, &
b Eccl. c. 3. v. 18. tempus omnis rei, tunc erit *b*. Apparent nonnunquam turbata omnia, & quod gravius angat, non videtur Deus res hominum curare, ſed ſinere ſuo quæque impetu aut curſu ferri. Hic Eccleſiaſtes: Dixi, ait, in corde meo, idque animo tanquam exploratiſſimam veritatem complexus ſum, à Deo ſcilicet non juſtos tantúm proboſque, ſed improbos etiam ac ſceleratos ex Orbe hoc auferri, & tam hos quam illos, prout vel hi vel iſti egerint, judicari. Et tempus omnis rei tunc erit.

Quanta, mi Deus, peccata, quot ſcelera modo teguntur, palliantur, ſupprimuntur, diſſimulantur, defenduntur? * Iam uſitati ac noti artificii eſt Iuſtitiæ cereum naſum decore affigere; culpam à ſe in alium vertere quotidiani moris eſt; graviſſimas injurias honeſtiſſimis nominibus prætexere frequentiſſimum. Ævo nimium beato vivimus; vix quiſquã erat,

* Man kans verblümlen/ beſchönen/ verdecken/ bemänteln/ vertuſchen/ ꝛc.

errat, aut certe nemo se fatetur erraſſe. Et quamvis abſurde atque etiam impie fiant plurima, ea tamen ſpecioſiſſime purgare novimus. Indaga in errores, & huic alterive rem male geſtam objice, mox cauſſæ, argumenta, rationes, palliola, prætextus, mantela mille in promptu ſunt, quibus errores honeſtiſſime veſtiantur. † Nulla nunc injuria rationibus caret; vix injuſtitiæ ulli ſuum deeſt palliolum; errores pæne nulli non formoſo nomine purgantur, nulli prætextu ſuo deſtituuntur, nemo non aliquid argumēti habet ut peccet; omnibus nimirum vaſculis ſuum invenitur operculum. Veritas apud plurimos ludibrio eſt. Mero meridie tenebras ſæpe denſiſſimas inducimus, & diem artificioſa nocte involvimus, ut certam eſſe jures eclipſin. Quod ejuſcemodi eclipſes, ô Deus, in tribunalibus & curiis eſt cernere? Obi Orbem & inſpice, pleniſſimus eſt ſimulatione, dolis, hypocriſi, fraudibus, mendaciis, larvis fucatiſſimis, perſonatorum gregibus plena ubique omnia *. Verborum & ceremoniarum ubiq; plurimum eſt, parum amoris & fidei. Verba ſpecioſa, ceremoniæ blandæ ſunt, ſed cor

† Hat alles ſein bedencken / allen dingen kan man ein Färblein anſtreichē.
* In der Welt ein lautere Mumerey.

amarum natat felle: alter alterum exagitat, decipit, judicat, opprimit, damnat: Alter alterum calumniatur, vexat, deprædatur, jugulat. Et horum plurima in lucem non emergunt; tacentur, latent, celantur studiosissime.

Expectate obsecro, expectate paullulum. Hæc omnia protrahentur ad solem flagrantissimum. Arcanum, singulare Iudiciū occultissima quæque deprehendet, arguet, convincet. Et tempus omnis rei tunc erit.

Iam pæne ubique lites & dissensiones vigent, passim certatur foro, caussarum & actionum ad tribunalia infinitus est numerus, & subinde jus suum non obtinet, caditque causa, qui causam defendit æquissimam. Hic iterum, oro, ne præcipitemus: aliud brevi judicium sequetur. Et tempus omnis rei tunc erit: Quicquid latet apparebit, nil inultum remanebit *a*.

a Mortuales rhytmi.

Iam pauperes & bonæ mentis homines varie calamitosi calcantur ut plurimum: florent alii tam vitiis quam divitiis felices. Hæc una res & lacrimas & cogitationes movet mœstissimas. Sed iterum rogo, ne nimium festinent judicia nostra, in vicino est omnium judiciorum nostrorum Iudicium, & tempus omnis rei tunc erit.

Alterum quod è dictis sequitur,

Mors

Mors peccatorum pessima, cum hostis Dei subito ad Tribunal trahitur: velit, nolit, à cognatis, ab uxore, ac liberis, à sociis, à lusibus, à divitiis, à voluptatibus, è sua domo, è lectulo suo judicandus abripitur, hîc ab Angelis, à Deo, ab omnibus cælitibus æterno anathemate separatur, in ferreum & flammeum lectum ad perpetuam egestatem, famem, sitim, ad damnatorum & dæmonum societatem, ad æternos cruciatus dejicitur. Rem oculis subjicimus; audite mira.

§. 5. Die quodam sub vesperem vir opulentus & magni nominis, cũ omni familia in amœnissimam villam secessit, voluptati liberius cum suis vacaturus. Hic domus instructa supellectili & abundans, conclavia, præsertim dominicum, vario peristromate ornata, lecticæ conopeis vestitæ, ad voluptatem omnia egregie facta. Inter famulos homo fuit perfidus, qui in hilari pocœnio *, tã hero, quam conservis aliis lethargum miscuit. Ita plerique tam vino quam pharmaco in gravissimum soporem dati. Nocte media cum vivi pæne ut mortui dormirent, nequam ille domini sui proditor laverniones & prædones, fæcem hominum, reseratis foribus domo recepit. Hi, ubi

* Schlafftrunck.

ubi domum expilarunt, in domus dominum vim omnem converterunt. Parum illis fuerat ingenti damno affeciſſe, niſi & horribile ludibriū adderent. Ergo herum lethargo incredibili ſopitum, è cubiculo, è domo velut mortuum exportant, & campo medio depoſitum deſtituūt, Interea cælum fœdis tempeſtatibus miſceri, micare fulgura, mugire tonitura, nimbi præcipitare, ita demum evigilare herus lethargicus, circumſpicere, pavere, in alium Orbem ſe delatum credere, horrere ac obſtupeſcere, ſe nuda humo extra cubiculum, & extra domum ſine famulis, ſine omni ope ac ſolatio inter pluvias, inter turbines & procellas rigentem gelu, irato cælo deſtitutum, & undequaque perditiſſimum.

Vis, Lector, hunc virum nominem? Da veniam: Tu es ille vir: *a* & ſi quis alius tibi non abſimilis. Vitam hanc cogita quæ in ultimum veſperem, & in noctem vergit, horis omnibus morti viciniores imus. Interim voluptates & vana gaudia ſectari lubet. Habet ſuam quiſque ſuburbanam villam & viridaria, ubi vel avaritiæ, vel inerti otio, vel crapulæ, vel luxuriæ, alterive vitio indulgeat. Hic nequiſſimus proditor ſervus, nomen ei Corpus, catalepſin ſuo hero Animo propinat. Ita bonus iſte herus in exitium ſuū ſopitus non dormitare tan-

a 2. Reg. c. 12. v. 7.

tantum, ſed letharho laborare incipit. Movetur, vellitur; monetur, impellitur, ſtimulatur à Deo, ab Angelis, ab hominibus. Sed non excitatur, oculos non aperit, quos lethargus vicit. Heu miſerum, quem tam inexpugnabilis dormiendi neceſſitas ligavit. Tam arcte ſopitum Acheruſii prædones diaboli, huc illuc rapiunt jam ſuimet oblitum & velut mortuum. At vero cum tempeſtas mortis ſupra caput ſtat, cum ira divina intonat, cum Iudicii fulmen jam afflat, tunc animus demum oculos aperit, ſed jam extra domum ſui corporis eſt, ſine opibus, ſine famulis, ſine omni comitatu. Quis tunc tremor, quis angor & pavor animum occupabit, cum tabulas ſignatiſſimas Iudex proferet, & ex iis dicet ſententiã. Nunc ergo in iis ſcribe, quicquid tũc ſcriptum voles, quicquid voles deletum, nunc dele, dum ſcribendi aut delendi tempus eſt. Hoc erit Iudicium tuum, quod ipſe decreveris. *a*

a 3. Reg. c. 20. v 40.

CAPVT IX.

Quæ præcipue Iudicium hoc exaſperent; ſeu, Quæ rationem reddendam potiſſimum turbent.

VEteris Philoſophiæ decus illuſtriſſimum Seneca, de die fatali diſſerens: Singuli dies, inquit, ſubtrahunt ali-

aliquid viribus. Carpimur. Ego certe velut appropinquet experimentum, & dies ille de omnibus annis meis sententiam laturus venerit, ita me observo & alloquor: Nihil est, inquam, adhuc quod aut verbis aut rebus exhibuimus. Quid profecerim, morti crediturus sum. Non timide itaque componor ad illum diem, quo remotis strophis ac fucis, de me judicaturus sum, an tantum loquar fortia, an sentiam. Mors de te pronuntiatura est. Ita dico; disputationes & litterata colloquia, & ex præceptis sapientium collecta verba, & eruditus sermo, non ostendunt verum robur animi. Est enim oratio etiam timidissimis audax. Quid egeris, tunc apparebit, cum animam ages *a*.

a Seneca ep. 76. med. l.

O verum verissimum! Quæ enim per omnem vitam cogitationes hominis, quæ dicta ejus & facta fuerint, extrema vitæ horula commonstrat, Iudicium hæc reo revelat. Nimirum in ultimo comœdiæ actu cernitur, quam boni aut mali actores fuerimus. Qualis quisque fuerit œconomus, tunc liquet, cum rationes sibi constant. Cui & à quo reddenda sit ratio, jam supra explicatum. Quæ rationem reddendam præcipue turbent, & judicium exasperent, hoc capite dicendum.

§. 1. Primum omnium est *Incuria*,

seu Iudicii oblivio voluntaria. Vitii est curas alere vanas, non necessarias: non minus tamen vitiosum, & magis noxium, in posterum nolle prospicere, nolle curas in futura extendere, sollicitudinem summe necessariam excludere. Hoc prorsus est causæ suæ indormire *. Quod tanto majus dispendium, quanto gravioris momenti est negotium. Atqui ad hoc Tribunal, cui vigilandum, de salute, de capite, de æternitate agitur. Hoc unum tanti momenti est, ut alia omnia, ad id collata, nullius momenti sint.

* Sein recht verschlaffen.

Morletus Musæus quæstor, ut narrant *a*, homo profanus, nec Deum nec homines revereri, nec Inferos formidare solitus, salutis plane incurius vixit, nunquam fere oculatior, quam cum numeranda fuit pecunia. Hinc ei cælum & marsupium plenum ejusdem pene pretii fuerunt. Ita sui negligens, & immemor futuri Iudicii ad extrema venit. Hic subitus terror hominem invadere, & eo desperationis adigere, ut infernalem foveam videre sibi visus sit sui desiderio apertam. Ingrebantur homini salutis monita, Christus in crucem actus, cælum sanguine Christi reparatum, divinæ misericordiæ solium, nemini dum viveret, inaccessum mõstrabatur. Frustra omnia. Cælum illi ferreum & plane obse-

a Petrus Cresp. de immort. animę. lib. 5. disc. 5.

obſeratum, non illi gaudia promittebat, ſed minabatur fulmina: Deus omneſque ſuperi videbantur, ut hoſtes adverſari. Ita vixit miſer, ita finiit. Antecedens vita comitantis mortis eſt regula. Sicut vivitur, ſic vita clauditur. Qua vergit arbor ſana, illac cadit ſaucia: Vox Siracidæ eſt: anima nequam diſperdet eum, qui ſe habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in ſortem impiorum.*a*

a Eccl. c. 6. v. 4.

Rerum naturalium periti ajunt olorem morti vicinũ hilareſcere, & in lætitiæ ſignum aliis plaudere. Nũ canat & moduletur olor, multæ quæſtionis eſt; hic non tangimus. Hyæna vero moritura, ut iidem aſſerunt, ingemiſcit triſtis, clamat, plorat, ululat. Cauſſam Ariſtoteles aſſignat ſanguini. Cum ergo ſanguis cygni dulcis ac defœcatus ad cor concurrat inſtante morte, mirum non eſt aliquid inde lætitiæ ſequi. Hyænæ vero ſanguis fœculentus, amarus, peſtilens, cum ad ægrum cor properat, triſtitiam ingenerat.

Sanguis Chriſtiani bonus, bona conſcientia. Salomonis oraculum eſt: In malitia ſua expellétur impius: ſperat autem juſtus in morte ſua. *b*

b Prov. c. 14. v. 32.

Impii in tenebris conticeſcent: Pedes ſanctorum ſuorum ſervabit: *c* Pes noſter finis noſter eſt. Hunc ſingulari præſidio Deus, in amicis ſuis

c 1. Reg. c 2. v. 9.

tue-

tuebitur. Non obliviſcetur Chriſtus ſuorum, qui ſui nunquam obliti ſunt. Vis ergo Iudicium non formidare? aſſidue illud cogita, ad illud te ſemper præpara.

§. 2. Alterum quod ſingulare hoc Iudicium reddit formidoloſum, eſt, *Sacramentorum neglectus*. Vtrumque vitioſum eſt, aut infrequenter, aut oſcitanter his uti. Hæc ſalutis ſunt remedia, quæ uſu tam raro aut negligenti male applicantur. Recenſet Beda non ignotam, ſed horribilem tragœdiam. Inter aulicum famulitium Coenredi regis vir induſtrius erat, ſed domino ſuo charior quam Deo. Monebatur is ſæpius deſineret flagitia flagitiis nectere; vitam improbam ſimili coronatum iri exitu, ni reſipiſceret. Aggreſſum mortis incertiſſimum eſſe, & ſæpe repentinum: à morte ſequi Iudicium & Tribunal, quod vel otioſi verbuli, vel impuræ cogitatiunculæ rationes ſit exacturum: à Iudicio iſto pendere totam æternitatem. Quare videret quid ageret. Neminem cum Deo impune unquam jocatum. At ille hæc velut ſomnia ſuavi cachinno digerens; ne autem inter peſſimos haberetur, pœnitentiam auſus eſt promittere, ſed nonnihil tardiorem. Inter hæc adeſt morbus & hominem in lectum dejicit. Rex ad ægrum reviſens, monet ſedulo, nunc opportu-

num esse tempus, nunc occasionem à fronte capillatam posse apprehendi; ideo moras rumperet, & cum Deo rediret in gratiam. At ille quo blandius regias preces exiret, non abhorrere se, ajebat, quo minus præteritam vitam expiaret: id tamen, ubi à morbo revaluisset, efficacius conficiendum. Alioqui plurimos in aula dicturos, id mortis metu fieri. Fortiter sibi locutus videbatur: sed scire nolebat miser, has diaboli technas in suum desituras exitium. Interim morbus acquirit vires & obstinatum tacitis incrementis propinat morti. Rex redit, ægroti valetudinem oculis exploraturus. Hic æger, jam frustra se adiri, nec enim quidquam amplius salutis sperandũ esse dicebat. Rex istud delirium morbo tribuens, innoxiam esse insaniam interpretabatur. At æger, non insanire se, sed immane quantum à conscientia perditissima cruciari, ab ea has voces extorqueri, & una narratiunculam brevem ingressus: Paullo ante ajebat, duo venusti oris ephebi ad lectulum adfuerunt, quorum alter libellum parvulum exhibuit legendum, in eo quicquid unquam boni à me factum, inveni, sed heu quam id omne fuit exiguum? Mox agmen dæmonum huc irrupit, ex his unus volumen ingens & formidabile mihi pariter, legendum jussit obtrudi.

trudi. Vt vidi, ut legi, perii, nam in eo scelera mea omnia non verborum tantum & factorum, sed & ipsarum cogitationum reperi & cohorrui. Tum hostes mei formosos juvenes allocuti: Hic noster est, ajebant, vos facessite. At illi hoc unum responderunt: Non negamus, vester est; quo vultis, ducite. Et cum dicto evanuerunt. Iamque miser ita perditus sum, ut non solum circa me, sed intra me sentiam tortores meos. Actũ est de me, eheu, actum est: interii vel centies. Patent Inferi; jam eo abripiar. Hic ultimus fuit morientis psalmus. Nam paullo post infelicem animam exhalavit. Brevem pœnitentiam horruit, & in æternam incidit. Hæc autem, inquit Beda, non sibi sed nobis profutura vidit *a*. Serum nimis est, Iudicium cogitare, cum jam instat; rationes pessime parantur differendo.

a Beda l. 5. hist. Anglican. c. 14.

Siracides fideliter ac tempori monens: Ne dicas, inquit, Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim & ira ab illo cito proximant, & in peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te *b*.

b Eccl. c. 5. v. 6. & seq.

Leo famelicus acutissimis oculis vicinum sibi pabulum designat ut

insiliat, & discerpat: Sic ira Dei peccantem obtutu assiduo respicit, & in eum mox insilit, quem misericordia destituit. Ergo non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Immane flagitium est, misericordiam Dei facere Lenam * diaboli. Ira Dei horrendus ignis est, peccandi vero contumax Voluntas huic igni pabulum & ligna suggerit; qui misericordiam rejicit, hanc iram magis & magis accendit. Nimirum nostra nos ulna metitur Deus. Qui enim, ut Basilius loquitur, non vult cum potest; non poterit cum volet. Deus ad pectoris nostri januam sæpissime pulsat, & ingressum rogat, sed crebro aliud responsum non impetrat, quam dormire cordis dominum, aut domi non esse. Sed erit tempus, cum & nos clamabimus atque pulsabimus, at responsum haud aliud quam nostrum impetrabimus. Nescio vos: Non sum domi, non novi vos.

§. 3. Tertium quod rationes facit impeditissimas, imo cassas & nullas, est *Simulatio & Hypocrisis*. Formosa nequitia est, sed Deo nimium exosa, velle probum videri, & non esse.

Narrat Gregorius, in cœnobio cui nomen Thongolaton, fuisse hominem religiosum verecundis moribus,

* Zu einer Kuplerin deß Teufels.

bus, insigni modestia, sedata indole; verbo, in omnibus compositum. Sed longe alius fuit, quam esse apparuit, quod finis prodidit. Nam cum aliis palam jejunium servare credebatur, clam & occulte vorare consueverat. Multo tempore clandestinam hanc gulam aluit nemine eius rei cõscio, sic ab omnibus multæ abstinentiæ censebatur. Hoc sanctimoniæ furtum morbus aperuit. Nam ubi fictus hic jejunator ultimæ lineæ admotus est, omnes cœnobitas acciri voluit.

Gaudium illis spes vana injecit: Nemo fuit qui non crederet dignum aliquid à viro tam sancto moriente audiendum. O boni, cygnum speratis in funere cantaturum; corvum audietis. Nam moribundus angoribus affluens, & toto corpore contremiscens, quod diu texerat, tandẽ fateri compulsus: Cum una vobiscum inquiebat, jejunare me credebatis, ego furtive comedebam. Pudicos mores oculis vestris vendidi, alius animo fui. Nunc ecce morior, antequam moriar: Nam ab igneo dracone glutiendus sum, qui squameo syrmate & ingentibus spiris genua pedesque meos circumligavit, suis vero faucibus spiritum meum ebibit. Dixit, & agere animam cœpit *a*. Vtcunque constare potest, quæ à Iudice in hunc hominem senten-

a Gregor. l. 4. dial. c. 38.

tia sit dicta. Rationes irritas * & damnatas conficit hypocrisis. Illa vero talia bono audientium moribundi oculis sunt objecta. Et de similibus dici poterit, arcanum singulare Iudicium ante mortem cœpisse, non tamen ante illam finitum fuisse.

Hic nos divinæ voces excitent: Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis & audieris: & serva, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & nescies qua hora veniam ad te *a*.

a Apoc. c. 3. v. 1. & seq.

De plurimis in lege veteri querela fuit justissima: Cor eorum non esse perfectum cum Deo. Hoc omnium simulatorum est, non habere cor perfectum cum Deo. Sic enim simulatores & hypocritæ tecta vafritie actiones suas convelant, perinde si Deus illas non penitus transpiciat. Cor imperfectum, cor pessimum. Hoc in Iudicio non poterit non causa cadere.

§. 4. Quartum arcani Iudicii malum proludium: *Vehemens amor & curæ rerum fluxarum, & inanium, præsertim pecuniæ.* Quisquis hujus visco alas implicuerit, vix in morte se expediet.

Recur-

* Blinde Rechnung/ungültige Rechnung.

Recurrent tam diu amata, nec ad tribunal liberum ire ſpiritum permittent. Oculos noſtros hic teſtes ſiſtimus, quibus ſubinde morientium ſpectacula objiciuntur, è quibus eluceat, quam difficile ſit à rebus intemperanter amatis avelli. Pæne idem in cujuſque hominis vita quod in ſyllogiſmo eſt cernere: quales ſunt concluſionis prodromi *a*, talis eſt & ipſa concluſio: Si illi neceſſarii, & iſta; ſi illi apparentes aut falſi, talis & hæc erit. Eodem prorſus modo prout vivimus, ſic vitam claudimus. Concluſio hæc ſequitur ſuos anteambulones, ſeu vitia, ſeu virtutes. Nimirum illac ruit arbor qua propendet, dextra aut læva: & miraculo ſimile ſit, ſi in dextram proclinata, in lævam corruat, aut contra. Quiſquis in virtutis dextram propẽſus, in vitiorum lævam raro deſinit. Nec contra; hactenus in lævam vitiorum inclinatus, non facile ad virtutis dextram in morte vergit.

a Major & minor poſitio.

De homine opulento vir Religioſus & doctus commemorans: Notior, inquit mihi unguibus meis mercator ditiſſimus fuit, quem moribundum calculos vel aurum numerare ex pollicis indiciſque motu æſtimaſſes, adeo vir ille (ceteroqui non improbus) hujuſmodi ratiunculis in vita fuerat occupatus.

Vidimus ipſi & audivimus ſimilli-

ma. Fuit qui moriturus brevi, nihilominus pecunias poscens & familiam increpans: Vos, aiebat, nihil agitis; hoc & hoc nomen non expungitis. Huc ergo pecunias: sinite surgam; syngraphas & perscriptiones * inspiciam.

O morituræ syngraphas inspice, sed longe alias, sed tuas, non aliorum: ad reddendam rationem te para; judicium præmeditare.

Sed quemadmodum cura quæ fatigaverit vigilantem, eadem sese ingerit dormienti, ita quæ in delitiis fuere viventi, eadem recursant fatigantque morientem.

Cameracensis proëpiscopus, de feneratore opulento mentionem faciens: Ego ipse, inquit, in Brabantia virum pecuniæ ac fenerationi deditissimum vidi, quem sæpius allocutus, strenue objurgavi, & una monui amice, nimium auri amorem excuteret, & tandem aliquando funebre illud malum desineret, cogitaretque serio, quam brevi rationem sit redditurus Christo Iudici: Tribunal illud pecuniis non posse corrumpi. Surdo fabulam. Nihil profeci, nec enim ulla morum emendatio secuta. Videbatur quidem, vir ille velle non inter pessimos numerari. Nam homines religiosos cum eis occurreret,

* Schuldbrieff.

reret, humaniter alloqui & rogare, imo vero etiam cum lacrimis obtestari solebat, sui memores essent, & Deum pro se deprecari non omitterent. Nimirum vult, & non vult piger *a*. Non oderat cœlum vir iste, sed quia nimium pro cœlo amaverat aurum, se cœlo indignum fecerat. Quando igitur crebrioribus monitis nihil profectum est, voluit Deus tam infecundam arborem succidi. Ita morbo subito correptus, necdum imminens Iudicium præparatione debita prævenit. Cumque mors spiculum in eum jam vibrasse videretur, en nigri duo molossi ad lectulum adsunt, (terribile visu) animam utique opperientes ad Tribunal eam comitaturi. At vero moribundus exerta lingua, ad longitudinem prope pedis (sic scriptor loquitur) dehiscens, horribiliter expiravit *b*.

a Prov. c. 13. v. 4.

b Thom. Cantipra. l. 2. Mir. sui ævi. c. 22. in fine.

Igitur quod apocalypticus Angelus monet, Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora Iudicii ejus c.

§. 5. Quintum quod formidabile reddit hoc Iudicium, est *Petulantia carnis & luxuria* : Hæc non solum claudit oculos, sed obligat, ne Iudicem venturum videant. Hic ego impurioris vitæ hominem iis vocibus compello, quas in Vdonem Magdeburgensium Pontificem usurpatas, ajunt. Vdo, Vdo cessa à ludo, satis lu-

c Apoc. c. 14. v. 7.

sisti Vdo *a*. Sic ego: Cessa, impure, cessa cum Deo ludere; sat diu lusum est: cessa, & libidines tuas expia. Brevi aderit Iudex, & pro his omnibus adducet te in iudiciū. Ideo mature cogita qualem animū & quale corpus Deo tuo in reddenda ratione sis restituturus. Verissime dixit Ambrosius: Qui dominari nescit cupiditatibus, is quasi equus raptatur indomitus: volvitur, obteritur, laniatur, affligitur *b*.

a Res ipsa decantatior forte quam verior. Tempora non addicunt.

Narrat Naucl. Chron. Volū. 3 gener. 34.

Equus conductitius minime tamen vitiosus, si pede claudus, aut dorso læsus, aut male habitus & strigosus restituatur, is qui mutuum dedit, jure merito dicere solet: Non est meus hic equus, ego alium dedi; ego equum sine vitiis commodavi. Hoc tibi & Iudex tuus, impure, objiciet. Non est meum hoc, quod reddis corpus; ego tibi castum purumque dedi: linguam à me manusque inattaminatas accepisti. Tu vero corpus immundum per libidinum sordes volutatum, spurcitiis plenum, tu linguam manusq; impuras restituis. Animum ego tibi docilē & continentiæ capacem credidi, tu refers luxuriæ refertum. Redde quod debes.

b Amb. l. 3. de Virg.

Quid ad hæc dicere habebit Veneris mancipium? Quod Iobus ingemiscens: Si repente, ait, interroget, quis respondebit ei *c*? Ad rem nimis quā aperte Paulus: Omne peccatum, inquit,

c Iob. c. 9. v. 21.

quit, quodcunque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra, templum sunt Spiritus sancti qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri *a*. Tu igitur qui ad Tribunal Christi stas, redde quod debes, redde corpus, redde manus, linguam, & oculos, quales accepisti, non pejores, non immundiores. a 1. Cor. c. 6. v 18 & 19.

Annæus Seneca dicenti, neminem aliter quam quomodo natus est, exire è vita: Falsum est, inquit, pejores morimur, quam nascimur. Nostrum istud non naturæ vitium est. Illa de nobis conqueri debet, & dicere: Quid hoc est? Sine cupiditatibus vos genui, sine timoribus, sine superstitione, sine perfidia, ceterisque pestibus. Quales intrastis, exite. Quod debetis, reddite.

Sed heu tam securi non morimur quam nascimur, non tales eximus, quales intravimus, nec reddimus quod debemus. Quid enim vero impedit? Causa autem hæc est, inquit Seneca, quod inanes omnium bonorum sumus, quorũ, in fine vitæ desiderio laboramus *. Nemo quam bene vivat, sed quam diu curat *b*. b Sen. ep. 22. fine.

Hoc proprium est hominis libidine insanientis, vitam vult longam, non

* Es heist: Ich wolt ich wer fromb gewesen/aber jetzt will ichs nicht seyn.

non caſtam, non emendatam. Sed tales ante judicium ſubinde judicantur, perinde ſi diceret Deus: Præfinitum Iudicii tempus expectare non poſſum: abrumpenda eſt huic homini vita, ne nimium excreſcat ejus luxuria.

Anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo, Miſnenſis juvenis, ut amoribus ſuis potiretur, à mago in abditos ædium receſſus ſe duci paſſus eſt. Hic ſeſe ſimulacrum virginis, quam juvenis deperibat, ſpectandum dedit magico carmine adductum. Iuvenis in amores ſuos proniſſimus dum larvatæ virgini manū porrigit, à cacodæmone parieti alliditur, & miſerabilem in modum necatur. Cadaver autem eo impetu projecit in magum, ut is diu ſemianimis jacuerit. I, nunc, & libidini pare, diabolum ad amplexus invita *a*. Quid in arcano Iudicio de hoc homine decretum ſit, facile eſt judicare.

a Sifridus Presbyter Miſnēſis qui Compendiū hiſtor. ab Orbe cōdito uſque ad annum 1307. ſcripſit Anno 1569. editus Lipſię.

Recentius narrat non ignotus Eccleſiaſtes. Ante annos non multos Viennæ homo impurus & libidine contaminatus à diabolo ſub noctis initium è lecto extractus per feneſtras in aërem, inde in viri primatis ſtabulum perductus eſt. Hic equi ſudare & calcitrare, famuli cum lumine accurrere. Interim cacodæmon cum præda ſua avolans, in cellam miſerum avexit, ibique in labrum atra-

atramento tectorio plenum * conjecit. Dignissimum homine libidinoso balneū. Inde miser ab accurrentibus extractus, & in urbico Xenodochio curatus est. Res nota Viennæ, plurium oculatis testimoniis firmata *a*. En hi sunt revera, quod Angelus Tobiæ dixit, quibus prævalere potest dæmonium, nam cum suæ libidini vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem dæmonium super eos *b*.

a Geor. Scherer Dominica 1. Quadr. conc. 3. pūct. 2. mihi pag. 347.

b Tob. c. 6. v. 16. & 17.

De aliis constat qui libidinis vitium sæpius quidem, sed nunquam serio ejurarunt, in pristinas sordes identidem relapsi: demum morte subita extincti, ad Iudicium heu penitus imparati, tot cooperti flagitiis sunt abrepti. Vitium Luxuriæ horrendum prorsus ac pene insanabile malum est. Non enim (quod Oseas affirmat) non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum: quia spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt *c*. Igitur voces meas repeto; Cessa impure, cessa cum Iudice tuo ludere. Sat diu lusum est, cessa, & libidinem omnem ejura. Non parcet Iudex resipiscere nolenti.

c Oseæ c. 5. & 4.

§. 6. Sextum, quod singulare hoc Iudicium reddit terrificum, est *Gula, ebrietas, crapula*. Rex Babylonius Balthasar dum saliare celebraret epulū, jam

* In ein Zuber voll Kienruß.

jam temulentus & hilaris præcipit, ut afferrentur vasa aurea & argentea, , quæ asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo quod fuit in Hierusalem. Bibebant autem vinum , & laudabant deos suos aureos, & argenteos; æreos, ferreos, ligneosque & lapideos. In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ, & rex aspiciebat articulos manus scribentis. Tunc facies regis cōmutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum, & compages renum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur *a*. Vnde huic regi tantus pavor & terror? Ab unico epistolio trium duntaxat vocularum: *Mane, Thecel, Thares*. Hoc epistolium ad omnes eos scribitur, qui jam morituri citantur ad Iudicium. Summa litterarum hæc est.

a Dan. c. 9. v. 2. & seq.

Mane, Numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud. Vitæ tuæ dies ad ultimam usque horulam & punctulum numerati & completi sunt. Arithmeticus qui tibi & omnibus hominibus vivendi spatium per omnia omnino momenta adnumerat, sapientissimus est, omnia in mēsura, & numero, & pondere disponens *b*, & constituens terminos qui præteriri non possunt *c*.

b Sap. c. 11. v. 21.

c Iob. c. 14. v. 5.

Thecel, appensus es in statera. Hæc duas

duas habet lances, in una divinæ leges, in altera humanæ actiones ponuntur, si hæ cum illis non conveniant, id libripens non dissimulabit. Omnes actiones, imo & cogitationes omnes improbæ velut adulterina moneta rejicientur.

Phares, divisum est regnum tuum. Hactenus in animum & corpus dominabaris, nunc partes istæ sejungentur; Corpus tabi & vermibus, orco animus aut cœlo assignabitur. Ergo dispone domui tuæ: in jus tibi ambulandum, reddenda ratio, sententia excipienda est.

Scripturam hanc quæso sæpius legamus, & vitæ brevitatem attentius consideremus. Ab inferis clamant captivi: Nos nati continuo desivimus esse; in malignitate nostra consumpti sumus *a*.

a Sap. c. 5. v. 13. & 14.

§. 7. Ergo sobrii estote, & vigilate *b*. jam dies dicitur, jam dica scribitur, ad Iudicem jam vocamur.

b 1. Petr. c. 5. v. 8.

Ebrietas vitiorum omnium periculosissimum vitium. Nam si ebrius subito incurretur à morte, & ad Iudicium abripiatur, heu in recenti re, in ipsissimo scelere deprehēsus, quid Iudici respondebit, æternæ mortis reus? Idcirco Christus de Iudicio futuro differens, illud singularissime monuit: Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis hujus

vitæ,

vitæ, & superveniat in vos repentina
a Luc. c. 21. v. 34. dies ista *a*. Hinc illi sanctorum pavidi clamores. Clamat ad judicem Rex David: Non intres in judicium cum
b Psal. 142. v. 2. servo tuo *b*. Quacunque duxeris, promptus te sequar, Domine, pro te vinciri, verberari, mori paratissimus, modo me in arcanum examinis cōclave non duxeris. Frustra preces; ductus est. Clamat Iobus: Etiamsi habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum judicem de-
c Iob. c. 9. v. 5. precabor *c*. Clamat pro suis Ecclesia. Ante diem rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo, animam nostram: Ne forte tradat nos adversarius Iudici: A timore inimici eripe animam nostram. Clamat Chrysostomus: Hominum judicia sæpe falluntur; sententia divina nec reprehendi unquam poterit,
d Chrysost. hom. 10. in Epist. 1. ad Cor. nec corrumpi *d*. Clamat cum Iobo Gregorius Præsul Romanus: Quid faciam cum surrexerit ad judicandum Deus, & cum quæsierit, quid
e Iob. c. 31. v. 14. respondebo illi? *e* Angustiæ sunt mihi undique. Clamat Bernardus: Quid tam pavendum, quid tam plenum anxietatis, & vehementissimæ solli-
f Bern. in ps. Beati qui habitant serm. 8. citudinis excogitari potest, quam judicandum adstare illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare sub tam districto judice sententiam? *f* Clamat Hubertus Leo-

dienſis

dienſis antiſtes: Heu angor : jam in via eſt Iudex, jam vociferantem audio : Redde rationem villicationis tuæ. Omnia ſua repetit, & quidem cum uſura. Clamat Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus : Quid judicii tempore facturi ſumus, quando contra crucifixi Domini livores notæ peccatorum noſtrorum, & maculæ libidinum proferẽtur? Quo vultu reſpiciet redemptio noſtra perditionem noſtram? Tanto graviora erunt noſtra delicta, quãto majora ſe oſtenderint divina beneficia *a*. Clamat Fridericus Imperator : Væ vobis Principes, nam quales vos aliis præſtiteritis, talem ergo vos judicem ſentietis *b*. Ergo & noſtrum quilibet cum pſalte regio clamet : Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum, quis eſt ; ut ſciam quid deſit mihi. Horam & momentũ mei judicii noſſe non cupio : ſcio enim hoc te facere non ſolere, nec id mihi ut ſciam expedire. Sed agnoſcam, ô Deus, vitæ vanitatem, vivam ut brevi moriturus, conſcientiam luſtrem ut tibi judici paullo poſt reſponſurus. Remitte ergo mihi, ut refrigerer priuſquam abeam, & amplius non ero *c*.

a Cæſ. hom. 23.

b Æn. Sylv. de dictis Alphonſi.

c Pſal. 38. v. 5. & 14.

Finio hoc caput cum gemina præceptiuncula. Pelagius narrat religioſum ſenem interrogatum à juvene iſtud : Vnde, Abba, cor meum tam

durum est, ut nec Deum quidem timeam. Huic senex prompte & ingenue: Deum ideo non times, quia teipsum non increpas, non arguis; Tibi ipsi omnia facillimus credis: nõ corriperis à teipso. Hinc illa duritiei animi. Nosti primam omnium originem nostram fuisse lutum. Hinc toti pene lutei sumus. At vero lutum hoc à sole vanæ *Complacentiæ* indurescit. Hinc homo sibi placens, facile in saxum obrigescit. Addidit senex: Memor esto quia te oportet Deo ad Iudicium occurrere *a*.

a Pelag. libello 3. nú. 22.

En geminam & optimam præceptionem. Prima est: Increpa, argue, judica teipsum, aliis benignus, tibi rigidus. Altera: Hoc secretum singulare Iudicium assidue cogita. Omnipotentis & omnia inspicientis Iudicium non effugies.

CAPVT X.

Quæ potissimum Iudicium istud mitigẽt; seu, Quinam in ratione reddenda imitandi.

EXperientia docemur verissime dictum ab Annæo Philosopho: Homines amplius oculis quam auribus credunt, quia longum iter est per præcepta, breve & efficax per exempla *b*. Multæ leges, morosa res; exemplo instruere, expeditum magisterium. Mosi Deus prolixum opus faciendum

b Seneca ep. 6.

ciendum imperavit. Siquidemt tot vaſa, tam varii generis, tot cortinas, tot candelabri partes, tot annulos, tot tegumenta & velamina, tot alia utenſilia fabrefieri dictavit, ut humana memoria queri potuerit ac dicere. Quis infinita hæc præcepta retineat? Ergo iter brevius ingrediamur. Ergo mi Moſes, *Inſpice*, & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt *a*. Sic errantem aliquis in via expeditiſſime docet, ſi dicat: En præeuntes iſtos; tu eos ſequere, non errabis.

aExod c. 25. v. 40.

Omnes quotquot vivimus, in via ſumus ad Iudicium: viæ prorſus variæ, quædam malæ & aviæ, quædam ancipites, aliæ erroribus implicitæ, quædam inexplicabiles, & ad interitum rectiſſimæ. At ſcimus tot centena millia hominum ante nos, ad hoc idem ipſum Iudicium profectos. Hic conſultiſſimum, eos omnino ſequi, qui viam bonam rectamque cæteris exactius tenuerunt. De quo nunc plura.

§. 1. Ex omni numero qui priſca ſanctitate claruerunt, duo ſolum ſidera quæ viam nobis ad Iudicium ſignant, contemplemur. Huſſæus princeps Iobus, & Rex Hieroſolymæus David divini tribunalis obſervantiſſimi fuerunt. De ſe ipſo Iobus: Semper enim, inquit, quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pon-

dus ejus ferre non potui. Quid enim faciam cum surrexerit ad judicandū Deus? & cum quæsierit, quid respondebo illi *a*? Significantissime & incredibili artificio expressit suum quem gereret, Iudicii metum. Quasi tumentes, ait, super me fluctus Iudicem meum formido.

a Iob. c. 31. v. 23. & 14.

Cum rapax flumen insolenter auctum jam ruptis aggeribus, aut in vicinam planitiē excurrit, aut præceps per saxa ruit, aut aquarum montem in domum invehit, viator qui obvius tendit, ineluctabilem moriendi necessitatem in oculis habet. Viam relegat? cursu superabitur à flumine, & dum fugiet, comprehendetur. Hac illac declinet? Vbique & undique aquæ. Contra flumen eat? præsentissima mors. Locus effugii nullus. Sic angoribus pæne ante mortem exanimatur. Eadem est ratio, cum aut subitus imber & procellosa tempestas, aut cataracta * viatorem mediis cāpis deprehendunt, aut cum in mari decumani fluctus in navim se infundunt. Nūsquam hic effugium; mors proxima est. Ita Iobus: Divini tribunalis horror, inquit, velut ingens aquarum mons contra me in caput meum devolvitur, quacunq; fugero, non effugiam; quicquid adversus aquæ impetum obmolitus fuero heu non effugiā: nihil auxilii, nihil spei, nihil consilii supereſt, non effugiam

* Wolckenbruch).

Iudi-

Iudicium. Dei Tribunal ineluctabile. Scio me Deo Iudici sistendum, scio. Censorios Dei oculos & Iudicium subiturus sum, scio. Sed heu nescio, quid judicanti sim responsurus. Interea tamē tanto mitiorem sibi promittebat Iudicem, quanto ipse in pauperes benignior fuisset & liberalior. Nam protinus adjungit: Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci. Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea *a*.

a Ibid. v. 16. & seq.

Hoc assidua imminētis Iudicii meditatio, & in egenos tanta liberalitas utique Iudicem valde mitigarunt.

Hebræus rex David, Iudicium divinū non minus formidans, imō in his ipsis cogitationibus assiduus: Omnia, inquit, judicia ejus in conspectu meo *b*. Iudicia Domini vera, justificata in semetipsa *c*. Memor fui Iudiciorum tuorū à sæculo Domine. Cognovi Domine quia æquitas Iudicia tua. Cōfige timore tuo carnes meas: à Iudiciis enim tuis timui *d*. Atque hinc David post primum lapsum cautissimus, vir secundum voluntatem Dei. Iugis divini Iudicii memoria & metus ad illud sanctitatis culmen hunc regem evexerunt.

b Psal. 17. v. 23. c Ps. 18. v. 10. d Ps. 118. v. 52. & v. 75. & v. 120.

§. 2. In lege nova plurimi quamvis amicissimi Deo, ad divinū tamen Iudicium subeundum nō perfunctorie se pararunt. Hos indistincte referemus.

Franciſcus Aſſiſias, etſi ad intimam cum Deo familiaritatem pervenerit, quo tamen purior ante ſuũ Iudicem ſtaret, nudus nuda humo mori voluit, ut qua liceret, ipſius Iudicis in cruce expirantis imitaretur exemplum. Idem beati Ioannis Euangeliũ de Chriſto patiente ſibi prælegi juſſit. Dein ubi ſuis patientiam, paupertatem, obedientiam commendaſſet, pſalmum centeſimum quadrageſimum primum recitare orſus eſt: Voce mea ad Dominum clamavi, voce mea ad Dominum deprecatus ſum. Effundo in conſpectu ejus orationẽ meam & tribulationem meam ante ipſum pronuntio, &c. Educ de cuſtodia animam meã ad confitendũ nomini tuo: me expectãt juſti donec retribuas mihi *a*. Sub hæc verba in ſui Iudicis paternas manũ ſe collocavit.

a Pſal. 14. v. 1, 2, & 8.

Ludovicus IX, Rex Galliarum, Anno Chriſtiano milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo, letali morbo correptus inſtitit ardenter hunc in modum precari: Fac nos Domine proſpera mundi deſpicere, & nulla ejus adverſa formidare. Cumq; ſacerdos ſacrum viaticum porrecturus ex more quæreret: Nũ Chriſtum Dominum præſentem crederet? Cui rex: Credo, inquit, idq; tam certa fide, ac ſi eum ante me cernerem ea forma qua cælum aſcendit. Sub luctam ultimam dixit: Ego autem in multitudine miſeri-

sericordiæ tuæ introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum, in timore tuo. Domine deduc me in justitia tua *a*. Ita feliciter ad Iudicem suũ migravit. En, Christiane, fac secundum exemplar, quod tibi monstratum est, in hominum pauperrimo & regum potentissimo. a Ps. 5. v. 8, & 9.

Refert Stobæus interrogatũ Arimnestum, quid in vita homini potissimum expediret? Bene mori, ait. Nil profecto exoptatius, quã ad tibunal illud non imparatum evocari, & brevi huc transitu migrare in cælum.

Arnulphus nobilis Flander à Bernardo Claræ vallensi ad vitã religiosam non sine miraculo ductus, cum sub exitum vitæ, colico dolore infestaretur, jam Sacramentis munitus subito exclamavit: Vera sunt omnia, Domine Iesu, vera sunt, quæ dixisti. Erant, qui putarẽt eum vi morbi delirare lingua, & aliena loqui. At ille repetens eadem confirmabit verissime à Christo promissum: Nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios aut agros propter me, & propter Euangelium: qui non accipiet centies tantum nunc in tempore hoc, & in sæculo futuro, vitam æternam *b*. Nec illud esse poterit irritum promissum: Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. Vincenti dabo manna absconditum *c*. b Mar. c. 10. v. 22. & 30. c Apoc. c. 2. v. 11. & 17.

§. 3. Fuerunt, sed admodum pauci, qui profecturi ad judicium, suaviter subriderent, bono Conscientiæ testimonio freti.

Priscus scriptor Gregorius Turonensis refert in beatæ Radægundis cœnobio Virginem, cui Disciola nomen, beati Salvii Albigensis Episcopi neptem singulari hac felicitate obiisse. Cum in morbo cubaret, jamque ultimus & fatalis dies adesset, ægra velut revalescens suæ familiæ sororibus dixit: allevatũ corpus sentio & à doloribus liberum. ite meæ sorores, & sollicitudini vestræ spatium date respirandi, & ego quoque paullulum quiescam. Abierunt ergo in ægrotantis gratiam. Paullo post ad ægram revisentes viderunt eam passis in cœlum brachiis, hæc velut solam proloqui: Benedic mihi sancte, ac famule Dei excelsi. Ecce jam tertio fatigaris hodie mei causſa. Cumque interrogarent quæ lectulo adstabant, ad quem hæc verba diceret? Nec verbulo respondit. Post breve temporis intervallum & loqui, & ridere cœpit. Ita spe mitissimæ sententiæ læta transiit ad Iudicium. Exanime corpus pro more lotum tam niveo candore prænituit, ut antistita nullum reperire linteum potuerit, quod cadaveris candorem insolitum æquaret *a*.

Cameracensis proepiscopus rem testa-

aGreg. Tyron. l. 6. hist. Franc. c. 29. initio, ubi plura addit mirand.

teſtatiſſimam recenſens. Vidi, ait, matronam nobilem, quæ brevi poſt initum conjugium omnes voluptatum illecebras extreme cœpit odiſſe, faſtidiens quicquid vanitatem aut petulantiam olebat. Nec vero unquam ridere viſa eſt, niſi modeſte & inter optimæ notæ homines. Domi velut ancillarum infima, vili habitu ſerviebat. Nec ægre tulit maritus hanc ſuæ conjugis inſolentem ſanctimoniam. Non diu ſanitas ſtetit tam piæ feminæ. Morbo letali occupata, jamque morti proxima ſine voce ac uſu ſenſuum diu jacuit, diductis tandem oculis & cælo ſublatis in lætiſſimum riſum erupit, nil ulterius locuta. Ita feliciter, & ridendo adiit Tribunal. Amœna ridentis facies etiam in cadavere remanſit *a*. Idem Auctor: Hoc ipſum, inquit, ego meis oculis una cum ſacerdote ſpectavi, in pauperculæ mulieris tugurio. Hic innocens puerulus cum animam ageret, primo quidem viſus eſt angi & torqueri; dein ſubito apertis oculis cœlum ſuſpiciens, vultu, totoque corpore geſtiebat, riſu tam valido concuſſus, ut extra domum audiri potuerit. Nec dubitamus, inquit, qui hæc vidimus, quin ſingulari angelorum occurſu, exhilaratus ſit. Nil conſcire ſibi, beatitudinis principium.

a Tho. Cantiprat. l. 2. mirac. c. 50. v. 8

Adjungit ſcriptor: In morte quoſ-

dam & risisse & ceciniſſe compertum est, dum scilicet futuras delicias occulto sensu prælibarent. Ex horum numero quidam in divi Dominici familia Brugis fuit, vir doctus & sanctus. Qui graviter decumbens, quanto erat morti vicinior, tanto visus est esse lætior. Hunc sociorum unus non sine lacrymis rogavit, si quid solatii singularis à Deo acciperet, ne se celaret. Cui moribundus: Iam, inquit, accepi, nam Dominum Iesum, judicem meum brevi adfuturum spero. Et ego, ait alter, per hunc ipsum te rogo, ut si quod speras, videris, manu saltem nutuve des signum. Faciam, inquit, æger, si quidem Dominus id permiserit. Ab hoc die tertia ingravescente jam morbo domestici accurrunt, & lectulo affusi spiritum migraturum Iudici commendant. Dum precantur, en moribundus leniter attollit manum, & loquentem digitum in certum locum intendit, & voce quamvis debili ac fracta canere conatur: In Galilæa Iesum videbimus, sicut dixit nobis, Alleluja. Dixit & ad Iudicem lætus migravit *a*.

a Idem loco quem supra laudavimus De pluribus, qui sub mortē risērūt Cæsarius *l.* 7. *c.* 53. & 54.

De his talibus licebit illud Iobi affirmare: Deus non projiciet simplicem, nec porriget manum malignis. Donec impleatur risu os tuum, & labia tua jubilo *b*. Os justorum, inquit Gregorius, tunc risu re ple-

b Iob. c. 8. v. 20. & 21.

replebitur, cum eorum corda finitis peregrinationum fletibus, æternæ lætitiæ exultatione satiabuntur. De hoc risu Salomon & Siracides dixerunt. Ridebit in die novissimo. Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur *a*. Et hoc ipsum repetens; Timenti Dominum, inquit, bene erit, & in diebus consummationis illius benedicetur.

aProv. c.31. v.25. Eccli. c.1.v. 13.& 19.

Hujus sub mortem lætitiæ umbram aliquam vix unus alterve inter idololatras expressit. Theramenes Athenienſis in publica custodia coactus mori, porrectam veneni potionem non dubitanter hausit. Quodque ex ea superfuerat, jocabundus illisum humo clarum edere sonum coegit. Reddensque servo publico, qui eam tradiderat: Critiæ, inquit, propino. Vide igitur ut hoc poculum ad eum continuo perferas. Erat Critias ex triginta tyrannis crudelissimus. Profecto, inquit Valerius, supplicio est se liberare, tam facile supplicium perpeti. Itaque Theramenes perinde ac in domestico lectulo moriens, vita excessit. Inimicorum æstimatione punitus, suo judicio finitus *b*.

bValer l.3.c.2

Longe sanctius Plato monachus, vir omni virtutū laude ornatissimus, qui & carceres, & exilium pro Christo ferre didicit. Plurimis demum labori-

laboribus & senio fractus, non sine gaudio sepulchrum suum contemplatus est, egitque Deo gratias, quod servulum indignum ad illud ævi, & ad hunc portum perduxisset. Ita mortem sereno ac hilari vultu tanquam laborum omnium metam & æternæ lætitiæ principium salutavit. Nec tamen eorum quidquam omisit, quæ hominem paullo post Iudici sistendum facere deceret. Quia vero Christum Dominum, non tam ut Iudicem rigidum, quam ut patrem amantissimum jam eminus conspiciebat, hoc sibi carmen funebre modulatus est: *Resurgent mortui, & exsurgent qui sunt in monumentis, & lætabuntur qui sunt in terra.*

a Plato monachorũ montis Olympi abbas post plurima certamina obiit an. 812 die 4. Apr. de quo Cæs. Baron. tom. 9. Annalium.

Cum istud & ipse caneret, & alios, ut sibi vocem præeunti accinerent, hortaretur, dextrorsum caput submittens pacatissimus Christo Iudici se commisit *a*.

Quam præclare ac vere dixit Augustinus; Noli timere: non potest male mori, qui bene vixit *b*. Quo vita delicatior & solutior, eo mors plerumque formidolosior & tristior. Quo austerior vita vel afflictior, hoc fere mors securior ac lætior est.

b Aug. l. de disciplina Christiana c. 12.

§. 4. Pelagius Græcus interpres refert senem religiosissimum in Scythia morbo fatali & ultimo cõflictatum. Cumque non pauci lectulum morientis cingerent, & optimi pa-

tris imminentem obitum deflerent, senex oculos insolito modo circumvolvens semel iterumque risit. Mirabantur qui adstabant, atque etiam quærebant, cur flentibus ceteris solus rideret? His moribundus triplicem assignans caussam: Ego, inquit, risi, quia vos timetis mortem omnibus communem, nemini non subeundam. Deinde risi, quia cum mortem timeatis, nihilominus vos parum sollicite paratis ad mortem. Risi tertium, quandoquidem vos plorare cerno, quos lætari conveniret, cum ego nunc à laboribus transeam ad requiem. Hæc ubi dixit, oculos clausit, & abiit ad Iudicium *a*. Mala mors, inquit Augustinus, putanda non est; quam bona vita præcesserit *b*.

Quod quidem in Vrsino presbytero videre est. Hic beato Gregorio teste, post quadragesimum sacerdotii annum ad vitæ finem pervenit. Iamque proximus divino Tribunali, subito admirabili cum lætitia proclamavit: Bene veniant domini mei, bene veniant. Et unde hoc mihi, ut ad servulum infimum dignentur revisere? Gratias ago, maximas ago gratias. Iamque venio, venio; en adsum. Cumque hoc sæpius ingeminaret, familiares, qui circumsteterant, quæsiverunt, quibus hoc diceret? At ille; Nunquid, ait, beatos Apostolos Petrum & Paulum non cer-

a Pelagius l. 11. n. 52. apud Rosweid. p. 612.
b Aug. l. 1. de civit. c. 11.

cernitis? Ad quos denuo conversus; Ecce venio, dicebat, ecce venio. Inter quæ verba feliciſſimo comitatu hoc ſtipatus, ad audiendum Iudicem pervenit.

Addit Gregorius hæc ipſa verba; Plerumque contingit juſtis, ut in morte ſua ſanctorum præcedentium viſiones aſpiciant, ne ipſam mortis ſuæ pœnalem ſententiam pertimeſcant, ſed dum eorum menti ſupernorum civium ſocietas oſtenditur, à carnis ſuæ copula ſine doloris, & formidinis fatigatione ſolvantur *a*.

a Greg. lib. 4. dial. c. 11. fine.

Chriſtus Dominus de iſthoc ad Tribunal tranſitu nos ſedulo commonefaciens; Et ego vobis dico, inquit, facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula *b*. Mature ambiendi ſunt amici Iudicis, ut mitem nobis ſententiam exorent. Qua vero ratione commodiſſime id fiat, Trilmegiſtus meus docebit *c*. In magnam profecto fiduciam reum jam judicandum erigent hi Iudicis amici, ſi nobis eos maturis obſequiis conciliaverimus.

b Luc. c. 16. v. 9.

c Triſmegiſtus l. 2. c. 6. toto.

Imo ipſe Iudex proniſſimus eſt ſuis Iudicii metum ac horrorem imminuere. Idcirco moribundis compluribus ſeſe ſpectabilem exhibuit, antequam eos in ſecretum examinis conclave * duceret; Perinde ſi

* In das geheime Richtſtüblein.

dixisset ; En ego, mi moribunde, frater tuus & servator tuus sum, quamvis & Iudex tuus, officio mihi a Patre demandato. Non est quod nimium formides. Metuant & contremiscant hostes mei. Tu hactenus in amicorum, imo & fratrum meorum numero eras.

Nam in tribus maxime tuam mihi fidem probasti. Singularem in adversis patientiam conservasti. Deinde neminem judicasti ; Sciebas enim hoc mei esse muneris, & soli mihi jus gladii concessum. Denique voluntatem tuam in rebus omnibus ad voluntatem meam conformasti ; id saltem facere conatus es. Euge serve bone, Euge fidelis amice ac frater. Nunc quidem mortalitatis lege ad Tribunal meum evocaris. Sed animum erige, & mihi fide, non tam Iudicem invenies, quam Patrem.

Ita Christus Antonino Patavino in hymnum erumpenti, ita Thrasillæ Gregorii Pontificis amitæ, ita compluribus aliis sub mortem visus est.

Anno millesimo octogesimo octavo Berengarius annorum prope nonaginta prefracti homo ingenii, & in Eucharistiæ mysterium singulariter contumax, post tot libros contra ipsum scriptos, post tot congressus cum eruditis institutos, post tot

Con-

Concilia adversus eum coacta, demum ipso die Epiphaniæ Domini jam morti ac Iudicio proximus, contumacia cedens & ad confessionem erroris adductus, non sine gemitu hæc verba pronuntiavit: *Hodie apparebit mihi Dominus meus Iesus Christus, propter pœnitentiam, ut spero, ad gloriam; vel propter alios à me seductos, ut timeo, ad pœnam.*

Observa Lector, ante Iudicium errores revocandos, famam reddendam, ablata restituenda *a*.

a Cæsar Baron. ad dictū annum 1088.

Sed priore lætior in jus divinum adiit Thibarensis episcopus Felix, qui capite plectendus, cum jam duceretur, alta voce sic precatus est: Domine Iesu, gratias tibi ago, quod ad annum quinquagesimum sextum ætate pervenerim. Iamque quatuor sunt, quæ me plurimum solentur. Veritatem prædicavi, sacros codices non tradidi, virginitatem servavi, & nunc propter te cervicem securi præbeo. Iustitiam ante Iudicium parat, cui curæ ac cordi est, Veritatem amare, divini verbi conciones frequentare, sui status pudicitiam tueri, mortem æquo & prompto animo tolerare. Huic tali homini Isaias optime precatus: Veniat pax, inquit, requiescat in cubili suo, qui ambulavit in directione sua *b*. Huic homini bene erit in extremis; hic ridebit in die novissimo, dicetque cum

b Is. c. 57. v. 2.

bea-

beato Ambroſio : Mori non timeo, quia bonum Dominum habemus.

§. 5. Beatus Gregorius rem ſibi compertiſſimam enarrans: Nonnunquam, ait, Omnipotens Deus trepidantium mentes quibuſdam prius revelationibus roborat, ut in morte minime pertimeſcant. Cur autem Deus quibuſdam ſanctiſſimis viris horrorem Iudicii non ademerit, ex eodem ſcriptore ſuo loco docebimus. Porro ſic loquitur Gregorius: Quidam mecum in monaſterio vivebat, Antonius nomine, qui quotidianis ſuſpiriis ac lacrimis ad cæleſtis patriæ voluptates anhelabat. Solebat autē ſtudioſiſſime divini eloquii verba meditari, non hauriendæ inde ſcientiæ, ſed eliciendis lacrimis & animo ad cæleſtia erigendo. Hoc enim agebat, ut ubi mens ejuſcemodi meditationibus incaluiſſet, tanto promptius iis, quæ fluxa ſunt, excuſſis, ad beatam illam patriam evolaret. Dum ſacris his ſtudiis inhæret, viſus eſt ſibi ſecundum quietem has audire voces : Paratus eſto; migrabis brevi. At ille ſimplici candore: Non eſt, inquit, mihi viaticum ad hoc iter. Cui protinus reſponſum eſt. Si quidem de peccatis agitur: veniam iis dat Deus. Audiit hæc, nec tamen in metu eſſe deſiit. Eadem ergo vox ſequenti etiam nocte ad au-

res allapsa mentem ad subeundum Iudicium incredibiliter roboravit. Quinto ab hoc die, jam multo quam antea fidentiore animo ad Iudicem, uti erat monitus, migravit *a*.

a Greg. lib 4. dial. c. 47.

Quemadmodum indolem equi ex capite, auribus, & ore nostri equisones censent & æstimant, ita Iudicii hujus ac sententiæ bonus aut malus exitus ab anteacta vita petendus. Constans virtutis studium, mite sequitur Iudicium; piam vitam, grata sententia, si religiosus fuit animus, Iudex erit benignus.

In ejus rei testimonium Hieronymus Platus, quæ ipse inter religiosos viros vidit & audivit commemorans. Fuit unus aliquis, ait, cui cum denundiatum esset, instare discessum, ingenti gaudio elatus, ter illum qui hoc denuntiabat, arcte complexus est. Alter cum idem audiisset, se scilicet ad Christum Iudicem vocari, quicquid infirmæ voculæ, ac pæne jam consumptæ habuit, id totum collegit, & cum maxima lætitiæ significatione orsus est hymnum dicere, Te Deum Laudamus. Alium etiam scimus, inquit, fugiente jam anima, inflexa in cantum voce versiculum è psalmis recitasse: Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus *b*; & in ipso versu expirasse. Addit.

b Psa. 121. v. 1.

Guiliel-

Guilielmus Elfinſthonius, gente ac patria Scotus, ſanguine, ingenio, virtute nobilis, pæne adoleſcens in Societatis familiam admiſſus eſt. Hic nondum exacto menſe integro in letalem febrem incidit. In eo morbo ita ſe geſſit ut incredibilem ſemper alacritatem & verbis, & vultu, ipſiſque factis præ ſe ferret, nec ſatiari poſſet agendis Deo gratiis quod eo loci moreretur. Extremo ferme ſpiritu, cum in cubiculum confertim introëuntes videret, in hanc ipſam vocem erupit: O mortem, inquit, glorioſam tot Angelorum agminibus ſtipatam. Quin etiam ingenti lætitia perfuſus: Non videtis, inquit, non videtis Angelos? ſimulque ſuum tutelarem Angelum compellans, aliquamdiu cum illo ita locutus eſt, perinde ſi eum oculis intueretur. Ab hoc ſignificatum ſibi, ajebat, mitiſſimum fore Iudicē. Quærente autem neſcio quo, qua forma is Angelus tutelaris foret, adoleſcentem quendam, qui tum aderat, indicavit, cui ſimilem cenſeret. Ea mox dulcedine morientis ſpiritus perfundebatur, ut ipſum etiam corpus, quantumvis morbo & morte vicina fractum inſolitis motibus ſuper lectulo velut exiliens ac geſtiens agitaretur, non ſine admiratione omnium, qui ſimile quid vidiſſe non meminerant. Subinde hic

idem moribundus adoleſcens oculos poſt cervical reflectens oſtendebat ſe aliquid ibi ſpectare, quo majorem in modum oblectaretur. Inter quæ gaudia repente conſiſtens, tanquam juſſus Iudici jam jam locuturo attendere. Ita placidiſſime ſopitus ad Tribunal tranſiit *a*.

a Platus de bono ſtatus Relig. l. 2. c. 31. fine

Recte arbitror, ejuſcemodi mortem, diem Paſchatis, hoc eſt, tranſitus vocemus, quo ad immortalitatem tranſiit animus, ſuo tempore laboris ſui ſocium in gaudiorum ſocietatem adſciturus.

§. 6. Anno Chriſtiano milleſimo ſexageſimo quinto Ferdinandus Magnus Rex Caſtellæ & Legionis virtute militari, & victoriis inſignis, ipſo die naſcentis Chriſti, morbo tentari cœpit, in templo poſtridie regio prorſus cultu ornatus, & aurea corona redimitus ad templum prę ſulibus comitantibus deferri voluit. Hic æger ſe purpura, omnique regio cultu exuens, & è capite gemmatum diadema detrahens omnia ſimul in ara reponi juſſit, ut ita quæ à Deo accepiſſet, Deo reſtitueret. Poſt hæc lacrimis infuſus templi pavimento ſe aſternens, veniam noxarum ſupplex petiit. Vbi pœnitentiæ modum Epiſcopi ſtatuiſſent, cilicio indutus, & cinere alperſus, die tertia in eodem templo ſancte obiens ſuo ſe ſtitit Iudici, poſtquam annis quadraginta, menſe

menſe uno, diebus undecim imperaſſet. Huic regi etiamnũ incolumi diẽ obitus divus Iſidorus prædixit *a*.

Et ecce de his omnibus beati Pauli veriſſimum vaticinium: Quorum finis erit ſecundum opera ipſorum *b*. Non poteſt male mori, qui bene vixerit. In teſtem, alium produco regẽ.

Anno Chriſtiano milleſimo centeſimo trigeſimo ſexto Ludovicus Craſſus Rex Galliarum, cum annis triginta regno præfuiſſet, anno ætatis ſexageſimo, ad impendens Iudicium ita ſe comparavit, ut poſt largiſſimam in pauperes & templa diſtributam ſtipem, exomologeſin ſæpius iterarit, profeſſionem fidei ediderit, Euchariſtiam in viaticum ſumpſerit. Quibus omnibus peractis, humi tapetem ſterni, eumque in Crucis formam cinere perſpergi, & in eo ſe collocari voluit. Hoc habitu, hac animi, corporiſque præparatione ſuum Iudicem operiri voluit.

Satis abunde nos docent hæc hominum faſtigia, tanti Principes, qua præparatione, qua reverentia ſummus Iudex ſit adeundus, qui, ut Iſaias loquitur, ponit in pondere Iudicium, & Iuſtitiam in menſura *c*. Et quis Regum aut Cæſarum dicet ei: Indica mihi, cur me ita judices *d*?

Verum ut habeat uterque ſexus, quibus cupiat per imitationem aſſimilari, qua ratione feminæ ad ſub-

a Cæſar Baron. Ann. 1065. & eodem Spondanus n. 4.
b 2 Cor. c. 11. v. 15.
c Iſ. c. 28. v. 17.
d Iob. c. 10. v. 2.

eundum Iudicium se pararint, paucula subjungimus.

Beata Paula, Romana, nobilissima matrona, quæ Hieronymum habuit panegyristen, jam morti ac judicio proxima, illud è psalmis recitabat: Domine, dilexi decorem domus tuæ. Quam dilecta tabernacula tua, Domine, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini *a*. Cumque interrogaretur à Hieronymo, cur taceret, an aliquid doleret? Græco sermone respondit: Nihil se habere molestiæ; quieta omnia sentire. Post obmutuit, & clausis oculis, quasi jam mortalia despiceret, illos eosdem versiculos repetiit, sed voce tam gracili ac tenui, ut à circumstantibus vix audiri posset, digitumque ori admovens, crucis signum pingebat in labiis. Iamque spiritus deficiebat & anhelabat in mortem, animaque erumpere, ac suo sese Iudici committere gestiebat *b*.

a Ps. 23 v. 8. & Ps. 83. v. 1.

b Hieron. tom. 1 epi. 27 circa finem, mihi pag. 81

O felix iter ad hoc Tribunal, quod tanto securius, quanto promptius & avidius suscipitur.

Elisabetha illa Vngari Regis filia, illa omnium egenorum mater laudatissima, diem mortis præscivit & prædixit. Vltimis diebus præter virum Religiosum, cui conscientiam commiserat, & domesticas ancillas neminem admisit, ejusque rei rationem significantius adjungens. Ad

Tribu-

Tribunal Iudicis, ajebat, dicenda est cauſſa; abſint curæ mortales. Quo autem cauſſam ſuam redderet meliorem, ipſum Iudicem ex aſſe hæredem in pauperibus ſcripſit; unicam eamque vilem veſtem ſibi tegendæ retinuit. Ita ſacris omnibus expiata ad vadimonium venit *.

Non multum abſimili pietate beata Mechtildis ad audiendam Iudicis ſententiam ſe diſpoſuit. Nam cum ei anima jam pæne in extremis labris hæreret, nihilominus illud majori ſenſu quam voce identidem repetebat: Ieſu bone, bone Ieſu. Quibus verbis, quo aſpiraret, ſatis ſignificabat.

Tam bonæ mentis hominem Iobus conſolatione permulcens: In ſex tribulationibus *a*, inquit, liberabit te, & in ſeptima *b* non tanget te malum. In vaſtitate & fame ridebis: & beſtias terræ *c* non formidabis. Et ſcies quod pacem *d* habeat tabernaculum tuum. Ingredieris in abundantia ſepulchrum *e*, ſicut infertur acervus tritici in tempore ſuo *f*.

Quæ præclare Gregorius exponens: Nos, inquit, in ſex tribulationibus Dominus liberat, ne nos in ſeptima malum tangat: quia per pater-

* Vor Gerichts erſcheinen. Anno 1231. Vide P. Matthæū Rade-rum tom. 1. Bavariæ Sanctæ in fine Vitæ S. Elizabethæ.

a Per miſerias hujus vitæ, quæ veluti ſex hebdomadis dies continet.

b Iudicii ætani.

c Diabolos.

d Vbi pax conſcientiæ ibi omnia bona.

e Suo nimirū tempore non demeſſus in herba, non conculcatus ante ſpicam & granum, ut inaniſpicata aut damnata ſeges, ſed ut triticum jam maturum & plenum, quod tempore ſuo conditur in horreum. f Iob. c. 5. verſ. 19. & ſeqq.

næ pietatis eruditionem, præsentis vitæ labore nos atterit, sed in adventu Iudicis à verbere abscondit, ut tanto tunc ad salutem certiores exhibeat, quanto nunc nos flagella durius secant. Callidus autem adversarius, bestia terræ dicitur, quia ad rapiendas mortis tempore peccatorū animas violentia crudelitatis efferatur: Quos enim viventes blandiens decipit, morientes sæviens rapit. Illi igitur terræ bestiam morientes timent, qui Conditoris sui potentiam viventes non timent. At viri sancti quia divinæ se formidini medullitus subdunt, omne in adversarii adventu pondus timoris abjiciunt. Viventes timent Iudicem, ne morientis metuant accusatorem *a*. Quisquis igitur hostem modo blandientem non sequeris, eum in morte sævientem non timebis.

a Greg lib 6 moral. c. 15. initio & c. 16. ante medium.

§. 7. Theologus & Ecclesiastes è divi Dominici familia rem testatissimam narrans: Norimbergæ, inquit, Virgo fuit religiosissima, à fortunis quidem egena, sed dives virtutibus: victu ac vestitu vili, sed pudicitia & castitate singulari, & iis moribus, quibus nemo jure potuisset obtrectare. Vnum deerat, uti nihil ex omni parte beatum: assiduis conscientiæ stimulis male accipiebatur, hinc ad omnia trepidabat, in omnibus timida & anxia: & quod miserū, post em-

omnem ſui accuſationem vix unquam ſibi ſatisfaciebat, neſcio quid latentium adhuc nævorum ſuſpicata. Imo, quod ejuſmodi homines fere ſolent, pleraque omnia errata, noxas letales interpretabatur. Sic animo ſemper ægro ac ſaucio quietem nullam capiebat.

Miſerum certe vivendi genus, ſed non adeo periculoſum, nam tales vix unquam gravius delinquunt. Sola laborant partim ignorantia, partim diffidentia: procul ab his nequitia eſt. Adeo autem virginem illam hic conſcientiæ pavor viribus extenuaverat, ut macies corpus exederet, animum ſollicitudo. Nec ſine cauſſa illi à delirio aut inſania metuebatur. Illud tamen boni reſtabat: iis quibus conſcientiam commiſerat, non erat refractaria; obediebat utcunque, ſed triſtis ac puſillanimis. Ita morbus eam lecto dejiciebat, vitæ finis, & Chriſti Tribunal imminebat. Hic ſubita mutatio deprehenſa. Nam contra ſpem omnium triduo ante mortem adeo timor omnis & puſillanimitas eam infeſtare deſiit, ut conſcientia illius jam tranquilla & ſerena nihil fluctuantis æſtus retinuerit. Interrogabatur moribunda, an nihil amplius conſcientia obturbaret? Nihil, ajebat, jam Domino Ieſu, cujus ſanguine lota ſum, pleniſſime fido *a*. Ita

a Notent hoc obſecro homines tot ſcrupulorum, ſuperſtitionum, terroris, metus, ſollicitudinum aculeis confixi. Notent hic.

sacris omnibus curata mundo placidissime excessit, & vadimonium suum obiit.

Huic geminum Theologus, quem dixi, adjungens: Novi, ait, matronam nobilem & opulentam, Catharina de VVesthausen audiebat. Hæc conjuge Argentorati mortuo, in Virginum religiosam familiam transiit. Nihil huic feminæ virtutis censebatur deesse, nisi quod perpetua conscientiæ trepidatione laboraret *, & tuta omnia timeret. Interim tamen prudentum virorum judicio se submittebat. Illud solum timebatur, ne ubi vita ad mortem & judicium declinaret, angores nimium aucti conscientiam mole sua obruerent. Sed contra prorsus evenit. Nam Catharina divino Tribunali jam propinqua omnem laborantis conscientiæ pavorem in lætitiam mutatum sentiens: Nostis, ajebat, quantos pavores, ægritudines, ac fluctus conscientiæ passa sim. Nunc optimus Deus quietem dedit ab omni angore ac morsu tot sollicitudinum. Divinæ Voluntati penitus acquiesco. Conditoris mei gratiæ me totam committo: Fido Deo. Iamque sacro viatico instructa, fiduciæ plena in manus Iudicis animam efflavit *a*.

a Ioan. Nider Th. D. l. 2. de formicis c. 12. seu alt.

Vociferatur olim perversus Balaam, & ardenter optans: Moriatur, inquit,

* Boller Scrupel.

quit, anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horū similia *a*. Fruſtra, mi Balaam, fruſtra hæc optas infecundum & insane hoc votum est. Tu potius, si serio agis, vociferare ac opta : Vivat anima mea vita Iustorum, & fiat initium ac progressus meus horum similis. Vis mori cum Iustis? Cum Iustis & vive. Non moritur Romæ, qui Romæ non vixerit. Si Bernardo credimus, arcanum illud Iudicium nemo felicius adit quam *peregrinus*, *mortuus*, *crucifixus*. Explicamus hæc paucis. a Num. c. 23. v. 10.

Peregrinus via regia incedit, non hac aut illac otiose declinat; si forte jurgantes viderit, non attendit, si choros agitantes, transit, quia peregrinus est, nec ad se ista spectare censet. Ad viæ terminum, ad patriam suspirat, eo properat, victum ac vestitum viliorem curat, nec aliis vult onerari. Huic in votis est mori. Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino *b*. b 2 Cor c. 5. v. 6.

Sed peregrino melior est *Mortuus*, qui possit dicere : Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus *c*. Ad cetera omnia sum mortuus, hæc non sentio, ista non attendo, illa non curo : si quæ vero sunt Christi, hæc me vivum inveniunt & paratum. Hic non mori solum optat, sed jam mortuus est, nec aliud curat, quam digne coram Iudice c Galat c. 2. v. 20.

appa-

apparere. Ita mortuus optima ad Iudicium via graditur.

Sed hac ipsa melior est ea qua *Crucifixus* ad Iudicem Crucifixum tendit. Hic de cruce vociferatur cum Paulo: Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est & ego mundo *a*. Non solum mortuus, sed & crucifixus sum mundo, ego illi & ipse mihi. Omnia quæ mundus amat, mihi crux sunt; laudes, divitiæ, voluptates, honores, & quicquid mundo pretiosum est; mihi lutum est, quæ mundus, ut lutum calcat, hæc ego amplector & osculor proniſſimo affectu, imo vero & glorior in cruce Domini, jucundum est mihi pro Christo pati; malo jam crucifigi, quam angelorum choris inseri. Quoniam propter te, Domine, mortificamur tota die *b*.

a Gala. c. 6. v. 14.

b Ps. 43 v. 22.

Num iste primo & secundo non superior est? Nam peregrinus subinde minus memor patriæ, curiosiore aspectu aut colloquio retardatur, ut tardius aut penitus non perveniat, quo destinatum ducebat iter: Mortuus nec blanda curat, nec aspera; neutris moveri se sinit, quia neutra sentit. At vero crucifixus, mundi blandimenta odit ac rejicit, injurias omnes & quicquid asperi ac duri sentit, hilariter excipit, constanter tolerat, crucifixo Domino quam simi-

millimum fieri, primum honorem reputat, pro Christo; cum Christo crucifigi inter beneficia numerat. Hic vir, hic est qui lætus & fiduciæ plenissimus ad Iudicium velut ad triumphum properat. Pensemus singuli, ait Bernardus, in quo quisque gradu sit positus, & studeamus proficere de die in diem *a*. Ad Iudicium nemo securius festinat, quam qui quotidie, qui quavis hora ad illud se præparat.

a Bern. serm. 7 de quadr. mihi p. 118.

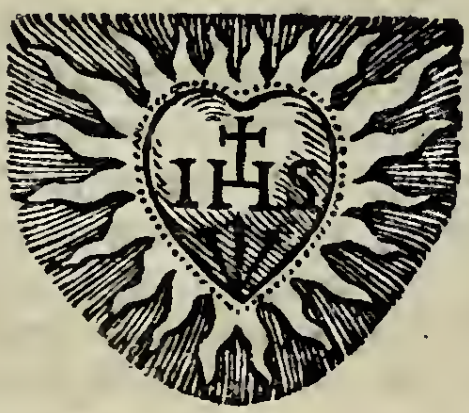

Expli-

Explicatio Imaginis tertiæ.

Actum est; licet Lata est sententia.* Sed qualis? Nobis id scire nefas. Arcanum, arcanissimum est hoc Iudicium. Ideo nos tam Angelos quam Diabolos ad abducendum promptos, paratos, & coronas Tribunali dispares appingimus, quia decretum hoc ultimum ignoramus, dum vivimus. Cur ergo temerarii judices, modo hunc absolvimus, modo illum condemnamus? Temeritas est ignorantissima, & graviter plectenda. Nolite judicare, nolite condemnare *a*.

a Luc. c. 6. v. 37.

Porro illud hic longe horribilissimũ est. Sententia prolata non mutabitur, non mitigabitur, multo minus revocabitur in omnes Æviternitates. Addictus es morti? Æternum morieris; ardebis æternum, supra quam capi potest, occisissimus, desperatissimus. Addictus es vitæ? Æternum vives; gaudebis Æternum, supra quam capi potest, beatissimus, securissimus.

Factum est decretum, immobile, fixum, firmum; irrevocabile. Quisquis beatitudinem amat, hunc sibi Iudicem mature propitiat.

LIBER

* Der Stab ist brochen.

ACCIPE IVDICIVM
Vel ad delitias, vel ad pœnas
SEMPITERNAS.

LIBER II.

CAPVT I.

Theodorus, juvenis Ægyptius, Æternitatis & Iudicii arcanum animo pertractat, & reddendæ rationi se parat.

HIc aliquantulum post priora tam seria pausemus, Lector, & animum curis tam arduis remittamus Versiculos misceamus non eos teretes ac venustos, nec murice Venusino nitidos, sed calamo volante scriptos, & impetu potius effusos, quam morosè natos. Eo autem animo hic miscentur, ut si quid priora peperissent tædii abstergant, & unà Iudicii secreti memoriam altius infigant.

In Æternitatis parte prima, mentionem fecimus Theodori Iuvenis Ægyptii. Hic Æternitatem animo sic combibit, ut facultatibus, patria, parentibus, rebusque omnibus valere jussis, se Christo servum tradiderit. Hunc ipsum Theodorum denuo hic sistimus. Sed alia atque alio secum animo agitantem. Prius illum Æternitas eo adegit, ut vinculis omnibus feliciter ruptis, ad vexillum crucis expedito cursu evolare destinaverit.

Nunc

Nunc majora meditatur & altiora. Iam ajebat ipse secum, servus Christi sum, certe animo, sed nondum beatus sum: Theodore torrens superandus restat, torrens periculosus & rapax. Moriendum est. Hanc larvam non timere pridem didici. Sed timeo graviora. Ad Iudicem mors trahit, Tribunal Christi, Iudicium divinum mortem excipit. Et hoc est quod membris omnibus contremisco. Mori non metuo: quid enim? è carcere tam molesto liberari cur abnuam? At vero Iudicari, & quidem à Iudice omniscio, hic ille torrens est profundissimus. Ah Theodore, quomodo trajiciemus? natando an navigando? quis monstrabit viam? quis comitabitur? Oraculum nosti: Opera illorum sequuntur illos *a*. Iudicia humana frigent sæpissime; * divina heu nimium & semper calent. Inter omnia mortalium negotia, nullum tam serium est, atque de totius vitæ dictis, factis, & vero etiam cogitatis omnibus vel minimis rationem reddere, & stare reum (quis enim hic innocens?) ante Iudicem vitæ mortisque Dominum. Inter homines agere, & humanis sordibus non inquinari vix hominis est, sed Angeli.

a Apoc. c. 14. v. 13.

Hoc cogitationum æstu Theodo-

N rus

* Geht offt liederlich zu bey Gericht.

rus incaleſcens, ita ſibi ſuperiſque cœpit canere:

Æternitas, Æternitas!
Æternitas amata!
Plus centies, plus millies
Æternitas beata!
Amor tuus me languidum
Verſatque dividitque,
Ah! mens amore deficit,
Amore cor liqueſcit!
Nam falſa mundi gaudia
Vaniſſimaſque curas
Quis neſcit eſſe ſomnia,
Meriſſimaſque nugas?
Quid me juvabunt, maxima
Gnaviſſimaque cura
Si conſequar quæ diligo
Mundi voluptuoſa?
Nihilque curem ſanctius
Quam totus eſſe Mundi,
Corpuſque quovis floſculo,
Et mollius roſeto
Tractavero, dum ſplendeat
Auroque purpuraque
Manus ebur ſi jaſpide
Accendo vel pyropo:
Vel dente ſtructos erigo
Eburneo capillos,
Curoque lac corallinis
Vt fluctuet labellis;
Quid me juvabit Perſicis
Si creſcat arca gazis?
Quid proderit ſi gaudiis
Riſuque molliore
Exæſtuem; cras lugubri

Mutanda læta casu:
Fiam licet vastissimi
Potens monarcha Mundi:
Nostrosque prono vertice
Fasces adoret Orbis:
Nostris feret de fascibus
Mors falce sæva messem.
O falsa Mundi vanitas
Vale, vale perenne.
Valete quæ caduca sunt,
Æternitas perennat.
Hanc mille votis quærito,
Suspiriisque mille.
Nec abstrahar doloribus
Furoribusque mille.
Non horreo vel milites,
Strictosque pugiones;
Truces ruam per milites,
Feros ruam per hostes.
Et hostium per spicula
Stantesque per sariſſas.
Si vulneror; tum vulnus est
Amoris, haud doloris:
Nec horreo sic saucius
Vnum vel esse vulnus;
Laus pulchrior, laus amplior
Est amplior cicatrix.
Amore si me vulneret
Æternitas amata
Plus centies, plus millies
Æternitas beata.

Dum hæc ab alto fundit pectore Theodorus, adsunt famuli Philemō & Stasimus, herilem filium quærentes. Horum alter Stasimus:

Sane, inquit, plus paullo hodie adbibi, quippe ni hunc in lætitia degere diem deceat, quem Ægyptus tota habet genialem. Vivamus. Erit, cum habebimus adhuc ægre satis.

Sed eho: Scin' tu, Theodoro quid factum sit nostro? ubique quæritur, invenitur nusquam.

Quærat ipse se, si amisit se, certius inveniet nemo. At ibi inambulat. Salvus sis, Theodore; satin' omnia recte? Ad quæ Theodorus:

Vt vita fert, quam plurimis
Quæ plena stat periclis.

Mox iterum Stasimus: Quid tibi, ait, hic soli inambulatio est? Si ominor recte, ægritudo animum angit tuum.

Edissere, quid sit, hæc enim tua mihi solitudo suspicionem importat non leviſſimam. Si à nobis, quod in rem sit tuam, fieri quid potest, nullum in utrovis tibi claudi videbis commodum. His Theodorus:

Si cogito festiſſimos,
Cum gaudiis cachinnos;
Vbique qui jam personant,
Mox esse desituros:
Et cuncta mundi gaudia,
Levi perire lapsu:
Rigantur ora lacrimis,
Triſtiſſimis procellis.

Quam tu sollicitus nimis es, ait Philemon, qui ita prospicis in futurum; ad delitiarum præsentiam nunquam

quam me memini fiere, cum earum absentia abūde mihi lacrimas creet. Adhæc, ab hoc tu metu otiosus esse potes quã maxime, ut qui patre natus es à fortunis quã instructissimo. Expunge quẽ alis ex animo mœrorem, dies iste inter delitias exeat nobis totus. Athletice, pugilice, pancratice, basilice, genialiter, musice hodie vivamus. Subjunxit Theodorus:

Hic si quis ambit gaudia;
Sales petulciores:
Desperet inter sidera,
Iocos beatiores.
Non est catena risuum,
Mundique, siderumque:
Nunc quisquis est Democritus,
Tunc fiet Heraclitus.
Quæris caduca gaudia?
Æterna perdidisti.

Hem, inquit Stasimus, quasi tu solus sis, æternis qui cupiat beari gaudiis: An non id tibi de sacris paginis in memoria est, fruituros illis pauperes? Hic ergo inter gaudia vivamus, fortunæ dum ferunt nostræ, ut depauperati æternis fruamur in cœlo: quem enim alium tu putas in usum providum Deum hanc nostram omnibus amœnitatibus instruxisse terram, quam ut earum usum habeamus, dum sumus in vivis?

Theodorus oculos sensim attollens humo, hæc dixit:

O Terra, terra sordida

Auro licet beata!
Qualis mihi tu nautea
Vix amplius ferenda:
Si pulchra ſpecto ſidera,
Es narium cloaca.

Tu, ait Staſimus, narium peſtem eam dicere terram auſis? quæ, ne omnia memorando prolixior ſim, pellucidiſſimis ſuis fluminibus aurum gemmaſque nobis ſuppetit affatim: pervellem ſane, ut hos tales ſimos haberem quã copioſiſſimos, & cum opulentiſſimo quovis ruſtico de divitiis certarem. Cõtra Theodorus, quod dixerat, ingeminat.

O Terra! terra ſordida,
Pigram vomens mephitim:
Si pulchra cerno ſidera,
Es narium cloaca:
Gemmata jactas flumina,
Aurique profluenta.
Limoſa plus, quam gemmea,
Et ſordibus repleta.
Superna cerne culmina,
Aulam beatiorem.
Hic nulla prorſus nautea
Nec ſordium cloaca;
Hic ipſa rotat ſuavitas.
Fluitque mellis æquor:
Hic thuris omnem permeat
Sabæa meſſis hortum.
Nec novit ullus eloqui,
Quis riſus aſtra pingat.
Non ſuada diſertiſſima,
Apolliniſque lingua;

Æternitas hic imperat,
Æternitas perennat:
Hic celsa stant palatia,
Amœnitate plena.
Crystallinis & gemmeis
Suffulta sunt columnis;
Meriſſimo, puriſſimo,
Auro serena rident.
Gemmisque lucidiſſimis,
Distincta tecta splendent;
Auro viæ sunt singulæ,
Gemmisque perpolitæ.
Hic vitreos dat cespites,
Iaspis inter astra:
Et cœrulo mendacio
Sapphirus hic liquescit.
Et Virgines & Martyres
Dat Sardonyx colore:
Ardet rubore Sardius;
Smaragdus hic virescit.
Decerpis hic in marmore,
Vernos Berylle flores.
Platea quævis gemmea;
Pyropus ambulatur.
Thalassicæ nil bullulæ,
Nil Adriæque vitra:
Fruſtra tumescunt bacculæ,
Et Indici lapilli.
Plantas beatas basiant,
Lychnusque Sardiusque:
Lapis Tiaris insidens,
Pedes ibi osculatur.

Et noſtra etiam hæc terra, inquit Philemon, delitias habet desituras, nobis nunquam; niſi noſtra prius de-

sinat vita : iis ergo frui nos par est, dum vita manet, ut ubi quis vivere desierit, in cœlo fruatur æternis. Hominem in mœrore agere, sanitati multum officit.

Huic Theodorus: Quod dixi, ait, repeto:

O Terra! terra sordida,
Et sordium cloaca,
Ne falsa jactes gaudia:
Sunt fluxa, sunt caduca;
Non vera sunt hæc gaudia,
Quæ lacrimis rigantur.
Quæ vitreos habet pedes
Non stat diu voluptas:
Hostis voluptas dulcis est,
Et carnifex amicus.
Figit labellis oscula,
Nectitque fune colla:
Amœna spondet tempora
Vitæ beatioris.
Heu cuncta momento ruunt
Et defluit voluptas.
Astra, astra fundunt gaudia
Nullo fucata nævo;
Dant gloriam certissimam
Nunquamque desituram.
Æternitas hic imperat,
Æternitas perennat.

Ergo, ait Stasimus, humanam tu gloriam dedecori ducis? Sane hic juxta mecum non sentis, qui alto præ reliquis loco esse; inter quæ homini evenire gratissima possunt, numeravi semper.

Apage,

Apage, inquit Theodorus, hæc fumi mendacia.

Est bulla, Mundi gloria
Est palliata fuco.
Dolis pugnat vaferrimis,
Et artibus protervis;
Cinis dolosus gloria est,
Tenerrimumque vitrum.
Cum creditur firmissima,
Vanescit instar umbræ.

Philemon hunc loquentis æstum interpellans: Iuvenum nobilissime, inquit, dic sodes:

Non suave est nitido vehi caballo,
Qui fulvo rutilet superbus auro?
Et totas hominum videre turbas
Mandantis Domini pavere nutū,
Præesse omnibus, & subesse nulli?
Hæc fert aulica vita, vita lauta
Hæc est vita beata, sors amata.

Theodorus virgineum subridens mox subjecit.

Dum suave jucundissimo
Ridet polus labello,
Turbas coquit sævissimas
Et grandines timendas;
Rex qui tiaram vertici
Ponit superbus alto,
Cum se putat tutissimum
Grandi jacet ruina.
Quæ celsa surgunt culmina
Rupto propinquant cœlo,
Circumtonant hæc fulmina
Sævus quatitque turbo.
Quamplurimis prosperrima

Permixta sunt periclis.
Nec melle quæ sunt illita,
Solent carere felle.
Astra, astra fundunt gaudia,
Dolore mixta nullo.
Quæ nec queant volubilis
Perire lege fati.
Æternitas hic imperat,
Æternitas perennat.

Sed heus, Theodore, inquit Stasimus, cave quid ultra vires moliaris:
A primis puer, educatus annis
Es tu, delitiisque, gaudiisque:
Iucundissima quæ fuere, vel sunt,
Imo quæ reliquis erunt in annis,
Cunctorum melimella gaudiorũ
Ad votum tibi semper, & secundo
Tractu perpetuis iere rivis.
Consuesti tenero cubare lecto,
Plumis molliter undequaq; farto,
Horti floribus undequaque picto.
Instructa Assyrio culina luxu
Lautas ferre tibi solebat escas,
Et plenas stomacho parare mẽsas.
Atro cur velit, asperoque pane
Iam placare famem, sitim fluente
Qui posset, modo vellet, inter ipsas
Vel vini pluvias Opimianas,
Laute vivere, lautius sitire?
O charum teneræ decus juventæ!
Quæ te pars animæ, micãs Ocelle;
Quæ te mens mala, mens nimis severa,
Ad tantas miserum trahit ruinas?
Num sententia stabit ista menti?

Non

Non eſt, falleris, hæc beata vita,
Qua certum properatur in ſepulchrum.
Aulæ delitias videto noſtræ,
Nullas cernere, nominare nullas,
Et nullas bibere hic ſolemus undas;
Verum perpetuo natare Baccho,
Dum plenos trahimus mero cululos.
Hic nullum ferimus laboris æſtū.
Hæc eſt vita beata, vita grata;
Non hac ad ſtygios via caminos
Itur, moribus his nihil creatur
Quod poſſet macula notare fœda.

Eadem opera, inquit Theodorus, & maniam, & febrim, & aſini umbram laudares, quâ voluptatem fluxam.

Quid vita prodeſt aulica,
Heu vita deſitura!
Nil ſufficit, quod deficit,
Æternitas manebit.
Quid aula jactas pocula,
Preſſis opima botris?
Beatitudo poculis,
Latet periculoſa.
Licet mero ſtet ebria
Diſcis onuſta menſa:
Hæc fluxa, vana, nulla ſunt.
Æternitas perennat.
Iam Phœbus etſi rideat,
Mox flebit imbre multo;
Iam læta plaudant omnia,
Stent floribuſque picta:
Mox ingemiſcunt omnia.

Sunt

Sunt ſordibusque tecta:
Argentea puriſſimi
Loquacitate rivi,
Blandiſſime jam garrulas,
Inambulant per herbas,
Gratoque ſuſurramine
Virgulta colloquuntur.
Vrente ſed jam frigore,
Canos Hiems capillos
Cum concutit; cum disjicit
Album nivis volumen:
Mox rivulorum vitrea
Gelu perit voluptas.
Non aëris vaſtiſſimam
Iam provolat per aulam,
Blandiſſimus Favonius,
Sed Auſter atque Corus.
At in ſuperna patria
Regumque regis aula,
Procul procul caduca ſunt,
Nullus metus ruinæ.
Æternitas hic imperat,
Æternitas perennat.
Mentes beatæ gaudio,
Et maximo triumpho,
Nugas putant vaniſſimas,
Meriſſimumque fumum:
Quas Orbis iſte baſiat
Opes & uſque jactat;
Quam grata vivent otia,
Nullis amara curis!
Nam triſtior ſors exulat
Abeſtque caſus omnis.
Non morbus illic acrior
Dolore tentat ullum:

Proſcri-

Proſcripta ſunt contagia
Et ſanitas perennat.
Deformis hic non inficit
Flavos ſenecta crines,
Senilibus nec pallida
Inſcribit ora rugis:
Sed ſuave ver pulcherrimæ
Semper viret juventæ:
Hic vera vivunt gaudia,
Nullo fuganda fato:
Mortale quicquid vixerat,
Abivit, interivit.
Non falce mors ſæviſſima
Hic atra jura ponit;
Eſt clauſa morti janua,
Perennat una vita.
O ergo terra ſordida
Vale, vale perenne!
O Munde, Munde perfide
Vale, vale perenne;
Votis locum qui dat tuis,
Ah! errat, errat, errat.
Donis ſinum qui implet tuis,
Ah! errat, errat, errat.

E calente pectore Theodorus hæc profuderat, & mox ad famulos verſus: Vos jam, inquit, hinc abite, & rerum veſtrarum ſatagite: Solus ego quid in rem meam ſit, rectius diſpiciam. Hæc talia negotia turbas non amant. Iamque ab omni arbitro liber: Quod igitur, inquit, feliciter Deus evenire jubeat: Iam terræ, jam mundo, jam rebus caducis omnibus valedixi. Cum Chriſto crucifigi, cum

eo

eo mori cupio. Sed ſim jam crucifixus, ſim mortuus, an nihil reſtat, quod terreat? Hilarion, Arſenius, Agathon viri ſanctiſſimi certe crucifixi, plane mortui erant. ſed tamen ad Iudicis adventum trepidabant. Ergo mortem vel ſanctiſſimam comitatur Iudicium.

Quare age, Theodore, Hieronymum imitare, & ſive comedas, ſive bibas, illam evocantis præconis vocem cogita: Heus ad Iudicium Theodore, ad Iudicium. Seu quieſcas, ſive ambules, ſeu dormias, ſive vigiles, ſeu labores, ſive ores, hæc nunquam tibi excidant: Ad Iudicem Theodore, ad Iudicem.

CAPVT I.

Quoties Iudex ipſe Iudicium imminens cogitandum proponat;
ſeu,
Quam varie moneamur de reddenda ratione, & quis hic futurus ſit patronus.

NE quis divinorum Iudiciorum negligens oblivioni potius quã ſibi culpam impingeret, Chriſtus tot diviniſſimis concionibus Iudicii memoriam ingeſſit, imo vix unquam ad populum verba fecit, quin Tribunalis divini ſerio moneret.

Atque

Atque ut dicta hærerent altius, crebrioribus ea parabolis velut picturis proposuit. Hinc illa: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare. *a* Atque hoc superiore libro explanavimus. Eo etiam spectant ista; Assimilatum est regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Et cum cœpisset rationem ponere; oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. *b*

a Luc. c. 16. v. 1. & 2.

b Matt. c. 18. v. 23. & 24.

Eandem Iudicii memoriam & hæc instillant: Sicut homo peregre proficiscens vocavit servos suos, & tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum; unicuique secundum propriam virtutem: & profectus est statim, post multum vero temporis venit Dominus servorum illorum, & posuit rationem cum eis. *c*

c Matt. c. 18. v. 24. & seqq.

Hæc sane omnia divini Iudicii memoriam identidem refricant. Vult Christus nobis nunquam securis, illud assidue in auribus atque animo insonare: *Redde rationem, redde rationem.* De quo hactenus locuti sumus, porro jam illud addemus, quàm varie moneamur de redden-

da

denda ratione; & an ullus hic futurus sit patronus.

§. 1. Horribilem ac subitam cœli mutationem vaticinatur Amos, & clarum meridiem tenebris sepeliendum præmonet: In die illa, dicit Dominus, occidet sol in meridie *a*. Sunt plurimi qui vicino jam obitu ad ætatis suæ meridiem se perveniſſe credant. Hinc spe vana in neſcio quot futuros annos diſpensant vitam, impendens Iudicium non metuunt, neque se illi parant. Alias illi sibimet rationes fingunt: Has, ajunt, domos ædificabimus, hæc convivia celebrabimus, hæc lucra congeremus, has nuptias frequentabimus, tantam familiam numerabimus. Videte, quæso, serenum & innube cœlum, meridiem clariſſimum. Sed brevi nubila horrida, nimbos ac procellas spectabitis. Sol occidet in meridie. Nunquamne hominem vidiſtis, qui mediis maris fluctibus caballum agitarit, aut qui mediis aëris nubibus incitarit navigium? Tales sunt iſti, qui spem concipiunt longiſſimam, qui vitæ suæ circulum ponunt ampliſſimum, & in eo conſilia & deſtinationes collocant quamplurimas, fors hodie reſponſuri Iudici, cras tumulo tegendi.

a Amos c. 8. v. 9.

Quam appoſite canit pſaltes: Dominus ſcit cogitationes hominum, quo-

quoniam vanæ sunt *a*. Qui habitat in cœlis irridebit eos, & Dominus subsannabit eos *b*. Nam subito Mortem Tribunalis sui apparitorem mittit, & en momento diruitur, quicquid in aëre tot vanis consiliis ædificatum est. Ita machinæ omnes, cogitata & consulta omnia evanescunt.

a Ps. 93. v. 11.
b Ps. 2. v. 4.

Circumspiciamus paullulum, & recentium exemplorum satis cernemus. Quanti sunt qui suaviter apud se cogitant: Iam demum res meas composui, curabo igitur, ut mihi bene sit*. Adsunt divitiæ, nec honores desunt, liberos in luculentas familias collocavi; caussam illam intricatam expedivi; grande illud opus ad finem perduxi; domestica provide constitui, domum copiose instruxi: jam mihi credo, licebit, sub vite & ficu mea respirare largiter. Ergo vivamus.

Ergo morere, ait Deus, & tuo te Iudici siste. Sciebas equidem in exilio, non in patria te agere. Non esse hic manentem civitatem, sed futuram inquirendam *c*; ad Iudicium te brevi evocandum millies audiebas, sed spernebas. Elapsa vitæ horula jam vocat: Iam stabis, ut Iudicio contendam adversum te *d*.

c Hebr. c. 13. v. 14.
d 1 Reg. c. 12. v. 7.

Ita sæpius cū maxime cogitamus vivere, mors evocat. Ita ille Iudicii

O

securus,

* Will mir lassen wol seyn.

ſecurus, & prolixam ſibi vitam pollicitus: Anima, inquiebat, habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare. At mors proxime adſtans hæc hominis vigilantis ſomnia audivit, & ſuſurris tacitis reſpondit: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te; quæ autem paraſti, cujus erunt *a*? En ut turris in aere ſtructa corruerit repente. En ut ſudum ac ridens cœlum ſubito vultum induerit aterrimum. Propterea huic aëreo ædificio, & tam faventi cœlo ne fide: ruina & nubes proxima ſunt. Cuncta quæ fiunt, inquit Eccleſiaſtes, adducet Deus in Iudicium, pro omni errato, ſive bonum, ſive malum ſit *b*.

a Luc. c. 12. v. 12. & 20.

b Eccl. c. 12. v. 13. Sunt ultima verba Eccleſiaſtæ.

Rex Hebræus Saul, vir militaris, ſtrenuus, audax, præliis compluribus interfuit, multis victoriis clarus, auſus etiam Samuelis manes ad colloquium evocare. At ubi ſententiam feralem illam audiit: Cras tu, & filii tui mecum eritis. Statim cecidit porrectus in terram *c*. Adeo cohorruit ad ſubitam hanc tempeſtatem, & improviſum mortis nuntium.

c 1 Reg. c. 28. v. 19. & 20.

Complures ejuſcemodi nuntios quotidie Deus ad nos deſtinat, qui mortem & Iudicium indicant. Illos invalida ſenectus & cani, iſtos adverſa valetudo & morbi, hos ſacræ conciones

ciones & libri, alios crebriora funera, & mortualis campanarum clangor, quosdam piorum monita, non paucos calamitates & res afflictæ urgent, ut ad futurum sese Iudicium parent. Hi omnes monitores ac nuntii cum Siracida clamant: Ante Iudicium interroga teipsum: ante Iudicium para Iustitiam tibi *a*. Idem & Iobus vociferatur: Fugite ergo à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est: & scitote esse judicium *b*. Idem hoc Iudicium & David denuntians: Nisi conversi fueritis, inquit, gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit, & paravit illū: & in eo paravit illum: & in eo paravit vasa mortis. Deus judex justus, fortis & patiens *c*. Idem & Salomon distinctissime proclamat, Iudicium à Domino egreditur singulorum *d*.

a Eccl. c. 18. v. 19. & 20.
b Iob. c. 19. v. 20.
c Psal. 7 v. 12. & seq.
d Prov. c. 29. v. 26.

At plurimi aut dissimulant hæc audire, aut contemnunt. Demum heu sero, cum brevis halitus, cum oppressum pectus, cum nox in oculis, pallor in ore, macies in vultu, dolor in membris, pavor in venis, mœror in animo, cum lingua titubat, præcordia tubent, pedes frigent, cum gelidus decurrit sudor, tunc illi ambire Iudicem & pensare velle, & molles ad eum aditus * investigare. Hæc recte fierent, si fierent maturius, & tempore opportuno.

* Suchen gnädige Audientz.

Nunquid, mi Christiane, centies, sexcenties, nunquid millies & sæpius caduceatores † Iudicis te monuerunt? & monentes non audisti. Nunquid te in singulas horas paratum esse jusserunt? & jussa neglexisti. Nunquid futurum hanc tempestatem prædixerunt? & prædicentibus non credidisti. Nunquid vellicarunt te dormientem, & excitarunt? Sed iterum obdormisti. Nunquid rogarunt & obtestati sunt, curam gereres salutis? Sed tu obtestationes has omnes nihil fecisti. Nunquid æternitatis inexplicabiles gyros sæpius ob oculos posuerunt? Sed eos aspicere noluisti. Nunquid inevitabile hoc Iudicium sæpissime repræsentarunt? Sed tu hæc omnia contempsisti. Nunc obsessus, nunc deprehensus in flagrantibus delictis, quid Iudici tuo respondebis? Num paratæ sunt rationes?

b Frid. ottē.

§. 2. Hoc ipsum Iudex prædicens: Sicut autem, inquit, in diebus Noë, ita erit & adventus filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, usque ad eum diem quo intravit Noë in Arcam, & non cognoverunt, donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus filii hominis *a*. Quod Matthæus ex ore Domini, idem & Marcus testatur. Adventum vero

a Matt. c. 24. v. 37. & seq. Marc. c. 13. v. 35.

vero Iudicis tam repentinum esse quotidiana loquitur experientia. Sunt qui ipsum fatalem lectulum, non sine affectu ad pristinas sordes, ascendant ; anima in labris hæret, necdum tamen omnem peccandi libidinem ejurant. Sol istis occidit in meridie, subitum eos abripit diluvium.

Quod Matthæus, & Marcus idem & Lucas Domini jussu præmonens: Attendite autem vobis, inquit, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ : & superveniat in vos repentina dies illa. Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini, fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis *a*.

a Luc. c. 21. v. 34. & seqq

Dixerint hic Discipuli, imo & nos cum ipsis : Si crapula & ebrietas ideo tantum vitanda, ne novissimus Orbis dies imparatos obruat, securi sumus, & nos, & nepotes nostri. Nil penitus indicii est, mundum dum vivimus, finiendum. Quid igitur opus vigiliis tam arctis? Quapropter Christus non solum tempus orbis ultimum, diem repentinam vocat, cui vigilandum sit, sed cujusvis hominis fatalem ac ultimam lucem designat, qua illi omnes Iudicium patientur, quos ad Tribunal mors evocaverit. Hæc cuivis ultima lux, dies est repentina

& mala, hæc poſcit vigilias, hæc ebrietatem & crapulam odit, hæc rationes exiget paratas.

Idcirco & Ioannes Apoſtolus Domini perſonam agens: Ecce, inquit, venio, ſicut fur. Beatus qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua *a*.

a Apoc c. 16. v. 15.

Idem omnino, cum morimur, nobiſcum fit quod cum reis, qui ad ultimum ſupplicium educuntur è carcere: veſtes iis relinquuntur, ceteris omnibus, etſi ditiſſimi ſint ademptis. Ita nos profecto præter pias ſanctasque actiones hinc ad Tribunal, nihil auferemus:

In terram referes, ſi quid virtutis habebis;
Nec tecum hinc aliud, ferre ſineris onus. b

b Leſſus mortualis Oda 2.

Hanc unam nobis ſarcinam hæredũ tenacitas intactam relinquit. Quod Ioannes, idem omnino aſſerens Paulus: Dies Domini, ait, ſicut fur in nocte veniet: Cum enim dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus *c*.

c 1 Theſ c. 5. v. 3.

Quod Paulus, idem & Iacobus Apoſtolus, tanquam Iudicis nuncius monet: Ecce judex ante januam aſſiſtit *d*. Viciniſſimus eſt; prę foribus adſtat, nec eſſe vicinior poteſt, niſi cum fores ipſas aperuerit.

d Iac. c. 5. v. 10.

Ita Iobus, David, Salomon, ita Prophetarum chorus, ita Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes, Paulus, Iacobus,

cobus, ceterique Apoſtoli, ſic & alii viri ſanctiſſimi ſine ambagibus Iudicium denuntiant. Nuntiorum abunde ſatis;

Sed nunquid etiam hic ſatis patronorum?

§. 3. Num opes, quarum ubique ſumma eſt auctoritas & poteſtas, hic reum tueri ac protegere non poterunt? Revera non poterunt. Hic nuntii quidem plurimi, patroni autem nulli admittuntur. Vnusquiſque enim onus ſuum portabit *a*. Si illuſor fueris, ſolus portabis malum *b*. Sis Crœſo licet opulentior, ſolus judicaberis: ſit tibi copioſius quam Salomoni famulitium, ſolus damnaberis, ſi Iudicem iratum habueris.

a Gal. c. 6. v. 5.
b Prov c. 9. v. 12.

Nihil hic divitiæ, nihil vel aurei montes patrocinari queunt, niſi divitias diſperſeris, & montes aureos in egenorum uſus liquefeceris, nihil egiſti. Hic opes prodeſſe non poſſunt, niſi aut generoſe contemptæ, aut patienter perditæ. Conſidera mihi triticeum granum, nihil eo ad alimoniam præſtantius, ſed moli debet, aut iterum mori; pinſendum eſt, aut denuo in terram abjiciendum. Sic & opes hunc Iudicem non molliunt niſi abjectæ aut commolitæ in mendicorum ſportulas. Iobus diſertiſſime: Dives, inquit, cum dormierit, nihil ſecum auferet: aperiet

oculos ſuos, & nihil inveniet. Apprehendet eum quaſi aqua inopia, nocte opprimet eum tempeſtas. Tollet eum ventus urens & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco ſuo *a*.

a Iob. c. 27. v. 19. & ſeqq.

Turbo vehemens & præceps quacunque permeat, late omnia conturbat, arbores ab radicibus convellit, ingentia ſaxa circumactu rotat, & ejaculatur procul, navigantium vela disjicit & diſrumpit, navigia ipſa contorquet, & nonnunquam in altum abripit. Ita divites Iudiciarii turbinis incurſus ad Tribunal abripiet divitiis omnibus ſpoliatos. Quod etiam regius vates expreſſe cecinit: Dormierunt ſomnum ſuũ, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis *a*.

b Pſal. 75. v. 6

A fallaciſſimis divitiis nihil patrocinii ſperandũ eſſe, accurate obſervans Chryſoſtomus: Si unquam antea, inquit, nunc maxime licet dicere, Vanitas vanitatum, omnia vanitas. Vbi nunc inclytus ille conſulatus ſplendor? Vbi illuſtres illæ faces? Vbi applauſus illi ac choreæ epulæque & feſti conventus? ubi coronæ & aulæa? ubi ſtrepitus urbis, & illæ circenſium ſpectatorum fauſtæ acclamationes atque adulationes? Omnia illa perierunt: procella vehemens folia dejecit, arborem ſpoliatam reddidit, jam radicitus vacillantem:

tem: tantaque vis venti impacta eſt, ut cum nervos ejus univerſos concuſſerit, tum ipſam funditus proſternere minetur. Vbi nunc fucati illi amici? Vbi compotationes & cenæ? &c. Omnia illa nihil niſi nocturnum ſomniũ fuerunt appetente die evaneſcens. Flores fuerunt verni, vere exacto, emarcuerunt omnia: umbra erant & præterierunt: fumus erant, & ſoluta ſunt: bullæ erant, & dirupta ſunt: araneæ erant, & lacerata ſunt: Quapropter occinimus indeſinẽter: Vanitas vanitatum, omnia vanitas.

Hoc dictum in parietibus, in veſtibus, in foro, in ædibus, in viis, in feneſtris, in januis, ſed potiſſimum in ipſa cujuſque conſcientia continenter inſcriptum eſſe oportet, omnique tempore cogitationi obſervari. An non aſſidue tibi dicebam fugitivas eſſe divitias? *a* Quin ergo advertimus vafritiem & dolos diaboli? Lutum dat ut cœlum rapiat, umbram oſtendit, ut veritatem excludat, aureis nos ſomniis delinire cupit, ut ibi ſomnum noſtrum dormierimus, in Iudicio nihil divitiarum inveniamus in manibus noſtris.

a Chrysoſtom. 5 hom. in Eutrop. initio, mihi p. 1129

§. 4. Ante annos non multos ægrotabat ex opulentioribus quiſpiam. Monebatur is animum attolleret ad alta, hæc fluxa miſſa faceret,

jam cœlo vicinus, ostiolum cœli aspiceret. Ille altum ingemiscens: Aspicio, inquit, ostiolum cœli, sed cerno clausum: utinam, ô utinam apertum esset *a*!

a Audivi & spectavi hæc ipse.

Hæc talia morituri Iudicio jam vicini non temere proloquuntur. Rea conscientia hæc dictat axiomata. Quid ergo hic consilii? Ostiolum sera multiplici firmatum, qua arte reserandum? Pecuniam tuam confla & claves facito argenteas & aureas, istis vel mille seras recludes. Ne vero claves tanti pretii perdantur, pauperibus eas committe perferendas, illuc perferent securissime.

Hoc Tobias affirmatissime testatus: Eleemosyna, inquit, ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo Eleemosyna omnibus facientibus eam. Noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet ut nec à te avertatur facies Domini. Præmium bonum tibi thesaurizas in die necessitatis *b*. Beatus ergo qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus *c*. Dies mala & horrenda, dies Iudicii: Liberabitur in hac die, qui ad Tribunal Christi patrocinantem habuerit eleemosynam. Sparge opes, & conservabis; abjice, & augebis.

b Tob. c. 4. v. 7. & seqq. c Ps. 40. v. 1.

Verisi-

Veriſſime dixit Seneca : Nemo cum ſarcinis enatat *a*. Non facundia, non divitiæ, non forma, non quidquam horum te Iudici commendabit: Vita ſceleris pura, & pudica Iudicem conciliat. Divitiæ non amatæ, ſed contemptę molliunt ſententiam quam formidamus. aSenec epiſt. 22. poſt med.

Verum divitibus pecuniam amantibus, pecuniæ contemptum laudare, pæne idem eſt quod ægrotum harmonia fidium ad choreas invitare. Bene canitur, eſto; organis perite luditur, teſtudo ſcite pulſatur, eſto; ſed æger non ſurgit, non movet ſe. Canit ſuaviſſime Chriſtus: Beati pauperes. Non audiunt ægroti divites. Canit altius, ſed voce depreſſa & gravi: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum cœlorum *b*. bMatt. c. 19. v. 24.

Audiunt hæc forte divites. Sed nemo ſe movet, nemo ſaltat. Ne mirare: Aurigine ſeu auri fame graviſſime laborant.

Optimus quidem concentus eſt: Beatus vir qui poſt aurum non abiit *c*. Sed illis longe melior cenſetur iſte. Beatus vir qui auri plurimum collegit. cEccl. c. 11. v. 8.

Duriſſimum iis eſt ab ipſa meſſe diſcedere. Miſerias execrantur, ſed miſeriarum mercedem amant divitias.

Ita quæ cupiunt, deplorant, & de earum

earum rerum fuga loquuntur, quibus carere nolunt. Nimirum cupiunt cum sarcinis enatare. Heu fatui! Nam Iudex, cui brevi sistentur, paupertatem docuit, & ipse pauper fuit; opum contemptum non tantum suasit, sed & præcepit.

Huic Iudici divitiarum hosti, divitiisonusti occurrere non verentur. Pro insani! Exitium invenient, ubi patrocinium speraverant. In hos Iacobus Apostolus vociferatur: Iudicium sine misericordia illi qui non fecerit misericordiam. *a*

a Iac. 2 v. 13.

Ergo quod monui, ad ostiolum cœli reserandũ claves fac argenteas & aureas, easque trade pauperibus eo deferendas. Perde opes, ut invenias. In arcano singulari, imo & universali Iudicio, nemo eloquentius nec potentius partes patroni aget Misericordia. Iudicis chirographum habemus: Quod fecisti uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. *b*.

b Matt. c. 24. v. 40.

Hæc Chrysostomus consignans: Tantæ, inquit, sumus negligentiæ, ut præferamus momentanea semper manentibus, terram cœlo: ea quæ avolant antequam habeantur, iis quæ nunquam finem accipere possunt. Quousque enim, dic quæso, ita insanimus in colligendis pecuniis? Quæ rabies cogit quotidie à tam molesta concupiscentia infestari &

ri & nunquam ſatiari, ſed deterius habere quam ebrii? Non videmus quod ii, qui ante nos fuere, quamvis totius Orbis victores eſſent, nudi & ſolitarii ex hac vita abrepti ſunt? hoc ſolum inde conſecuti, quod rationes & pœnæ pro omnibus illic ab eis exigentur. Clariſſimum ſecreti Iudicii teſtimoniū. Addit: Idcirco obſecro, ut cum tempus habemus, detergamus animæ ſordes largis eleemoſynis. Nihil enim prorſus ita nos eximere poteſt à gehenna ignis, atque largitas eleemoſynæ. *a* Gliſcentem flammam ſopimus aqua, imminentem gehennam extinguimus eleemoſyna.

a Chryſt. tom. 1. in c. 11. Geneſ. hom. 31. fine mihi pag. 219.

CAPVT III.

Quam varie Iudicium hoc innotuerit, dum læſus lædenti diem dixit, & Iudicio arceſſivit;
ſeu,
Quam crebro alter alterum ad rationem reddendam evocaverit.

HVmani juris eſt ab uno ad alium & ſublimiorem Iudicem provocare, cui cauſſa denuo repræſentetur. Cum Iacob Iſaaci filius cum Labano toties mendaci, toties fallacioſo ſocero nunquam ad exitum pervenire poſſet, denique ad altiſſimum Tribunal reum poſtulans:

ſtulans : Deus Abraham, inquit, ju-
a Gen. c. 31. v. 53. dicet inter nos *a*.

Cum David etiamnum aulicus regis citharœdus inter ſe ſuumque Dominum Saulem impetrare Iudicem opportunum non poſſet injuria multiplici afflictus, ad cœli dictatorem provocans : Iudicet Dominus, inquit, inter me & te, & ulciſcatur
b 1 Reg c. 24. v. 13. me Dominus ex te *b*. Iojadæ filius Zacharias ſacerdos cum adverſus regem impium Ioas nihil juſtitiæ obtineret, jamque ad mortem traheretur lapidandus exclamavit : Videat
c 2 Par. c. 24. v. 23. Dominus, & requirat *c*. Certe vidit & requiſivit non multo poſt tempore. Anno namque vix evoluto, regii principes qui in hanc injuriam conſenſerant, Syrorum gladiis trucidati. Rex multis cladibus affectus, in lectulo crebris vulneribus confoſſus à ſuis, ad reddendam rationem divino Tribunali oblatus eſt.

Non priſca ſolum, ſed & nova lex ejuſcemodi appellationes ad Dei Tribunal factas frequenter audiit. Quando enim cœleſtis Pater homini, ſuo filio judicandi poteſtatem, & omne jus gladii commiſit, ideo hic Iudex, qui unice amat homines, hominibus ſæpiſſime obedivit. Et quia non raro pars graviter læſa partem adverſariam & lædentem in jus vocavit, Iudex huic nominis delationi ſeſe attemperans, poſtulatum

ſtulatum quoque adverſarium comparere juſſit, ut in ambos judicio præſentes ſententiam diceret. Bernardus ceteroqui vir mitiſſimus, & mella ſtillans, nihilominus ad Tribunal ſummum provocans: Tuum, inquit, Domine Ieſu Tribunal appello; tuo me judicio ſervo: tibi committo cauſſam meam. Domine Deus Sabaoth, qui judicas juſte, & probas renes & corda: cujus ocûli ſicut fallere nolunt, ita falli non poſſunt. Itaque arbiter meus, Domine Ieſu, de vultu tuo judicium meum prodeat. Oculi tui videant æquitatem, videant & judicent *a*.

aBern. ep. 1. ad Robertũ, mihi pag. 1411.

Conſtat profecto plurimorum teſtimoniis ac tabulis fide digniſſimis, homines ſanos & incolumes à morientibus ad Dei Tribunal ſæpius invitatos, eaque vi ac pondere verborum poſtulatos, ut provocati provocatores ſuos ſtato tempore per mortem ad Iudicium ſequerentur. Quod quidem arcanum iſtud, & ſingulare Tribunal Chriſti luculenter monſtrat, & velut oculis ſpectandum ſubjicit. Et ne teſtatiſſima fides hic deſit agedum, mi Lector, nube teſtium te obruam, quos tibi ordine & certis numeris ac claſſibus digeſtos huc ſiſtam: Ordiamur à primis.

§. 1. Primi teſtes arcani ac ſingularis Iudicii. Anno milleſimo trecenteſimo

teſimo duodecimo, Ioanne Mariana teſte, Ferdinandus IV. Hiſpaniarum Rex, pace & bello bonus, at rigidus & in judicando præceps ad ſecretum Chriſti Tribunal hac occaſione poſtulatus eſt. Rex Ferdinandus vere jam adulto fratrem *a* ad bellum præmiſerat, ut Alcaudetem oppidum à Mauris occupatum cum copiis circumſederet. Rex ejus veſtigia ſubſecutus Tuccos venit, Hiſpani Martos vocant. In eo municipio Carvajalii fratres, Petrus & Ioannes regio juſſu comprehenſi, è vinculis, more gentis cauſſam dixere. Cauſſa hæc fuit: Benavidius vir primarius, cum noctu regia egrederetur, ad Palentiam occiſus eſt. Cædis auctor cognoſci non potuit, ſuſpicionibus multi exagitari: iis denique hi fratres oppreſſi, & lege majeſtatis poſtulati, quamvis nec teſtibus, neque Iudicio convicti, neque crimen faſſi, capitis damnati ſunt. Modus ſupplicio is dictus, ut de rupe vicina præcipites darentur. Rex ob injuriam recentem intractabilis, nec clementiæ, nec precibus quidquam dare voluit. Itaque ad ſupplicium abrepti ambo fratres, divûm hominumque fidem teſtati ſunt ſe innocẽtes mori. Quoniam igitur regiæ aures obturatæ eſſent, provocare ad Deum Iudicem æquiſſimum, regique diem dicere, ab eo die (qui ſibi ultimus eſſet) trigeſimum.

a Petrum.

mum. Eæ voces in præsenti pro vanis habitæ, eventu certe mirabili confirmatæ sunt.

Rex nulla periculi cura Alcaudetem abiit in castra. Hic morbo tentatus graviſſimo Giennium ſeſe retulit, vi morbi in dies aucta. Et quamvis gravioribus curis impar eſſet valetudo, nuntio tamen capti oppidi rex lætus, novæ irruptionis faciendæ cõſilia explicabat. Cum ecce die Iovis, ſeptimo Idus Sept. à prandio quieti ſe tradẽs, in ſtrato exanimatus repertus eſt, ipſo trigeſimo, à dicti ſupplicii die. Hic divini numinis vim interpretari facile fuit, quod à cæde patrata magno omnium miraculo diem trigeſimum præciſe numerarent. Vnde inter Caſtellæ reges, *Ferdinandus in jus vocatus* nuncupari cœpit. Obiit in ipſo ætatis flore, in maximo rerum ſuarum curſu, annos natus viginti quatuor, menſes novem *a*.

a Ioan. Mariana l. 15. de rebus Hiſp. c. 11. medio

Diſcite juſtitiam monitis & non temnere divos. Eludi joco nequeunt tam ſeria. Nares ſibi cereas affingi non patitur Iuſtitia divina.

Secundi teſtes: Gualterus Burgenſis vir doctrina & ſanctitate clarus, Pictavienſis Epiſcopus inique accuſatus eſt: Poſt cauſſam male diſcuſſam ſede pulſus à Clemente V ſummo Pontifice. Gualterus quamdiu vixit, injuriam patienter tulit. Mo-

riens jussit, ad exemplum credo aliorum, inscribi tumulo : *Ad justum Dei Iudicium appello.* Legit appellationem Clemens, & injuriæ, quam intulerat, memoria expaviſſe ajunt. De obitu Pontificis hic nil addo *a*.

a Raphael Volat. Anthr. l. 21.

Non neſcimus Chriſtianos Martyres poſt fuſum ſanguinem, poſt ademptam vitam vociferari: Vſquequo Domine, ſanctus & verus, non judicas & non vindicas ſanguinem noſtrum de iis qui habitant in terra *b*. Subinde Deus aliquantulum dormit (ita judicant humani oculi) & ad injurias connivet, ſed ſubito evigilat ad vindictam.

b Apoc. c. 6. v. 10.

Tertii teſtes: Cum homo invidus & obtrectator, nomen ei Agreſtius, beatum Columbarum jam mortuum conviciis ac calumniis laceraret, Euſtachius abbas Columbani diſcipulus, ut erat tam patientia, quam multa ſcientia inſignis, calumniatorem impavide aggreſſus : Heus, inquit, Agreſti, ego diſcipulus illius & ſucceſſor, cujus tu diſciplinam & inſtituta temerarie damnas, te coram his ſacerdotibus *c*, ad divinum Iudicium invito ; intra annum fac compareas. Cujus virtuti obtrectaveris, è Iudice juſtiſſimo percipies. Agreſtius has eſſe minas ex pelvi ridiculas & vanas arbitratus, inſuper locum pœnitentiæ ſæpius conceſſum ſpre-

c In Concilio Matiſconenſi cõgregatis.

ſprevit. Sed pondus ingens habuerunt Euſtachii verba, ſiquidem die trigeſimo antequam annus verteret, Agreſtius à ſuomet ſervo, quem in mancipium emerat, ſecuri percuſſus, interiit *a*. Hoc habet. Recte dixere priſci: *Semper Themis, ſemper Dice Iovi adſident* b.

a Ion, abbas Euſtachio coævus in vita illius, c. 6. menſe Mart. apud Suriũ die 29.

§. 2. Quarti teſtes: In Germaniæ vicina Gothia, Ioannes Turſo Iudex dicta ſententia quendam capite plecti juſſerat. Hic, cum alia defenſio negaretur, in genua procumbens: En, inquit, injuſte morior. Sed te Iudex inique, in jus voco, ut hac hora pro capite dicas ad Dei tribunal. Surdo nænia. Vix autem inſons carnificis manu obtruncatus eſt, cum & ipſe Iudex velut fulmine ictus ab equo corruit exanimis. Quid reis fiet, ſi ſic Iudices ipſi raptantur ad Iudicium *c*?

b Dice, præſes Iudiciorũ; Themis Iuſtitia.

c Olaus Magnus l. 14. hiſt. Aquil. c. 20.

Quinti teſtes: Certiſſimum habetur, quod Clementi V Pontifici Maximo, cujus paullo ante mentionem fecimus, evenit. Qui cum *Templarios*, cœtum religioſum, & diu bonum atque utilem, Viennæ in Concilio damnaſſet, & in ſodales ferro atque igne paſſim animadvertiſſet, vel (ut alii loquuntur) ſæviiſſet, à pluribus eorum, uno præſertim Neapolitano equite ad Iudicium divinum eſt appellatus, ita quidem ut

Clemens Pontifex & Philippus rex Galliarum ad Tribunal ſuperum citati intra annum ſe ſiſterent. Philippo Regi damnationes illæ fuiſſe bono putabantur, Templariorum opibus ad eum devolutis & confiſcatis. Neque vana fuit hęc appellatio, nam intra tempus annuum, uno ſcilicet eodemque anno 1314, tam Papa quam Rex obierunt. Clemens, 20 Aprilis; Philippus, 29 Novembris *a*. Quis neget geniale aliquid & divinum hic interveniſſe, ſupremo numine conſciſcente?

Sexti teſtes: In Liguria Italiæ nota parte Genuenſium triremes contra piratas emiſſæ, Gotholanam biremem ſuæ poteſtatis fecerunt. Hujus vero navigii rectorem, in contemptum tam Siculorum quam Gotholanorum noctu patibulo affixerunt. Miſer ille diu, ſed fruſtra queſtus, nihil ſe unquam Genuenſibus nocuiſſe: ut vidit illos plus gentis odio moveri quam æquitate, præcipuamque mortis ſuæ cauſam eſſe trierarchum Genuenſem, ad ſuperos ſe convertens, juſſit ut ille ipſe ſuæ mortis auctor, intra ſextum menſem ante Deum Iudicem compareret. Neque vadatio *b* fuit irrita. Tempore condicto Ligur extinctus vadimonium obivit *c*.

Quot-

a Mejerus l. 2. Annaliū, & l. 17. Chron. Chriſtianus Maſſæus & Onuphrius Panvinius in epitome de Rom. Pōtif. cōſentiunt. Idem recitat Fulgoſus l. 1. exemp c. 6. qui Pontificem repente obiiſſe tradit.

b Vadatio priſcis denuntiatio Iudicii. Vadimoniū ſponſio ſeu promiſſio præſtituta die in Iudicio comparendi dicebatur.

c Fulgoſ. l. 1. c. 6.

Quotquot innocentes pereunt, solatium certum ab Isaiæ vaticinio habent: Hos vero, inquit, qui judicaverunt te, ego judicabo *a*

a Is. c. 49. v. 25.

§. 3. Septimi testes: Franciscus Britanniæ Dux, cum mortuo parte, fratrem Germanum *b* in Anglia educatum inde reducem accepisset, in vincula conjecit, & læsæ majestatis falso accusatum in carcere necari jussit. Insons juvenis jam neci dandus impietatem fratris accusabat, cui non satis fuisset regnum sibi debitum occupasse, sed insuper vitam inquisitissime auferre. Quando igitur, ait, nihil humanæ opis sperandum, ad divinam me verto, & Franciscum fratrē ad Dei Tribunal postulo, intra annum de parricidio hoc responsurum. Nec ista sine viribus vox missa est. Franciscus Princeps hydrope laborare cœpit, & intra spatium annale mortuus, divinam utique censuram sensit *c*.

b Aegidium aliqui nominant.

c Aeneas Sylv. histor. Europeæ c. 43. fine capitis.

Octavi testes: Engolismensis Comes Nantinus (Gregorio Turonensi teste) homo vafer & variabilis nequitiæ Heraclium prius Burdegalensem presbyterum, dein Episcopum sibi adversarium statuit, eumque diversis injuriis affecit. Inimicitia crescente ausus est etiam villas & prædia invadere, quæ Maracharius ejus avunculus testamento templis & sacerdotibus transcripserat. Neque

defuit fucus & color huic flagitio comendo. Ajebat namque illius hæreditaria bona non deberi ei Ecclesiæ, cujus Clerici testamentarium interfeciſſent. Mantelum satis speciosum. Sed Heraclius deprehensa injustitia Comitem anathemate percellens à piorum societate secluſit. Comes novam vafritiem induens convenientibus apud Sanctonas sacerdotibus se submisit, pollicitus omnia quæ vi abstuliſſet, reddere. Modo iterum particeps fiat sacrorum. Factus est. At ille quasdam domos reddidit, sed prius expilatas, & omnibus facultatibus viduatas. Quapropter illum Episcopus iterum à sacris amovit, nec multo post obiit. Nantinus denuo ad Ecclesiæ communionem sibi viam aperuit, sed argenteis & aureis manibus. Post paucos menses ardentissima febri correptus clamat: *Heu, heu, ab Heraclio Antistite exuror, ab illo crucior, ab illo ad Iudicium vocor: Agnosco facinus, recordor injuriarum quibus eum oneravi a.* Dum hæc clamat, febrili flamma æstuans, infelicem animam ad subeundum Iudicium effudit *b*.

a Sunt verba Greg. Turonensis.
b Idem l. 5. hist. Franc. c. 36.

Iustitia divina non solum purgatissimas habet aures, & oculos lynceos, sed tota est oculea, imo auris & oculus tota est. Nemo illi peccat impune.

Noni testes: Rudolphus Austriæ prin-

princeps in equitem auratum fatales insidias molitus est. Eum denique comprehensum, tortum, ad extremum sacco inclusum in profluentem jussit abjici. Eques jam in culeum conjectus, antequam claderetur, spectantem è fenestra Ducem conspicatus, alta voce proclamavit: Dux Rudolphe, ad tremendum Christi Tribunal te voco, ut rationem reddas, cur immerentem me morte tam indigna perimas. Dixit, & caput culeo abdidit spargendus in flumen. Dux provocationem istam cachinno excipiens: Bene est, inquit, I præ, sequar. Ita periculi omnis securus, innocentis necem oblivione hilari sepeliit. Sed antequam rediret annus, febricula Princeps tentari cœpit. Hic memoria tristior auditæ appellationis subiit, & vadatum se agnoscens: Amici, ait, mors instat; vocor, nec tergiversari licet, in jus eundum est. Quod dixit, evenit. Etenim paullo post è vivis sublatus est *a*.

a E Chronicis Britannicis hausit Petrus Matthæus Sequanus I.V.D. In lectione, de Iudicum vero & necessario officio in ferendis sententiis.

Cunctabunda nonnunquam videri potest Vindicta divina, laneis lentisque passibus incedit, sed tarditatem supplicii gravitate compensat *.

4. Decimi testes: Sidonius Apollinaris Arvernensis episcopus, tam divinis quam humanis litteris (ut

* Gott kompt leiß vnd langsamb / kompt aber wol.

a Gennad. de script. Eccles. c. 92.

Gennadius *a* loquitur) ad integrum imbutus, nec minori sanctitate. Sed invidiam nulla delinit virtus, imo eam magis exasperat & acuit. Ita Sidonius duos sacerdotes sibi infensissimos expertus est. Hi virum integerrimum omni sacro magistratu per vim exuentes, tenuissimo victu suppeditato hoc illi unum reliquerunt, *vivere*. Sidonius summæ injuriæ patientissimus non foro certare, sed omne jus suum Tribunali divino institit transcribere. Iudicem profecto nec surdum, nec cœcum, sed nec tardum habuit. Cum enim improborum sacerdotum alter minaretur, luce postera Sidonium à se templo extrahendum, è vivis ipse abreptus est ad judicem. Surrexerat quidem ante diluculum impius sacerdos, & in Sidonium iras coxerat: sed antequam in publicum se daret, ad naturę requisita iit puero cereum præferente. O miserum! Nam dum alvum exonerat, spiritum exhalat. Interim puer foris expectat diutissime. Iamque sceleris socius nuntiari jusserat; Veniret modo, nunc opportunum esse, quod pridie statuissent, exequi. Puer dominum monitorus, jam exanimem invenit. En geminum Arrium.

Sidonius Deo pro se vindicante potestatem pristinam recepit. Verum post aliquantum temporis correptus

reptus morbo in templum deferri voluit, ubi lugenti & interroganti populo, quemnam similem sperare possent, sublato pastore optimo, respondit: En frater meus Apruncu-lus vivit, & hic pastoris munus occupabit. Delirium hoc putabant, non vaticinium, quia non intelligebant. Defuncto Sidonio alter sacerdos nil repentina morte socii motus, jamque gaudio triumphans tiaram sibi vi rapere conabatur, egregius pastor ovium, ut ajunt, lupus. Et vero gloriari etiam ausus est homo flagitiosus, nunc demum liquere Sidonio se justiorem fuisse, divinum namque Iudicium pro se stare, pontificale pedum à Deo sibi deferendum. Hem cæcitatem humanæ mentis! Nec languide Præsul futurus egit; profecto in rem suam vigilavit. Nam proximo post Sidonii obitum dominico die epulum lautissimum instruxit, primoribus civium omnibus invitatis. Iam convivæ accubuerant, jam disposita per mensam stabant fercula, jam sermo cœperat, jam potus poscebatur. Ante omnes designato Præsuli pincerna vinum dominicum porrexit. Sed videte quanta inter os & offam, inter calicem & labra intervenire possint. Dum miserrimus hic Antistes poculum manu tenet, antequam illud admoveret ori, en mors irruit, & citat

ad Iudicium. Nam ille jam jam bibiturus subito cohorruit, expalluit, & elapso de manu calice expiravit, ad dicendam cum Sidonio causſam abreptus ad Iudicium. Nam omnia prout evenerunt, pridie objecta sunt pincernæ per somnium, quod Gregorius Turonensis pluribus percensſet *a*.

aGreg. Turon. l. 2. hist. Franc. c. 23. Baron. Anno 486. post illum Henricus Spondanus, eodem anno.

En alterum non tantum Arrium, sed & illius socium Simonem Magum, qui precibus Sidonii & vi divina, ex aura superbiæ & spei vanissimæ præceps dejectus, antequam in alto sederet episcopus, in tumulo jacebat mortuus, in orco ardebat damnatus. Iudicii divini sceptrum nemo effugit.

Vndecimi testes: Anastasius Imperator, qui totum pæne orientem crudelitatis ignibus exusſerat, oraculo edoctus est, sibi etiam igne pereundum. Adversus hoc mortis genus plurima paraverat, sed frustra. Nam & portentosis insomniis terrebatur. Inter hæc vir quidam terribilis secundum quietem ei visus est, qui librum manu præferens dixit: *Ecce ob perversitatem fidei tuæ, annos quatuordecim deleo vitæ tuæ.* Demum anno quingentesimo decimo octavo, die nona Iulii cælum iratissimum trebro tonitru & fulgure ita perterrefecit Anastasium, ut cænaculum cænaculo mutaret, imo infra lecticas

ticas correperet. Sed oculum omnia cernentem non effugit. Nam fulmine ictus interiit *a*. Eodem prorsus die Elias Hierosolymorum Archiepiscopus, & Flavianus Antiochiæ Patriarcha ab Anastasio, religionis caussa in exilium pulsi, cum Imperatoris obitum divinitus cognovissent, eum sibi mutuo significarunt his verbis: Anastasius hodie mortuus est: eamus igitur & nos, ut cum illo judicemur. Elapso biduo mortui ambo ad destinatum Iudicium pervenerunt *b*.

a Imperavit an. 27. mens. 3. dies 29.

b Ioan. Moschus de utroque c. 35. de Elia Surius tom. ult. die 5. Decemb. in vita S. Sabæ.

Iustis viris impune non resistitur.

Dissimulat aliquantulum Deus & connivet; tandem improvisus Iudex intorquet fulmen.

Duodecimi testes: Anno millesimo tertio decimus in Paderbornensi Ecclesia Episopus Menvvercus cœnobii Corbejensis disciplinam prope intermortuam restaurare instituit. Adfuit igitur reformator, initium facturus in corrigendis moribus. Sed acriter ei restitit VValo Abbas, disciplinam arctiorem neutiquam admissurus. Caussa ad Imperatorem delata id deniq; confectum est, ut Abbas officio sit motus. Quapropter Episcopus instituti sui tenax ad laudabiliorem vitæ rationem introducendam denuo se accingit, quod à re divina in templo facienda placuit ordiri. Sed eius cœno-

cœnobii monachus Boſo nomine, loci ſacriſta, veſtes ſacras negavit, & ab ara projecit quæ Antiſtes attulerat; Iterum, iterumq; monitus contumaciam perſeveravit. Epiſcopus injuria tam grandi motus monachum illum humana jura calcantẽ, ad Iudicium divinum poſtulans: Reddes, inquit, altiſſimo facti rationem. Hęc monachus non quidquam penſi habens, irriſit epiſcopum. Sed certe fallax non fuit Præſulis vadatio, nam eadẽ hora qua Præſul è vivis abiit, Boſo monachus dum ei barba raderetur, ſub tonſoris manu ſubita morte concidit *a*.

a Krantzius l. 4. Metropolis c. 4. medio. Gotſchalcus ſerm. 16. littera I. parte æſtivali.

Deus etiam judicat, cum nemo accuſat *.

§. 5. Decimi tertii teſtes: Benno Miſnenſis Præſul, qui annis quadraginta Pontificio ſuo præfuit ea vigilantia, & vitæ ſanctimonia, ut mirandis operibus & ſupra hominis conditionem editis nobilitatus ſit. Ceteris & iſtud adnumerandum. Marchio Miſnenſis Otho ad rem avidior, impio auſu & per nefas in Eccleſiæ Miſnenſis facultates irruit. Benno vigilantiſſimus paſtor id minime diſſimulandum ratus Marchionem miti verborum humanitate monuit, affirmavitque hominem recte

* *Germanorum vetus verbum eſt:* Gott richt/wann niemand ſpricht.

recte facturum, si ea quæ Misnensis essent Ecclesiæ, non coactus restitueret, sin minus, esse Iudicem justissimum, ab eo jus petendum, qui omnium injurias non solum habeat perspectissimas, sed eas etiã exactissime vindicaturus sit opportuno tẽpore. Ad hujus igitur Tribunal, inquit, si aliud auxilii non suppetat, hæc controversia transferenda est. Marchio, homo furiosus, hanc dicendi libertatem quamvis sinceram & humanam non ferens, Bennoni colaphum incussit. At Benno vir sanctissimus sublimi spiritu afflatus: Et hanc, inquit, injuriam, hoc eodem tempore sequentis anni Deus ulciscetur. Id Marchio ut vaticinium vanissimum proterve irridens: Quis te, ait, Episcope, archigrammateum * in cælo constituit? Num Iovi à secretis es consiliis? Ita res in jocum abiisse visa. Non multo post beatus Benno ægrotare cœpit. Ante obitum Ecclesiæ suæ Canonicos ad eam charitatem, quam Christus docuisset, exercendam cohortatus inter preces sanctissime finiit. Anno milleſimo centeſimo ſexto.

* Zum Cantzler.

Marchio, cum tempus annuum & designatus à Bennone dies rediisset: En, inquit, adest dies quem Episcopus Benno, nescio quam periculosum minabatur. Decessit ille †, & Erum eo vaticinium illius: Non est

† hin.

quod

quod quidquam metuamus Vix verba finiit, & subito consternatus præsentium opem implorat. Sed mors mandata exequens, ingemiscentem, & multa luctantem abripit ad Iudicium, quod ei Benno prædixerat *a*.

a Matthæus Rhaderus Volumine II. Bavariæ Sanctæ Litteris Pontificiis, mihi pag. 185.

Cum aliquibus forsan Iudicibus jocari subinde liceat: Iudex divinus impatiens joci, & perquam serius *, ad minimum unguiculũ, ad novissimum quadrantem servat justitiam.

Decimi quarti testes: Comes Hannoniæ, ut indubitata fide percepimus (inquit Cameracensis proëpiscopus) in animo habebat, & id strenue moliebatur, ut Valencenis Canonicos, qui Religiosis legibus vivebant, è templo divi Ioannis expelleret, & eorum loco alios legibus iis solutos reponeret. Idcirco ejus loci abbas, cum suam suorumque causam, & quidem violenter agi cerneret, nec tamen earum se virium putaret esse ut vim vi posset repellere, subsidium petiit è cælo. Quando igitur, ajebat, vi res agitur, & lenti nimium moliminis foret, ad Regis aut Cæsaris, aut Pontificis tribunal provocare, ad divinum provoco, & ad illud Hannoniæ Comiti dicam scribo: Ibi nos oportet judicari. Non sine pondere volarunt verba. Imminente die Iudicio constituta, cœpit

* Er laß mit jhm nicht schertzen.

cœpit ægrotare abbas, & videri palam tendere ad Tribunal, quo provocaverat. Eam ob cauſſam tam precibus quam aliis quibus poterat ſanctis actionibus ſeſe diſpoſuit, ad cauſam in ſupremo tribunali rectius perorandam. Sub idem omnino tempus & Comes in morbum delapſus meminiſſe cœpit, diem ſibi ab Abbate dictam, quo ante ſummum Iudicem uterque quæſtioni appareret. Quare mutatis conſiliis, ne vadimonium obire cogeretur, ſe cauſa cedere ſignificavit.

Sapuit Comes non cum Phrygibus, quia ſapuit mature. Maluitque ire cadere, quam litigare injuſte *a*.

a Thõ. Cauti-prat. lib. 2. c. 35. n. 39.

Decimi quinti teſtes: In Hiber-ia Patritius Ochelius Majonenſis epiſcopus, & Conatius Ornarius è divi Franciſci familia vir religioſus, quamvis ſanguine ducali natus, in carcerem unà ſunt abrepti, ubi extra omnem ſolem, quindecim dies gerunt. Productos Prorex minis ggreſſus extrema ſupplicia intenare, blanditias etiam & pollicitaones ampliſſimas miſcere: illi conantiſſime agere, & Angliæ reinam eſſe caput Eccleſiæ negare. n bilem actus Prorex ocreas butyo, ſale, oleo & pulvere tormentao impleri, Epiſcopi pedibus induita pedes bullienti aqua immergi juſſit.

jussit. Detractis ocreis ossa carne nudata cernebantur. Sed necdum Antistes sententiam mutavit. Additum ergo novum supplicium, & brachia cum digitis inter duo saxa sunt comminuta. Sed eadem quæ ante Præsulis fuit constantia. Itaque capitalis sententia, tam in Episcopum, quam in ejus socium fertur. Ducuntur. Vbi ad patibulum perventum est. Antistes collo laqueum laxe indutus, rogavit tantillum sibi supremi temporis non negaretur quo diceret ad populum. Concessum. Dixit ad dimidiæ horæ spatium, & ea verborum vi, ut nec adversarii quidem à lacrimis temperarent. Deniq; ad Prorege versus: Tu quidem, inquit, ô Prorex, hoc corpus misere torsisti, & injurias mihi multas intulisti, quarum hic ultionem non posco, sed te jam, cælo teste, ad divinæ majestatis Tribunal cito, ut illic facti rationem reddas.

His supra modum exacerbatus Prorex, & altum animo vulnus sentiens, ut dolori exæquaret verba, sic respondit: I nunc, hominum perversissime, I, quam citatissimo gradu ad inferos: Tuam ego provocationem nec flocci facio; tu ad tartarum abi. Ita Præsul cum socio vitam laqueo finivit.

Prorex ad urbem Limiricensem profectus est. Hic die quodam cum baro-

barone obambulans cum ad locum, ubi duo illi fuerant ſuſpenſi, perveniſſet, baronem intuitus: En, inquit, hominem illum perfidum, qui ad Dei Tribunal me provocare auſus eſt, cum animus illius jam ardeat in tartaro, corpus in hac infelici arbore putreſcat. Paullo poſt Prorex oppreſſus eſt morbo, qui vitam ei abſtulit die decimo quarto, ab eo quo citatus eſt, ad Chriſti tribunal *a*.

Eſt ſubinde captivus qui omnes carceris januas perfringit, ad ultimam ſuccumbit. Sunt qui omnia tribunalia vel auro vel potentia perrumpant. Tandem hærent in ultimo, tanto gravius puniendi, quanto antea ſecurius elapſi. Tribunal cæleſte, nec aurimontes corrumpere, nec ulla unquam poterit perrumpere potentia. Ipſas Deus judicat juſtitias *b*.

§. 6. Decimi ſexti teſtes: Magiſter Ordinis Teutonicorum (nomini parcitur) inter juvenem qui mercaturam exercebat, & mulierem dubiæ pudicitiæ connubium jungere nitebatur. Repudiabat hoc juvenis, quod ejus conjugii ſuaſor feminam illam minime odiſſet. Hoc alter indigne ferre, & in hominem inſontem graviter, ſed occulte ſtomachari; ut autem iram ſuam velut victima placaret, miſerum illum furti, ſed conficti criminis inſimulatum, & judicio pu-

a Florimundus Remundus Regis Galliarum Conſiliarius l. de ortu hæreſeon c. 20. n. 6. ſeu fine.

b Pſ. 9. v. 5.

blico damnatum, in patibulum abripi jussit. Nihil preces, nihil evicerunt lacrimæ. Ergo innocens reus nil magis in expedito habuit quam ad omnis innocentiæ asylum tutissimum recurrere. Ergo dum ducitur ad supplicium, animosa voce succlamat: Injuste condemnatus sum. Appello igitur ad vitę ac mortis arbitrum supremum: illi post decimam tertiam die reddat rationem, qui me contra omnem ęquitatem condemnavit. Deus: quàm celeres & attentæ sunt aures tuæ in pauperum & afflictorum preces? Non sprevit Deus, neque despexit deprecationem pauperis *a*.

a Ps. 21. v. 25.

Vere oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum *b*. Siracides in grande solatium prædicens: Deprecatio pauperis, inquit, ex ore usque ad aures Dei perveniet, & judicium festinato adveniet illi *c*. Advenit sane & quidem festinatò. Iuvenis quidem suspendio vitam finivit; evocatio illius ad Tribunal Christi contempta & irrisa est. Sed die decimo tertio Magister Teutonicus, ægritudine subita correptus: Me miserum, inquit, en morior: Nam mihi hodie comparendum est coram omniscio Iudice. Quo dicto obmutuit. Eodem die, ut suum ipse vaticinium firmaret, è vita excessit.

b Ps. 33. v. 16.

c Eccl. c. 21. v. 6.

Id Rigæ in Livonia contigisse Anno Christia-

Christiano millesimo quadringentesimo septimo, narrat Albertus Krantzius *a*. Illa ipsa mulier quæ innocentis necem machinata est, ab alio mercatore, de vero furto accusata, judicio quod formidabat non expectato, vestibus mutatis & in Clericum attonsa in Prussiam evasit.

a Krantzius l. 13. Vandaliæ c. 2. post initiū.

Huic certe mulieri poterat illud occini, quod Machabæus adolescens inter fratres minimus natu, Antiocho regi in os objecit: Tu autem noli frustra extolli vanis spebus: nondum enim omnipotentis Dei, & omnia inspicientis Iudicium effugisti *b*.

b 2 Machab. c. 7. v. 35.

Decimi septimi testes: Lambertus Schafnaburgensis, egregius, ut illa tempora tulerunt, scriptor, memorat. Anno millesimo quinquagesimo nono, Burchardum Episcopum Halberstadiensem iniquam diu litem cum Abbate Herveldensi fovisse, super decimis Saxoniæ, quas Episcopus monachis ereptum, sibi vindicatum ibat, sed manu magis quam jure.

Abbas rem sæpius in judicium deduxit, sed surdis Tribunalibus narrabat fabulam: nec politicæ, nec sacræ leges vim adversam perrumpere valebant. Ita nec ratio, nec spes erat valenti adversario resistendi. Idcirco hic idem abbas paucis ante mortem diebus Comitem Palatinum

Fridericum ad se vocat, & extrema hæc mandata ferre Antistiti rogat: *Se quidem lite imparem, lege meliorem cedere; atque etiam de vita jam decedere: Sed Deum Iudicem futurum, ad quem appellaret, huic vires ad tuendam æquitatem non defuturas. Pararent igitur se ambo, ut causam intra paucos dies dicerent ad illud Tribunal, ubi gratia & potentia spretis, sola imperaret Iustitia. Illum ibi victurum, non qui plus posset, sed cujus causa æquior esset.* Sic Abbas obiit; nec eventus fefellit. Pauculi dies ab obitu abbatis præterierunt, cum Antistes jam equum conscensurus, subito velut fulmine ictus corruit. Delatus ad cubiculum, decimas Hervelden si cœnobio quam primum reddi, & omnem in posterum super ea re litem præscindi jussit. Cumque Magdeburgensis & Hildesheimensis Episcopi ad eum revisérent, grandi ejulatu fatebatur: Vocari se, prout abbas prædixisset, imo jam abripi se ad divinum Tribunal, ibi judicandum. In his vocibus desiit. Vto Archipresbyter, quo potissimum impulsore in eam sententiam Antistes exarserat, horum malorum primus incentor, eodem anno morte subitaria sine sacris omnibus extinctus, vel à Diabolo (ut vulgatior ferebat fama) suffocatus est *a*.

a Lambert. Schafnaburgensis in suis Annalibus cum Abb. Vspergensi & Rheginone Argentorati editus, pag. 466. Baron. to. II. Anno 1059. n. 81. & 82.

Horrendum est, ô Deus, inter ejuscemodi virgas & plagas ad Tribunal

nal duci *! Divina hæc judicia expaveſcens Iobus: Ecce Deus, inquit, excelſus in fortitudine ſua, & nullus ei ſimilis in legiſlatoribus. Quis poterit ſcrutari vias ejus? aut quis poteſt ei dicere? Operatus es iniquitatem *a*.

a Iob. c. 36. v. 22. & 23.

Decimi octavi teſtes: Anno milleſimo centeſimo quinquageſimo quarto, Friderico Ænobarbo Imper., Antiſtes Moguntinus *b* fuit, vir pius, trãquillus, ſuarum rerum: & ideo Romæ accuſatus, ut ineptus atq; inutilis muneri quod gerebat. Acceſſit Arnoldus, qui ab Henrico miſſus fertur ad purgandum. Homo nequam contrarium prorſus fecit. Nam igni oleum addidit, & quoſdam Purpuratorum Patrum corrupit, atque in ſe vertit. Eo ventum eſt, ut Cardinales duo Moguntiam miſſi, de cauſa quæſiverint, Henricum damnarint, & abdicarint, Arnoldum illum ſubrogarint. Henricus patienter id ferens, hactenus duntaxat queſtus eſt, ut diceret: *Injuſte judicaſtis. Appello igitur ad Dominum Ieſum, æquiſſimum Iudicem, ibi me reſponſurum exhibebo: Venite; ſequimini.* Illi joco eludentes: *Cum præceſſeris*, inquiunt, *nos ſequemur.* Nec verbis eventus defuit. Nam ille poſt annum fere & dimidium fato

b Alii, VVormatiẽſis.

* Wann man einen alſo mit dem Creutz holt.

conceſſit. Rumore ad aures Cardinalium delato, de Henrici morte, illi iterum illudentes : Ecce, præceſſit, inquiunt, nos ſequemur. Secuti ſunt profecto, & uno die uterque ſubito deceſſerunt, &, quod ajunt, miſerabili mortis genere *a*.

a Alter digitos ſuos præroſiſſe, alter Camarina merſus dicitur. Conradus in Chrõ. Mogũtino. Lipſius l. 2. Monit. politicorum, c. 11. bIoan. c. 7. v. 24.

Quam provide nos Iudex noſter monuit : Nolite judicare ſecundum faciem : ſed juſtum Iudicium judicate *b*. Nunc omnibus vitiis aptari larva poteſt, uti omnibus vaſculis operculum inveniri. Nihil tam abſurdum, quod non pingi & defendi poſſit : omnes contumeliæ ſuos habent prætextus, omnis injuſtitia ſuum reperit mantelum, nihil tam inexcuſabile quod non ſpecioſo nomine poſſit velari. Sed has larvas & hæc velamina ſupremus Iudex detrahet. Itaque quod Paulus monuit, nolite ante tempus judicare, quoad uſque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium : & tunc laus erit unicuique à Deo *c*.

c 1. Cor. c. 4. v. 5.

§. 7. Decimi noni teſtes : Leodii cœnobium S. Iacobi nobilis adoleſcens ingreſſus eſt religionis cauſſa. Quod ubi cognatus ipſius Leodienſis Præpoſitus inaudiit, ægerrime tulit. Mox igitur abbati Manlianum imperium deferri jubet : Conſobrinum reddat, aut vim expectet. Recuſat Abbas nolentem & invitum extru-

extrudere. Ergo Præpositus satellitium cogit, monasterium vi aperit, juvenem rapit, & religiosis vestibus detractis, eum profanis induit. Abbas adscitis in patrocinium primoribus civitatis, ad Episcopum se confert, injurias exponit, & vim suo monasterio illatam, idque præsente Præposito.

Episcopus has querelas ægre admittere, in Præpositi partem non dissimulanter vergere, & Abbatem durius objurgare. Abbas prompti consilii mox submissis humi genibus, & ad Præpositum versus clementi voce: contra tuas injurias, inquit, ô Præposite, æquum Iudicem in terra obtinere non possum: cælum igitur peto, & summum Iudicem interpello, ut intra quadraginta dies uterque nostrum coram eo compareat, sententiam pro meritis auditurus. At Præsul cum suis liberaliter cachinnatus priscam hominis simplicitatem irrisit, dimisitque non sine scommate.

Expectate pauxillulum; Altissimus enim est patiens redditor *a*. Die abhinc quadragesimo, abbas ante meridiem circiter horam nonam mortuus est. Eo tempore Præpositus balneo domestico usus lavabat. Cumq; audiret æra campana insolitum cōcrepare, quæsiit: Quid hoc isto tempore? Cui famulus: Ajunt abbatem

a Eccl. c. 5. v. 4.

ad S. Iacobi modo defunctum esse. Præpositus continuo memor quadrageſimi diei ab abbate dicti, expaveſcens & attonitus: Mox foras inquit, foras; habeo quod agam: heu comparendum eſt mihi hodie coram Iudice ſupremo. Cumque properaret thermis egredi, inter adſtantium manus collapſus diro cum ejulatu abiit è vita ad indictum utique Iudicium: ubi cauſſarum ſtrepitus ceſſant, ubi nullus cachinnorum locus, ubi Iuriſperitorum codices obmuteſcunt, ubi nec preces, nec aurum, nec favor liberant *a*. Quam porro ſententiam Abbas, quam Præpoſitus abſtulerit, nunc ſcire nefas. Die noviſſimo quo reviviſcent omnium ſæculorum mortui, ſciemus omnes.

a Thomas Cantipra. l. 2. de miraculis ſui ævi. c. 35. toto.

Deus per Iobum olim minatus: Quis enim, inquit, reſiſtere poteſt vultui meo? Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad deprecandum compoſitis *b*? Vere Deus non condemnabit fruſtra, nec Omnipotens ſubvertet Iudicium *c*. Qui non accipit perſonas Principum, nec cognovit tyrannum, cum diſceptaret contra pauperem: opus enim manuum ejus ſunt univerſi.

b Iob. c. 41. v. 1. & 3.

c Idem c. 34. v. 12. & 19.

Viceſimi teſtes: Otho I. Imperator Romanus, quod Petrus Damianus cum cura narrat, à filio Guilielmo Præſule Moguntino, ob matrimonium

monium cum Adelaide contractum liberius reprehensus, filium in vincula dedit. Guilielmus filius Othonem patrem ad prætorium Christi in jus vocans: Die sancto Pentecostes, inquit, ante Dominum Iesum Iudicem nostrum uterque comparebimus, & de capite causam dicemus. Vter nostrum æquitatis lineam transgressus sit, divinum pandet judicium. Igitur Nonis Maji, ipso Pentecostes festo die, Otho in Saxonia morbo subito correptus hominem exuit, & indictum vadimonium obivit, cum paullo ante filius etiam Guilielmus vivere desiisset *a*.

Petrus Damianus tomo 1. l. 2 epist. ep. 15 mihi pag. 113. At vero Cæsar Baron. tom. 10. An. 973. Damianum refellit, negatque illud Othonis cõnubium male contractũ & à filio patrem anathemate cũ percussũ. Ego inter duos Cardinales arbitrũ agere non possũ.

Vereor hic, Lector, ne tot testium caterva, & ut dixeram sonora nube, & oculos & aures tuas fatigem. Sed cum venia tua liceat omnium recentissimum subjungere; & ad alia transibimus. Ergo

Vicesimi primi testes: Anno millesimo sexcentesimo sexto, Miles Germanus natura non infacetus, cũ signo dato ad excubias vocaretur, commilitonibus subridens dixit: Redeunt ad nos excubiæ, rediret utinam & nuntius pecuniæ. Excepta vox est, & ad ducem relata, qui prætore rerum capitalium * accersito jubet

A parte tamen Baronii stare malim. Hæc monere debui, ne quid damni pateretur Veritas.

* Professou, Quæstore.

bet in hominem, qui voces seditiosas sparsisset, serio animadverti. Mox in vincula miser trahitur, & torquetur; denique capite damnatur. Miles optime sibi conscius audita mortis sententia nonnihil cohorruit. Vbi animum recepit terrifico clamore ducem inclamans; eique jam præsenti: Post tres, inquit hebdomades, hac ipsa noctis hora rationem Deo reddes de meo sanguine. At Dux subridens: Tu, inquit, hæc oracula formidolosis cane: vaticinationes istæ militem non terrent. Sed abi jam, seditiosum caput in malam crucem. Ita nec die quidem expectato, media nocte, hora duodecima ducitur, & infelici arbori suspenditur. Mane in terrorem ceteris spectādus exponitur transfixis præcordiis, cum hoc titulo: *Seditiosus miles.* Dux nonnihil tacitè consternatus tam audaci provocatione ad Dei tribunal. Ejus tamen sensim obliviscì cœpit. Verum indicto temporis spatio jamjam elapsuro, cum hora noctis duodecima ad excubias visendas exiret, è ponte navali decidit & submersus est *a*. Vter horum securior ad Christi Iudicis Tribunal steterit, tu mi Lector, paullo attentius tecum expende. Hæc quanquam mira, fidem tamen merentur à tradentibus.

a Dominus Guilielm. Ferdinandus ab Efferen, qui Ferdinando II. Imp. à cõsiliis &c. in Manuali Polit. de ratione status seu Idolo Principum l. 5. part. 3. mihi pag. 382.

Sed hic manum amoveo è tabula, & calamum plura daturum chartæ sub-

ſubſtringo. Sat teſtimoniorum ac teſtium optimorum, quos integra fide produxi. Nullius, aut ferreæ frontis ſit, qui tot tamque diverſos cum recentes, tum priſcos ſcriptores vanitatis omnes arguere non vereatur. Ergo diſcite iuſtitiam moniti. Et heu quam diſparia ſunt humana & divina judicia! O quoties Deus (ne dubitemus) hominem eum abſolvit, quem omnes homines damnant; & quoties damnat, quem omnes abſolvunt? Iudicia Dei abyſſus multa *a*, abyſſus impenetrabilis. *a* Pſ. 35. v. 7.

CAPUT IV.

Quare arcanum hoc Iudicium omni vita metuendum;

ſeu,

Cur aſſidue, ſummoque ſtudio adnitendum, ut vitæ ratio bene reddatur.

§. 1. NOviſſima cujusvis hominis tempora, quibus ad Iudicium à morte invitari ſolet, ſpiritus divinus per Eccleſiaſtem amœniſſima poëſi hunc in modum depinxit. Ita orditur:

Memento creatoris tui, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent: Vltimi dies hominis vere tempus afflictionis, eum frenis dolor irruit ſoli-

solitis, cum lectus pro carcere, mors pro apparitore, Iudicium pro Æternitatis janua est. Pergit Ecclesiastes:

Antequam tenebrescat Sol, & Lumen, & Luna, & Stella: & revertantur nubes post pluviam. Eo tempore, Intellectus qui in homine sol est, obnubilatur: Lumen actionum memoria hebescit, Voluntas veluti Luna inconstantissima laborat, geminæ frontis stellæ oculi caligant & lippiunt. Vaporum è stomacho ascendentium nubes augentur, hinc destillationum, gravedinis, ac catharrorum perpetuæ pluviæ. Sed pergit dicere:

Quando commovebuntur custodes domus, & nutabunt viri fortissimi. Domus istius custodes sunt, sensus exteriores & costæ, illi deficiunt, hæ viribus exhauriuntur & fatiscunt: Viri fortissimi crura, pedes ac genua vacillant, & ferre onus solitum recusant.

Otiosæ erunt molentes in minuto numero. Dentes nulli aut rari, cibum paullo duriorem cōmolere non poterunt amplius. Ita molendinum istud aut feriabitur & vacabit, aut languidissime movebitur. Senium fere edentulum est.

Et tenebrescent videntes per foramina. Oculi qui aliquando per orbiculatos suos cancellos, veluti per fenestras aut foramina aliis insidiabantur, aut insidias sibi positas speculabantur, nunc minutim & per nebulam videbunt,

bunt, & vix obvios in platea discernent, cum nervi optici, aut indurabuntur, aut humorum congestu, & spirituum defectu impedientur. His oculorum damnis peritissime jacturam dentium præmisit. Nam ubi dentes pauci ac debiles, ibi cibus male manditur, & quasi crudus in stomachum dimittitur. Hinc humorum copia & multiplex malum. At sequitur.

Et claudunt ostia in platea, in humilitate vocis molentis. Labra oris ostia majorem partem clausa, nec loqui multum, nec clamare sinent. Facies tota veluti platea, rugis & sulcis exarabitur. Os panis molendinum remisso erit sonitu, quem alias dentes edere solebant.

Et consurgent ad vocem volucris. Qui ad illud afflictionis tempus deveniunt, somnum non capiunt nisi brevem, parcum ac levem, adeoque non profundum, ut vel passerculi, vel alterius aviculæ garritu excitentur. Ita plerumque male dormiunt, ob crebram insomniam, quæ eos non tantum ad galli gallinacei cantum, sed ad quemcunque strepitum vigilare jubet. Addit.

Et obsurdescent omnes filiæ carminis. Aures quæ musica solebant oblectari, vocum discrimina ægre percipiēt. Sic octogenarius senex Bercellai ad regem Davidem: Nunquid vigent sensus

sensus mei, ait, ad discernendum suave, aut amarum? aut delectare potest servum tuum cibus aut potus? vel audire possum ultra vocem
a 2 Reg. c. 19. v. 35. cantorum atque cantatricum *a*? Sed progreditur Ecclesiastes:

Excelsa quoque timebunt, & formidabunt in via. Alta conscendere metuūt senes, propter capitis vertiginem, & poplitum imbecillitatem. Imo & in plano ambulare formidant, necubi cadant aut impingant, ideo lento timidoque gradu incedunt. Sed prioribus addenda sunt & ista:

Florebit amygdalus, impinguabitur locusta, & dissipabitur capparis. Caput præmaturis canis spargetur, quemadmodum amygdalus flore præpropero albescit. Pedes an tibiæ ob humorum affluentiam inflabuntur, & intumescent, ut speciem marinæ vētriosæ locustæ referant. Ita exhausto corpore & ossibus extantibus mera erit mortis imago, vivum cadaver. Et dissipabitur, inquit, capparis. Omnis appetentia tam Veneris quam cibi, quæ fere capparis condimento excitari solet, abolebitur. Sed ulterius:

Antequam rumpitur funiculus argenteus, & recurrat vita aurea. Memento, quod jam supra monuerat, Creatoris tui, antequam argenteus funiculus, seu contextus in dorsi spina * quam alba sive argentea medulla implet,

* Ruckgrabt: Paternoster.

implet, dissolvatur. In hac ossea catena, ut Levino Lemnio medico placet, sunt triginta quatuor vertebræ, seu spondyli, & octo nodi vel junctura. Hæc concatenatio in morte rumpitur. Vita aurea est cuticula seu involucrum cerebri, quod meninx dicitur, non dissimile vittis aureis * quibus mulieres olim comas involvebant. Ergo ad Iudicium te para, priusquam subtile hoc cerebri conditorium retrahatur aut corrugetur, quod mortis signum est, sicut ea quæ sequuntur:

Et conteratur hydria super fontem, & confringatur rota super cisternam a. Ætas fracta aut morbida vesicam corporis, hydriam ad fontem renum sic afficit, ut ea vel lapillis & calculis, aut excernendi difficultate corrumpatur. Rota deniq; caput hominis super ventrem seu stomachum velut cisternam situm imminente morte primum labascit & nutat (uti oculi omnium primo moriuntur) totumque corpus in præceps rapit; velut fracto vehiculi axe, totum corruit vehiculum; ita capite jacente, corpus universum jacet.

a Eccl. c. 12. v. 1. & seqq.

Christus Dominus cum extremi ac publici Iudicii signa prædixisset, addidit: Cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in januis *b*. Idem omnino de prævviis arcani

b Matt. c. 24. & 33.

Iudi-

* Gulden Haarhauben.

Iudicii ſignis dicendum: Cum videritis iſta, quę modo diximus, indicia, ſcitote quia prope eſt Iudex. Tunc ibit homo in domum Æternitatis ſuæ, & revertetur pulvis in terram ſuam unde erat, & ſpiritus redibit ad Deum qui dedit illum *a*.

a Eccl. ib. v. 5. & 7.

Ergo cum videritis ſolis & ſtellarum tenebras, cum ſenſus exteriores, & omnia humani corporis firmamenta labi cœperint & deficere, ſcitote quia Iudex in januis eſt. Parate igitur juſtitiam ante Iudicium. Hanc autem juſtitiam male parat, qui eam non parat aſſidue. Hoc ergo capite tres cauſas aſſignabimus, cur homo judicandus ad Iudicium iſtud omni vita ſe debeat prima ſummaque cura præparare. Hoc autem triplex documentum ejus generis eſt, ut ſi quis paullo accuratius id conſiderarit, nec tamen emendarit mores ac vitam, pecus aut ſaxum potius, quam homo videri poſſit.

§. 2. Prima igitur cauſa, cur omni vita metuendum ſit Iudicium iſtud, & præparatio illi quam accuratiſſima præmittenda, eſt *Iudicis ſententia nobis incertiſſima*. Veriſſime dixit Eccleſiaſtes: Omnia in futurum ſervantur incerta *b*.

b Eccl. c. 9. v. 2.

Fuit in aula Mauritii Cæſaris nobiliſſima femina, quæ omnibus ſtudiis id unum laborabat, ut aliquam judiciariæ hujus ſententiæ certitudinem

nem præscire posset. Huic Gregorius Pontifex rescribens: Rem difficilem petis, & inutilem. Arcani Iudicii sententia nobis nunc plane abscondita; sciemus cum moriemur. Quam autem sententiam is speret, qui vitam suam tot improbis actionibus fœdat, qui Deum ac divina non magno æstimat: unde illi non difficile sit judicare, se suaque Deo Iudici non placere. Aliter bonæ mentis homo cogitans: Nescio, ait, utrum omnes actiones meæ Deo placeant. Hoc scio, longe aliter Deum quam homines judicare: Longe alia libræ cælesti pondera esse, quam nostris bilancibus. Atque istud pertimescens Iobus: Verebar, inquit, omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti *a*.

a Iob. c. 9. v. 28.

Bernardus Claræ-vallis Abbas, vir longe religiosissimus ingentem nihilominus erratorum suorum catalogum texens: Idcirco, inquit, tædet me vivere: Vivere erubesco; quia parum proficio: Mori timeo, quia non sum paratus *b*. Nihil tale verendum erat animæ Pauli, cui ab aspectu & amplexu dilecti unus tantummodo paries obsistebat, videlicet lex peccati, quam invenibat in membris suis. Hoc sane interjecto pariete non longe peregrinabatur à Domino, unde & optabat clamans: Quis me liberabit de corpore mortis huius?

b Bern. de interiore domo c. 35. medio, mihi pag. 1072.

ſciens ſe mortis compendio continuo ad vitam perventurum. Verum quis ſimilis Paulo, qui non conſentiat interdum concupiſcentiæ ad obediendum peccato? Noverit proinde is qui peccato conſenſerit, & alterum ſe oppoſuiſſe parietem, ipſum utique pravum illicitumq; conſenſum, nec poteſt gloriari qui hujuſmodi eſt, quia ſtet ſibi poſt parietem ſponſus, quando jam parietes interſunt, non paries. Multo minus ſi cõſenſus venerit ad effectum, cum tertius quoque jam paries ſponſi arceat impediatque acceſſum, actus videlicet ipſe peccati. Quid ſi & conſuetudo forte peccatum in uſum, aut uſus etiam in contemptum perduxerit; ſicut ſcriptum eſt: Impius cum venerit in profundum malorum, contemnit *a*. Nonne ſi ita exieris, ante à rugientibus præparatis ad eſcam poteris devorari, quam pervenire ad ſponſum, non uno ſiquidem jam, ſed tanta à te parietum numeroſitate intercluſum *b*?

aProv. c. 18. v. 3.

bBern. in Cãt. ſerm. 56. poſt med. mihi pag. 743.

Quis ergo Iudicium non valde metuat, ſi non ſolum non proficiat, ſed in dies pæne deterior fiat? Et revera ſi alio nomine Iudicium hoc expaveſcendum non ſit, unica hęc cogitatio moribundũ non leviter fatiget: En migro in orbem alĩum in quo nunquam fui, viam ignotam eo quã nunquam exploravi, ad Iudicem tendo,

tendo, quem languidissime amavi, quem sæpissime non timui; quem nunquam vidi, nisi velatum: quid dicam aut quid respondebo ei? &c. Hæc tam seria jam à nobis nō curari, in causa est animus noster vagus, mobilis, vecors, solutus, & qui rarissime patiatur se uni rei, præsertim sacræ, alligari. Ita turbamur erga plurima, cum porro unum sit necessarium. Accedunt voluptatum illicia, sæculi insolentia, rerum fluxarum blādimenta. Ita homo cum sibi bene est, judicat nil esse causſæ cur seipsum turbet: ità res aleæ incertæ committitur *: ita itur & peritur. Aut ubi non amplius seria ludo vertuntur *a*, sed ludus seriis; cum jam sacerdos adest ægrotum oleo sacro uncturus, Eucharistiam porrecturus, ad ultimam luctam hortaturus, cum imago crucifixi, & cereus mortualis jam in oculis, cum preces circumstantium fletibus mixtæ audiuntur, longe aliter quam olim moribundus sentit. Ecclesia vero ejuscemodi preces ac ceremonias eo tempore idcirco adhibet, ut significet hominem illum in tantis esse periculis & angustiis, ut omnium cælitum patrocinia sint imploranda, ut æqui & iniqui sint invocandi †, ad molliendum mature Iudicem. Verè tunc

a Horat de arte poet. 4. pag. initio.

* Man wagts.

† Freund vnd Feind anruffen.

dixerit moribundus; Circumdederunt me contritiones mortis: torrentes Belial terruerunt me. Funes inferni circumdederunt me: prævenerunt me laquei mortis *a*. Foris gladius, intus pavor, nusquam solatiū.

a 2. Reg. c. 22. v. 5. & 6.

In superioribus commemoratum est è fide dignis auctoribus de felici & infelici quorundam obitu. In eare libris credendum. Non omittendum quod ipsi & auribus & oculis hausimus.

Ante annos viginti quinque vir religiosus ac eruditus tam ægra fuit valetudine, ut quamvis extra lectum esse, ac colloquentibus assidere potuerit, è morbi tamen indole verbisque medicorum facile conjectarit sibi moriendum. Certe paullatim adrepentem sensit mortem. Hic nonnihil tristis & anxius subinde altum ingemiscebat. Cumque dicerentur quæ illi putabantur solatio fore: Verum est, ajebat ille, solantur hæc & erigunt quæ dicitis, & memini cum ego ipse optarem, præ cæteris esse vicinus morti, & pæne gestiebam mori, neque jam adeo recuso istud quantumvis angustum ostiolum subire, sed sententiam audire irrevocabilem, hoc terret. Hic iterum dicta quę in rem videbantur. At ille denuo conceptissimis verbis: *Sed, inquit, horrendum est, coram Deo apparere.*

Longe verissimum est quod dixit:

Hic

Hic ipse, quem dixi, insignem vitæ clausulam apposuit. Nam, quod vix ulli concessum, sanissima ratione ad ultimum usque halitum sibi constans: Iam nihil, ajebat, cerno amplius, jam nil amplius audio. Vltima quæ protulit verba hęc erant: Sit nomen Domini benedictum, ex hoc, nunc & usque in sæculum.

Est ergo primum, quod omni vita quam diligentissime considerandum, incerta Iudicis sententia. Divini oraculi vox est: Sunt justi atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescit homo utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta *a*. Ergo, quod Siracides monet, de propitiato peccato, ne simus sine metu, neque adjiciamus peccatum super peccatum *b*.

a Eccl. c. 9. v. 1.

b Eccl. c. 5. v. 5.

§. 3. Altera causa cur accuratissima per omnem vitam præparatio præmittenda sit ante Iudicium, est, *Omnium promeritorum finis, quem mors imponit.* Dum vivimus, velut in mercatu sumus, emere, vendere, lucrari licet: cum tempus est Iudicii, finis est omnis lucri *. Omni tempore priori poteras, mi homo, qualibet hora, qualibet parte horæ, quovis momento plurimum promereri

* Der Marckt ist auß: Dult vnd Meß seynd fürüber.

ac lucrari, omnibus vitæ diebus poteras tua tibi promerita in immensum augere, vel amando Deum, vel alias actiones pias sanctasque exercendo; hæc vitæ ratio, hic noster mercatus est.

Cum Iudex vocat; age, convolve merces, convasa quod habes *, & in Ius adi. Cælum obtines? Non illic merendi, sed mercedem accipiendi locus est. Obtingit tartarum? hic neque merces, neque meritum est: sed nec ullum ibi debitum dissolvitur. Ante mortem poteras pro noxis satisfacere quovis gemitu, quavis oratiuncula, vel cogitatione bona, frustillo panis, vel obolo in egenos sparso. Post mortem nil horum amplius licet *a*; antea licebat.

a Damnatis.

Atque hoc revera non capimus, alioqui longe aliter acturi. Quia vero hæc aut non prævidemus, aut prævisa cordi non habemus, ideo fumos colligimus, terram corradimus, lutum amplectimur, honores, divitias, voluptates avidissime sectamur, idque in nostram perniciem. Quid hæc, ô furiosi, proderunt in Iudicio? imo quam multipliciter oberunt? Quid crepundia & nugæ in Tribunali tam serio juvent? Nihilominus aliter agere, nemo nobis, & nec

* Leg ein / leg ein / du muſt für Gericht.

nec Angelus quidem persuaserit. Ezechiel monet, sed fere surdos: Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in sterquilinium erit. Argentum eorum & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini *a*

a Eze. c. 7. v. 19.

Solent aurifices & feminæ quæ fila ducunt aurea*, minimas etiam particulas, auri ramenta & lamellas vix oculis conspicuas religione sedula colligere. Hic omnis parsimonia non leviter lucrosa est. En adeo gnave sapimus in lucellis tam minutulis, vicinum Iudicium, perenne lucrum, immortale gaudium transimus cæci. Ita culicem colamus, & glutimus camelum. Optime dixit beatus Hieronymus: Omnes sumus in minimis cauti, in maximis negligentes, quia ubi vera vita sit ignoramus. Ideo tam grandi miseratione nos Christus commonet: Quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis *b*.

b Luc. c. 19. v. 42.

Sed etsi hæc videantur, non tamen creduntur. Qui autem hæc vidēt capiunt, credunt; ita secum ipsi ratiocinantur: Dum vivo, possum quolibet quadrāte horæ, quolibet puncto plurimum promereri ac lucrari. Brevi

* Goldspinnerne.

omnis promerendi ac lucrandi occasio mihi præscindetur. Ergo nunc res meas agam, dum licet, nunc gemam, nunc pectus tundam; nunc ad omnes horæ particulas tanquam ad aurea fila, vel auri ramenta vigilantissime attendam; nihil mihi temporis præteribit sine vectigali: omnes vel minutissimas illius partes in censum meum redigam. Veniet nox vitæ meæ, cum nihil amplius laborare potero *a*. Ergo jam, quodcunq; facere poterit manus mea, instanter operabor *b*. Nunc tempus faciendi Domine *c*. Paullo post dicetur mihi: Clausa est janua *d*. Nam post ultimum in morte halitum, nec unicum quidem dabitur momentum per omnem Æternitatem, quo aliquid promereri liceat.

a Ioan. c. 9. v. 4
b Eccl. c. 9. v. 10.
c Ps. 118. v. 126.
d Matt. c. 25. v. 10.

Idcirco Paulus: Adhortamini, ait, vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie * cognominatur *e*, dum vita durat. Quod hodie fieri potest, ne differamus in craftinum. Revera, quod prisci dicebant:

e Hebr. c. 3. v. 13.

Iactura vitæ maxima est, dilatio.

Credibile est multa millia hominũ ad inferos præcipitari, qui cælum conscendissent, nisi pœnitentiam distulissent. Quod Gregorius confirmans: Regni janua, inquit, lugentibus claudetur, quæ modo quotidie pœni-

* Weil Gott Tag gibt.

pœnitentibus aperitur. Nequaquam tunc veniam invenit, qui modo veniæ tempus perdidit *a*. Per Isaiam Deus temporis opportunitatem explicans: In tempore placito, inquit, exaudivi te, & in die salutis auxiliatus sum tui *b*. Vteris hoc die? teipsum servas. Negligis hunc diem? Teipsum & omnia perdis. Clama, plora, obtestare, pulsa: Non audieris: jam clausa est janua. Hoc tibi Deus centies, sexcenties prædixit: Tunc invocabunt me, & non exaudiam *c*.

a Greg hom. 12. in Euang

b Is. c. 49. v. 8

c Prov. c. 1. v. 28.

Grande igitur in mora periculum est. Cujus Augustinus submonens: Vide, inquit, quid emas, quando emas, quanti emas. Emis enim regnum cælorum, & non est emendi tempus, nisi in hac vita *d*. Quocirca, quære Dominum dum inveniri potest *e*. Quære hodie, neque tam serium salutis negotium in crastinum differ. Hodie si vocem Domini audieris, noli obdurare cor tuum *f*. Iactura vitæ maxima est, dilatio. Hodie para te ad Iudicium, fortasse cras stabis ante Iudicem. Quocirca *Celerem promeritorum finem* secundo loco ponimus, seu documentum, seu causam, cur omnis humana vita debeat esse præparatio ad Iudicium.

d Aug. in ps. 102. circa med.

e mihi p. 475. e Is. c. 55. v. 6

f Psal. 94. v. 8

§. 4. Causa tertia est *Æternitatis in morte clara cognitio*. Cum mors præ foribus insidiatur, jam in oculis est Æternitas, non aliter ac si moribun-

dus ad immensum stet oceanum, quem oculis obire non possit. Hic longe alias de Æternitate cogitationes haurit ægrotus quàm hauserat sanus, atque unà intelligit, qua ratione ab unico illo ultimoque momento pendeat totius Æternitatis immensitas. O momentum, quod molem tantam sustines!

Balaam vates asina vehens devenit ad angustias duarum maceriarum, habuitque ante se stantem Angelum evaginato gladio *a*. Homo moribundus inter angustias temporis finiendi, & Æternitatis incipiendæ deprehensus, nec effugere, nec digredi, nec deflectere uspiam potest. Pone illum mors est, reum suum ut carnifex ligans Iudici offerendum. Ante ipsum Æternitatis ostium paullatim panditur; edito extremo spiritu per illud transeundum est. Ad latus unum hæret angelus cum omnibus quas exercuit bonis actionibus. Ad alterum (ita rem cogitatione depingimus) adest diabolus cum omnibus quas commisit noxis. Infra hominem hiant fauces Tartari; supra hominem Iudex imminet cum Iudiciali ferula. Conclusus es, ô homo, conclusus es undique: si Iudicem iratum habeas, periisti. Quid mirum hic pectus æstuare, tremere, palpitare, & frigida etiam membra sudare.

a Num c. 22. v. 24.

O Chri-

O Christiani, hanc horulam mortis & Iudicii in animo quam altissime insculpamus. Quid enim horum fieri negare possumus? Fides docet, natura testatur, experientia quotidiana & oculis & auribus id ingerit, neminem nasci non moriturum. *Statutum est hominibus semel mori.* mori tantum? *& post hoc Iudicium* a. Iudicium quod hactenus demonstratum est prorsus arcanum, & Æternitatis vel luctuosæ, vel beatæ principium. a Hebr. c. 9. v. 27.

Anno Christiano sexcentesimo quarto, duo juvenes Ecbertus & Edilunus *b* magnæ indolis è nobili stirpe Anglorum (quod Beda narrat) in Scotia cœnobium *c* habitarunt. Socii eorum omnes vel mortalitate sublati, vel alio dispersi sunt. Demum & hos duos eadem lues corripuit. Horum alter Ecbertus se moriturum veritus, quodam mane valetudinario * egressus, loco sibi commodo resedit. b Ecb. & Edelhun c Quod Scotorum lingua Rathmelsigi dicitur.

Hic secum ipse Iudicium instituit, tam judicis quam rei persona functus. En, ajebat, jam me tangit ordo; ad Iudicem vocor; quid respondsurus sum de peccatis meis innumeris? Cumque vitæ prioris maculas tristi memoria sedulo inspexisset, multis cum lacrimis deprecari Deum instituit, ne prius à morte ad Tribunal abriperetur, quam

omnes vitæ noxas pœnitentia eluisset. Adjecit & votum: In Britanniam solum patrium nunquam redire velle, legibus rituque peregrini vivere, quavis hebdomade diem noctemque totam omni cibo abstinere, quolibet die præter consuetas preces, psalmos omnes recitare.

Hoc voto nuncupato, lacrimisque absterſis in valetudinarium rediens sodalem reperit dormientem. Ne illum expergefaceret, & ipse quieti se tradidit. Paullo post Edilunus ultro expergefactus vultu in socium obverso: O Ecberte, ait, ô quid feciſti? Sperabam equidem nos una pariter ad beatam Æternitatem transituros. Veruntamen scito, tui te voti futurum compotem. Viderat enim secundum quietem Edilunus, quid alter à Deo petiisset, & nocte proxima defunctus est.

Ecbertus superato morbo convaluit, & ad nonagesimum ætatis annum pervixit. Sed ad futurum, quod semper metuebat, Iudicium incredibili studio se quotidie parayit. Erat in eo, ut Beda loquitur, exemplum vivendi, assiduitas docendi, auctoritas corripiendi, pietas largiendi admirabilis. Quo vivendi modo Scotorum genti plurimum emolumenti attulit. Et quamvis omnes in eo virtutes elucerent, singulariter tamen in illo studium humilitatis, man-

manſuetudinis, ſimplicitatis ac continentiæ viguit.

Has ille ſibi comites ad Chriſti Tribunal junxit. Nec tacendum, quam parcè ac ſeveriter ſeipſum vir iſte habuerit. Siquidem ter in anno quadraginta diebus jejunium rigidiſſimum ſervavit. Tempore quidem majoris verni jejunii nil unquam cocti guſtavit, nec enim ullo die aliud quam modici panis aliquid & lactis, idque ad dimenſum & ſemel tantum de die admiſit. Hoc omnis menſę paratus, hoc vini & omnium ferculorum epitome fuit.

Hac vitæ ratione quadraginta dies ante Natalem Domini, & alios quadraginta ante Paſcha, demum alios quadraginta poſt Pentecoſten tranſegit. Hac vitæ auſteritate ad annum ætatis nonageſimum pervenit. Anno Chriſtiano ſeptingenteſimo viceſimo nono è vita migravit *a*. De hoc viro veriſſime dici poterit: Noctes atque dies, horis omnibus, ſummo ſtudio, toto animo ad Iudicium ſe comparavit.

a Beda l. 3. Hiſt. gentis Anglorũ c. 27.

Hoc idem ô Chriſtiani, omnibus opibus ac viribus, totoque pectore agamus, ad Iudicium nos comparemus, & quod facere ſtatuimus illud hoc die, hac hora ordiamur. Tempus breve eſt; Tribunal imminet, Dominus prope eſt *b*.

b Phil. c. 4. v. 5.

CAPVT

CAPVT V.

Quantam sanctissimis viris formidinem injecerit arcanum hoc Iudicium ; seu, Quanti trepidarint in reddenda ratione.

IOannes Damascenus elegantem narrationem ingressus : Rex Magnus, inquit, aureo curru, regio satellitio stipatus iter fecerat. Hunc viri duo religiosi veste lacera, macie confecti, ora pallidi fortuito transibant. Constabat autem regi hæc esse maceratæ carnis & assiduæ in divinis obsequiis intentionis indicia. Quã primum igitur eos vidit, curru desiliens & humo affusus, supplici gestu eos veneratus est ; dein consurgens illos complexus amicissime salutavit. Ægre id tulerunt regis proceres, demissionem regia majestate indignam interpretati. Cum autem nemo esset, qui ob id increpare regem auderet, regis fratrem instigarunt, moneret suum germanum, ne diadema & sceptrum contumelioſa submissione ad mendicorum pedes deprimeret. Paruit frater, & regem intempestivæ abjectionis monuit. Rex ei responsum breve ac obscurum dedit.

Atqui moris fuerat illic locorum,

ut

ut si quem morte mulctaturus rex esset, ad ipsius ædes præconem cum tuba mitteret, ut è mœstissimo tubæ clangore morti destinatus disceret, sibi moriendum esse. Idcirco *Tubam mortis* appellarunt. Rex ergo, sub vesperem misit, qui ad fratris domum tuba caneret, ferretque mortis nuntium.

Vbi regis frater feralem tubam audiit, de vita jam actum esse censuit. Ita proximam noctem insomnis inter familiæ luctus exegit. Sequenti mane cum conjuge, liberis & familia omni atratus venit, ad regii Palatii fores, auditurus, quam capite penderet sententiam. Iam omnium oculi natabant lacrimis, nec aliud quam gladius & mors expectabatur.

Rex fratrem ad se accersitum sic allocutus. Itane, inquit, extimescis iram fratris, cum quo tibi sanguis & genus idem est? Itane feralis tuba te mactat nullius facinoris consciū? Cur quęso mihi vitio vertebas, quod eos qui mihi occursu suo Iudicis adventum denuntiabant, submissius salutaverim? præsertim cum egomet mihi plurimorum criminum sim conscius, quibus meum Iudicem læsi. Hanc tubam formidemus, quæ mortem indicit sempiternam. Hæc volui, ut instruerem te, non ut occiderem. Ita eruditum abs se dimisit.

Gentis

Gentis humanæ Iudex Dominus Iesus ante adventum suum sæpissime tibicinem cum tuba præmittit, qui Iudicem propinquum nuntiet. Letalis morbus, quid aliud quam præco ac tubicen est, adventui Iudicis nuntiando? Hunc autem sanctissimi quique viri adeo extimuerunt, ut pæne notam sanctimoniæ suæ inurerent, quasi gravius aliquid sibi conscirent. Quinam autem hi fuerint qui arcanum Iudicium ita formidarunt, & quam ob caussam Iudex suis etiam amicis adventu suo trepidationem injiciat, nunc exequemur.

§. 1. Iudicia Dei longe occultissima considerans Augustinus: Nunc autem, inquit, & mala æquo animo ferre discimus, quæ patiuntur & boni, & bona non magni pendere, quæ adipiscuntur & mali. Ac per hoc etiam in his rebus, in quibus non apparet divina Iustitia, salutaris est divina doctrina.

Nescimus enim quo judicio Dei bonus ille sit pauper, malus ille sit dives: iste gaudeat, quem pro suis perditis moribus, cruciari debuisse mœroribus arbitramur; contristetur ille, quem vita laudabilis gaudere debuisse persuadet.

Exeat de Iudicio non solum inultus, verum etiam damnatus innocens, aut iniquitate Iudicis pressus,

aut

aut falsis obrutus testimoniis, è contrario scelestus adversarius ejus non solum impunitus, verum etiam vindicatus insultet. Impius optime valeat, pius languore tabescat. Latrocinentur sanissimi juvenes, qui autem nec verbo quemquam lædere potuerunt, diversa morborum atrocitate affligantur. Infantes utiles rebus humanis immatura morte rapiantur, & qui videntur nec nasci debuisse, diutissime insuper vivant. Plenus criminibus sublimetur honoribus; & hominem sine quetela tenebræ ignobilitatis abscondant. Et cetera hujusmodi quis colligat, quis enumeret? Quia vero etiam malis mala eveniunt, & bonis bona perveniunt, magis inscrutabilia fiunt Iudicia Dei, & investigabiles viæ illius *a*.

Cum autem ea, quæ in hoc orbe fiunt, adeo nec scrutari, nec penetrare possimus, quanto minus ea quæ in orbe altero aguntur penetrabimus. Hic omnis humanus oculus caligat; hic tenebræ merissimæ. Hoc unum scimus, justissima esse Dei judicia, quamvis occultissima: Iudicia divina abyssus omnium profundissima. Hinc non raro probatissimæ vitæ homines, quanto viciniores eunt Tribunali ac Iudicio divino, tanto formidinis pleniores vehementius sibi retiment.

a Aug. tom. 5. l. 20. de Civitate c. 2. in initio Itatim.

S Hilarion

Hilarion notiſſimæ ſanctimoniæ vir, poſtquam ſeptuaginta pæne annis in eremo ſerviiſſet Deo, incredibili vitæ continentia & aſperitate, demum jam octogenarius Mortis ac Iudicii feralem tubam audiit. Cumq; ſenio fractus & quotidianis iiſque aſperrimis jejuniis exhauſtus jaceret, modicus calor in corpore tepeſcebat, nec præter ſenſum quidquam vivi hominis ſupererat, & tamen apertis oculis loquebatur: *Egredere, quid times? Egredere anima mea quid dubitas? Septuaginta prope annis ſerviiſti Chriſto, & mortem times?* In hæc verba, inquit Hieronymus exhalavit ſpiritum *a*.

a Hier. in vita Hilarionis apud Roſvveid. mihi p. 85.

Arſenius qui ſinu ſemper ſtrophium gerebat, ad ſiccandas juges lacrimas, cum annum ageret centeſimum viceſimum, jam vicinus morti, jam indicta Iudicii hora, poſt vitam tam rigide quam ſancte actam, in fatali lectulo flere cœpit. Mirati hoc ſocii quærebant: Quid fles, Pater, nunquid & tu times? His ille reſpondit: In veritate timeo: & iſte timor qui nunc mecum eſt, ſemper in me fuit, ex quo factus ſum monachus. Cum autem illum Pœmen jam exhalaſſe cerneret: Beatus es Arſeni, ajebat, quia te tantum in hoc ſæculo planxiſti. Qui enim hic ſe non planxerit, illic in perpetuum lugebit *b*.

b Ruffinus n. 163. Pelag. libello 15. n. 9

Hiero-

Hieronymus illud pœnitentiæ vivaciſſimum exemplar, nihilominus futuri Iudicii metuens: Ego, inquit, cunctis peccatorum ſordibus inquinatus, diebus ac noctibus opperior cum tremore, reddere noviſſimum quadrantem *a*.

Si tales caſtiſſimæ ſolitudinis Angeli judicialem Chriſti tubam ſic exhorrent; quid nobis fiet, qui mediis mundi tumultibus inter vitia volutamur? Prioribus & hos addo.

Agathon, quod de illo Ruffinus Aquilejenſis refert, cum ſub vitæ finem, jam animam traheret, & ſenſim velut cereus extingueretur, per triduum totum oculos apertos tenuit, nec commovit: Cumque eum, qui aſſiſtebant, tangerent & interrogarent: Vbi nunc es Pater? Ille hæc ipſiſſima verba reſpondit: *In conſpectu Iudicii Dei ſto.* Illi rurſum interrogantes: Nunquid, ajunt, & tu times? Quibus ille dixit: Quantum potui, voluntati divinæ obſequi, & Dei leges ſervare ſtudui; ſed homo ſum, & unde ſcio mea opera Deo placuiſſe? Cui fratres iterum: Non confidis, Pater, apud Deum te eſſe in gratia? Quibus Agathon: Nihil confido, inquit, donec ad Deum venero, & audiero ſententiam in me ferendam. Aliud eſt enim Iudicium Dei, aliud hominum *b*.

a Hier. tom. 1. epiſt. 5 ad Florent. initio, mihi pag. 51

b Ruffin. Aquil. n. 161. & Pelagius libell. 11. n. 2

Nihil verius: Et istud nemini non terrorem divini Tribunalis admoveat; quia revera longe aliter Deus judicat quam homines. Hanc etiam ob caussam Augustinus: Væ mihi misero, inquit, cum venerit dies Iudicii, & aperti fuerint libri conscientiarum, cum dicetur de me: Ecce homo, & opera ejus. Ecce nihil respondere potero, sed demisso capite præ confusione coram te stabo trepidus & confusus. Heu me miserum, quid dicam *a*?

a Aug. l. Medit. c. 39. med.

Dominicus amplæ familiæ parens cujus oculi velut gemini fonticuli uberrimis lacrimis fluere solebant, jam migraturus ad Christi Tribunal, ut hoc suum iter congruo viatoris paratu instituerat, in cinere jacebat, & labra tacitus movebat, ad preces; quid vero precaretur, non audiebatur; simul tamen etiam ita sudabat, ut abstergendus fuerit. Cumque circumstantes clara voce consuetum illud dicerent: Subvenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini, suscipientes animam ejus, offerentes eam in conspectu Altissimi, Dominicus ad suum Iudicem non tractus, sed properans placidissime animam exhalavit *b*. In defuncti corpore reperta ferrea catena, ut vere dici potuerit: succinctus lumbos, & ad profectionem expeditus in Orbem alium migravit.

b Surius tom. 4. die 4. Augusti, in Vita S. Dominici l. 5. c. 2

§. 2. En etiam amici Dei, & quidem primæ admissionis, licet ad Iudicem votis omnibus festinent, non tamen hoc ignotum iter sine sudore conficiunt. Ob adventum amantissimi Iudicis exultant, nihilominus ob naturæ solitum pavorem sudant. Iudici se sistere non omni caret formidine: Aliter homines, ajebat Agathon, aliter Deus judicat.

Bernardus illustre speculum sanctimoniæ de seipso fassus: Paveo gehennam, inquit, paveo Iudicis vultum ipsis quoque tremendum Angelicis potestatibus. Contremisco ab ira potentis, à facie furoris ejus, à fragore ruentis mundi, à conflagratione elementorum, à tempestate valida, à voce Archangeli, & à verbo aspero. Contremisco à dentibus bestiæ infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad escam: horreo vermem rodentem, & ignem torrentem, fumum & vaporem, & sulfur, & spiritum procellarum. Horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrimarum, ut præveniam fletibus fletum *a*?

Si Bernardus, si alii Deo conjunctissimi, vultum tamen Iudicis horrent, quis sensus erit homini flagitiis cooperto?

Elcearius vir ex asse probus sanctusque, vitæ integerrimæ, prædixit

a Bern. serm. 16. in Cantica, circa med. mihi p. 604.

conjugi Dalphinæ, quam virgo virginem ſervaverat, non diu ſe amplius in vivis moraturum. Pariſiis morbum incidit, qui eum velut regius præco Iudicii monuit, & ad judicem tranſmiſit. Elcearius quam primum omnes à parvulo puero commiſſas noxas multis cum lacrimis repetiit; illudque Sacramenti ſæpius in morte iteravit; rem divinam ad lectulum quotidie fieri curavit: Inter has religioſæ mortis meditationes, id quod ſemper celaverat, aperuit. Nam divinitus, ut videbatur, iuductus caſtitatis cum Dalphina conjuge ſervatæ indicium fecit, dixitque ad amicos nihil horum expectantes: *Salus obvenit homini malo per mulierem bonam; quam ſicut Virginem accepi, ita ſinceram & illibatam in vivis relinquo.*

De hinc nihil ulterius cum mortalibus fabulatus, inter graviſſimos eoſque continuos dolores animum ad reddendam Iudici rationem cõpoſuit. Singulari ſolatio erat continua Domini Ieſu cruciatuum recordatio. Ideo Chriſti patientis hiſtoriam ad lectulum ſibi aſſidue prælegi curavit. E ſacris carminibus Hebræi pſaltæ memoriter multa, illud inprimis identidem repetiit: Dominus opem ferat illi ſuper lectulum doloris ejus: univerſum ſtratum ejus verſaſti in infirmitate ejus *b*.

b pſ. 40 v. 4.

Eu-

Eucharistia percepta, cum ad luctam ultimam sacro ceromate *a* inungeretur; illudque veteri ritu diceretur: *Per crucem & passionem tuam, libera eum Domine.* Idem ipse tertium repetiit: *Per crucem & passionem tuam libera me Domine.* Addidit magno spiritu: *Hæc est sola spes mea, in hac emori certum est.*

aCeroma, oleum quo solebant luctatores perungi.

At vero jam in ultimis constitutus, jam arcano Tribunali proximus, vultu terrifico pavoris & horroris indicia dedit manifesta, perinde si perquam difficilis & horrendus sibi labor objiceretur. Perstitit aliquantisper hoc oris habitu formidinis pleno: Repente exclamavit: *Magna vis est cacodæmonum, sed eam mors Domini Iesu, & virtus ex adverso longe valentior fregit & obtrivit.* Hic aliquãtulum conticuit: paullo post iterum: *Iam vici*, ait. Postremo addidit: *Me totum æquitatis divinæ Iudicio submitto.* Dixit & è vita discessit *b*.

bAnno 1323, die 27. Septẽ. cum annum ageret 28.

Memorabile illud non silendum. Aderat morienti homo nobilis, at libidine infamis. Hic inspecta viri sancti sub mortem horribili lucta, tanquam si in imagine arcani Iudicii actionem vidisset, summum repente sensit dolorem, ob vitæ prioris impuritatem. Nec differenda ratus sanctiora consilia, sacerdotem qui moribundo adfuit, mox a funere abduxit; & magna vi la-

crimarum, quicquid peccatum sibi meminerat, expiavit *a*.

a Ita Surius tom. 5. dicto die Septē.

Consuluit sibi hic homo mature rationum tabulas inspiciendo. Nam quod Petrus monet, si justus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt? Itaque & hi qui patiuntur secundum voluntatem Dei, commendent animas suas in benefactis *b*.

b 1 Pet. c. 4 v. 18. & 19.

§. 3. Elias abbas annis septuaginta desertissimam solitudinem habitavit; Cibus illius fuit exiguus panis cum pauculis olivis; nonnunquam totas hebdomades jejunio traduxit. Is namque juveni mos fuit, ut tota hebdomade semel duntaxat comederet: Senex in singulos dies ultra tres uncias panis & tres olivas nil sumpsit. Domus illius spelunca fuit horroris plena. Ea porro miraculorum gratia pollebat, ut innumeris valetudinem restituerit: Ætatem ad annum centesimum decimum perducens membris omnibus tremebat. Hic sanctissimus vir Deoque conjunctissimus nihilominus dicere solebat iis qui ad ipsum ventitabant: Tria sunt quæ timeo; Primum est, Animæ è corpore discessio; alterum, inevitabilis necessitas comparendi coram Deo; tertium est sententia, quam in me dicturus est Iudex *c*.

c Rufinus Aquil. c. 12. Pelagius libello 3. n. 4. Palladius c. 51.

Non vane timuit Elias. Nam etsi quis vivat ritu Ioannis Baptistæ, & quotidie

quotidie mortuos ad vitam revocet; ignorat tamen quam à Iudice sententiam sit auditurus. Longe alia sunt hominum, alia Dei judicia. Cum omnem anteactam vitam à primo rationis usu, ad ultimum obitus momentum velut in tabella depictam videbimus, de nobis ipsi aliter, quam nunc, judicabimus. Se judice nemo nocens absolvetur.

Simeon Salus sapientissime Christi caussa fatuus, à nemine non stultissimus habebatur: altam ipsius sapientiam Deus miraculis demum detexit. Vnicus mortalium Ioannes Diaconus latentis sanctimoniæ fuit conscius. Hunc Simeon sub vitæ finem allocutus: Mi optime Ioannes, inquit, neminem mortalium unquam sperne: Sunt etiam inter rusticos & mendicos, qui Deo sint charissimi. Ante omnia curam gere animæ tuæ vigilantissimam, cælum non obtingit dormientibus; labore ac sudore multo ad illud eluctandū est. Cave ne in mundi hujus pelago facias naufragium; inferorum belluæ cacodæmones non otiantur. Deus scit in quanto metu, in quantis sim angustiis, dum animus ex hoc carcere productus mitem, ut spero, sententiam à Iudice accipiat. Hic revera meus malus est dies. Quapropter, mi frater, & fili mi Ioannes, oro & obtestor te, in pau-

peres misericors & liberalis esto pro viribus. Nam die mortis & Iudicii misericordia plus ceteris virtutibus valebit. Illud è psalmis nosti. Beatus vir qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus *a*. Illud etiam singulariter attende, ne unquam altare sacrum accedas, dum inimicitias aut odium adversus aliquem geris. Quare age, ambulemus dum tempus est, & animas nostras judici commendemus in benefactis. Post tres dies decretum Æternitatis audiam. Elapso triduo, ut dixerat, ad Christum judicem & muneratorem migravit *b*.

a Psal. 40. v. 1

b Surius tom. 4 die 1. Iulii.

Liceat hic Dominicum illud usurpare: Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet *c*? Si in tantis angustiis sunt amici judicis, quid fiet hostibus?

c Luc. c. 23. v. 31.

Ioannes Taulerus vir laboriosæ virtutis theologus & ecclesiastes religiosissimus, qui tam insignes in submissione animi progressus fecit, ut nihil, nec post suum quidem obitum suo nomine in lucem dari voluerit: Si tamen aliis videretur utilius aliquid ad formandos mores à se dictum scriptumve, id solius *Magistri* nomine edi permiserit. Hic ipse gravi ac diuturna invaletudine, multisque doloribus exhaustus, jam proximus ibat divino Tribunali. Cum

ecce

ecce moribundus subito gestus horribiles ac pavendos edere, impatienter luctari, fremere, velle fugere nec posse, huc illuc manus jactare, oculos fœdum intorquere, aspectu esse formidabili. Hæc res universos, quotquot aderant, non parum sollicitos habuit. Nec ad se rediit dum vitam clauderet. Adfuit inter ceteros ad hoc spectaculi Taulero familiarior quispiam, qui amici morte tam horribili territus, alio migrare instituit. Tertio itineris die, post cenam sumptam nocte media evigilans vocem exilem audiit, sed neminem vidit; ita terrore mutus jacuit, sed attentissime vigilavit. Cui vox: ne metue; ego sum amicus tuus ante triduum mortuus *a*. Alter terroris plenus, hoc unum tamen interrogare ausus: Quo nunc loco esset, morte tam terribili defunctus? Huic vox iterum: Ita Iudex in me clementissimus fieri decrevit, ut ad beatitudinem tanto expeditius transirem, quanto in morte difficilius pugnarem. Et revera in eas me angustias cacodæmones adduxerunt, tam subtilibus ac prævalidis fallaciis impugnarunt, ut mihi viderer desperationi esse proximus. Et nisi mors imminens intercluisset vocem eos edidissem clamores, qui summos angores facile testari potuissent. Tu noli

a Magister scilicet.

jam

jam plura quærere : nec plura mihi fas dicere. His dictis in auras abiit *a*,

a Tom. singulari operum Tauleri circa initium, mihi p. 39.

§. 4. Hic quæstio sit : Cur benignissimus Deus sibi tam familiares, tantis tamen pavoribus permittat concuti ? Si judicem omni vita coluerunt ut amicum, cur in vitæ fine metuunt, ut hostem ? Beatus Gregorius ad istud dubii respondens: Plerumque, ait, de culpis minimis pavore egredientes justorum animas purgat *b*. Ita proborum animus ipse sæpe mortis pavore à levioribus contagiis emaculatur. Deinde, utidem sacer scriptor ratiocinatur, quanto quis sanctius vivit, tanto cautius expendit, quam districtus adveniat æternus Iudex ; ita suum ipse terminum quotidie prospicit, & ante severitatem tantæ justitiæ, quas rationes vitæ sit positurus, attendit. Etsi cuncta prava opera, quæ intelligere potuit, devitavit; venturus tamen coram districto judice, illa magis quæ in semetipso non intelligit, pertimescit. Quis enim considerare valeat, quanta mala per momenta temporum ipsis inconstantibus cogitationum motibus perpetramus ? Facile est enim opera perversa vitare, sed nimis difficile est ab illicita cogitatione cor tergere. Et tamen scriptum est : Væ vobis qui cogitatis inutile. Sæpe ergo electis, etiam nolentibus

b Greg. l. 4. dial. c. 46.

lentibus in cogitatione ſurripitur, quod in ſe quidem ſolerter inſpiciunt, & ante Dei oculos quanti ſit reatus attendunt. Et cum de his omnibus ſemper judicia diſtricta pertimeſcant, tunc tamen hæc vehementer metuunt, cum ad ſolvendum humanæ conditionis debitum venientes, diſtricto judici appropinquare ſe cernunt. Et fit tanto timor acrior, quanto retributio æterna eſt vicinior. Ante oculos autem cordis nihil inane tunc tranſvolat de phantaſmate cogitationis, quia ſubductis è medio omnibus, ſe & illum tantummodo conſiderant cui appropinquant. Creſcit pavor vicina retributione juſtitiæ, & urgente ſolutione carnis, quanto magis diſtrictum judicium jam jamque quaſi tangitur, tanto vehementius formidatur. Etſi ea, quæ ſciunt, unquam ſe prætermiſiſſe meminerunt, formidant tamen illa quæ neſciunt *a*.

Nec vero miri quidquam eſt, Hilarionem, Arſenium, Agathonem, Auguſtinum, Dominicum, Bernardum, Simeonem Salum, alioſque complures metu judicii divini tactos. Sanctiſſimus Rex David quam anxie deprecatus: Non intres, inquit, in judicium cum ſervo, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens *b*. Quid ergo facient fabulæ, ait Gregorius, ſi tremunt columnæ?

a Idem l. 24. dial. c. 7. poſt med. mihi p. 852.

b Pſal. 142. v. 2.

columnæ ? Aut quomodo virgulta immobilia ſtabunt, ſi hujus pavoris turbine etiam cedri quatiuntur *a* ? Paulus ipſe cum dixiſſet: nihil mihi conſcius ſum, caute ſubjunxit, ſed non in hoc juſtificatus ſum, qui autē judicat me, Dominus eſt *b*. Iacobus Domini diſcipulus : In multis, inquit, offendimus omnes *c*. Ioannes Domini oculus: Si dixerimus, ait, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt *d*.

aGreg. dicto loco.

b1 Cor c.4. v. 4.

c Iac. c.3. v. 2.

d1 Ioh. c.1. v. 8.

§. 5. Pariſiis in cœnobio Sancti Franciſci Aſſiſiatis religioſus tiro, in letali morbo ad extrema deductus eſt. Cumque jam lucta mortis inſtaret, æger horrendum exclamans: Me miſerum, inquit, quanto ſatius fuiſſet nunquam naſci, quam ita mori. Paullò poſt: Libram obſecro, inquit, fideliter tracta. Mox & illud adunxit, appone aliquid de Domini Ieſu tormentis & cruciatibus. Somnia hæc videbantur aut ægrotantis deliria. Non multo poſt vociferatus eſt : Nunc bene habet. Mirabantur qui aderant innocentis juvenis tantam in morte trepidationem. Atque ubi ad ſe nonnihil rediit, quærebant, quid hæ voces ſibi vellent? Quibus ille: Vidi, ait, quam exactas Deus rationes poſceret, de occultis etiam cogitationibus, de otioſis etiam verbis, deque minutiſ-

simis quibusque noxis. Ad libellam omnia examinantur accuratissime, ideo me infelicem ac miserum proclamavi, & libripendis fidem appellavi. Cumque cernerem promerita mea peccatis longe pauciora esse, & libram mihi minime favere, instiiti rogare, ut de Christi patientis promeritis aliquid apponeretur, quo pondus in caussam meam vergeret. Hoc impetrato animum resumpsi, & bono loco rem esse pronuntiavi. His dictis de vita decessit *a*.

a Chro S. Fráciſci parte 3. l. 4. c. 36. mihi p. 431.

Omnes viæ Domini Veritas & Misericordia, Benignitas & Iustitia.

Ergo rectissime Augustinus cum psalte regio vociferatur: Misericordiam & judicium cantabo tibi Domine *b*. Nemo, inquit, ad impunitatem sibi blandiatur de misericordia Dei, quia est judicium. Et nemo in melius commutatus exhorreat judicium Dei, quia præcedit misericordia Dei.

b Psal. 100. v. 1.

Homines quando judicant, aliquando victi misericordia faciunt contra justitiam; aliquando volentes rigidum tenere judicium, perdunt misericordiam. Deus autem nec in bonitate misericordiæ perdit judicii severitatem, nec in judicando cum severitate amittit misericordiæ bonitatem. Ecce si temporibus distinguamus hæc duo, misericordiam & judicium: forte enim

non

non sine causſa hoc ordine posita sunt, ut non diceret judicium & misericordiam, sed misericordiam & judicium. Si ergo per tempora distinguamus hæc duo, forte inveniemus modo tempus esse misericordiæ, futurum autem tempus judicii. Paulus dixit; Ego jam immolor, & tempus resolutionis meæ proximum est. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. Hoc tempore misericordiæ. Audi de judicio; supereſt mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Iudex. Non dixit donat, sed reddet. Quando donabat, misericors erat; quando reddet, Iudex erit: quia misericordiam & judicium cantabo tibi Domine.

Ergo, fratres, quoniam habemus tempus misericordiæ, non nobis blandiamur, non nos dimittamus, non dicamus, semper parcit Deus: Ecce feci heri, & pepercit Deus: facio & hodie, & parcit Deus: faciam & cras, quia parcit Deus. Attendis ad misericordiam, & non times judicium. Si vis cantare misericordiam, & judicium intellige, quia ideo parcit ut corrigaris, non ut in malignitate permaneas. Noli tibi thesaurizare iram in die iræ, & revelationis justi judicii Dei.

His à se dictis clausulam apponens Augustinus: Nunquid ideo, inquit,

quit, judicium Dei tantummodo formidandum est, & non amandum? Formidandum malis propter pœnam; amandum bonis propter coronam *a*.

a Aug. tom. 8. in ps. 100. initio expositionis mihi p. 408.

CAPVT VI.

Qua præparatio remota ad subeundum hoc Iudicium sit necessaria; seu, Quonam modo se omnes parent ad reddendam rationem.

[Saaci filius Iacob cum annis quatuordecim Labano socero suo serviisset, demum à Deo monitus: Dimitte me, inquit, justum est ut aliquando provideam domui meæ *b*. Prudenter & nostrum cuivis in documentum. Dicat pro se quisque dum sanus est: Iustum est, ut aliquando provideam etiam domui meæ, ut ea cogitem quæ ad me pertinent, ut circumspiciam quid ex orbe hoc efferre liceat, ut me præparem ad reddendam rationem, ad subeundum judicium. Heu, tot annis servivi mundo, & quidem sine bona gratia *; tamdiu vanitatum & vitiorum, tamdiu corporis mei mancipium fui. Iustum igitur, justissimum est, ut aliquando provideam mihi, & domui meæ. Alioqui idem ego Epitaphium habebo

b Gen. c. 30. v. 25. & 30.

T cum

cum Similio sene, qui curiæ curis sepultus, suo potius Imperatori quam sibi vixerat, hanc demum epigraphē suo tumulo jussit apponi : *Hic jacet Similius, vetulus septennis.* Nam ex omnibus vitæ annis vix septem decerpsit, quos animi curæ impenderet. O inanem me vitæ melioris ! Nā si omne vivendi spatium, quod curis sanctioribus dedi, computetur, vix illud demum sepulchro meo inscribi poterit. Hic jacet trimulus aut bimulus senex.† Ergo justum est omnino, ut tandem mihi, & Deo vivam, atque sic domui meæ provideā. Quid autem ad providam domus interioris curam pertineat, hoc atque sequenti capite dicendum. Iam quidē: Quæ præparatio remota judicio arcano sit præmittenda, explicabimus.

§. 1. Dilationem & procrastinationem, jacturam vitæ maximam esse, jam supra demonstratum est. Idque Augustinus confirmans : Adeo omnes, inquit, circa corporis salutem procurandam occupantur, ut locus non sit attendendi serio ad salutem animæ. Magis enim attendit infirmus, quomodo possit à morte liberari, quam det operam, ut illa sit bona *a*. Decipit eos spes dilationis, dū se diutius victuros putant, & perditos mores aliquando in melius mutatu-

a Aug. serm. 4. ad fratres in eremo.

† Ein dreyjähriger Greis.

taturos. Cõtra quos dicitur: Ne tardes converti ad Deum, neq; differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te *a*. Et causam jungens Augustinus: Quomodo agit, pœnitentiam, inquit, in extremis vitæ finibus constitutus? Quomodo pœnitentiã agere possit, qui nulla jam pro se opera satisfactionis operari potest *b*? Et ideo pœnitentia quæ ab infirmo petitur, infirma est. Pœnitentia quæ à moriente tantũ petitur, timeo ne & ipsa moriatur. Et ideo, dilectissimi, quicunq; invenire vult misericordiã Dei, sanus agat pœnitentiam in hoc sæculo, ut sanus esse valeat in futuro *c*. Mansuetus Dominus, longanimis Dominus, misericors Dominus: sed & justus Dominus, & verax Dominus. Largitur tibi spatium correctionis, sed tu plus amas dilationem quam emendationem. Malus fuisti heri, hodie bonus esto, semper expectas, & de misericordia Dei tibi plurimum polliceris: quasi ille qui tibi per patientiam promisit indulgentiam, promiserit tibi etiam longiorem vitam. Vnde scis quid pariat crastinus dies? Nam in quo Propheta legis, quia promisit Deus correcto indulgentiam non legis, quia promisit tibi Deus longam vitam *d*.

a Eccl. c. 5. v. 8 & 9.

b Aug. tom. 4 lib. Euang. quæst. q. 11. i

c Idem Augustin tom. 10. serm. 57. de tempore. fine. mihi p. 108.

d Idem tom. 9. tract. 33. in Ioan. circa finem mihi p. 108.

De altera vita idem Augustinus:

Erit ibi pœnitentia, inquit, sed infructuosa; erit ibi pœnitentia, sed dolorem habens, medicinam non habens. Nunc est fructuosa pœnitentia, quando correctio libera. Pœniteat te ad vocem scripturæ. Nam ad vocem præsentis judicis sine causa pœnitebit te. Tunc ille sententiam dicturus est, & non erit quod reprehendas, quando sententiam dicturus est. Non enim tacuit ante sententiam *a*. Ergo opus est ut convertaris, ne differendo subito moriaris, & omnino nihil inveniatur, quod in præsenti habeas, & in futuro possideas *b*.

a Idem August tom. 10. ser. 109. de Tempore, ante mediũ mihi p. 298.

Est autem præparatio duplex arcano judicio præmittenda: Illam remotiorem vocemus, propinquiorem istam. De remotiore hic agimus; ea porro in his consistit.

b Idem serm. 220. sine omnino

§. 2 Principio jussa Christi sedulo consideranda: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris, & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum quando revertatur à nuptiis: Vt cum venerit & pulsaverit, confestim aperiant ei *c*.

c Luc. c. 12. v. 35. & 36.

1. *Lumbos* jubet esse præcinctos. In Iudæa non minus viri quam mulieres, nec minus servi quam Domini talaribus & oblongis vestibus utebantur, hinc opus aliquod aut iter facturi vestem attractam cingulo strin-

ſtringebant, ne impedirentur: unde inceſſus liberior erat, & lumborum cinctus addebat robur. Hoc igitur Rex noſter imperat: Omni abjecto impedimento, ſtrenue incumbite operi, omnibus horę partibus paratiſſimi ad iter faciendũ ex orbe hoc in alium. Hic ſane vivendi genus non laxum, negligens, diſſolutum, ſed caſtum, continens, operoſum imperatur, quod pravas cupiditates divinæ legis vinculo ſtringat. Scite ac vere dixit Ambroſius: Vita juſti mortis eſt imitatio *a*. Quiſquis vult ſancte vivere, neceſſe eſt ſibi aſſidue moriatur.

a Amb. de bono mortis c. 3.

II. *Lucernæ* ardentes in manibus veſtris. Fax aut cereus è manu nunquam deponendus eſt. Non ſatis eſt fluentem veſtem ſuccingere; oporet & ardentem facem tenere. Fax iſta fides eſt, quæ tunc accenſa eſt, cum illud luminis præbet, unde quiſque ſciat quos mores, quas actiones, quo etiam fine Dominus à ſe requirat; quo animo tractanda proſpera, quo adverſa toleranda, quo amoris affectu Deus, quo cæteræ res creatæ ſint proſequendæ. Amandi Conditoris veriſſimus modus eſt, illum præ omnibus, & ſuper omnia, & ſine modo amare. Cave lucernam geras, & non accendas: idem habeas, & eam non exeras: cave plus amoris rebus con-

ditis, quam ipsi Conditori impendas, plus hominem quam Deum diligas, magis aurum & gloriæ auram, quam Dei gratiam perquiras. Fœtet hæc lucerna; excute illam.

III. *Expectantes Dominum.* Vos, inquit Christus, servis strenuis, atque fidelibus quam simillimos esse cupio. Qui, cum incertum sit, qua hora Dominus è convivio nuptiali redeat, horis omnibus summa cum diligentia & patientia expectant, ut Domino pulsanti, extemplò & citra ullam moram aperiant. Ignavus servus candelabrum cum lumine in mensa reponit, se vero ad quietem componit, & securus dormit. Cum vero Dominus fores ferit, ipse rhonchos trahit; vix demum expergefactus somnolentiam detergit, & extinctum interim lumen incendit. In malam rem hi servi, qui sibi potius & ignaviæ suæ, quam Domino suo serviunt. Servus impiger & in re Domini sollicitus vigilat, expectat, facem parat, cumque vel sibilum Domini audit, mox procurrit, & lumen defert. Ita Christianus verus, nunquam securus mortis, Domini sui adventum horis omnibus operitur, in id unum intentissimus venienti Domino congruis obsequiis occurrere, ut etiamsi subito venerit, ei tamen promptum alacremque beneque conscium se sistat.

Hanc

Hanc industrii servi vigilantiam Gregorius exponens : Ad nuptias, inquit, Dominus abiit, quia resurgens à mortuis, & ascendens in cœlum, supernam sibi Angelorum multitudinem novus homo copulavit. Qui tunc revertitur, cum nobis jam per judicium manifestatur. Venit quippe Dominus, cum ad judicium properat; pulsat vero cum jam per ægritudinis molestias esse mortem vicinam designat *a*. Cui confestim aperimus, si hunc cum amore suscipimus. Aperire enim judici pulsanti non vult, qui exire de corpore trepidat, & videre eum, quem contempsisse se meminit, judicem formidat. Qui autem de sua spe & operatione securus est, pulsanti confestim aperit, quia lætus judicem sustinet. Et cum tempus propinquæ mortis advenerit, de gloria retributionis hilarescit *b*. Atque hoc præparationis remotæ pars prima est.

a En quam clare arcanum, singulare hoc judiciū describat.

b Greg tom. 3. hom. 13. in Euang initio mihi pa. 30.

§. 3. Pars altera : singulis annis in seipsum serio descendere. Et in hanc rem, si ullo modo fieri possit, pauculos sibi dies sumere, eosque cogitando, legendo, meditando, precando transigere *. Evoluto anno quivis sic cogitet: Totus annus meus est, meoque bono mihi conceditur. Heu quantum vel uno anno negligitur

* Mit Ernst in sich selbs gehen.

gligitur, quantum aut male omittitur, aut pejus committitur, quantum peccatur; quot per annum beneficia à Deo accipimus, quot delicta reddimus? Ego igitur nunc ad calculos sedebo, dum licet, & rationes familiares componam, † conscientiæ tabulas * inspiciam, cum Deo creditore meo calculum ponam. Vt autem hos dies sanctioribus curis destinatos quam optime consumam, actiones variabo: Legam, enotabo, scribam, precabor, gemam, meditabor; meditanda sumam Dei beneficia, Christi cruciatus, hominum novissima, mortem, judicium, inferos, cœlum. Interim etiam subsecivis horulis ad annuam exhomologesin me disponam †.

Hæc quovis anno semel facere, rationi prorsus convenientissimum. Amasis Rex Ægypti voluit sibi subditos quotannis rationem reddere suis Præfectis, idque de vita, opificio, arte, domo; si qui lautius quam ferret census, vixissent, veluti fures puniebantur.

Serpens singulis annis veteres ponit exuvias, senectam exuit, & novam sibi reconcinnat pellem. Nunquid minus

† Will mein Haußrechnung machen.
* Register vnd Schuldbuch besehen/ mit Gott abrechnen.
† Zur Jährlichen Generalbeicht richten.

minus ſapiemus ſerpente? Non raro peſſimum callum obducimus, ut leviter ac temere delinquamus, nec damna delicti ſentiamus. Excutienda eſt cutis hæc craſſiſſima, deſtringendæ ſunt exuviæ colubrinæ. Nam & accipiter ejus rei monſtrat imaginem, quod Iobus affirmans: Nunquid, ait, per ſapientiam tuam plumeſcit accipiter, expandens alas ſuas ad Auſtrum *a*? Hæc illi ſapientia conceſſa eſt à Deo, qua ſingulis annis veteres plumas excutit, ut induat novas. Quod Gregorius inſigniter ediſſerens: Quid eſt, inquit, accipitrem in Auſtro plumeſcere, niſi quod unusquiſque tactus flatu ſancti Spiritus concaleſcit, & uſum vetuſtæ converſationis abjiciens, novi hominis formam ſumit?

a Iob. c. 39. v. 29.

Quod Paulus admonet dicens: Expoliantes vos veterem hominem cū actibus ſuis, & induentes novum *b*. Vetuſtam pennam projicere eſt inveterata ſtudia doloſæ actionis amittere; & novam pennam ſumere eſt mitem ac ſimplicem bene vivendo ſenſum tenere. Alas autem ad Auſtrum expandere eſt per adventum ſancti Spiritus noſtras confitendo cogitationes aperire, ut jam non libeat defendendo nos tegere, ſed accuſando publicare. Qui enim vetera fatendo non detegit, novæ vitæ opera minime producit: qui ne-

b Col. c. 3. v. 9. & 10

scit lugere quod gravat, non valet proferre quod sublevat. Ipsa namque compunctionis vis poros cordis aperit, & plumas virtutum fundit: cumque se studiose mens de pigra vetustate redarguit, alacri novitate juvenescit *a*.

a Greg l. 31. moral. c. 18. medio

Deinde cur annuam hanc curam negemus animo, cum sæpe majorem impendamus corpori? Quantis subinde sumptibus, qua sollicitudine sepulchrum nostri cadaveris involucrum struimus? singulari studio seliguntur marmora, conducuntur latomi, aut opus ex ære caldario fusile dictatur: accedunt picturæ cum Epitaphiis; omnia solertissime curantur, ut cinis decore jaceat. Ista non damno, sed curam ampliorem pro animo requiro.

Iobus non male providus futuri: In nidulo, inquit, meo moriar *b*. In domo sua, in alto & munitiore urbis loco cogitaverat Iob mori. Sed altius mysterium hic latet, quod eruit Hieronymus hoc sensu. Cum Iobus etiamnum felicissimus ageret, mortis tamen nunquam oblitus nidum sibi struxerat, quotidiana meditatione. Nam sicuti aviculæ nidulos sibi ædificant frequenti ramulorum aut glebularum congestu: Ita Iobus quotidie prævidit mortem, quotidie secum agitavit judicium, eaque ratione velut sedula hirundo glebas

b Iob c. 29. v. 18.

com-

comportavit ad ſtruendum nidulū, in quo defungeretur. Nos Iobi exemplo nidulum nobis eligamus mutare, in quo moriamur, eumque in loco alto aut tuto ſtatuamus.

Hebræus vates Abdias præcipitium cavendum monens: Si exaltatus, fueris, inquit, ut aquila, & ſi inter ſidera poſueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus *a*. Itane Abdia, nec in altiſſimo quidem loco, nec etiam inter ſidera ſecuritas? Quocirca potius tutum quā altum locum eligamus. Tutiorem autem nuſpiam reperiemus, quam in divino, ſed cruento vertice Chriſti Domini, inter ſertum ſpineum.

a Abdias v. 4.

Hic vera ſecuritas, hic tutiſſimum aſylum, huc nulla prædatrix avis ab orco acceſſerit, hinc nemo, niſi volens, præcipitabitur. Hic ſenticoſus nidulus longe ſecuriſſimus. Huc homo moriturus confugiat, ſed confugiat mature. Hoc ajo: Non eſt majus ſolatium, nec certius auxilium morituro, quam è Chriſti patientis cruciatibus ac morte.

Optime dixit Ambroſius: Omnia habemus in Chriſto, & omnia nobis eſt Chriſtus. Si vulnus curare deſideras; medicus eſt. Si febribus æſtuas; fons eſt. Si gravaris iniquitate; juſtitia eſt. Si auxilio indiges; virtus eſt. Si mortem times; vita eſt. Si cœlum deſideras;

ras; via est. Si tenebras fugis; lux est. Si cibum quæris; alimentum est *a*. Sic de Christo Ambrosius Augustini præceptor; nec aliter Augustinus Ambrosii discipulus: Copiosa, inquit, redemptio data est nobis in vulneribus Iesu Christi Salvatoris nostri. Magna multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, & perfectio virtutum. Cum me pulsat aliqua turpis cogitatio, recurro ad vulnera Christi. Cum me premit caro mea, recordatione vulnerum Domini mei resurgo. Cum diabolus mihi parat insidias, fugio ad viscera misericordiæ Domini mei, & recedit à me. Si ardor libidinis moveat membra mea, recordatione vulnerum Domini nostri extinguitur. In omnibus adversitatibus non inveni tam efficax remedium, quam vulnera Christi. In illis dormio securus, & requiesco intrepidus. Nihil ad mortem tam amarum, quod morte Christi non sanetur. Tota spes mea est in morte Domini mei. Inter brachia Salvatoris mei & vivere volo, & mori cupio *b*.

a Ambr tom. 5 l. 3. de Virginib. ante finem mihi p. 571.

b Aug. tom. 9 In Manuali c. 21. fine. & c. 22. initio. & 23. mihi p. 388.

En, obsecro, quem nobis præceptor & discipulus nidulum monstrent, ubi tutissima sit securitas ab omni hoste. Mors & vulnera Christi summum solatium, certissimum auxilium sunt homini ad judicium ducendo. Certam hîc medicinam

inveniet ægrotus, si eam quærere non omiserit sanus. Sed pergimus.

§. 4. Pars tertia præparationis remotæ consilium, seu potius præceptum Domini est jubentis: *Et ego vobis dico: Facite vobis amicos* a. Hic quædam accuratius notanda: Illud potissimum, amicos qui in arctis rebus opitulentur, jubemur parare. Ad morientium lectulos quotidie videre est, quinam amicorum in auxilium opportuni sint. Nam etsi moribundum centeni Cæsares, ducenti reges, trecenti medici circumstent, amicissimi omnes & faventissimi, vitam tamen moribundo prorogare non possunt, ad tribunal defendere judicandum non permittuntur. Cum res serio agetur, nec sospitales hi, * nec opiferi esse poterunt; vanum, nullum ab his auxilium est. Amici ergo alii quærendi sunt, amici judicis, quos ipsemet destinavit auxiliatores. In terra præcipue sunt pauperes; in cælo mater judicis, beati Angeli, cæterique cœlites. Qua ratione pauperum amicitia sit ineunda, jam supra demonstratum est *b*. Res clara. Esto misericors & liberalis in pauperes, eosque amicos habebis etiam nolentes, etiam invitos.

a Luc. c. 16. v. 9.

b Supra c. 6. §. ult.

Non est alius modus pecuniæ in alium orbem tuto transmittendæ quam

* Seynd wol keyne Rothelffer.

quam per manus pauperum. Da egenis, & quod dediſti cum fenore ampliſſimo recipies. Tobias filium erudiens: Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, inquit, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita eſto miſericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri ſtude *a*.

a Iob c. 4 v. 7. & 9.

Ergo, inquit Auguſtinus, exercete miſericordiam: non eſt aliud vinculum charitatis, non eſt aliud vehiculum quo perducamur in hac vita ad illam patriam *b*. Eleemoſyna, Chryſoſtomo teſte, vel ipſi cælo imperat: Nam huic, inquit, portæ cæli aperiuntur, & veluti regina intrante, nullus janitorum, nullus cuſtodum qui portis aſſiſtunt, audet dicere; quæ es tu *c*?

b Aug. tom. 8. in pſ. 102. mihi p. 476.

c Chryſ. hom. 32 in ep. ad Hebr.

Notum eſt illud Hieronymi: Non memini me legiſſe mala morte mortuum, qui libenter opera Charitatis exercuit. Habet enim multos interceſſores, & impoſſibile eſt multorum preces non exaudiri. Liberalis in egenos chirographa parat, & codices in arcano judicio contra cacodæmonis codices & chirographa proferendos. Qui dat eleemoſynam, præmium bonum ſibi theſaurizat in diem neceſſitatis. Eleemoſyna liberat

liberat à morte : Eleemosyna non patitur animam ire in tenebras *a*.

a Tobiæ dicto loco.

Quo autem modo beatorum Cælitum patrocinia sint ambienda, in Trismegisto explicate docui libro secundo, capite sexto, paragrapho secundo. Eo, mi Lector, quæso te non pigeat redire. Hic verbo rem absolvo.

Cum judicis mater, æterna Virgo, cum innumeri classium diversarum Angeli, cum Domini Iesu discipuli, cum omnes homines beati ea judici Christo amicitia sint juncti qua excidere non possunt, par est eos quotidie certis obsequiis ambire ac prensare, iis præsertim diebus qui ipsis festi ac sacri sunt, & eo præcipue tempore, quo divinum epulum accumbentes, Christum intra viscera recipimus. Et quæso, num ego male ratiocinor hoc modo? sunt tot centena millia, tot milliones Angelorum, qui Christo judici meo, gratia & amicitia longe conjunctiores sunt, quam ulli optimates principum cubiculis præpositi *.

Hos omnes merito reges ac Cæsares dixero, qui illi dominantium Domino subserviunt, quorum vel unicus apud supremum Orbis Imperatorem plus valet gratia, quam omniũ nostrorum regum amici intimi, gratiosissi-

* Als ein Cämerher: seinen Fürsten.

tioſiſſimi, apud ſuum quiſque regem favore polleat. Illos igitur tot Angelos, apud judicem tam gratioſos, tam potentes, tam humanæ genti benevolos quotidianis obſequiis, tam precibus, quam aliis quibuſcunque piis actionibus mihi demereri & amicos reddere conabor: idque eo fine, ut cum ego in arcto hæſero, interque vitam & mortem fluctuavero, illi pro me judici fiant ſupplices, * & mitem mihi ſententiam exorent. Et quomodo poſſum non plurimum ſpei ac fiduciæ in his talibus, ac tantis totque numero patronis & deprecatoribus collocare? Neque dubitandum eſt, quin ii ſeſe pro meæ ſalutis periculo faciles præbituri ſint deprecatores, ſi quidem ego, ut dixi, cultu quotidiano eos mihi demeruero, & Domini juſſu amicos fecero.

Ex te jam Lector, quæro: nunquid hæc mea ratiocinatio proba eſt? Si audes, damna. Quod ſi probas; & tu eam ſequere. Revera non gratis aut fruſtra coluntur cælites; non eſt vana ejuſmodi prenſatio; hoc genus ambitus laudabiliſſimum eſt; hæc Domini juſſa ſunt, *Facite vobis amicos*. Hoc autem tanto rectius fecerimus, quanto conſtantius. Obſequia quotidiana divis cælitibus

* Damit ſie dem Richter ein Fußfall thun.

litibus impensa in irritum cadere non possunt.

§. 5. Quod ego de Angelis supremi judicis ministris, idem & potiore jure de ipsa judicis Matre dixero. Hæc est illa veri Salomonis potens mater, cui filius Rex utique tantum deferet honoris, quantum Salomon matri suæ detulit, cui dixit: Pete mater mea: Neque enim fas est, ut avertam faciem tuam *a*. Hæc mater misericordiæ non destituet clientem, qui sese quotidianis obsequiis ipsi sedulo commendarit. Ideo beatus Ephrem precari solitus est: O Virgo misericors, adsis mihi semper, & in supremo vitæ momento animam meam tuis patrociniis defende, ac dæmonum aspectus ab ea procul repelle. Anselmi precatio erat. Pie Domine, parce servo matris tuæ: Pia Domina posce veniam servo filii tui, qui me injicio inter duas tam immensas pietates, non incidam inter duas tam potentes severitates.

a 3 Reg. c. 2. 20

Hanc talem deprecationem à matre Domini opportunissime peti Bernardus, docens: Ceterum, ait, quicquid illud est, quod offerre paras, Mariæ commendare memento, ut eodem alveo ad largitorem gratiæ gratia redeat, quo influxit. Neque enim impotens erat Deus sine hoc aquæductu infundere gratiam pro-

ut vellet, ſed tibi vehiculum voluit providere. Forte enim manus tuæ aut ſanguine plenæ, aut infeſtæ muneribus, quod non eas ab omni munere excuſſiſti. Ideoque modicum iſtud quod offerre deſideras, gratiſſimis illis & omni acceptione digniſſimis Mariæ manibus offerendum tradere cura, ſi non vis ſuſtinere repulſam *a*.

aBern. in Nativitate Mariæ, de aquæductu, fine ſermonis p. 277.

Suaſi alias, quod repeto, & uſque repetam, & inculcare non deſinam, ſingulis horis, præcipue horæ principio mentem ad Deum erigendam. In eam rem conſultiſſimum eſt certa id precatiuncula facere *b*, ſeu Dominicam orationem, ſeu Angeli ſalutationem, ſeu brevem aliam orationem pronuntiando. Illud in matre Domini ſalutanda ardentius dicendum: *Nunc, & in hora mortis noſtræ.* Par eſt omnino, & plane convenientiſſimum, ut horis omnibus ultimam Iudicii horam proſpiciamus. Nec putem ego eum hominem perite poſſe, qui tot horis ſuum Iudicem cum ſenſu fuerit deprecatus. Nihil hic nimii laboris cenſendum; res ſummi momenti eſt, cui ſumma merito impendenda ſit vigilantia.

b Vide Triſmegiſtum meũ, l. 2. c. 3. para. 2. Vbi hæc uberius tradũtur.

Theologorum omnium vox eſt cum Aquinate Theologo, cujus hæc verba ſunt: Homo in gratia conſtitutus ad hoc ut uſque ad finem vitæ ſuæ

ſuæ in bono perſeveret, ſpeciali divino auxilio, contra tentationum impulſus illum protegente indiget: multis enim datur gratia, quibus non datur perſeverare in gratia *a*. At qui hanc ſingularem perſeverandi gratiam, nullis virtutum actionibus emereri * poſſumus. Donum eſt, non debitum, & plane gratuitum donum, quod aſſiduis deprecationibus à Deo flagitandum. Explico. Princeps viro nobili caſtrum donat, ea tamen lege, ſi fidum obſequium perſeveret. At ille gravius in Principem delinquens, non tantum caſtri, ſed & capitis amittendi periculum adit. Eadem ratio eſt omnium qui gravius delinquunt in Deum: in gratia erant, promiſſione cælum tenebant, ſed quia promiſſorem offenderunt, jam & gratiam & cælum perdiderunt. Quod ſi Princeps ille viro nobili eam faceret gratiam, qua non poſſet unquam excidere gratia, hæc certe gratiarum omnium ſumma & excellentiſſima foret gratia, vix uni è multis millibus concedenda: Ita Deus, vix paucissimis hanc ſummam perſeverandi gratiam tranſcripſit; alios omnes

a S. Th. 1. 2. q. 109. art 10 in concluſ.

* *Scilicet de condigno, ut loquuntur hola, ſed tantum de congruo: hoc eſt, poſt Deus illam gratiam poſt omnia noſtra omerita juſte negare & dicere:*
Bin dir nichts ſchuldig.

vult inter spem & metum ad Tribunal progredi. Hinc nemo est qui non cum Iobo dicere cogatur: Etiamsi habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum judicem deprecabor *a*.

a Iob. c. 9. v. 15.

Quando igitur Deus supremam illam perseverantiam nemini promittit, neque nos eam ullis virtutum officiis etsi maximis, etsi creberrime repetitis promereri possumus, dignissimum prorsus est, ut eandem hanc gratiam horis omnibus, infimis precibus flagitemus. Et in eam rem cælum terramque contestemur *, omnesque cælites in obsecrationis societatem vocemus. Sic armatæ preces non erunt irritæ.

Quare parate viam Domini, rectas facite semitas ejus *b*. Prope est jam Dominus: Præ foribus stat judex. Beatus homo qui semper est pavidus: qui vero mentis est duræ, corruet in malum *c*. Nemo dicat cum ignavo villico: Fodere non valeo, mendicare erubesco. Verte & canta: Fodere valeo, mendicare non erubesco. Conscientiam tuam subi, & illic fode; cælum adi, & ibi mendica. Matrem Iudicis tibi concilia tot sanctos Angelos tibi amicos para, omnes cælites in auxilium voca. Et quid trepidas? ipsum adi judicem, & cum eo caussam tuam fidentissim

b Luc. c. 3. v. 4.

c Prov. c 28. v. 14.

* Hinder Gott vnd vor Gott bitten.

tissime tracta. Nunc supplica, nunc exorabilis est, nunc tibi eum facili negotio propitiaveris. Da panis frustum, & eme cælum; nunc lacrymas tuas pro nobilissimis gemmis, preces tuas pro thure selectissimo, jejunia tua pro instructissimo convivio acceptat. Præsens tempus sementis est, Æternitas futura messis.

CAPVT VII.

Quæ præparatio propinquæ huc requiratur;
seu,
Quid faciendum instante tempore rationu reddendæ.

LOnge aliter sensit Thomas Apostolus cum de redivivo, sed absente Christo loquerentur discipuli, & cum ipse præsentem ante se stantem suismet oculis est intuitus. Priusquã Christum coram cerneret, nullus ei testis sat locuples est visus: quicquid viri feminæque noti ac ignoti dicerent, supra fidem censuit dictum: quicquid aliorum aures & oculi testarentur, ipse unus omnibus suum illud, *Non credam*, constanter opposuit. At vero cum Dominum Iesum à morte reducem suis ipse manibus contrectavit, jam alios velut oculos, linguam & animum alium induens: O Dominus meus, & Deus

meus, exclamavit; undequaque se victum confessus est Thomas.

Ita prorsus de morte ac judicio longe aliter judicat homo sanus, atque cum mors jam in oculis est, & judex propinquare cernitur. Sanus spernebat monita, aut certe non sequebatur. Multa voculis illis, *Non credo*, eludebat; quædam opinione solum terribilia censebat: ita sui securus & cæli negligens pergebat.

Cum vero judicialem cernit ferulam, * cum tribunali se proximum ire animadvertit, heu quam pavidus ac pusillanimis est, quam solatiorum omnium inanis? Beati qui prius ista credunt quam experiantur.

Tria sunt quæ admirandam Dei potentiam ingerunt, à paucis tamen observari solita. Primum est, neminem hominum lineamentis vultus omnibus, totoque oris habitu esse alteri similem, quod Plinius observatè asserens: In facie, inquit, vultuque nostro nullas duas in tot millibus hominum indiscretas effigies existere, quod ars nulla in paucis numero præstet affectando *a*.

Plin. lib. 7. nat. hist. c. 1. fine.

Alterum est; quemadmodum nullius hominis vultus, sic etiam nullius conscientia alterius conscientiæ

* Den Stab so der Richter brechen wirdt.

tiæ similis est. Lex naturæ & summa rerum capita in omnibus eadem sunt, in occultis tamen & abditis, quæ conscientiæ inhærent, grandis diversitas est.

Tertium; tot hominum millia quovis die, imo vel quavis hora moriuntur, nullus tamen eodem penitus moriendi modo quo alter: quod ii affirmant qui frequentissime adsunt morientibus. Addere licet quartum. Nullus mortalium eandem omnino cum altero sententiam audit, nec enim ullius præmium vel supplicium, alterius præmio vel supplicio æqualissimum esse censendū, cum omnium promerita sint adeo diversa. De omnibus tamen jam judicatis & etiamnum judicandis, illud Tobiæ pronuntiandum: Iustus es, Domine, & omnia judicia tua justa sunt: & omnes viæ tuæ misericordia, & veritas, & judicium *a*. Nam, quod Salomon ait, pondus & statera judicia Domini *b*. Ad subeundum hoc judicium quæ remotior requiratur præparatio, capite priori dictum, hoc porro dicendum, quam vocemus præparationem propinquam. Et quamvis hac de re Æternitatis Prodromus *c* documenta quædam suggerat, ea tamen confirmatius hoc loco tradenda.

a Tob. c. 3. v. 2.

b Prov c. 16. v. 11.

c Prodromus Æternit. c. 3. parag. 1.

§. 1. Primum præparationis propinquæ caput est, *Nec Testamentum*

nec aliud quidquam horum differre, aut rejicere in ultimos dies. Tunc primum velle Teſtamentum componere, cum ſolus conſcientiæ liber volvendus, cum in labris hæret anima, ſerum nimis eſt. Tabellæ teſtamentariæ ſaniſſimum exigunt iudicium, ne quid in iuſtitiam aut miſericordiam peccetur, ne pauperum ſubrepat oblivio, ne bene meriti teſtatoris facultatibus excludantur. Quantum injuriarum & litigiorum ſæpius caveri potuiſſet, ſi confecta hæc maturius fuiſſent. Hæc negotia tempore tam nubilo & angoris pleno tractari non poſſunt abſque erroribus.

Qui ſanus vincere ſe nequit, ut occupationes tantiſper ſemoveat, quomodo iam æger ſeſe adiget, ut in morbo hæc recte curet, cum alia ſint tã multa quæ occupent & premant.

Ezechias regum optimus, cum ab Iſaia mœſtum illud audiiſſet: Præcipe domui tuæ; morieris enim tu, & non vives *a*. Hoc ſubitum fulmen ita ſenſit, ut vati tergum obvertens, non teſtamentum, ſed vitam & ſanitatem cogitaverit. Ergo, quod facis, fac citius *b*.

a 4 Reg c. 20. v. 1.

b Ioan. c. 13. v. 27.

Alterum eſt: *Quicquid moribundus ipſe poteſt facere, non aliis mandet poſt mortem faciendũ.* Si quid curatũ velis, ipſe cura. Qui in rebus propriis ſocors eſt, quomodo ſperet alios in alienis tã fores induſtrios? Deus æquiſſime

sime permittit, ut quod quisque negligit, tametsi proximus sibi sit, illud cognati vel amici oscitanter aut penitus non exequantur. Tobias, quicquid potuit, ipsemet curavit, paucula quæ ipse nequiit exequi, filio commendans: Cum, inquit, acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus *a*. a Tob. c 4. v. 3.

His confectis cura omnis ad animum transferenda. Hoc unicum moribundi negotium sit, cum Deo agere; cum judice causam suam tractare. Diabolus omnibus modis satagit, ut hominem moribundum spinis coronet, sicut prætoriani milites Christum crucifigendum: diaboli spinæ, sunt curæ superfluæ, his animum ægroti lacerat. Quid, obsecro, ad te, mi æger, quid hic aut illic fiat, quid iste aut ille moliatur: Tu tua, & teipsum cura. Quid homines turbas? Homines & humana mitte, cum Deo age; ad assem perveniſti *.

Augustinum dictitare solitum refert Possidius: Iter ad tribunal à nemine suscipiendum sine digna pœnitentia. Quod & ipse Augustinus exemplo docuit. Nam septem Pœnitentiæ psalmos grandiori charactere scriptos & proximo parieti fixos assidue legit, non sine jugi lacrimarum

* Es ſtehet dir jetzt der letzte halb Bat-

fluxu. Decem diebus ante obitum præcepit, ne quis ad se ingrederetur, nisi medicus, aut is qui cibum ferret. Sic tempus omne precibus & lacrimis dedit.

Ioannes Anachoreta triduo ante mortem cum nullo mortalium, sed cum Deo solo colloqui voluit, idcirco neminem penitus ad se admisit. Repertus est mortuus, sed flexis genibus & oranti quam simillimus *a*. Igitur omissis omnibus, teipsum cura, & para ad judicium.

a Rufinus Aquil. c. 1. fine.

§. 2. Tertium est, *Ecclesiæ Sacramentis ad extremum iter se instruere.* Sacra Confessio, si fieri possit, omnis anteactæ vitæ noxas expiet, iis saltem quæ conscientiam magis mordent, detectis, aut certe à priore ultima instituatur. Hic morem illum denuo cōmendamus, qui annua generali Confessione omnes conscientiæ sordes eluit, atq; sub unum velut aspectum omnes & noxas, & noxarum Cōfessiones collocat. Exhomologesin & pœnitentiam sequatur Eucharistia, quæ viaticum cæleste prębet ad illam profectionem ultimam.

Elias, quod Regum fasti testantur, in umbra subter junipero dormivit. Hunc Angelus secundum expergefaciens: Surge, ajebat, comede, grandis enim tibi restat via. Qui cum surrexisset, comedit & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta

ginta diebus & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb *a*. Idem hic monendus est æger: Age, comede: grandis enim tibi restat via, usque ad Tribunal Christi, usq; ad mortem Dei super cælum cæli ad orientem *b*. Ergo comede, & in istius cibi fortitudine ambula.

a 3. Reg. c. 19. v. 7. & 8.

b Ps. 67. v. 34.

Eucharistiæ jungatur unctio extrema. Iacobus Apostolus ubi adventus Dominici & judicis ante januam assistentis monuisset, addit: Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & allevabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei *c*.

c Luc. c. 5. v. 14. & 15.

Hæc igitur Sacramenta sibi ægrotus ipse petat impertiri. Hic velle cogi, pæne nolentis est.

Quartum, *Exiguum quod restat tempus sanctissimis quibusque actionibus occupare.* In eam rem ægrotus à vanis omnibus sese avellat, & id unum in mente habeat: Ad judicium, heus ad judicium, ad judicium. Hoc igitur cura quod judicii est futuri. Dum aliquis in corpore spiritus tepescit, tam satisfaciendi, quam promerendi tempus est. Ab homine autem moribundo longas precationes, aut voluntatias pœnas exigere serum est. Hic jam suspiriis, gemitibus, precatiunculis, quas vocant jaculatorias agen-

agendum. His pleni sunt Davidis hymni. Qualia sunt illa: In te Domine
a Ps. 30. v. 1. speravi, non confundar in æternũ *a*. Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo. Rursum post tenebras spero lucem *b*. Credo videre bona Domini
b Iob. c. 13. 15. in terra viventium *c*. Sitivit anima
Idem 17. mea ad Deum fortem, vivum, quando veniam & apparebo ante faciem
v. 12. c Ps. 26. Dei *d*. In manus tuas, Domine, com-
v. 13. d Ps. 41. v. 2. mendo spiritum meum, redemisti me Domine Deus veritatis *e*. Plura
e Ps. 40. v. 16. notavimus in Æternitatis Prodro-
f Prodrom. cap. 3. parag. 32. 42. & 33. mo *f*. Sed hæc omnia jam prius oportet esse cogitata & usu facilia reddita.

Addo: etiamsi moribundus nil amplius videatur posse agere, potest tamen etiamnum stipem largiri, saltem aliena manu; potest amare Deum, quo nihil melius & hujus amoris actus quam plurimos exerce-
g Quinam hi sint, vide Horolog. meum Hora diei VIII. reg; potest placando judici suo, totos mundos optimis desideriis plenos offerre. Quod ut omnes faciant, valde hortor & obtestor. Pambo è priscis anachoretis vir religiosissimus jam moriturus dixit: Ab eo tempore quo locum hunc desertum immigravi, nullus mihi dies abiit, quo non aliquid operis manu fecerim. Nunc ad Deum abeo tanquam
h Pall. c. 19. nondum religiosus esse cœperim *h*.

Voluisset utique Pambo, si Deo placuisset, novam ordiri vitam, eo

ardore,

ardore, eaque submissione animi, sicut Alphabetarius puer litteras nosse incipit, & colligere. Sic Pambo tam promeritis quam desideriis sanctissimis plenus decessit.

§. 3. Quintum: *Omnem suam voluntatem quam integerrime ad Divinam conformare.* Nihil moribundo salubrius, nihil ad hoc iter felicissime conficiendum expeditius, quam perfectissima suimet oblatio in voluntatem Dei, idque in rebus omnibus. Quapropter ita sese comparet moribundus, ut vix aliud emittat ore, quam illud Iobi: Sicut Domino placuit, ita factum est; ita fiat. Sit nomen Domini benedictum in æternum. Domine Iesu, & vivere, & mori paratus sum, prout vis sic fiat.

Istud non potest non quam maxime placere judici Christo, si monitus & citatus ad suum tribunal, tam promptè judicis arbitrio sese submittat dicatque: En adsum, præsto sum; qua hora, quo puncto horæ venire me voluerit judex, libentissime veniam. Aut expectare, aut statim ire in æquo mihi est. Quod jusserit judex, & prout jusserit, hoc faciam.

Hæc verba moribundi aurum & gemmæ sunt ad conciliandum judicem mirè potentes. Sic homo vitam, rem omnium chariſſimam, Conditori offert. Atque hoc etiam obligamur facere. Nam sicuti danda est vi-

ta, &

ta, & per cruciatus etiam effunden-
da, cum ea poſcitur in Religionis ac
Fidei teſtimonium; ſic eadem deſe-
renda eſt, cum illam mors naturalis
poſtulat in teſtimonium obedien-
tię. Vt autem id tanto promptius fiat,
ſerio cogitandum: Ipſe etiam judex,
& judicis mater, & intimi amici hūc
mortis ictum exceperunt: quid nos
miſelli, mortem centies, ſexcenties
commeriti tergiverſemur? Quo tem-
pore quivis hominum ſiſtendus ſit
tribunali, judex omnium optime
novit. Noſtrum eſt quamprimum
comparere, ſi judex ſolùm annuat, &
nutu vocet.

Annis ſuperioribus, quidam Prin-
cipum ab Oratoribus Cæſareis juſ-
ſus eſt bonis omnibus, & toto du-
catu ſuo cedere. Ille adeo nihil mo-
ratus tam prompte quam generoſe
hoc unum reſpondit: libentiſſime;
& polliceor me in poteſtate Cæſa-
ris futurum, cui mea omnia ſubjecta
ſunt.

Virile dictum, ſuperi! Quid nos
homunculi ad judicem vocati rec-
tius dicamus, quam hoc ipſum: Li-
bentiſſime; en adſumus.

Nos ipſos obſecro quotidiana me-
ditatione ſic formemus, ut juſſi vita
cedere & adeſſe quæſtioni, pro ſe
quiſque nil cunctatus dicat: En, ad-
ſum. In ſupremi judicis poteſtate
ſum, cui vitam meam meaque omnia
acce-

acceptum fero ; libentiſſime igitur his omnibus cedo.

Hoc Chriſtianum ſapit ; ſic plurimum propitiatur judex , ſi vocatus ad Tribunal ſe reum agnoſcat , & omni abjecta mora nutum judicis ſequatur.

Hermes Triſmegiſtus in Aſclepio ſuo divinè dixit : Voluntas Dei ipſa ſumma eſt perfectio; utpote cum voluiſſe & perfeciſſe , uno eodemque temporis puncto compleat. Simplici mente & anima divinitatem colere , ejuſque facta venerari ; agere etiam Dei voluntati gratias , quæ eſt bonitatis ſola pleniſſima , hæc eſt nulla animi importuna curioſitate violata philoſophia *a*.

Catharina Genuenſis vitæ integerrimæ virgo in fundamentum omnis ſanctimoniæ mordicus illud unum tenuit : Fiat voluntas tua. Hoc idem moribundus aſſidue ingeminet : Divine judex, Domine Ieſu, fiat voluntas tua, fiat, fiat, fiat.

Hoc documentum, mi Lector, identidem ingero , nec ſine cauſſa. Hoc meum Horologium , hoc Prodromus , hoc totum Heliotropium docet. Ne vero iſtud faſtidio ſit , idem ſed aliis atque aliis rationibus & argumentis ſuadeo.

Hoc laboro ; præceptionem longe utiliſſimam, ſcilicet humanæ voluntatis cum divina conformationem,

omnium

a Triſmeg. apud Madaur. mihi pag. 176. & 178. quem ſupra laudavimus.

omnium pectoribus, si fieri possit, insculpere. Hac una re, nec ad vitam sancte instituendam, nec ad mortem pie obeundam quidquam utilius scio, id alioqui certe fidelibus monitis instillaturus. Hoc unum (ad Dei voluntatem se conformare) cum vitæ tum morti ingens, incredibile, summum fert præsidium.

§. 4. Atque hæc quinque capita expeditum sternunt iter ad supremum judicem. Quod vel suo etiam exemplo firmat Arnoldus Presbyter & Canonicus Reicherspergensis Ecclesiæ. Cœpit is ante Christi natalem lenta, sed pæne continua febri æstuare, & palam fatiscere ad tumulum. Interrogatus sæpius ut valeret, serena fronte & hilari facie respõdit: Bene, divino munere; fractas quidem vires, sed dolores nullos sentio. Cibum, quem omnem morbus fastidierat, raro admisit. Mores quos sospes & incolumis exhibuerat, eosdem & ægrotus repræsentavit, nunquam non mitis, placidus, & inconcussæ patientiæ. Iis qui lectulum cingebant obitum suum enixe commendavit, & velut præscius sui funeris, ipso die lustratæ Virginis Deiparæ sepeliri voluit. Nec aliter quam destinaverat, evenit.

Itaque post matutinas preces, antequam diluxerat, repente territus apertis ac hiantibus oculis adstantes vidit

vidit diabolos. Hic ille horrere, tremere, angi, sudare, & inclamare suos his vocibus : En domus hæc plena est dæmonibus. Non cernitis inferorum monstra ? Ad has voces Christi in cruce pendentis imago ei porrecta , hanc ille oculis & complexu veneratus, velut clypeum objecit larvis Avernalibus. Nec desiit Crucifixum Dominum unà cum præsentibus in auxilium vocare. Qui circumstéterant, tremebant, orabant, & pæne animam cum illo agebant. Non enim solum moribundi lucta, sed & locus ipse nescio quid horroris injecerat. Ægrotus insuper jam ante orantes adhortatus: Orationem Dominicam , ajebat, assidue repetite. Huic symbolum adjungite ; Credo in Deum, Credo in unum Deum. Hac una re nihil efficacius adversus dæmones. Sed & matrem Domini, ejusque fidum patrocinium imploremus. Factum. Mox iterum æger : Vbi sunt plures, inquit, multis enim nūc opus est precatoribus. Singulariter Virginem beatissimam, Domini matrem invocans, ejus divino nomine satiari non poterat. Ita semianimis, & velut medius inter vivos ac mortuos, inter angelos & diabolos, hinc accusantes, inde defendentes luctatus est. Ideo subinde has voces misit : Accusate modo, accusate modo; ego etiam meipsum accusavi. Fidu-

ciam revera omnem in domino & matre domini collocarat, solo Deo nixus. Nihilominus terribiles cacodæmonum formæ non cessabant repugnantem infestare. Et quamvis vox fracta jam & debilis esset, collectis tamen viribus eam intendens, non sine clamore cacodæmonem repulit, &: Abi, ait, Tu fur, abi, abi.

Iamque appetebat dies, cum ille Virginis Matris tutelam identidem implorans, diceret: Hęc mihi veniam apud judicem vel verbulo poterit exorare. Sic nocte superata lætior, & pie subridens, dexteram protendit, & velut præceptoris officio functurus, psalmum incepit: Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus *a*.

a Ps. 121. 5.

Mox vultu ad circumstantes verso, & digito in Crucifixum intento: En, inquit, hæc salus nostra, hic nostræ libertatis vindex & parens est. Mox addens: O, inquit, Obedientia! Paullo post: O quantam, ait, & quam inexplicabilem cerno gloriam! Vana sunt, nulla sunt quæcunque huic tempori subjiciuntur: leve ac momentaneum hoc tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus in nobis operatur. Deinde tanquam respirans post difficilem pugnam: Maria Virgo, ait, veniam mihi apud judicem impetravit. Mora non longa interposita caput erigens, totumque corpus

corpus, quantum licuit per vires, allevans, & utramque manum largiter protendens, surgere nitebatur, tanquam ab aliquo ad abitum invitatus. Sed exhaustis jam viribus, inanes erant hi conatus. Ideo sequi se cupere testatus voce: Non possum, inquit, surgere & abire, mox in lectum recidens conticuit; nec multo post animam transmisit ad Iudicem, anno Christiano millesimo centesimo sexagesimo sexto, ipsis Calendis Februarii.

Dum ægrotabat, ad decumbẽtis lectulum Euangelia prælegebantur, aut psalmi quos ipse præiens voce incipiebat, ceteris ad ejus nutum respõdentibus. Ita non amisimus, inquit scriptor, hunc bonæ memoriæ presbyterum, sed præmisimus. Ituri sumus & nos suo quisque ordine, & princeps hujus mũdi nec nobis parcet, vim omnem sub cujusq; obitum exerturus. Quod & presbyter ille monuit, attenderemus, hostes ab inferis ad nostrum etiam excessum adfuturos *a*. Et ne miremur: Dominus enim de seipso dixit: Venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquã *b*. Quod confirmans Lucas: Et consummata, inquit, omni tentatione diabolus recessit ab eo usq; ad tempus *c*. Vtique extremo tempore sub obitum in cruce nõ defuturus.

§. In hunc igitur diem vigiliis

a Chronicon Reicherspergense. ad an. 1166, recens editũ à Christoph. Gewoldo Iurisconf. Monachii. anno 1611. pag. 219. & seq.

b Ioan. c. 14. v. 30.

c Luc. 4. v. 13.

opus est & excubiis assiduissimis. Cum Ezechias Rex nuntium belli non faustum accepisset, scidit vestimenta sua, & opertus sacco ingressus est domum Domini, appellavitque diem illum tribulationis & increpationis *a*. Dies qui ad Tribunal divinum nos vocat, vere tribulationis & increpationis dies est, quo etiam optimus quisque suas sibi tot negligentias & vitæ maculas objectari audiet. Dies iste non vestes tantum, sed & facultates omnes diripit, & injicit saccum, quo tumulus est subeundus, dum suum animus obit vadimonium.

a 4. Reg. c. 19. 1. & seqq.

Christus Dominus cum extremi ac publici judicii signa prædixisset: His, inquit, fieri incipientibus, respicite & levate capita vestra; quoniam appropinquat redemptio vestra *b*. Quò vero respiciendum? Bernardus montem Golgothæum loquente digito monstrat. Hic tres in crucem affixos, & triplex morientium discrimen est cernere. Primum in latrone obstinato, qui è cruce lignea in flammeam, à morte in mortem migravit, è trabe in ignem præcipitatus. Alterum in latrone resipiscente, qui dolores crucis patientia sibi reddidit saluberrimos, qui crucem paradiso, mortem vita, tartarum sibi debitum cælo mutavit, felicissimus mercator. Tertium in Christo moriente,

b Luc. c. 21. v. 28.

riente, qui perdita omnia restituit moriendo, qui ideo pandit brachia, ut in amplexus invitet omnem humanam gentem. In hæc brachia, in hos amplexus sese immittat homo moribundus, & propitium speret judicem, si tam benignum quæsiverit servatorem.

Quando igitur mortis dolores ingruunt, cum æra vespertina jubent occludi urbem *, cum d mnitio imperatur, tunc maxime opus patientia & constantia, ne à tormento moribundus transeat ad tormentum. Hic, mi ægrote, angustias tuas flecte ad consilium, in rationem verte necessitatem †. Patienter tolera te vinci, & ad judicem abduci: hæc omnium sors est; hic nemo eximius. Dic ipse tecum, dic & aliis: Captivus Christi sum; è vinculis educar brevi, & sistar judici. Sequar libenter, & sine mora, quocunque meus me judex vocaverit. Hæc omnia quæ patior, & his longe graviora commerui: sed ope divina superabo & hoc momentum. In explicata Christi crucifixi brachia me immitto, in aperta Christi vulnera me immergo, hic ab

* *Cum ara pulsantur clusilia*, Wann man die Sperr vnd Hoß außlenttet / *ut in Bavaria moris est.*

† Lieber mach auß der noth ein tugend.

omni hoſte tutiſſimus latebo, dum divina in me ira deferveat.

Ita, mi Chriſtiane, ita nos ſentire, ita loqui convenit. Et quo altius hęc tibi hæreant infixa, oculos attolle ad tres illas in monte Golgothæo cruces: Prima dat ſpectandam obſtinationem & impatientiam, certas ad Inferos ſcalas. Secunda patientiam, & vel ſeram reſipiſcentiam tradit, ſimulq; fidem ad fiduciam in Chriſtum ingerit. Vox moribundi latronis eſt: Memento mei, Domine, cum veneris in regnum tuum.

Tertia patientiam abſolutiſſimã, obedientiam perfectiſſimam & omnigenas virtutes tam verbis quam exemplis efficaciſſime docet. Hic Paradiſi Dominus prodigium factus eſt orbi; ſumma patientia ſummæ innocentię conjuncta. Hic ipſiſſimus noſter judex eſt: Cœlum & Tartarum in manus ejus ſunt. Ad hunc eminus vociferatur David: Quia tu reddes unicuique juxta opera ſua *a*.

a Pſ. 61. v. 13

Damnatur quis, & à conſpectu Dei rejicitur? Hic Iobus judicem excuſans, & omnem ab eo culpam removens: Vere, inquit, Deus non condemnabit fruſtra, nec Omnipotens ſubvertet judicium *b*. Hic judex æquiſſimus non fruſtra mittit in tartarum, nec gratis recipit in cælum. Vis eſſe beatus? Cave, ne ſis male veſtitus.

b Iob. c. 34. v. 12.

Decre-

Decretum regium noſti: Ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eũ in tenebras exteriores *a*. Quid hominis erat? Conviva nuptialis indecore veſtitus. Tantine hoc flagitii ſit? Supplicii gravitas hic loquitur. Quæſiverat Rex: Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit. Hem rigidum ac ſeverum judicium, quod quæſtione prima elinguem efficit reum.

aMatt. c.22. v.13.

Cum Petrus in mari ſeminudus piſcaretur, ubi Dominum in littore vocantem audiit, mox veſtem induens, Tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare *b*. Quid hoc Petre? veſtes natantem, aut etiam vado tranſeuntem non juvant, ſed prægravant & impediunt. Myſterium hic latet, & imago noſtri è vita tranſitus. Petrus non quà iret, ſed ad quem iret conſiderabat; à ſummis hominibus nudum videri nimis indecorum eſt. Idcirco Petrus maluit paulo difficilius quam indecentius ad Dominum pervenire. En imaginem cum vitæ, tum mortis noſtræ. In portu ſtat Chriſtus; in cœlo nos expectat ad ſe venturos. Hinc vocamur & invitamur quotidie. Enimvero coram tanto Rege nudum apparere, heu nimis fœdum eſt: excipiemur benevole, ſi tamen, inquit Paulus, veſtiti non nudi inveniamur *c*.

bIoan. c.21. v.7.

c 2. Cor. c.5. v.2.

Ergo jam ſæpius vocati & invitati veſtiamus nos, dum tempus eſt. Noëmi prudens mulier, Ruth nurum ſuam inſtituens: Induere, inquit, cultioribus veſtimentis *a*. Veſtis omnium cultiſſima eſt Charitas. Quis priſcorum Patrum hanc unam virtutum non diſertiſſimus laudat? Ex omnibus unum huc ſiſto. Auguſtinus tam ſuccincte quam nervoſe: Quamcunque, ait, paginam interrogaveris, hoc tibi reſpondebit. Quod tenes, tene: Charitatem tene; finis præcepti eſt Charitas *b*.

a Ruth. c. 3. v. 3.

b Aug. in Pſ. 102. fine explicationis. c. 1. 1 Petr. c. 4. v. 8.

Non eſt venuſtius, non eſt pretioſius indumentum Charitate. Hæc omnem nuditatem, hæc multitudinem operit peccatorum *c*. Bona veſtis Eleemoſyna bona, Ieiunium, Oratio veſtis optima. Sed has omnes habet, qui Charitatem habet. Quiſquis es, ama tuum judicem, & propter illum etiam tuum inimicum ama, & cauſſam tuam jam viciſti, nec eſt quod Tribunal ullum formides. Ama Deum, & fac quod vis.

Quod ſi hac tunica te ſuccinxeris, nihil metue, liberoque jactu in ſalſum mortis mare teipſum præcipita; non ſubmergeris. Porriget dextram & liberabit te, qui creavit te.

CA-

CAPVT VIII.

Arcani, peculiaris Iudicii Hypotypoſis; ſeu, Reddendæ Rationis exemplar.

§. 1. BIrgitta Suedica, ſanctiſſima vidua in Palæſtinam iter ſuſceperat una cum filio ſuo Carolo. Filius in via mortem obiit Neapoli. Mater Birgitta Hieroſolyma pervenit, ubi aſſiduis precibus arcanam cum Chriſto familiaritatem iniit. Et uti benigniſſimus Deus ſe à ſuis, liberalitate vinci non ſinit, ita viduam hanc ſingularibus beneficiis affecit, quandoquidem illa in omnibus hoc egit unice, ut Chriſto quam maxime placeret. Quia vero hæc vidua Servatori, ejuſque Matri devotiſſima erat, filii ſui jam mortui ſtatum quam maximè deſiderabat noſſe; Quapropter ei vigilanti ac precanti objecta eſt ſpecies *a* inter has voces:

Licebit tibi, Birgitta, divinæ bonitatis munere videre jam & audire, quid circa filium tuum in arcano judicio ſit conſtitutum. Et quamvis illud puncto temporis peractum ſit, per intervalla tamen certaſque periodos tota rei ſeries tibi proponetur, ut eam tanto rectius animo & cogitatione comprehendas.

a Nota, Lector, hanc judicii formā ad captum potius vivorū quam ad uſū & conſuetudinem mortuorum inſtitutam. Quid & in aliis Deus ſubinde facit.

Hic Birgitta sibi visa est videre Dominum Iesum pro tribunali sedentem innumerabili Angelorum exercitu stipatum. Ad hujus judicis latus astabat Mater virgo æterna peragendo judicio intenta. Ante judicem Caroli defuncti anima erat timoris ac pavoris plena, sententiam decretoriam expectans. Dextrum animæ latus claudebat tutelaris Angelus, lævum accusator diabolus, nec ille tamen nec iste animam tangebat. Initium dicendi faciens accusator: Æquissime judex, ajebat; injuriam queror; hæc anima fuerat mea. Ideoque corpore soluta in meum regnum trahenda erat. Sed mater tua, eam mihi præripiens tutela sua defensam judicio stitit. Huic accusationi mater judicis respondens: Originis tuæ, spiritus maligne, memineris. Elegantiæ miraculum creavit te optimus Deus. Sed nequitia tua omnem tibi vetustatem abstulit. Liberum tibi erat conditori te submittere: sed rebellis esse maluisti; eris æternum, & cœlo proscriptus. Quid justum sit, intelligis, sed detestaris. Hanc autem animam deferre judici meum potius erat, quam tuum. Etenim hic homo dum vixit, me uti matrem filius, amavit, illud sæpius expendens, quanto me Deus honore sit dignatus. Hinc tantus in ejus pectore in me amor exarsit, ut

para-

paratus fuerit, potius æternis ignibus torqueri, quam committere, ut aliquid honori meo ſua culpa deme-retur. Hoc in me animo diem ſuum obiit. Num igitur iniquum fuit, in meam illum tutelam aſſeruiſſe?

Hic accuſator: Non nego, ajebat, homo iſte matrem ſui judicis magis, quam ſeipſum amavit: ſed alię ipſius actiones inſpiciantur, & nemo illum negaverit meum eſſe. Quocirca tuã, judex, appello juſtitiã. Et en acta hominis iſtius, in tabulas relata, en peccatorum catalogum ingentẽ! En molem & acervum infinitarũ cogitationum malarum, è quibus ſi ſolum obſcœnæ aut ſuperbæ puniantur, meus erit; Decalogi præceptum ſextum *a* non neſciit, ſed illud millies iterumque millies tranſgreſſus eſt. Tacebo cetera. Nec ille horum quidquam negare poteſt: convictus eſt, convictiſſimus; teſtes produco mille, propriam ipſius conſcientiam.

a Non mœchaberis.

Hic Angelus: Quamprimum, inquit, mater ipſius obſervavit filiolum in vitia flecti cereum eſſe, prolixis precibus, innumeris lacrimis, & variis miſericordiæ operibus eam illi gratiam à Deo impetravit, ut etiamnum puer timere Deum cœperit, & lapſus, illico ad pœnitentiæ aſylum properarit, ingemuerit, doluerit, emendationis propoſitum innovarit. Contrà diabolus plurima

objicere, Angelus objecta diluere ac dicere: Hæc,& hæc,& ista,& illa deliquit, fateor, sed delicta expiavit, nunquam non bonę voluntatis fuit, & quod ipsius caussæ jam plurimum patrocinatur, eo demum Carolus se redegit, ut unicam vivendi caussam statuerit, *Dei voluntatem exequi, divinæ voluntati voluntarie se conformando* a.

a Sunt verba formalia.

Auditis partibus judex accusatorem jubens facessere, sententiam pronuntiavit istam: *Meus hic servus æternum vivat.*

Vbi hæc Caroli mater audiit & vidit, gaudiis perfusa: O æterna veritas, inquit, ô Domine Iesu, ô Iudex æquissime, tu sanctas cogitationes mentibus infundis: tu nostras preces & lacrimas tua gratia, & æterno præmio remuneraris. Tibi laus, honor, & gloria, tibi gratiarum actio à rebus creatis omnibus. Tu mi amātissime Deus, mihi meipsa longe charior es: tibi vivere, tibi mori unice desidero.

Hic Angelus loco judicis respondens: Scias, inquit, hæc tibi monstrata, non tuo duntaxat bono ac solatio, sed ut Dei amici omnes norint, quantarum virium sit bonæ voluntatis perseverantia, quæ labores, lacrymas, preces, eleemosynas ad supremum usque halitum perducit ac perpetuat. Scias etiam in hunc militem filium tuum sententiam tam

mitem

mitem non fuisse pronuntiandam, nisi puero tam bonæ ac promptæ fuisset voluntatis, qua Deum & Dei amicos amare, & nævos suos emendare studuit *a*. Qui venturum timet judicem, benignum sentiet præsentem.

§. 2. Quis autem judicii tam exacti memor in vetitum ruat, eadem fortassis hora trahendus ad Iudicem, qui jam olim minatus: Scrutabor, ait, Hierusalem in lucernis *b*. His verbis Bernardus meritissimo acclamat: Quid in Babylone tutum, si Hierusalem manet scrutinium *c*?

Quis autem hunc judicem effugiet? Potentissimus est: Quis enim decipiet? Sapientissimus est: Quis illum muneribus corrumpet? Opulentissimus est. Quis eum auctoritate trahet? Integerrimus est. Quis ipsum facundia flectet? Æquissimus est. Quis ab eo causam suam ad aliud tribunal transferet? Supremus, summus est, universorum judicum Iudex. Quis ergo non timebit te, ô Rex gentium *d*?

Rectissimè monens Basilius: Si quando, inquit, senseris te ab appetitu ad peccandum pertrahi, velim cogites horribile illud & intolerabile Christi Tribunal, in quo præsidebit Iudex in alto & excelso throno *e*.

Paulus ipse velut divini judicii formidans: Nihil, inquit, mihi conscius sum

a Revelat. S. Birgittæ l. 7. c. 13. mihi pa. 132. Vbi fusa narratio, quam contraximus.

b Soph. c. 1. v. 17.

c Bern. serm. 55.

d Hier. c. 10. v. 7.

e Basil. in Ps. 33.

sum, sed non in hoc justificatus sum:
a 1. Cor. c. 4. v. 4. qui autem judicat me Dominus est *a*. Absit ut me justum pronuntiem, potest enim in me delictorum aliquid latere, quod ignorem. Nam delicta
b Ps. 18 v. 13. quis intelligit *b*? Tanta est humani cordis profunditas, ut hominem ipsum non pauca quæ in ipso sunt, lateant. Hinc seipsum nec perfecte nosse, nec integre judicare potest. Pravum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes: qui do unicuique juxta viam suam, & juxta fructum adinventionum suarum
c Hier. c. 17. v. 9. *c*. Vere, spirituum ponderator est Dominus *d*. Nostro de nobis judicio minime credendum. Qui
d Prov. c. 16. v. 2. iudicat nos Dominus est, Iudex ad usque novissimum quadrantem exactissimus; ad cuius examen vita nostra ducitur, sub quo & virtutes nostræ trepidant. Nos enim omnes manifestari oportet ante Tribunal ipsius, ubi velut perlucidum vitrum stabimus, non solum divinæ luci, sed & oculis nostris pervii. Non secundum *allegata & probata* iudicabimur, ut passim fit in iudiciis, sed secundum infinitam iudicis scientiam, qua cogitatiunculas vel latentissimas rimatur & numerat.

Hinc ille hominum etiam sanctissimorum de futuro iudicio metus, quem Gregorius expendens: Mens iusto-

juſtorum, inquit, ſollicita ſemper vē-turo examini intendit. Omne enim quod agunt, metuunt, dum caute cō-ſiderant ante quantum judicem ſta-biunt. Scriptum eſt: Aſtra non ſunt munda in conſpectu ejus. Quia apud eum diſtricte judicati, ipſi quoq; ma-culas inquinationis habent, qui per munditiam ſanctitatis lucent *a*.

Rex David ne pueriliter ſupremū judicem timere videatur, timoris ſui cauſſam exponens: Domine pro-baſti me, inquit, & cognoviſti me, tu cognoviſti ſeſſionem meam, & re-ſurrectionem meam. Intellexiſti cogitationes meas de longe, ſemi-tam meam & funiculum meum in-veſtigaſti. Et omnes vias meas præ-vidiſti. Ecce Domine tu cognoviſti omnia *b*. Non me ſolum, ſed om-nia mea, etiam minima, vel ipſam quoq; ſeſſionem ac reſurrectionem meam obſervas, ubi, quomodo, qua de cauſſa, quo fine ſedeam vel ſur-gam. Neque tantum exteriora hæc ibi ſunt apertiſſima, ſed ipſas etiam ecretiſſimas cogitationes meas om-nes de longe intellexiſti; multo an-ea quam cogitare incipiam, tu jam oſti, quid cogitaturus ſim; hæc tibi b omni Æternitate ſunt perſpe-tiſſima. Hinc omnes ſemitas meas & progreſſus meos tam corporis uam animi motus, conſilia, delibe-ationes, propoſita, perturbationes, recon-

a Greg. tom. 2. l. 8. mor. c. 2. mihi pag. 486.

b Pſ. 138. v. 1. & ſeqq.

reconditissimos ac intimos sensus meos, sed & funiculum meum, metam & finem meum ante omnia tempora investigasti, quo anno, quo die, qua hora, morte obiturus sim prævidisti. Ecce tu cognovisti omnia, ideo judicium tuum undequaque exactissimum formido: Si iniquitates observaveris Domine, Domine
a Psal. 129. v. 3. quis sustinebit *a*? Publicanum dicere (Deus propitius esto mihi peccatori) nil miri est: sed sapientissimum regem Deoque charissimum precari (ne in furore tuo arguas me*) hoc grande mirum est.

Altum ingemiscens Iobus: Contra folium, inquit, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, stipu-
b Iob. c. 13. v. 25. lam siccam persequeris *b*. Quid est homo? In paradiso fuit arbor, in tentatione folium, jam stipula est post lapsum. Nihilominus Iudex supremus dignum ducit super hujuscemodi aperire oculos suos, & adducere
c Iob. c. 14. v. 3. eum secum in judicium *c*.

§. 3. Sic autem in judicium adducit, ut nullam ætatis, sexus, ordinis, dignitatis rationem habeat; senes, juvenes, viros, mulieres, pauperes, divites, summos, infimos eadem examinis censura stringat. Non enim subtrahet personam cujusque Deus,

* O HErr so lang du zürnest / führe mich nicht in das geheim Examinierstüblein.

Deus, nec verebitur magnitudinem cujuſquam, quoniam puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus. Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio: quoniam judicium duriſſimum in his qui præſunt, fiet *a*.

a Sap. c. 6. v. 9. & 8.

Quod Sapientia evulgat orbi, hoc Moſes jam olim proclamans: Dominus Deus veſter, inquit, ipſe eſt Deus Deorum, & Dominus Dominantium, Deus magnus, & potens, & terribilis, & qui perſonam non accipit, nec munera *b*. Sicut panni negotiator eadem ulna & holoſericum & ſabanum * metitur, ita Deus ſervum & Dominum ad idem trahit judicium: Baronibus, Comitibus, Principibus, Ducibus, Regibus, Imperatoribus non molliorem ſe præbet, quã ruſticorum aut mendicorum infimis, eadem ſcilicet ulna, pannum villoſum, linum crudum, & pannum aureum metitur.

b Deut. c. 10. v. 17.

Rem inſolitam & multis retro ſęculis inauditam narrat Cluniacenſis Abbas Petrus de Matiſcono Comite. Hic multa flagitioſe patravit, & divini judicii oblitus, nec Deum verebatur, nec homines, ſeipſo in dies deterior. Nec ſpes emendationis allu-

Y

* Sammet vnd Zwilch / Lodentuch vnd Güldenſtück / miſſt man mit einer Elen auß.

allucebat ulla. Minatur quidem æterna sapientia: Horrende & cito apparebit vobis *a*. Minatur Paulus: Horrendum esse incidere in manus Dei viventis *b*. Minatur ipse Christus: Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis *c*. Sed minis hi tales non terrentur. Vim ergo sentiant & supplicia, qui monitis ac minis nolūt corrigi. Ita in hunc Comitem ab ira numinis animadversum est.

a Sap. c. 5. v. 6
b Hebr. c. 10. v. 31.
c Luc. c. 13. v. 3. & 5.

Cum enim sollenni die Matisconæ in suo palatio consedisset, hominibus diversi ordinis adstantibus, repente ignotus eques audacissime ingressus, ad ipsum pervenit, quem etiam ad secretius colloquium evocans, sequi se non rogavit, sed imperavit. Comes occulta vi tractus surrexit, & volens nolens ad domus ostium secutus est. Hic equum jam paratum jussus ascendere, non potuit non parere. Vix equi habenas comprehendit, & continuo in aërem una cum altero equite abreptus est. Hic Comes vociferari & ejulatu miserabili totam urbem ad invisum spectaculum excire. Concursum est undique. Plurimi notissimum Comitem equo per auras avehi, dum oculorum acies sequi potuit, attoniti spectarunt. Clamabat quidem Comes: Succurrite, cives, succurrite. Sed jam frustra hæc *c*. Sat diu expectavi judex; voluit demum moras omnes

b Petr. Cluniacensis l. 2. Mirac. c. 1.

abrumpi

abrumpi. O miſerum, ter miſerum, quem talis equus abripuit ad Tribunal. Hic nemo non dixerit : Horrendum eſſe incidere in manus Dei viventis. Nec Comitum galeas, nec Præſulum tiaras, nec Pontificum mitras hic judex reſpicit.

Non abſimile quid bonæ fidei ſcriptor commemorans : Vir nobilis, inquit, Gualterus de Mere unus aliquis è Caroli V Cæſaris aulico famulitio, ad partes Boreales Iſlandiam verſus navigans, ex adverſo navim magno impetu ferri, & in puppi tetrum monſtrũ, æthiopem nigerrimum pro navarcho conſidere vidit. Gualteri nauta pro more acclamans, quid merciũ vectarent, quove tenderent, quæſivit. Cui Navarchus ater reſpondit : Archiepiſcopum vehimus (nomini parcitur) & ad montem Heclam tendimus. Mons eſt aſſiduis incendiis, perinde ut Æthna, terribilis. Hoc ubi Gualterus audiit, totus contremuit, & vitæ rationes ſecum ſubducere orſus, quamprimum Leidam appulit, in religioſam divi Franciſci familiam ſe dicavit, ut rerum humanarum cura ſolutus Deo liberius operaretur. magiſtrum ſui tirocinii habuit Guilielmum Delphenſem, qui hæc domi meæ, inquit ſcriptor, multis honeſtiſſimis viris præſentibus exacto narravit *a*.

a Tirmānus Bredēbachius l. 8. ſacrar. collat. c. 12.

Quemadmodum Comes equo, ita hic Archiepiſcopus navigio ab ſubeundum judicium abreptus eſt. O nimium infelices! Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt. Et addens Iobus: Non ſunt tenebræ, inquit, & non eſt umbra mortis, ut abſcondantur ibi qui operantur iniquitatem. Novit enim opera eorum, & idcirco inducet noctem & conterentur, ſubito morientur, & in media nocte turbabuntur. Opus hominis reddet ei, & juxta vias ſingulorum reſtituet eis *a*.

a Iob. c. 34. v. 20. & ſeq.

Non enim eſt acceptio perſonarum apud Deum *b*. Nimirum telam craſſam & ſubtilem, ruſticam & Coam eadem ulna metitur Deus: Ius idem regibus, mendicis, Imperatoribus reddit.

b Rom. c. 2. v. 11.

Refert beatus Gregorius ad inſulam Liparim virum ſolitarium magnæ virtutis & nominis, uni ex iis, qui illuc appuliſſent, dixiſſe: Scitis, quia rex Theodoricus mortuus eſt? Huic illi protinus reſponderunt. Abſit: Certe cum abiremus, in vivis etiamnum erat, nec ejuſcemodi ſermonis quidquam ad nos perlatum. Quibus ille: Vt dixi, jam mortuus eſt. Nam die heſterno hora nona inter Ioannem Pontificem & Symmachum Patritium diſcinctus & excalceatus, vinctis poſt tergum manibus rapta-

raptatus, & in vicinam hanc Vulcani ollam præcipitatus est. His illi auditis, cum cura diem in tabulas retulerunt, Iamque in Italiam reversi, eo prorsus die Theodoricum esse mortuum compererunt, quem vir ille solitarius significarat. Nec vanum hoc visum fuit. Etenim Theodoricus Ioannem Pontificem in carcere necavit, Symmachum Patritium ferro trucidavit. Non injuria ab iisdem in ignem mitti visus est, in quos tam iniquus judex sæviit *a*. Sed invenit superiorem se judicem, qui nunc quidem, uti Iob loquitur, per caliginem judicat *b*: Sed mane Iudicium suum dabit in lucem *c*.

a Greg. l. 4. Dial. c. 30.
b Iob. c. 22. v. 13.
c Soph. c. 3. v. 5.

CAPVT IX.

Arcani Iudicii memoriam jugiter instaurandam;

seu,

Reddendæ rationis nunquam oblivisendum esse.

§. 1. AVrem pervellat assidue tremenda eaque ultima judicis sententia, quæ aut in ignem æternum mittet, aut æternæ vitæ transcribet. Nihil dici, sed nec cogitari quidquam horribilius potest, quam tonitru illud & fulmen nimis quam metuendum: Recede à me maledicte

in ignem æternum. Vox ferrea, vox adamantina, vox justissimi furoris plena.

Ajunt in Scythia & Mœoticis regionibus *a*, tonitrua tam ingenti fragore fieri, ut quandoq; hominem exaniment pavore. Nisi animus humanus immortalis esset, divinæ vocis tonitru jugularetur. Princeps Apostolorum Petrus Ananiam & Saphiram conjugem terræ allisit pauculis vocibus fulminatos *b*: Obstupescens id Grēgorius: Petrus, inquit, utrique conjugi vitam abstulit arguendo, qui Tabithæ vitam reddidit orāndo *c*. Senēsis virgo Catharina, quod temporis aliquid non optime collocasset, arcana castigatione à beato Paulo sic reprehensa dicitur, ut maluisset coram orbe universo pudefieri, quam judicio tam acerbo coargui *d*.

Narrat vir Religiosus è divi Dominici familia Raphaël de Columba *e*. Philippum II Hispaniarum Regem, cum rei divinæ interesset, duos è suis magnatibus sibi vicinos familiarius inter se fabulantes audiisse, & dissimulasse: Redeuntem vero in conclave, illos ipsos atroci vult notasse ac dixisse: Vos duo in conspectum meum non amplius venite. Ita illos hæ solæ voces perturbarunt, ut alter mœrore sensim contabuerit, alter stupido &

a Hodie Tartaria dicitur.

b Act. c. 5. initio.

c Act. c. 9. v. 36. & seq.

d in vita Catha. c. 24.

e Fer. 2. Dominicæ 1. in Quadrag.

atto-

attonito similis in omnem vitam manserit.

Itane vero vox humana hominem non summi flagitii sibi conscium sic fulminet? quis pavor, dolor, terror incutietur reo, cum non rex Hispaniarum, sed rex cæli, ac terræ terrificum illud pronuntiabit: Recede maledicte, ne amplius in conspectum meum te da, in ignes æternos abi.

Tantum potuit vox Petri, vox Pauli, tantum vox regis Philippi; quantum poterit vox judicis Christi? Geminæ voces (Ego sum) Christi judicandi tot militum centurias in olivario clivo prostraverunt: quid facient Christi judicaturi? Si tam terribilis fuit vox agni, quantum terrebit vox leonis? Leo rugiet, quis non timebit *a*? Dominus de excelso rugiet, & de habitaculo sancto suo dabit vocem suam: rugiens rugiet super decorem suum *b*. E veterum monumentis & ipsa experientia compertum est, leonem nonnunquam velut dormientem, aut mortuum jacere, dum in area vel campo insidias simulato somno struit, dum aviculæ complures congregentur. Subito insidiator iste horrendum rugit, quo quidem rugitu sic exterret aviculas, ut velut captæ hæreant. Hic accurrens Leo quicquid minoris ejuscemodi prædæ reperit, injectis unguibus præfocat.

a Amos c. 3. v. 8

b Hier. c. 25. v. 30.

Dormit aliquanto tempore, aut potius dormire se simulat Leo de tribu Iuda. Cavete aviculæ, attendite homines, repente hic Leo rugiet, & vos cadetis. Intelligite hæc qui obliviscimini Deum; ne quando rapiat; & non sit qui eripiat *a*.

a Psal. 49. v. 22.

§. 2. Intellexit hæc Iobus, & Deum nequaquam oblitus est. Nam jugi memoria hoc sibi iudicium ante oculos statuēs: Quis mihi, ait, hoc tribuat ut in Inferno protegas me; & abscondas me, donec pertranseat furor tuus, & constituas mihi tempus in quo recorderis mei *b*. Malo ad inferos descendere, quam irati judicis vultum sustinere. Quantus igitur morbus, quantum hoc malum cui pro medicina & refrigerio sit infernus ipse? Magna sunt enim judicia tua Domine, & inenarrabilia verba tua *c*.

b Iob. c. 14. v. 13.

c Sap. c. 17. v. 1.

Narrat Climacus in quodam Asiæ cœnobio discipulum commissum viro religioso, homini miti prorsus ac placido. Observavit discipulus se à sene nonnihil honorari, nec ullis molestis laboribus exerceri, quod aliquibus periculosum fuisse non nesciit, cumque etiam sua sponte avidus esset multa patiendi, hoc prudenter excogitavit; veniam à Sene petiit alio migrandi. Non negata est. Commendatitiis à magistro litteris acceptis in quoddam Ponti cœnobium

bium profectus est. Prima nocte, quam illic egit, somnium ei tale oblatum. Erant qui ab ipso rationes exigerent, è quibus demum intellexit se centum auri libras debere. Experrectus, & quid secundum quietem vidisset, apud animum suum revolvens: Antioche (aiebat ipse sibi) grandi ære alieno sumus oppressi; multa nomina restant expungenda. Ita triennium in eo cœnobio permansit officii sui sedulus, omnibus obtemperans, modestiæ ac submissionis cultor eximius, & quamvis à plerisque omnibus, ut homo ignotus ac peregrinus contemneretur, injuriis etiam afficeretur, hæc tamen ille omnia constanti patientia concoxit. Exacto triennio per quietem denuo vidit hominem, qui rationum tabulas monstravit, & in iis decem libras auri deletas. Expergefactus secum ipse dixit, non totum æs alienum, sed decem tantummodo libras dissolvisti ecquando reliquum tolles? Antioche majori labore ac conatu est opus. Ardentius est agendum, & patiendum. Ab eo tempore amentem ac fatuum se simulare cœpit, nec tamen quidquam officii sui omisit. Hinc factum ut quicquid molesti & insulsi laboris esset toto cœnobio, in unum Antiochum devolveretur: omnium sensus erat, hæc homine bardo

non indigna *. Sed nihil nimis difficile Antiocho visum est. Ita tredecim annos industria incredibili exegit. Rursus autem in somnis exactores illos vidit, qui omnia nomina centum librarum expuncta ostenderunt. Quod ille in suum usum sic traxit, ut quotiescunque graviori labore, aut novis injuriis exagitaretur: ipse sibi diceret: Antioche, memento debiti *a*.

a Climac. grad. 4. de Obed. mihi pag. 81.

Ad hunc plane modum quotidie seipsum quisque commonefaciat: Heus Paule, aut Andrea, aut Petre &c. † Memento judicii: grandis debitor es, & quidem confessi nominis; centum millia talentorum debes, rationes brevi exigentur: Incertissimum est quo anno, quo die, qua hora actionum tuarum omnium rationem à te accepturus sit judex. Ergo, memento judicii, memento.

Thallelæus Cilix, quod notatu dignissimum, annis sexaginta, quos in divinis servitiis egit, assidue flevit, nec unquam visus est, quin lacrimarum fonticuli ex ipsius oculis defluerent. Vt autem ejus rei caussam redderet, illud semper in ore habuit: Tempus hoc nobis ad pœnitentiam indultum est, & rationes valde

* Es thuts dem Lappen wol.

† Hanß/ Veit/ Georg/ Lundwig/ Albrecht/ Michel/ ꝛc.

valde ſeveras poſtulabit judex, ſi illud neglexerimus *a*.

Hoc ſciamus, quod Moſes animis fideliter inſtillans: Dei perfecta ſunt opera, inquit, *& omnes viæ ejus judicia* Deus fidelis, & abſque ulla iniquitate, juſtus & rectus *b*. Quocunque vertas oculos, æquiſſimam Dei libram conſpicies.

Quidquid Deus operatur, ad rectiſſimi judicii normam operatur. Siquidem omnia ad exactiſſimam libellam jam ab æterno ponderavit. Quod Salomon pronuntians: Pondus inquit, & ſtatera, judicia Domini *c*, nec capillo vel unico exerrantia. Quia Deus judicii Dominus *d*. Omnes viæ ejus judicia. Vt horum nos ulla unquam teneat oblivio, nos ipſos identidem extimulemus hoc brevi monito: Memento judicii. Deum autem id maxime velle, ut futuri judicii ſemper memores vivamus, paragrapho ſequenti oſtendemus.

§. 3. In ſacris voluminibus poſt librum Iudicum ſubjunguntur libri Regum *e*. Non errabimus ſi iſtud etiam in myſterium aſſignemus: Iudicium attente acſerio conſideratum Chriſtianos eo evehit, ut morte obita, & judicio ſuperato reges efficiantur cæli. Ergo quiſquis es, memento judicii.

Sunt qui obſervent tam in exordio biblio-

a Ioan. Moſch. in prato ſpirit. c. 59. mihi pag. 371.
b Deut. c. 32. v. 4.
c Prov. c. 16. v. 11.
d Iſaiæ c. 30. v. 18.
e Quatuor capitibus Ruth mediis.

bibliorum, quam epilogo ac fine, mentionem injici de judicio, veluti de re summi momenti à qua initium sumere, & in quam desinere debeant divini codices. Liber Geneseos sic orditur: In principio creavit *Deus. *Elohim* * cælum & terram *a*. Hebræa vox ista qua Moses usus, non Deum Creatorem tantum, sed judicem, inspectorem, vindicem designat. Vt sciant homines eundem esse Conditorem Mundi & Iudicem universorum, qui sicut mundum creavit, ita & judicabit: Vt sciant etiam ab eo universa in lance justissima esse disposita. Porro sacrorum voluminum finem Apocalypseos liber in hæc verba consignat: Etiam venio cito. Amen. Veni Domine Iesu *b*. Hic clarissime humanæ gentis arbiter & judex adventum suum judiciarium prædicit: Et vero etiam à secura conscientia invitatur ut veniat. Veniet & non tardabit. Memento judicii.

a Gen. c.1.v.1

b Apoc. c.22. v.20.

In psalmis vates regius creberrimam facit mentionem divini judicii. Ejusdem in psalmo primo & penultimo monet: Non resurgent impii in judicio *c*. Dixerat psaltes initio sacri carminis, Iustos non abire in consilio impiorum; sed subnectit, Impiòs non resurgere in judicio justorum. Hoc sensu, longe aliud fore judicium justi & aliud impii.

c Ps.1. v.6.

Sic

Sic etiam sub finem psalmorum: Gladii ancipites, inquit, in manibus eorum, ut faciant in eis judicium conscriptum, *a* judicium decretum, fixum, firmum, jam olim scriptum, & velut colūnæ incisum, ut nequeat immutari. Ergo memento judicii.

a Psal. 149. v. 6. & 9.

Narrant Alexandrum magnum Diogeni Cynico adstantem quæsivisse ab eo: Dic soles, Philosophe, num me times? Cui Diogenes: Es ne bonus, inquit, an malus? Bonus respondit. Quis, igitur, inquit philosophus, timet bonum *b*? Hic iterum responderi potuisset philosopho: Malus homo bonum regem timere potest & debet. Id è sacris voluminibus Christiani norunt. Paulus in suis epistolis: Vis, inquit, non timere potestatem? Bonum fac: & habebis laudem ex illa. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat *c*. Qui nihil mali facinoris patrat, quod oculis deprehendi possit, securus est à judice homine, non item à judice Deo, qui non solum oculis patentia, sed mentis abstrusissima quæq; judicat. Hinc vociferatur David: Ab occultis meis munda me *d*. Latent nonnunquam in homine cupiditates & affectus pravi, sed occultissimi, quos ille sibi periculosos non censet, Deo aliud iudicante.

b Laërtius l. 6. c. 2.

c Rom. c. 13. v. 3.

d Psal. 18. v. 13.

Cum pictor imaginem à se factam pro-

proponit ſpectandam, vulgi judicium non metuit, ſed artificum, & hominum in talibus cenſendis peritorum: Ita ſanctiſſimi quique humanis judiciis non terrentur; oculum Dei cenſorium formidant, qui ſæpe quod hominibus bonum, juſtum, ſanctum videtur, damnant ut malum. Videt quis acervum farinæ candidum, quem purum & ab omni furfure purgatum judicat, ſed cum ad cribrum farinarium farina examinatur, tres facile vel quatuor pugilli furfuris excutiuntur: ita plurima prorſus humanis judiciis approbantur ut recta & ſancta, quæ ubi judicii divini cribrum ſubtiliſſimum examinaverit, miſtura furfuris detegetur.

Eſt aurum quod obryzum, quod purum putum cenſeas, ſed explorandum trade aurifici, qui ubi ad coticulam illud examinaverit, miſtum & impurum, aut falſum & adulterinum pronuntiabit. Quod actionibus humanis dignitatem auri attribuimus, quæ Chriſti judicis coticula ut plūbum damnabit.

4. Filius Davidis Regis, Salomon, Eccleſiaſten ſcripto agens idem hoc ipſiſſimum myſterium luculente docet, & concionatores inſtruit, qua ratione dicendi principium & finem à Dei judicio, ſeu rerum noviſſimis petant. Eam ob cauſſam ſic ille exor-

ſus eſt:

sus est: Vanitas vanitatum & omnia vanitas *a*. Nihil hic stabile, suis quæque spatiis transcurrunt & transvolant. Cum homo multis sese annis varie fatigaverit, cum destruxerit, ædificaverit, in negotiis multiplicibus desudaverit, ipsam etiam mortem subierit: quid restat? Iudicium. Ad hunc demum scopulum navis nostra impingit. Idem vero Ecclesiastes libro suo hunc apponit epilogum: Et cuncta quæ fiunt adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum sit *b*. Quid oro, Ecclesiastes his verbis omnino ultimis monet, nisi hoc ipsum: Memento judicii.

a Eccl. c. 1. v. 1. & 2.

b Eccl. c. 12. & ult. v. ult.

Nec alia ethicæ divinæ scriptor volumen suum clausula insignivit, quã hac: Laudent eam in portis opera ejus *c*. Sunt verba plane ultima scriptoris sacri, quibus ille humanas actiones ablegat ad Iudicium. Nam judicia olim ad portas exercebantur. Et quoties Iobus udiciariam hanc campanam pulsavit? Quam articulate monuit: Fugite à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est: & scitote esse judicium *d*. Ergo memento udicii.

c Prov. c. 31. verba omnino ultima.

d Iob. c. 19. v. 29.

Christus ipse jam morti proximus, in amplissimo Hebræorum Pontificum senatu etsi vinctus, etsi judicandus, etsi crucifigendus, judicii tamen memoriam refricans, & ipsum judi-

judicem velut digito commonſtrās: Dico vobis, inquit, amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli *a*. Iam in crucem ſublatus judicii tamen formam repræſentavit, cum latronum alteri paradiſum eo ipſo die habitandum pollicitus, alterum ultro in abyſſum ruere volentem non revocavit, quo quidem occulto tunc judicio, & oves ad dextram, & hædos ad ſiniſtram ſtatuendos oculis ſubjecit. Cum ſuperata jam morte redivivus cælū repeteret Salvator, diſcipulis eum, dum licuit, proſequentibus fixa oculorum acie, en duo è cælo candidati ephebi, piam turbam alloquentes: Viri Gallilæi, ajunt, quid ſtatis aſpicientes in cælum. Hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, *ſic veniet*, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum *b*. *Sic veniet*, cum eodem corpore & animo, cum eadem majeſtate ac gloria ſpectabilis, cum iiſdem vulnerum notis, eodem gemino comitatu hominum & Angelorum, ſupra hunc eundem Olivarum montem deſcendet, vobis gaudio ac ſolatio, aliis terrori & ſupplicio. Sic veniet. Ergo venturum cogita, & judicii memento.

a Matt. c. 26, v. 64.

b Act. c. 1. v. 11.

Hoc nobis omnes è tumulis defuncti occinunt, quivis mortuorum clamat:

mat: Memor esto judicii mei, sic enim erit & tuum *a*. Cujusnam? Tuum, Cæsar; tuum, Princeps; tuum Carole, tuum Philippe, tuum Marce; tuum homo qui vivis.

a Eccl. c. 38. v. 23.

Refert Clemens Romanus B. Petrum dictitasse: Quis peccare poterit, si semper ante oculos suos Dei judicium ponat? Gregorius Nazianzenus ad Eleusium judicem multa sibi familiaritate conjunctum scribens: In summa, inquit, ô judex futurum scito, ut judiceris, & minus peccabis *b*.

b Greg. Naz epist. 74.

§. 5. Moris est in hominum religiosorum domibus, ut antequam noctu post cenam ad quietem se recipiant, examen conscientiæ præmittant, si eorum forte aliquem ea nocte ex improviso mori contingeret, rationes ille cum Deo compositas haberet. Ad istud autem quotidianum conscientię examen æreo campano signum datur, ut omnes eodem tempore horæ partem in eo faciendo collocent *c*. Fuit ut post cenam ante somnum daretur ex more signum ad Examen conscientiæ, & eodem omnino temporis puncto è religiosa familia unus moreretur, quod domesticorum aliquis singulariter observans: Huic Patri, ajebat, pulsatum est ad examen. Vere sic fuit. Nam eo ipso tempore ad Christi Tribunal ductus, & judica-

c In Societate Iesu bis istud fit de die ante prandium, & ante somnū.

tus ſententiam audiit æternum non mutandam.

Revera quod in morte fit judicium, plus quam mors ipſa formidandum eſt. Sed nos illud ideo plerumque non formidamus, & etiam obliviſcimur, quia remotum credimus. Hanc cauſſam dilucidiſſime aſſignãs Eccleſiaſtes: Etenim ait, quia non profertur cito contra malos ſententia, abſque timore ullo filii hominum perpetrant mala *a*. Nimirum quæ valde diſtant, ab oculis parva judicantur, etiamſi ſint maxima: ſic ſtellas oculi minutos eſſe orbiculos affirmarent, niſi Aſtronomia ſtellarum etiam minimas decies octies terrarum globo majores eſſe demonſtraret. Ita Tribunal Chriſti, velut remotum acie obtuſa cernimus, & in diem ſecuri vivimus. Veruntamen ſcitote, quia prope eſt, in januis eſt *b*. Veniens veniet dies tus, & non tardabit. Dies hodierna parcit? craſtina fortaſſis te abripiet, & tuo te judici ſiſtet. Nunquam non paratus eſto.

a Eccl. c. 8. v. 11.

b Matt. c. 24. v. 33.

Ad Ægidium beati Franciſci ſocium duo purpurati Patres reviſerunt. Sermo inter eos, ut fieri amat, varius fuit. Ad colloquii finem, duo illi Præſules pro ſe quiſque impenſius rogarunt: Mi frater Ægidi, Deo nos tuis precibus cõmenda. Quibus ille extemplo, uti erat vir feſtivæ liberta-

bertatis: Vos ô mei domini, precibus meis non indigetis. Illi insolentiam dicti mirabantur, & causſam etiam rogabant: His Ægidius: Vos, inquit, vitam pinguibus ſacerdotiis & inter varias voluptates agitis, & cælum vobis nihilominus ut certum promittitis; ego inter miſerias continuas formido Inferos: Non parcit judex, qui judicat etiam juſtitias. Sauciavit animos hoc dictum ſalubri vulnere, & aquam oculis excivit *a*. Memento igitur judicii quod Principes, Reges, Imperatores citat, & inter reos collocat.

a Chrō. S. Frāciſci part. 2. l. 7. c. 20. mihi pag. 273.

Referunt rerum Anglicarum ſcriptores, Guilielmum Angliæ Regem miſero fati genere obiiſſe. Hic quidem Catholicus princeps, ſed in prę-ſules ac ſacerdotes parum æquus Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum jam triennio exulem inique afflixerat. Nec defuit ultrix è cælo manus. Nam rex cæleſtis iræ ſignis ac prodigiis crebrioribus de judicio vicino monitus, dum in venatu eſt, ſagitta in cervum emiſſa læſus occubuit. Hunc beatus Hugo Cluniacēſis Abbas ad Tribunal Chriſti Domini triduo ante accuſatum, judicatum, condemnatum vidit. Et vero etiam ejus rei certiorem fecit Anſelmum, juſſitque bono eſſe animo, judicem brevi pronuntiaturū, utra pars cauſſa niteretur meliori *b*.

b Edmerus in Anſelmo l. 2. Malmeſburienſ. & alii, e quibus Baronius tom. 12 ad An. 1100.

Ergo quicquid agas, memento judicii.

Inter monitores Chryſoſtomus etiam Lethargum noſtrum excitans: Si dormientes nos, inquit, dies ille deprehenderit, mors ſimul excipiet immortalis *a*. Non minus monitorem agens Auguſtinus: Quamvis, inquit inſana gaudia non ſint gaudia, jactantia divitiarum, tumor honorum, vorago popinarum, immunditia fornicationum &c. aufert omnia iſta una febricula, & adhuc viventibus totam falſam beatitudinem ſubtrahit, remanet inanis & ſaucia conſcientia, Dominum ſenſura judicem, quem noluit habere cuſtodem, & inventura aſperum Dominum, quem dulcem Patrem quærere & amare contempſit. Tu autem, quia veram requiē, quæ poſt hanc vitam Chriſtianis promittitur quæris, etiam hic eam, inter amariſſimas vitæ huius moleſtias, ſuavem jucundamque guſtabis, ſi eius, qui eam promiſit, præcepta dilexeris. Cito enim ſenties dulciores eſſe juſtitiæ fructus, quam iniquitatis, & verius atque jucundius gaudere hominem de bona conſcientia inter moleſtias, quam de mala inter delitias *b*. Porro conſcientiam malam, nihil magis terret, quam imminens judicium. Memento judicii.

Ejuſdem memoriam Gregorius inſtillans,

a Chryſoſt. tom. 2 in c. 13 ad Rō. hom. 25. mihi pag. 224.

b Aug. tom. 4. l. de catech. rudib. c. 16. mihi pag. 302.

ſtillans, & homines probos in exemplum ſtatuens: Contemplantur, inquit, quam diſtrictus judex veniat, qui dum vi immenſæ magnitudinis cordium ſecreta illuminat, omnes ante oculos culpas reducit. Perpendunt, qui poſt confuſionem cruciatus maneat, cum & reatus animum immortaliter morientem, & indeſinenter deficientem carnem gehenna conſumat *a*. Vbi mors ſine morte, defectus ſine defectu, finis ſine fine, quando ibi mors immortalis, defectus indeficiens, & finis eſt infinitus.

a Greg. l. 8. mor. c. 13. poſt init. pag. 489.

Iam olim minatur Deus: Cum arripuerit judicium manus mea, reddam ultionem hoſtibus meis *b*. O Domine, quam tui te hoſtes non norunt! quam malitioſe potentiam tuam ignorant! ſed cognoſcetur Dominus judicia faciens *c*.

Idem l. 4. Dial. c. 45.
b Deut. c. 32. v. 41.
c Pſal. 95. v. 17.

Docet nos quotidie Tutelaris Angelus inferorum præcipitia cavere, iter ad cælum intendere, irati judicis vultum timere. Hæc multis inania ſunt monita; nec illi à præcipitiis recedunt, nec iter ad cælum erigunt, nec judicem venturum metuunt: Non monitores Angelos audire, non Angelorum Dominum, noſſe volunt. Pergite inſani: Cognoſcetur Dominus judicia faciens: Ninirum quod Salomon prædixit: Viri mali non cogitant judicium; qui autem

tem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia *a*. Qui sollicitus cum Deo suo ambulat, quotidie voces illas ingeminat: Dicam Deo, noli me condemnare. Iam dicam, hodie dicam, hac ipsa hora dicam; idque millies iterumque millies repetam: Noli me condemnare *b*. O judex æquissime. Et nunquid, eodem Iobo teste, qui non amat judicium, sanari potest *c*? Tu ergo tuum ama judicem, & memento judicii. Magna peccati pœna est, futuri judicii memoriam perdidisse.

a Prov. c. 23. v. 5.

b Iob. c. 10. v. 2.

c Idem c. 34. v. 17.

CAPVT X.

EPILOGVS

Dictorum utroque libro.

HActenus ego tecum, mi optime Lector, Tribunal Christi contemplatus sum eo ipso anno, *d* quo Germania bellis maxime arsit. Vndique litui & tubæ infremuerunt. Quid nisi bella, & opiniones bellorum, quod Christus monuit, *e* audivimus? sed opiniones magnam partem incertas, dubias, falsas. At fuerint certissimæ omnes, cur tantopere fortunis nostris & corpori metuimus? Moriendum est. Scindatur aut rumpatur pellis; tundatur ferreis Anaxarchus malleis, suam nec in mortario libertatem perdet; Theodorus

d Anno 1631.

e Matt. c. 24. v. 6. Marc. c. 13. v. 7. Luc. c. 21. v. 9.

humi,

humi, an sublime putrescat, Theodori nihil interest *a*. Sed inquies, nimirum tunc fortes sumus, cum extra teli actum agimus: Tu si inter hostes sis, aliter sentias.

a Anaxarchi & Theodori dicta nota censeo.

Ego, mi Lector, ita vivere conatus sum hactenus, ut nemini metuendus, nemini hostis, neminem vel minimum turbarem aut etiam læderem. Hostiliter in me agunt alii? Ego meis me chartis involvo, nec aliud scutum, quam *Patientiæ* objicio. Hoc ipso anno tam bellicoso ac turbulento, ego cum Archimede in meo pulvere circinando volutatus, Tribunal Christi, quod ante annos sedecim dictione proposui, nunc litteris consigno, & scripto in orbem evulgo. Atque una omnes, per Domini Iesu amorem obsecro, non ita curemus corpus, ut animam negligamus. Res terræ & temporis in minimis habendæ sunt: Vivamus Æternitati. Quid pupas & crepundia sectamur, quid fortunas & aurum struimus? Tribunal cogitandum, parandus illi animus, cælum indagandum est. Quæso, ne nimium pueri simus, & in solam perniciem nostram seduli. Studiosius animũ ornemus, quam corpus; supremi Tribunalis potius, quam cruenti Martis incursiones formidemus. Bellorum turbinem his annis multi declinarunt: Tribunal judicis supremi effugiet

nemo. Iam noſtrum omnibus propinquum jam ad fores, iam proximum eſt. Hæc hactenus lingua & calamo fidelis; puto, monitor ingreſſi. Sed dictis apponamus clauſulam.

§. 1. Anno Chriſtiano milleſimo quingenteſimo quinquageſimo nono populabatur peſtis Geldriam. Eo tempore Arnoldus Hubertus nauta, ſed, contra quam ſolet hoc hominum genus, optimæ vitæ, nocte quadam moneri divinitus ſibi videbatur, uxorem ergo excitans: Surge, inquit, ego vocor. Mox ante lucem ad templum una properant, & dum fores reſerantur, inter preces expectant. Admiſſi templo in preces ruunt. Sacramentis animum Arnoldus expiat. Vbi domum rediit, animo linqui cœpit, & à ſenſibus alienari. Triduum ita acuit, ut dubium fuerit, vivis an mortuis annumerandus eſſet. Demum ad ſe rediens: Vbi, ajebat, fui, quæ & qualia vidi? Ab hoc tempore detinebatur affixus lecto, ſemeſtri ſpatio æger. Homines opulentos ac nobiles, ut ad ſe reviſerent vix admittebat, ridentes aut inania loquentes circa lectum non ferebat. Illud identidem uſurpans: *Nunc tempus nugandi non eſt.* Ab hominibus plebeis & ſimplicibus adiri ſe non vetabat, quo eos facilius Dei timore imbuéret. Nã & iſtud ſæpius ingeminabat. *Vbi fui, quæ*

quæ & qualia cognovi? Nunc revera non est nugandi tempus. Minutum illud est, sed mirum toto, quo decubuit semestri, ungues ægroti non succrevisse. Exactis sex mensibus morte placidissima, velut obdormiens defunctus est. Hæc mihi, ait scriptor, Iurisconsultus vir doctissimus ac integerrimus Arnoldi cognatus optima fide retulit, quæ ipse spectavit & audiit *a*.

Oraculum credamus monitum illud saluberrimum: *Nunc tempus nugandi non est.* Ipso mortis momento rationem reddituri sumus de totius vitæ cogitatis, dictis ac factis, & jam dum vivimus, nugemur?

Augustinus non alia re potentius intra recti limites se coërcitum asseverans: Nec revocabat me, inquit, à profundiore voluptatum carnalium gurgite, nisi metus mortis, & futuri judicii tui, qui per varias quidem opiniones, nunquam tamen recessit de pectore meo *b*. Idcirco idem unumquemque nostrum monens & vellicans: Discute, inquit, conscientiam tuam, ascende tribunal mentis tuæ; noli tibi parcere, examina te, loquatur tibi medulla cordis tui, vide utrum audeas innocentiam profiteri. Ergo jam bene vive. Cras, inquis, bene vivam Indulgentiam tibi Deus promisit, crastinum diem tibi nemo promisit. Si male vixisti, bene vive jam hodie. Stulte, hac nocte auferetur

a Tilmannus Bredenb. Theol. lib. 8. coll sacror. c. 14. & ult.

b Aug. lib. 6. Confess. c. 6. initio.

tur à te anima tua. Non dico, quæ præparasti, cujus erunt: sed secundum quod vixisti ubi eris? Corrige ergo te *a*.

a Idem tom. 8. in ps. 101. medio mihi p. 466.

Dulcis & rectus Dominus. Amas quod dulcis est, time quod rectus est. Tanquam mansuetus dixit, *Tacui*: sed tanquam justus, numquid semper tacebo? Misericors & miserator Dominus. Ita plane. Adhuc adde, longanimis, adhuc adde, & multum misericors: sed time quod est in novissimo & verax. Quos enim modo sustinet peccantes, judicaturus est contemnentes. Largitur tibi spatium correctionis, sed tu plus amas dilationem quam emendationem. Malus fuisti heri? hodie bonus esto: hodiernum diem in malitia peregisti? vel cras mutare. Semper expectas & de misericordia Dei tibi plurimum polliceris: quasi ille qui tibi per patientiam promisit indulgentiam, promiserit tibi etiam prolixiorem vitam. Vnde scis quid pariat crastinus dies? Quando veniat ultimus dies nescis *b*.

b Aug. tom. 9 tract. 33. in Ioan. fine. mihi p 108. & seq.

Vox Dei est ad te: Delevi quod commisisti: securus de præterito, cave de futuro; observa quod præcepi, ut invenias quod promisi. Revera tempus nugandi non est. Interim nugamur sæpissime, & vitam exigimus inter crepundia. Iudicium impen-

impendens toties occentari nobis audimus, & nihilominus telam quam orsi sumus, perseverantia improba perteximus.

§. 2. Memoria est, ævo superiore in Zelandiæ urbe † Zythopæium * mortuum & in sandapila domi suæ collocatum esse. Dum funus cogitatur & exequiæ, defunctus reviviscere, in feretro se movere, vicinum asserem pulsare cœpit. Filii qui tum soli eo loco aderant, inexpectato sonitu exterriti, matrem inclamant, & patrem in loculo pulsare vociferantur. Mater pueriles animos vano terrore decipi rata, aliquamdiu nec loco se movit. Cumque pueri non desisterent eadem clamare, accessit demum, & ipsa clausum cadaver, & auditis pulsibus sandapilam aperuit. Et en defunctus erigit sese redivivus. Accursus hominum frequens ac varius: Omnium interrogatio fuerat; Vbi fuisset interea temporis, aut quid vidisset? Ille hoc unicum respondit: *Si dixero vobis, non credetis.* Nec ipse ullis deinceps popularibus oblectamentis se dedere sustinuit. Iam non esse nugandi tempus moriendo didicit, & ideo risum & voluptatem inter hostes numeravit. Quod de Lazaro Christi amico in

† *Vrbis nomen* Thertolen.
* Einen Bierbrey.

in vitam revocato ferunt, eum omni vita reliqua nunquam amplius risisse.

Hanc gaudiorum temperantiam Ecclesiasticus regius exemplo suo approbans: Risum, inquit, reputavi errorem, & gaudio dixi quid frustra deciperis *a*? Cor sapientum, ubi tristitia est, & cor stultorum, ubi lætitia *b*. In rem optime beatus Gregorius: A paradisi gaudiis, inquit, per oblectamenta discessimus, ad hæc per lamenta revocamur. Vnde necesse est, ut semper pavidi semperque suspecti, ponamus ante oculos cordis, hinc culpas operis, illinc judicium extremæ districtionis. Pensemus, quam districtus judex veniat, qui judicium minatur & latet: terrores peccatoribus intentat, & tamen adhuc sustinet: & idcirco citius venire differt, ut minus inveniat quod condemnet. Puniamus ergo fletibus culpas, & præveniamus faciem ejus in confessione. Voluptatum nos fallacia nulla decipiat, nulla vana lætitia seducat. In proximo namque est Iudex, qui dixit: Væ vobis, qui ridetis nunc; quia lugebitis, & flebitis. Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupabit *c*.

Hæc considerans Anselmus & altum suspirans: O angustia! inquit. Hinc erunt accusantia peccata, inde terrens justitia, subtus patens infer-

a Eccl. c. 2. v. 2.
b Idem c. 7. v. 5
c Greg. hom. 10. in Euang

ni

ni horridum chaos, desuper iratus Iudex, intus urens conscientia, foris imminens gladius, undequaque terrens sententia. Si justus vix salvabitur, & ego peccator, sic depressus & constrictus, in quam partem me vertam? Vbi latebo? Vbi apparebo? Latere erit impossibile; apparere intolerabile. Quid dormitas anima tepida, & digna evomi? Qui non expergiscitur, qui non tremit ad tantum tonitru; non dormit, sed mortuus est *a*.

a Anselm. in meditat.

§. 3. Ad mitigandum tremendi hujus judicii metum saluberrime Christus monuit: *Facite vobis amicos b*. Hoc ipsius judicis consilium est utique profuturum omnibus, qui ei obsequio fideli paruerint. Quod sequenti narratione confirmamus.

Refert Bonav. in Pharetra l. 3. c 49

b Luc. c. 16. v. 9.

Fuit Romæ vir primarius, delitiarum & auri dives, minus virtutum. Nomen ei Andreas. Vitam hic egit solutiorem; animam oneri, corpus voluptati habuit, nec intutum censuit spatiosam & amœnam ad æternitatem viam insistere. Ita parum in eo religionis, vanitatis plurimum fuit. Nec tamen cœlum aut cælites odisse voluit. Illud in eo singulare: Beato martyre Cæsario devotissimus extitit, cujus & templum accessu crebro ac donis frequentavit. Amicum sibi vel ignarus conciliavit. Interea mortem quam horrebat & fugiebat,

giebat, delitiis, ut fit, atque voluptatibus advocabat. Moritur; nec tamẽ ſine omni pœnitentis animi ſigno. Cadaver flentium & plangentium amicorum triſti obſequio ambiebatur, patrioque more veſtiebatur ad tumulum. Dum igitur funus in feretro expectat, dum ſolitis excubiis circa ipſum vigilatur, nocte jam adulta capulus moveri, mortuus caput è ſandapila extollere, in omnem partem circumſpicere, & redditam ſibi vitam oſtendere; quotquot aderant terreri, plerique fugere, prudentiores propius accedere, cadaveroſum hominem diligenter inſpicere, alloqui demum & ſciſcitari cæperunt, veréne viveret, num à mortuis rediret, an vero (quod magis ſuſpicabantur) ob productius animi deliquium pro mortuo habitus intuentium oculos fefelliſſet, & latentem vitam retinuiſſet. At ille ab imo ſuſpirans: Vere, inquit, è vivis exceſſi: jamque inter ſupplicia æſtuarem, niſi judicis inſignior amicus, mihi ſingularis patronus extitiſſet, martyr Cæſarius. Hic certatim omnes avidiſſimè quærere inſtituerunt: Vbi fuiſſet, quid vidiſſet, quid inter mortuos audiiſſet, quomodo ad vivos rediiſſet? Acervatis ille quæſtionibus ita reſpondit: Ejectus è corpore ad terribile ac nimis pavendum Chriſti Tribunal rapiebar.

piebar. Hunc judicem multa Angelorum millia ſtipabant. Ego conſcientiæ vulneribus deformis reus & ſupplex, nec liberiorem quidem oculum audebam tollere, ſupremam judicis ſententiam auditurus, inexplicabili pavore quatiebar. Adſtabant judicis miniſtri dæmones, præda inhiantes, ad omnem nutum attentiſſimi. Mihi credite, non dici, non ſcribi, ſed nec ſatis cogitari poteſt, illius horulæ pavor, calamitas, horror, angor & diſcrucians trepidatio, non centum linguis divini Tribunalis æquitatem exactiſſimam deſcripſero. Dum igitur paveo, & decretum ultimum exſpecto, Cæſarius martyr Matre judicis, & Apoſtolorum collegio favente, ante Chriſtum Dominum procumbens, ſuorumque vulnerum illuſtria ſtigmata commonſtrans: Iudex clementiſſime, ajebat, hæc ego vulnera pro honore tui nominis excepi, hos oculos ego, has manus, hoc pectus, hoc omne corpus pro te impendi, tormentis plura objecturus membra, ſi plura mihi fuiſſent corpora. Nunc veniam precor huic reo & ſupplici, qui meis ſe patrociniis totum commiſit.

Quod Cæſarius martyr, hoc & Mater Dei ceteriique cælites rogarunt. Annuit benignus Iudex: deprecatoribus tam copioſis, & ſententia

in

in aliud tempus dilata, me veniæ ac vitæ ſecurum ad corpus redire juſſit: En adſum veſtro bono, ut certioré jam fide & ardentioribus ſtudiis divino vos Tribunali præparetis. Videte, ut cum Deo ſolliciti ambuletis: Proxime januam expectat Iudex, cui ratio reddenda eſt de omnibus etiam cogitationibus. Dixit & in feretro ſe componens è vita denuo diſceſſit *a*.

a In Vita S. Annonis Archiep. Colonien. l. 1. c. 35 apud Suriū t. 6. die 4. Dec.

Quapropter, ô Chriſtiani, Iudicis ipſius monitu: Facite vobis amicos; obſequiis patronos conciliate, judicem muneribus, quibus affici ſolet, delinite, toto animo, ac omni ſtudio in ſalutis curam incumbite, hoc unum omnibus negotiis anteponite. In proximo ſtat Iudex; jam jam aderit; parate vos, & in excubiis ſtate; hodierna vel craſtina poſcetur ratio.

§. 4. Rationes porro faciles ac expeditas facit; ſeverum Dei judicium ſupra modum mitigat, ſi judicandus neminem, dum viveret, judicarit.

Quod alibi teſtatiſſima fide narramus, hic paullo explicatius in memoriam reducimus. Vixerat olim inter cœnobitas homo veſte quidem religioſus, ſed animo profanus, tanto negligentior, quanto ſui amantior. Deductus ad vitæ metam, in foribus adeſſe mortem ſenſerat, nec tamen ad tam inviſi hoſpitis adventum ægrimoniæ aut pavoris quidquam

quam præ se ferebat : Sereno ac hilari vultu operiebatur ultimos mortis insultus. Hæc nimia sui securitas, ut videbatur, religiosam familiam omnem sollicitudine non levi perculit. Nemo non male metuebat homini, ne vitam, quam inter torporem exegisset, eodem clauderet epilogo, & ita suo sisteretur judici plane imparatus ad reddendam rationem. Igitur familiæ præses id esse sui muneris ratus hominem impendentis judicii libere monere: Oro te, frater, inquit, vicinum vitæ finem & Tribunal Christi cogita ; reddenda ratio de dictis, factis, imo & cogitatis omnibus, audienda est sententia in omne sæculum immutabilis, momentum hoc excipit Æternitas.

Fortasse vitam egimus solutiorē, & dies optimos male consumpsimus ? Nunc igitur pœnitentia & lacrimis contractas noxas eluamus. Modicum diei supereſt ; resipiscamus, dum licet, & quam possumus, contentissime ad cœlum ambulemus, ne nox æterna nos comprehendat. Et esto, videatur quis sibi vixisse integerrime, quia tamen ab humanis divina judicia sunt longe diversissima, idcirco cum metu & tremore quod sæpius præcipitur, nostram salutem operemur *a*, idque tanto arlentius, quanto contractius est vitæ spatium.

a Phil. c. 2. v. 12.

Festinemus ingredi in illam requiem *a*. Cacodæmones nunquam minus feriantur, quam cum ad finem decurrit vita, hic omnes explicant conatus, ut à cœlesti tramite nos avertant. Quare obsecro, mi optime frater, ad judicium tam propinquum, quanta potes sollicitudine te para. A supremo halitu salus æterna pendet.

a Heb. c. 4. v. 11.

Audiit hæc patienti silentio moribundus; debili demum voce: Fui, ait, mi Pater, fui nō nego, religionis negligens, & cessator in plurimis; disciplinam severiorem minime amavi. Doleo, & veniam peto. Ne tamen admirandam Dei clementiam in me celem: En paullo ante duo venustissimi vultus juvenes hic adfuerunt, qui omnium meorum delictorum syngrapham monstrantes quæsierunt: num faterer hæc esse mea?

Fateor, ajebam, & deprecor. Sed unicum scio subsidium, quod in supremo Tribunali causſæ meæ faveat: Ex quo familiam hanc ingressus divinis servitiis me addixi, quantum meminisse licet, neminem unquam judicavi, nec ullius injuriæ recordari volui. In ceteris fatentem habetis reum. Sed obsecro propugnent pro me verba Domini Iesu, qui dixit: *Nolite judicare, & non judicabimini: Nolite condemnare, &*

re, &

re, & non condemnabimini : Dimittite & dimittemini a.

His auditis illi juvenes noxarum mearum ſyngrapham lacerarunt. Hinc ego non immerito lætus, ac hilaris & fiduciæ pleniſſimus, ad Chriſtum judicem proficiſcor. Expuncta ſunt tot nomina *. Ad arcanum illud Tribunal mecum defero chirographum judicis & promiſſum : *Nolite judicare & non judicabimini.* Vtique conventa pacta non reſcindet ipſa veritas †. Promiſſis Domini fido. Hæc ubi moribundus dixit, Domino, inquit Anaſtaſius, in pace ſpiritum reddidit, magnaque adſtantibus ædificationis utilitatiſque cauſa & auctor extitit *b*.

Per Deum obteſtor, videte, quanti momenti ſit ad emerendos ſummi judicis favores, neminem judicare, partes judicis in mortalium nullum ſibi ſumere. Æterna veritatis pollicitatio eſt: Non judicabitur, qui non judicat; non condemnabitur, qui non condemnat. Vis pro judice largitorem, & patrem cernere? Non judica, non condemna. Nobiliſſimum eſt ſacrificium & Deo præ omni hecatombe gratiſſimum, *Neminem unquam ſtudio turbare aut lædere.*

a Luc. c. 6. v. 27.

b Anaſtaſ. Sinaita Epiſc. Antioch. in Oratione de S. Synaxi, quã Achilles Statius Luſitan. in Latin. è Græco à ſe tranſlatum obtulit Greg. XIII. Pontif. Max. Anno 1579. Baron. t. 8. Anno 599. n. 10. Amuſis meal. c. 7. §. 3.

* Die Schulden ſeynd bezahlt.

† Wird ſeine Wort nit umbſtoſſen/ und laſſen zu Waſſer werden.

Cujus rei ſpecimen ſub mortem Pericles Athenienſium Imperator expreſſit. Cum enim ad moribundi lectulum diverſas victorias ab eo partas enumerarent amici, voces eorum Pericles excipiens: Vana, inquit, cõmemoratis. Hoc autem conſcientiam ad hilaritatem traducit, quod nemo civium meorum unquã mea opera veſtem atram induerit *.

Factum bonum, & Chriſtiano digniſſimum. Hoc iras noſtri judicis componit: Ex deſtinato nullum unquam dolore confundere †. Nimirum in quo judicio judicaverimus, judicabimur, & in qua menſura menſi fuerimus, remetietur nobis *a*. Nos ipſos igitur judicemus.

aMatt. c. 7. v. 2.

§. 5. Hoc age, mi Chriſtiane, & vide ut in teipſum quamplurimum poſſis; tibi impera, te vince, te judica. Quicquid obſervaveris in te, quod à judice venturo reprehendi poſſit, aut puniri, tuipſe jam punias & reprehendas. Quemadmodum nullus capillus ſine umbra eſt, ita nullus peccati nævulus ſine pœna. Quicquid noxarum eſt, inultum aut impunitum non tranſit ſupremus Iudex. Suas etiam animadverſiones habent & mulctas labeculæ vel minimæ.

* Hab mein Lebenlang kein eintzigen Menſchen in Klagmantel bracht.

† Niemandt belaidiget haben / iſt ein ſtarcker Advocat vor Gericht.

nimæ. Nam aut homine puniente, aut Deo judicante plectuntur. Nil mali fit impune. Quod si nosmetipsos dijudicaremus, inquit Paulus, non utique judicaremur *a*.

a 1 Cor. c. 12. v. 31.

Mauritius Imperator, cum secundum quietem sibi videretur ad judicem raptari, & ab eo interrogari: Vbi vis te puniam? hic, an in futuro sæculo? Mox ille supplex: O amator hominum, exclamat, Hic potius, hic puniar, quam in sæculo futuro. Prolatum continuo decretum: Mauritius & Constantina conjux cum liberis tradantur Phocæ militi. Factum. Cumque jam Mauritius suos quinque filios & coniugem in oculis suis jugulari cerneret, ad singulorum supplicia proclamavit: Iustus es, Domine, & rectum judicium tuum. Et ipse demum jam sexies in suis mortuus, cervices ferro præbuit, postquam divini judicii æquitatem jam sæpius adorasset *b*.

b Eutrop. l. 17. rerũ Roman. Zonaras, tom. 13 Annal. in Mauritio. Nicephor. l. 18. c. 40. Alii.

Dijudicavit seipsum hic Imperator, ne judicaretur. Ita præveniendus est Iudex, qui tanto mitius in nos pronuntiabit, quanto in seipsum quisq; strictius animadverterit.

Illud singulariſſime obſervandũ, Par esse omnino, ut in omni afflictione ac calamitate regium illud assidue usurpemus: Iustus es Domine, & rectum judicium tuum *c*. Quicquid ex alto in nos statuat Deus, ju-

c Psal. 118. v. 137.

dicium & juſtitia Dei agnoſcenda, & laudibus extollenda. Amiſſa eſt pecunia, ereptæ ſunt opes? Iuſtus es Domine. Fama obtrectationibus imminuta, honor negatus, nota turpitudinis eſt inuſta? Iuſtus es Domine. Domus eſt incenſa, agri grandine jugulati, vineæ verberatæ ac contuſæ? Iuſtus es Domine. Parentes, liberi, amicorum, aut patronorum optimi ſunt extincti? Iuſtus es Domine. Paupertas vellicat, morbus infeſtat, curæ ac ſollicitudines exagitant, luctus & mœror fodicant, ſimultates & inimicitiæ conturbant? Iuſtus es Domine. Vndique adverſa ingruunt, conſilii & auxilii vix quidquam eſt, ſolatium omne ſubtrahitur? Iuſtus es Domine; rectum, rectiſſimum eſt judicium tuum. Hæc, & centies plura & acerbiora commeruimus.

Ita omnino, ita divini judicii Majeſtas & Æquitas eſt adoranda. Potentiſſimus regum Aſſuerus, cum Eſtherem ad ſe ingreſſam cerneret, extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedens oſculata eſt ſummitatem virgæ ejus *a*.

a Eſth. c. 5. v. 2.

Diſcamus hos aulæ mores. Iudicum ſupremus judex, ſuam quandoque virgam contra nos extendit; adverſus nos tangit, clade ferit, mœrore ſtringit. Nos niſi agreſtes, inurbani,

bani, & moribus plane incultis sumus *, osculabimur regis supremi virgam, & ejus justissimis, quantumvis occultis judiciis, patientissime nos submittemus, illud identidem ingeminando: Iustus es Domine; rectum & sine omni fallacia, & errore tuum est judicium.

§. 6. Præveniamus ergo judicem, & ad reddendam rationem nos cõparemus: Omnes nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum *a*. Tunc ergo, inquit Augustinus, non silebit, sed apparebit. Ideo dictum est: Deus manifeste veniet, Deus noster, & non silebit *b*. Modo autem dicit illud Lector de codice, & contemnitur: Dicit illud de ore suo tractator, aut disputator Episcopus, & irridetur. Nunquid sic irrideri habet, quando ab ipso judice potentissimo dicitur? Vnusquisque recipiet quod fecit, sive bonum, sive malum. Tunc dicturi sunt homines sera & infructuosa pœnitentia: O si possemus iterum vivere, & quod contempsimus, audire & facere! Videtis quia pœnitebit eos: sed ista pœnitentia cruciabilis, non sanabilis. Vis habere utilem pœnitentiam? Modo habe. Si enim modo habueris, corrigêris. Ergo

a 2 Cor. 5. 10.

b Ps. 49. v.

* Wann wir nit grobe Baurn seynd.

opus eſt, ut convertaris, ne differendo ſubito moriaris, & omnino nihil inveniatur quod in præſentibus habeas, & in futuro poſſideas *a*.

a Aug. tom. 10. ſerm. 220. c. 8. mihi p. 371.

Petrus Damianus rem ſibi perſpectiſſimam narrat, quæ nemini non formidabile reddat divinum judicium. Scripſerat is, quem dixi, epiſtolam ad Landulphum Mediolanenſem Clericum, in ea, fide optima hæc commemorans:

Arduinus, inquit, genere clarus, famoſæ prudentiæ, divitiis opulentus, certa mihi devotione ſpoponderat, ſe decennio ſaltem exacto, ſi citius non poſſit, in divi Vincentii cœnobio reliquum vitæ in divinis ſervitiis traducturum. Poſt evolutum decennium, quod dictæ pactionis terminus fuit, hominem ego non monere ſolum, ſed exactor aſſiduus urgere cœpi; ſtaret promiſſis, fidem ſuam liberaret, & ad futurum ſeſe judicium diſponeret. At ille miti verborum dulcedine ſpem ſui magnam facere, cunctari tamen & cedere, remque tam ſeriam amica tergiverſatione in aliud tempus differre. Morbus & mors non diſtulere. Habuit autem Arduinus in ea cunctatione faventem ſibi monaſterii præſidem, qui ſuæ familiæ conſultius judicabat, tam inſignem benefactorem non ſubito rebus omnibus ſpoliari, quo diutius

tius largiri posset. Interea morbus Arduinum corripit: decumbit, officium hominis Christiani facit, Confessionis mysterium obit, egenis multa tribuit, omnia, ut videbatur, ad felicem obitum rite componit. Cingebant ægrotantis lectulum affines & cognati. Votum omnium erat, Arduini longior vita. Hos ille humaniter coercens: Quæso vos, inquit, si me amatis, non mihi prolixiorem vitam, sed beatum exitum à Deo postulate. Mors annuit, & migrare non recusantem ad judicium transmisit.

Quis obsecro hunc virum non dixisset ad reddendam rationem paratissimum a vita discessisse? Heu quam longe sunt alia Dei, & alia hominum judicia!

Aliquanto tempore post obitum suum, hic ipse Arduinus Abbati ad sanctum Vincentium in quiete visus est, à satellitibus ad Tribunal abripi judicandus. Hic Abbas velut transeuntem interrogans: Heus Arduine, inquit, fige pedem & dic, quo loco res tuæ sunt? Num admissus es ad gloriam & gaudia? Huic voce flebili Arduinus: Cur, ait, de gloria quæris? qui jugibus pœnis afficior, & nec ad momentum quidem permittor respirare?

Subjungit hic Damianus: Vbi sollerter attendendum, inquit, quam

recta sit linea divinæ justitiæ, imo quam artifex apud Deum mensura vindictæ *. Ille dum viveret sanctiorem vitam & promittebat, & differebat *a*.

a Petr. Damiani tom. 1 lib. 5. Epist. 25. initio. mihi p. 227.

O dilationem ad honesta semper noxiam! Nunquam non obfuit emendatiores mores distuliſſe. O quanti cunctando, & procrastinando ad Inferos descenderunt, qui ad cœlum evolassent, si recte cogitata differre noluissent. Anhelas cœlum? dilationes amputa: fac hodie, fac jam, quod sancte statuis faciendum: Tribunal hodie præmeditare, cras forsan judicandus. Inter moras Beatitudo elabitur.

§. 7. Augustinus in dilationes tam noxias voce ac calamo frequenter & acriter pugnans: Vocat Deus undique ad correctionem, inquit, vocat undique ad pœnitentiam, vocat beneficiis creaturæ, vocat impertiendo tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolationis. Quod tibi parcit, putas, quia places ei? Hæc feciſti, inquit, & tacui. Non mihi placent peccata,

* Wann Gott die Zech macht / so macht er ein geraden Strich. Summa Summarum / so vil bist du schuldich.

cata, ſed longanimitate quæro recte facta. Si punirem peccatores, non invenirem confeſſores. Ergo te Deus longaminitate ſua parcendo ad pœnitentiam adducit. Tu autem quotidie dicis, finitur hodiernus dies, & ſic ero & craſtino die, & tertio die, non enim cras erit ultimus. Et ſubito venit ira illius. Fratres, non tardetis converti ad Dominum: Sunt enim qui præparant converſionem & differunt, & fit in illis vox corvina, cras, cras. Corvus de arca miſſus, non eſt reverſus. Non quærit Deus dilationem in voce corvina, ſed confeſſionem in gemitu columbino. Miſſa columba reverſa eſt. Quam diu cras, cras? Obſerva ultimum cras, quia ignoras quod ſit ultimum cras. Sufficiat quod vixiſti uſque ad hodiernum peccator. Audiſti. Sæpe ſoles audire; audiſti & hodie, quàm quotidie audis, tam quotidie non corrigeris. Tu enim ſecundum duritiam cordis tui, & cor impœnitens theſaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei, qui reddet unicuique ſecundum opera ſua *a*. Non ſic tibi videatur Deus miſericors, ut non videatur & juſtus. Sic miſericors & longanimis eſt, ut ſit & verax. Nonne experieris juſtum, quem contempſiſti benignum *b*?

a Rom c. 2. v. 5.

b Aug. tom. 8. in pſ. 102. poſt med. mihi p. 477.

Revera

Revera, quod capitis initio monuimus, Nugandi tempus jam non eſt. Paullo poſt ad Tribunal Chriſti ſtabimus Æternitatis rei. Felix qui loqui poterit ex præparato. Bernardus plane fidelis monitor, judiciarii turbinis incurſum ac ſcopulum velut digito monſtrans: Veniet, inquit, veniet dies judicii: ubi plus valebunt pura corda, quam aſtuta verba, plus conſcientia bona, quam marſupia plena: quandoquidem judex ille nec falletur verbis, nec flectetur donis. Quid faciet de injuſtis judiciis, qui ipſas quoque juſtitias judicabit *a*. Nec procul eſt hic judex: Et tibi, mi Lector, & mihi proximus eſt. Gregorius diſerte: Venit Dominus, inquit, cum ad judicium properat; pulſat vero, cum per ægritudinis moleſtias mortem vicinam eſſe deſignat *b*. Ergo quicunque vivitis, hodierna forſan aut craſtina vel à morbo vel à morte proſternendi, ſcitote, quia prope eſt in januis *c*: jam laneo pede incerpit judex; furtim, ut ipſemet præmonuit, ſe foribus admovebit, jam aderit. Nugandi tempus jam non eſt.

aBern. epiſt. 1 mihi pag. 1412.

bGreg hom. 13. in Euang

cMatt. c. 24. v. 33.

Pelagius, græcus interpres narrat à religioſo ſene viſum aliquem paullo liberius ridentem. Hunc ſenex vultu ſevero, & voce grandi velut in piaculo deprehenſum corri-

corripiens : Coram cæli & terræ Domino, inquit, rationem totius vitæ noſtræ reddituri ſumus, & tu rides *a*? Quanto rectius nos dixerimus : Brevi coram ſupremo judice comparendum erit, deque omnibus vitæ annis ratio reddenda, & tu helluaris, & tu furaris, & tu ſcortaris impie? Propinquum tibi judicem non vides, non audis? At ille profecto te videt & audit, non loquentem ſolum & agentem, ſed & cogitantem.

a Pelagius libell. 3. n. 23

Et ut ſcias, hic ipſe judex eſt, qui poteſtatem habet, & animam & corpus perdere in gehennam *b*. Vis, inquit Paulus, non timere poteſtatem? bonum fac. Si autem malum feceris, time : non enim ſine cauſſa portat gladium *c*. Gladius judicii in manu Chriſti eſt.

b Mat. c. 10. v. 28.

c Rom. c. 13. v. 3. & ſeq.

Timete & fugite, dum libet, à facie gladii. Beatus Fulgentius optime ratiocinatur : Si ſanguinarius Herodes timuit infantiam in fœno cubantis, quanto magis timere debemus omnipotentiam judicantis *d*. Ergo quod Hebræus pſaltes ac Huſſæus Princeps contentiſſime clamant ac monent : Nolite inique agere, nolite exaltare cornu, nolite loqui adverſus Deum iniquitatem *e*. Fugite à facie gladii, quoniam

d Fulgētius ſerm. 5 de Epiphania ſub initium.

e Iniquitatem loquitur, qui peccat & iniqua committit.

niam ultor iniquitatum gladius est:
a Ps. 74. v. 5 & 6. & scitote esse judicium *a. Quoniam Deus Iudex est* b.
b Iob. c. 19. v. 29.

FINIS.

Omnia ad majorem Dei, Deiparæ, & omnium SS. Angelorum honorem, & gloriam.

2688-468